

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
МІЖНАРОДНИЙ ФОРУМ МОЛОДИХ УЧЕНИХ
«СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ СВІТІ: НАУКА ДЛЯ
МИРУ І БЕЗПЕКИ»

02 грудня 2022 року

Дніпро
2022

УДК 001.1
С 89

С 89 Сучасні дослідження в глобалізаційному світі: наука для миру і безпеки: збірник тез Міжнародного форуму молодих учених ; відп. ред. Коваленко-Марченкова Є.В.. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2023. 293 с.

ISBN 978-617-8035-15-0

Матеріали подано у редакції авторів тез.

Збірник тез доповідей «*Сучасні дослідження в глобалізаційному світі: наука для миру і безпеки*» створений за матеріалами Міжнародного форуму молодих учених, проведеного ДДУВС 02 грудня 2022 року. Серед учасників наукового заходу – представники Управління міграційної поліції, Начальник Головного управління державної міграційної служби в Дніпропетровській області, Національної поліції України, Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області. Долучилися до обговорення актуальної для суспільства теми представники ДДУВС. Участь у конференції також взяли представники вітчизняних та зарубіжних закладів вищої освіти: представник Великобританії, представник Болонського університету, Університету митної справи та фінансів, Харківського Національного університету будівництва та архітектури, Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства, Луцького національного технічного університету, Одеського національного технологічного університету, Національного авіаційного університету, Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, Міжрегіональної Академії управління персоналом, Одеського національного морського університету, Київського національного університету Тараса Шевченка, Науково-дослідничного інституту вивчення проблем злочинності імені В.В. Сташиса, Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, Вищого навчального закладу «Університету економіки та права «КРОК», Одеського державного університету внутрішніх справ, Національної Академії внутрішніх справ.

У рамках конференції з власними доповідями виступили практики з Німеччини, Литви, Нідерландів, Азербайджану.

У ході пленарного засідання обговорювалися актуальні питання методологічних та науково-практичних проблем для забезпечення миру та безпеки в Україні. Метою проведення міжнародного форуму було створення платформи для об'єднання досвіду і потенціалу науковців та практиків, представників органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства України та провідних держав світу з вирішення правових/соціальних/економічних проблем забезпечення національної та міжнародної безпеки; розробка пропозицій щодо шляхів підвищення рівня національної та міжнародної безпеки.

Матеріали семінару можуть бути використані в науково-дослідній роботі та навчальному процесі спеціалізованих ВНЗ, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

ISBN 978-617-8035-15-0

© Автори, 2022
© ДДУВС, 2023

ЗМІСТ

Девід Джош ВОРТЛЕЙ, FRSA Віце Президент ISDM (Великобританія)

Важливість цифрових технологій, медіаграмотність.....20

Olena Liakh (PhD), University of Bologna

SDGs as a vehicle for action at Higher Education Institutions in wartime.....20

Дарья ЛАЗАРЕВА, завідувач відділу аспірантури Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, ст. лейтенант поліції, кандидат юридичних наук

Оптимізація тактичної підготовки за умов воєнного стану.....21

Юлія ЛЕБЕДЕВА, аспірантка НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України, викладач кафедри ЗПД Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Вплив гендерних стереотипів на репродуктивні права людини.....25

Гапотій Віола Михайлівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Карпенко Роман Валерійович**, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

Gender equality in ukraine: analysis of regulatory and legal acts.....27

Роман КАРПЕНКО, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

GENDER POLICY IN THE FIELD OF ACADEMIC SCIENCE.....29

Назар ПОГРЕБНЯК, Управління міграційної поліції ГУНП в Дніпропетровській області

Проблеми перебування іноземців та осіб без громадянства на території України.....30

Богдан ЧЕГІЛЬ, начальник Головного управління державної міграційної служби в Дніпропетровській області

Проблеми перебування іноземців та осіб без громадянства на території України.....33

Олександр ПИСЬМЕННИЙ, аспірант ДДУВС, адвокат Ради адвокатів Дніпропетровської області

Актуальні питання щодо функціонування нотаріату у воєнний час...36

Віта МОРОЗ, завідувач навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем протидії організованим злочинності та корупції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

Підвищення якості підготовки фахівців в умовах діджиталізації та інтеграції в міжнародний освітній простір.....42

Карпюв Руслан В'ячеславович, здобувач вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,

МІЖНАРОДНЕ-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСТРАДИЦІЇ.....45

Максим РОМАНОВ, старший слідчий в ОВС 3-го відділу 4-го управління Головного слідчого управління Національної поліції України, д.філос. (Право), майор поліції

Проблеми підтримання безпеки ринку цінних паперів України в період військового стану.....47

Євген ЛЕГЕЗА, професор кафедри публічного та приватного права Університету митної справи та фінансів, доктор юридичних наук, професор

Проблеми адміністративного права у період воєнного стану.....50

Тетяна КОЛОДЯЖНА, доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури, кандидат економічних наук

Концептуальні підходи щодо забезпечення національної безпеки в розрізі впливу чинників.....52

Коросташивець Юлія Григорівна, кандидат юридичних наук, доцент Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

МЕДІАЦІЯ ЯК ФОРМА АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ СПОРУ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМ І МІЖНАРОДНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ.....56

Удод Олеся Андріївна, здобувачка вищої освіти Університету митної справи та фінансів

ОКРЕМІ НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....58

Анастасія ЧЕПІЖКО, ад'юнкт кафедри адміністративного права процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Процедура надання адміністративної послуги у сфері ліцензування об'єктів дозвільної системи в Україні в умовах дії воєнного стану.....61

Чоботько Ігор Ігорович, старший викладач кафедри фізичного виховання та тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Впровадження сучасних інтенсивних технологій у процес професійно-орієнтованого навчання правоохоронців.....63

Олена ЧОРНА, аспірант кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань ННІП ПФПНП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Проблемні аспекти правового регулювання діяльності підрозділів дізнання національної поліції України.....65

Чубар Аліна Романівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: **Шило Ірина Вікторівна**, викладач кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Проблема домашнього насильства: передумови загострення.....70

Ясінська Марія Григорівна, здобувачка освітнього ступеня «Бакалавр», спеціальності 081 «Право», Київського фахового коледжу туризму та

готельного господарства, **Бобокал Олена Миколаївна**, викладач-методист спеціаліст вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Законодавче врегулювання дискримінації в Україні.....73

Штуль Богдана Андріївна, здобувачка вищої освіти кафедри фінансів, банківської справи та страхування Луцького національного технічного університету, Науковий керівник: **Поліщук Вадим Григорович**, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Луцького національного технічного університету кандидат економічних наук

Проблеми підтримання безпеки ринку цінних паперів України в період військового стану.....76

Штундер Валерія Євгеніївна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: **Ісланкін Сергій Миколайович**, старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Інститут угоди про примирення у кримінальному провадженні: генеза виникнення та сучасний стан правового регулювання.....80

Лисенко Ангеліна Антонівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ , Науковий керівник: **Ільков Василь Васильович**, професор кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ доктор юридичних наук, професор

Значення прецедентів у міжнародному публічному праві.....83

Марія МАДАНІ, доцент кафедри екології та природоохоронних технологій Одеського національного технологічного університету, кандидат технічних наук

Тестування знань засобами Microsoft Teams Ma Forms.....86

Вероніка ОЛЕЩЕНКО, доцент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Національного авіаційного університету, кандидат наук з державного управління

Геополітика як чинник дискримінації у реалізації прав людини.....88

Перетятко Катерина Сергіївна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: **Мінакова Євгенія Валеріївна**, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

Наслідки, які тягнуть за собою консервативні погляди на гендерну рівність та їх вплив на правосвідомість українців.....94

Павленко Анастасія Володимирівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: **Ісланкін Сергій Миколайович**, старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Особливості провадження обшуку в приміщеннях та на місцевості.....96

Сало Єлизавета Русланівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: **Степаненко Кирило Володимирович**, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент

Становлення принципу суверенітету нації та міжнародне право.....98

Сарана Валерія Валеріївна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: **Примаков Каміль Юрійович**, кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

Адміністративно-правові відносини в сфері охорони громадського порядку.....101

Серга Дар'я Олександрівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: **Степаненко Кирило Володимирович**, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент

Роль транснаціональних корпорацій у сучасному розвитку України.....103

Сидоренко Андрій Антонович, здобувач вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: **Ісланкін Сергій Миколайович**, старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Проблеми оцінки доказів в кримінальному провадженні України.....105

Ступак Тетяна Вікторівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: **Сенько Вікторія Вікторівна**, викладач кафедри кримінально-правових дисциплін, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Об'єкт кримінального правопорушення: визначення поняття.....110

Сур Ірина Сергіївна, ад'юнкт кафедри оперативно-розшукової діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Дослідження груп гендерних стереотипів та шляхи їх подолання.....112

Тараніна Марія Василівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: **Ісланкін Сергій Миколайович**, старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Забезпечення особистої недоторканності в кримінальному провадженні...114

Тараніна Марія Василівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Кириченко Ганна Володимирівна**, доцент кафедри кримінально-

правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

Характеристика особи неповнолітнього злочинця.....117

Ткач Юлія Олегівна, ад'юнкт кафедри кримінального права та кримінології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ майор поліції ,
Гаркуша Аліна Григорівна, доцент кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент

Деякі питання визначення кримінальної відповідальності за продаж анатомічних матеріалів людини: досвід українського та зарубіжного законодавства.....120

Ткаченко Павло Ігорович, аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ член Асоціації правників України

Актуальні проблеми статистичної поширеності самовільного залишення військової частини або місця служби як сталої загрози національній безпеці в контексті кримінологічної доктрини.....124

Торчинюк Катерина Андріївна, здобувачка вищої освіти кафедри фінансів, банківської справи та страхування Луцького національного технічного університету, Науковий керівник:**Поліщук Вадим Григорович**, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Луцького національного технічного університету кандидат економічних наук

Особливості забезпечення фінансової безпеки комерційних банків України у період військового стану.....128

Мірошниченко Анастасія Сергіївна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ , Співавтор:**Наливайко Олег Іванович**, старший науковий співробітник секретаріату Вченої ради Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент

Сутність права особи на захист персональних даних.....133

Моїсеєнко Денис Миколайович, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

«Адвокатська монополія» в контексті доступу до правосуддя.....135

Москаленко Дар'я Юріївна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Шило Ірина Вікторівна**, викладач кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Кримінальна відповідальність за колабораційну діяльність138

Рак Сніжана Юріївна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Співавтор: Задаля Дмитро Костянтинівич**, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

Адміністративна відповідальність юридичних осіб.....140

Рак Сніжана Юріївна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ **Науковий керівник: Ісланкін Сергій Миколайович**, старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Приватний детектив та його правовий статус.....143

Рак Сніжана Юріївна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ **Науковий керівник: Шевченко Таїсія Віталіївна**, старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Особливості кримінальної відповідальності іноземних громадян, які вчинили кримінальні правопорушення на території України147

Кшенська Діана Олександрівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Ісланкін Сергій Миколайович**, старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Порядок ведення секретного діловодства.....152

Селіванова Кристина Вадимівна, аспірантка кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, **Науковий керівник: Кобрусєва Євгенія Анатоліївна**, доцент кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, доктор юридичних наук, доцент

Проблематика розроблення паспорту оптимізації у сфері позасудового (адміністративного) оскарження у сфері державної реєстрації прав: передумови та пропозиції.....154

Миколаєць Анатолій Петрович, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональна Академія управління персоналом кандидат наук з державного управління, доцент

До класифікації суб'єктів взаємодії держави та громадськості зі сторони громадськості.....158

Бреус Віталій Віталійович, доцент кафедри математики, фізики та астрономії Одеського національного морського університету кандидат фіз.-мат. наук

Окремі ВИПАДКИ дискримінації під час використання програмного забезпечення в освітньому процесі.....162

Дяченко Ольга Андріївна, аспірантка Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Особливості правового регулювання реалізації прав осіб з інвалідністю у сфері трудових відносин в польщі.....166

Куковинець Дар'я Олександрівна, молодша наукова співробітниця Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності ім. акад. В.В.Сташиса НАПрН України

Гендерно зумовлене кібернасильство крізь призму європейського союзу: амбітний план криміналізації.....170

Купрун Євгенія Петрівна, здобувачка Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Напрями підвищення рівня соціальної безпеки працівників органів прокуратури України.....173

Величко Камілла Миколаївна, здобувач вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Сенько Вікторія Вікторівна**, викладач кафедри кримінально-правових дисциплін, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Ознаки суб'єкта кримінального правопорушення як критерії класифікацій кримінальних правопорушень.....177

Виноградова Анна Сергіїна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Коренев Андрій Олексійович**, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

Історичні аспекти становлення антикорупційного законодавства.....180

Вишенська Анастасія Олександрівна, здобувачка освіти 4 курсу спеціальності «Право» Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства , **Науковий керівник: Кучак Олена Євгенівна**, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Законодавча та правова ініціатива щодо гендерних питань.....183

Вітрук Вікторія Владиславівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх

справ, **Науковий керівник: Ісланкін Сергій Миколайович**, старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Актуальні проблеми участі захисника у кримінальному процесі.....186

Вітрук Вікторія Владиславівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Моїсеєнко Денис Миколайович**, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

Принцип верховенства права у цивільному судочинстві.....188

Вольтобрісов Альберт Владиславович, здобувач вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Сенько Вікторія Вікторівна**, викладач кафедри кримінально-правових дисциплін, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Кримінальна відповідальність за пособництво державі-агресору.....190

Гавурська Каріна Євгенівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Коренев Андрій Олексійович**, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

Проблеми реформування та перспективи розвитку антикорупційного законодавства в Україні.....192

Гаращук Діана Петрівна, ад'юнкт кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Предмет злочинного посягання як елемент криміналістичної характеристики незаконного зайняття рибним добувним промислом.....195

Анастасія Гордієнко, здобувачка вищої освіти ННІ та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

<i>Міжкультурна комунікація під час академічної мобільності.....</i>	<i>197</i>
Гринік Аліна Вячеславівна , здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ , Науковий керівник: Медяник В'ячеслав Анатолійович , доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат політичних наук	
<i>Міжнародне співтовариство як правова реальність міжнародних відносин.....</i>	<i>199</i>
Гринік Аліна Вячеславівна , здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: Мінакова Євгенія Валеріївна , доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук	
<i>Дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації.....</i>	<i>201</i>
Грисенко Світлана Олександрівна , здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: Шило Ірина Вікторівна , викладач кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ	
<i>Визначення поняття та змісту колабораційної діяльності.....</i>	<i>204</i>
Губарева Поліна Вікторівна , здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: Мінакова Євгенія Валеріївна , доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук	
<i>Роль бізнесу у сприянні гендерної рівності.....</i>	<i>206</i>
Гура Вероніка Олександрівна , здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ , Науковий керівник: Степаненко Кирило Володимирович , доцент	

кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент

Україна як суб'єкт права міжнародної безпеки.....209

Вадим ГУРА, аспірант кафедри управлінських технологій Університету економіки та права «КРОК»

Корупційні прояви як загроза економічній безпеці держави.....212

Джаним Анастасія Сергіївна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Ільков Василь Васильович**, професор кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ доктор юридичних наук, професор

Санкції проти РФ як складові адміністративно-правових норм.....216

Джаним Анастасія Сергіївна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Мінакова Євгенія Валеріївна**, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

Місце жінки у період воєнного стану на території України.....217

Дідківська Софія Сергіївна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Шевченко Таїсія Віталіївна**, старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Суспільна небезпека кримінального правопорушення, як основна ознака відмежування від інших видів правопорушень.....219

Домантович Віталій Вікторович, здобувач вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Сенько Вікторія Вікторівна**, викладач кафедри кримінально-правових дисциплін, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Об'єкт кримінального правопорушення: сучасні трактування.....223

Дубровіна Вікторія Володимирівна, ад'юнкт кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Навчально - наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, капітан поліції

Міжнародно-правові стандарти проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітнього потерпілого.....225

Завгородня Маргарита Романівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Ісланкін Сергій Миколайович**, старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Приватна детективна діяльність в Україні: український та зарубіжний досвід.....228

Завгородня Маргарита Романівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Шевченко Таїсія Віталіївна**, старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Дієві підходи щодо протидії корупції з урахуванням зарубіжного досвіду в умовах сьогодення.....230

Іванов Олександр, аспірант 1-го курсу докторантури та аспірантури Одеського державного університету внутрішніх справ

Роль науки в період воєнного стану.....234

Іщенко Маргарита Владиславівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Ільков Василь Васильович**, професор кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ доктор юридичних наук, професор

<i>Питання розвитку та реформування адміністративно-деліктного права в Україні.....</i>	<i>238</i>
Іщенко Маргарита Владиславівна , здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: Мінакова Євгенія Валеріївна , доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук	
<i>Система запобігання та протидії гендерному насильству.....</i>	<i>240</i>
Камишова Віолетта Олександрівна , здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Науковий керівник: Горбалінський Володимир Володимирович , доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук	
<i>Проблеми запобігання корупції в сучасних умовах.....</i>	<i>243</i>
Остапенко Юлія Олександрівна , кандидат юридичних наук	
<i>Проблематика європеїзації положень законодавства України про реалізацію трудових прав працівників.....</i>	<i>246</i>
Погоріленко Артур Васильович , аспірант 4 року навчання кафедри юридичної психології Національної Академії Внутрішніх Справ	
<i>Роль міжнародних організацій у формуванні правосвідомості громадян.....</i>	<i>250</i>
Світовенко Дарина Вікторівна , аспірантка кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка	
<i>Особливості реалізації політики гендерних квот в європейському союзі.....</i>	<i>252</i>
Сова Вікторія Валеріївна , здобувачка Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля	
<i>Відносини щодо створення і використання об'єктів інтелектуальної власності як відносини у сфері праці.....</i>	<i>255</i>

Стратюк Вікторія Русланівна, аспірантка Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Побудова персонального бренду за допомогою соціальних мереж в умовах інформаційної війни.....260

Дяченко Олександр Олександрович, ад'юнкт кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Нормативне закріплення права поліцейських на повагу до своєї честі та гідності.....263

Ткач Юлія Олегівна, ад'юнкт кафедри кримінального права та кримінології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ майор поліції

Деякі питання трансплантації анатомічних матеріалів людини в правовій державі.....266

Блохіна Олена Андріївна, ад'юнкт кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Проблеми адміністративного права та примусового притягнення до адміністративної відповідальності у період воєнного стану.....268

Богданович Ольга Володимирівна, здобувачка освітнього ступеня «Бакалавр», спеціальності 081 «Право», Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства, **Науковий керівник: Кучак Олена Євгеніївна**, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії, Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Медіація як інститут позасудового врегулювання спорів.....271

Акімова Ангеліна Дмитрівна, здобувачка вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Науковий керівник: Мінакова Євгенія Валеріївна**, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

Гендерно маркована лексика в інтернеті, соцмережах та засобах масової інформації.....273

Тетяна Геннадіївна Бадалова, ад'юнкт кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ майор поліції , **Науковий керівник: Володимир Михайлович Федченко**, професор кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук , доцент

*Окремі проблемні питання щодо здійснення екстрадиції в Україні в умовах воєнного стану та співробітництва з уповноваженими компетентними органами іноземних держав.....*276

Бельчєва Наталя Василівна, ад'юнкт кафедри кримінального права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

*Законодавча та правова ініціатива щодо гендерних питань.....*282

Бобокал Олена Миколаївна, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії, Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства, **Кучак Олена Євгеніївна**, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії, Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

*Проблеми забезпечення й реалізації академічної доброчесності та практика їх вирішення.....*286

Тетяна Борисенко, ад'юнкт кафедри кримінального права та кримінології Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

*Незаконне використання гуманітарної допомоги, призначеної для збройних сил України: негативний вплив на національну безпеку України.....*289

David WORTLEY
ORCID : 0000-0001-5598-6987

Mr David John Wortley FRSA, 360in360 Immersive Experiences, Alderton, United Kingdom,
david@davidwortley.com Mobile +447896659695

THE IMPORTANCE OF DIGITAL MEDIA LITERACY

There are many definitions of digital literacy but they generally align to a definition proposed by Adobe (<https://www.adobe.com/acrobat/hub/how-to/what-is-digital-literacy>) which states:-

“Much like “literacy” is the ability to read and write, digital literacy is the ability to navigate, evaluate, and communicate information online or in a digital format.”

For many young people, digital literacy involves the ability to use the internet to search for information and to publish media content via web pages and social media platforms such as Facebook, YouTube, Instagram and Pinterest etc. Digital literacy is a powerful competence because it enables humans not only to access information and build an understanding of the world we live in, but it also creates opportunities to shape that world with today’s unprecedented power to publish your opinions, skills, capabilities and experience to a global audience.

High levels of digital literacy, combined with fast access to the digital media tools which enable us to create engaging multimedia digital content, are an important factor in determining our success in a modern, attention-driven economy.

There are many dangers associated with digital literacy and the “fake-news” and “social influencer” phenomena are just two examples of such dangers which can distort both our understanding and ability to influence the future.

Digital Literacy is a critical skill for future generations but it requires far more than an ability to navigate, evaluate and communicate information online. It requires an ability to both understand information and to use digital literacy skills to be understood in ways that shape that future in a positive way.

Keywords: Digital literacy, Digital health, Wearable technologies, Social Media, Future Society

Olena Liakh (PhD),
University of Bologna

SDGs as a vehicle for action at Higher Education Institutions in wartime

The Sustainable Development Goals (SDGs) represent a powerful international agenda for addressing fundamental social, economic and environmental issues globally. In the past few years Ukraine has eagerly

supported the adoption of the SDGs as a framework for guiding its development, managing to achieve progress. Despite the recent war events led to a halt of the 2030 Agenda, as well as a growing vulnerability of the Ukrainian population, the SDGs still represent a potentially powerful tool for tackling war implications, as a pathway for peace and reduction of all forms of violence. This presentation will, therefore, delve into the contextualization of the SDGs during wartime, exploring, on one hand, how SDGs should be adapted to the new scenario and, on the other, how universities can be vehicles of SDG actions.

Dariia Lazareva,
Head of Postgraduate Studies Department at the Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairs, senior police lieutenant,
Candidate of Juridical Sciences

OPTIMIZATION OF TACTICAL TRAINING OF POLICE OFFICERS UNDER THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

The declaration of martial law in Ukraine brought on by the start of a full-scale military aggression by the Russian Federation on February 24, 2022, which had previously been waging a hybrid war with Ukraine since 2014, led to numerous changes in society and the state. These changes also affected the work of law enforcement agencies, including the National Police of Ukraine, which, in accordance with Art. 1 of the Legislation of Ukraine "On the National Police" is "the central executive body that serves the society by ensuring the protection of human rights and freedoms, combating crime and maintaining public security and order" [1]. Based on the provisions of the abovementioned Law, which concern maintaining public security and order, we should emphasize the importance of upscaling the training of police officers for proper organization of service and implementation of police tasks determined by the legislation of Ukraine.

On March 15, 2022, people's deputies of the Verkhovna Rada of Ukraine (which translates as the Supreme Council of Ukraine) adopted the Law of Ukraine (draft No. 7147) "On Amendments to the Laws of Ukraine "On the National Police" and "On the Disciplinary Regulations of the National Police" with the aim of optimizing police work, including during the martial law" [2]. In our opinion, the implementation of this Law makes it possible to ensure the efficient operation of the police as well as carrying out basic tasks in the state of martial law. The law of Ukraine provides for vesting the bodies and divisions of the National Police with additional authorities, among which special attention should be paid to the following points:

✓ on-the-spot demining: detection, deactivation and disposal of dangerous objects;

- ✓ technical and forensic support of the scene inspection, including activities related to combustion, as well as carrying out special explosive work upon receiving information regarding explosions, detection of suspicious explosive objects, explosion threats;
- ✓ escorting persons detained on suspicion of committing a criminal offense, taken into custody, accused or sentenced to imprisonment, as well as guarding such persons in the courtroom.

Despite the fact that the ultimate authority has already been entrenched earlier in the statutes and regulations of the Ministry of Internal Affairs (hereinafter - the MIA of Ukraine), namely the Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated January 20, 2005 No. 60 DSP, in which the Law of Ukraine "On approval of changes in order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated January 20, 2005 No. 60 DSP" was amended to comply with the current procedure for organizing the work of law enforcement agencies in the context of restricting the right to freedom of movement [3; 4; 5]. Evidently, police officers being vested with such authority requires special skills and knowledge.

It should be noted that since the beginning of the full-scale invasion by the Russian Federation of the territory of Ukraine, the need has arisen to optimize the previously acquired knowledge and skills of police officers, as well as to form new competencies for efficient service under martial law. The procedure for organizing and carrying out service training in the bodies and divisions of the National Police is regulated by the Regulations on the organization of service training for employees of the National Police of Ukraine, approved by Order of the MIA of Ukraine dated January 26, 2016 No. 50, which states that "service training is a system of measures aimed at consolidating and updating the necessary knowledge, skills and abilities of a police officer, considering the specifics and profile of one's official activity" [6]. In our opinion, complex implementation of this system is an indispensable component of the work of educational centers and institutions at the moment, when there is an pressing need to maintain internal stability in the state under the condition of fighting an aggressive war that threatens the sovereignty and territorial integrity of Ukraine from the aggressor state, the Russian Federation.

Importantly, the legislator divides the service training of police officers into types:

- ✓ functional training;
- ✓ general training;
- ✓ tactical training;
- ✓ firearms training;
- ✓ physical training [6].

Given the current situation, it is difficult to say what type of service training should be considered the most useful and significant for police officers, because the specifics of martial law require impeccable professional training, as well as readiness to act quickly and correctly in emergency situations.

In the current situation, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs takes an active part in the training of police officers. Notably, the range of training has been expanded both in terms of subjects and number of trainees, meaning that not

only military students, but also certified employees (students of the master's program, adjuncts, scientific and teaching personnel, as well as operative employees that were sent to advanced training courses) take part in such a training. It should be emphasized that within the framework of tactical training of employees, a currently used technique is the introduction into the educational process of studying various models of communication with large groups of people, which is especially important during martial law, when police officers serve at various points of communication. A large crowd of people implies there's a risk a panic will start, which may consequently lead to a threat to their life and health, especially if this happens amidst warfare, then the risks also increase significantly for the police officer themselves. In order to avoid such situations, the "Scandinavian model" is being studied, which has proven to be effective in mass riots, rallies, demonstrations that get out of control. We are certain that this model can also be useful in martial law. This is indicated by its specificity. An important feature is the use of special equipment for managing crowd movements consisting of a large number of citizens by dividing them into different groups and further escorting them to avoid possible offenses. It is necessary to consider the technical requirements for special equipment, its capabilities and tactics in different situations. Physical impact on the crowd will only be applied in accordance with the procedure established by legislation and upon exhausting all available methods of ensuring law and order and stopping offenses. It should be stressed that the risk of offenses being committed during the evacuation of the population is rather high, if we take a large crowd of people being present as the basis for this statement. Consequently, a police officer must be ready for such decision-making conditions and be adept at all the necessary techniques [7; 8].

The main stages of ensuring public security and order according to the Scandinavian model are as follows:

- ✓ special aspects of event planning;
- ✓ preparation of measures for implementation;
- ✓ estimation of manpower and equipment;
- ✓ location layout of forces and means;
- ✓ schemes of action tactics;
- ✓ possible emergency situations and actions to be taken in them [7; 8].

In this respect, it should be taken into account that in order to introduce the Scandinavian model of ensuring public security and order during martial law in Ukraine (implementation of evacuation measures, work with other cases of mass gatherings of people), it is necessary to conduct scientific research on field experiments in order to adapt and adjust this model to the situation of martial law and possible cases of its application, tactics of actions, special and transport vehicles, features of the crowd behavior.

Thus, the introduction of martial law on the territory of Ukraine set new goals and tasks for the Ministry of Internal Affairs and the National Police in matters of ensuring the training of police officers to maintain their appropriate professional level during operations in emergency situations. Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs in the current situation has expanded the range of police training both in terms of subjects and number of trainees, meaning that not only military students,

but also certified employees (students of the master's program, adjuncts, scientific and teaching personnel, as well as operative employees that were sent to advanced training courses) take part in such a training. It should be emphasized that within the framework of tactical training of employees, a currently used technique is the introduction into the educational process of studying various models of communication with large groups of people, which is especially important during martial law, when police officers serve at various points of communication.

References

1. On the National Police: The Law of Ukraine as published on 01.05.2022 No 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#top> (data extracted on: 15.06.2022).
2. On Amendments to the Laws of Ukraine "On the National Police" and "On the Disciplinary Regulations of the National Police" with the aim of optimizing police work, including during the martial law: The Law of Ukraine as of 15.03.2022 No 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text> (data extracted on: 15.06.2022).
3. Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated January 20, 2005 No. 60 (for official use). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0268-05#Text> (data extracted on: 15.06.2022).
4. On approval of amendments to the order of the MIA of Ukraine dated 20.01.2005 No. 60 dsp: the Law of Ukraine dated 02.11.2012 No. 1002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1977-12#Text> (data extracted on: 15.06.2022).
5. Grishanova N. During the war, the police received additional authorities. *LIGA ZAKON*: official website. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/210031_v-umovakh-vyni-poltseysk-otrimali-dodatkov-povnovazhennya (data extracted on: 15.06.2022).
6. Regulations on the organization of service training for employees of the National Police of Ukraine, approved by the Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated January 26, 2016 No. 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text> (data extracted on: 15.06.2022).
7. On approval of the Concept for the implementation of the Scandinavian model of ensuring public security and order during mass events in the activities of the bodies and divisions of the National Police of Ukraine: Order of the MIA of Ukraine dated 23.08.2018 No. 706. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MVS873> (data extracted on: 15.06.2022).
8. Vlasenko I.V., Shevchenko T.V., Kovalenko I.M. Analysis of the tactics and procedures of law enforcement forces in ensuring public security according to the "Scandinavian model" (in Ukrainian language). Training of police officers in the conditions of reforming the system of the MIA of Ukraine. Kharkiv, 2020. Pp. 131-136.

Lebedieva

Yuliia Vladislavivna,

*Postgraduate student of the Scientific Research Institute of State Building and
Local Government of National Academy of Law Sciences of Ukraine,
Teacher at the Department of General Law Disciplines Educational and
Scientific Institute of Law and Innovative Education Dnipropetrovsk State University
of Internal Affairs*

HUMAN REPRODUCTIVE RIGHTS IN UKRAINE IN WAR CONDITIONS

The authors of the study, funded by the Council of the EU, concluded that the population of Ukraine could decrease by 24-33% depending on the duration of the war. According to the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, the number of refugees from Ukraine from February 24 to the beginning of autumn amounted to 6.6 million people. The commission also estimated that only 30% of refugees returned to the country during this time [1].

The main reasons for such a rapid population decline are occupation and migration due to the beginning of a large-scale war. Among other things, birth rate plays an important role. We are already seeing a decrease in the number of new pregnancies and births. Many pregnant women have left the country and have already given birth or will give birth in the near future in the host country [2].

As a result of the war in Ukraine, surrogate mothers and intended fathers who are participants in surrogacy agreements found themselves in a difficult situation [3, 4]. Serious questions arose for all parties to such agreements: should the surrogate mother leave the territory of Ukraine to protect herself and the child? Should she seek asylum in a third country, such as Poland, Moldova or Hungary, where paternity laws create legal complications for prospective parents? Or should the surrogate mother seek refuge in a country like the Czech Republic, where the laws are more flexible in terms of establishing the paternity of the intended parents of the newborn child?

Persons who were forced to leave the country face obstacles in exercising their reproductive rights abroad. Difficulties arise with access to services not only due to the limitations of the health care system, but also due to the differentiation of the legal regulation of the receiving countries, which can involve significant restrictions compared to the countries of origin of refugees and migrants [5]. During the war, thousands of people found refuge and safety in Poland. The efforts of the Polish people to accommodate war victims and refugees are remarkable and deserve great respect. However, while abortion in Ukraine is legal and available between 12 and 22 weeks of pregnancy for a wide range of reasons (including medical, social and personal reasons), Poland's abortion law is one of the most restrictive in the world. Abortion in Poland is allowed only in cases where the pregnancy is the result of a prohibited act or when the pregnancy directly threatens the life or health of the woman [6, 7].

International statistics show that restricting legal access to abortion, including in crisis situations, does not reduce the need for abortion, but only increases the number of women resorting to illegal and dangerous abortion procedures, increases the number of diseases and the mortality rate. Legal restrictions also force many

women who have the means to seek such services in other countries/states, which delays access, creates social inequality, requires significant costs and is generally an unavailable option for refugees and migrants [8, 9].

It is necessary to pay attention to the reproductive rights, health and safety of population groups that have suffered negative consequences in connection with the war. It is urgent to ensure protection from violence, abuse and ill-treatment, and to ensure access to humanitarian aid. The international community must take into account the vulnerability of those most at risk, including women and children. It is necessary to take all possible international measures designed to protect and ensure the realization of a person's reproductive rights.

List of used sources

1. Situation Ukraine Refugee Situation. Situations. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

2. The War and the Future of Ukraine's Population. MigrantLife Working Paper. European Research Council (ERC) under the European Union's Horizon, 2022. URL: <https://migrantlife.wp.st-andrews.ac.uk/files/2022/03/The-War-and-the-Future-of-Ukraines-Population.pdf>.

3. What does the war in Ukraine mean for international surrogacy arrangements? URL: <https://www.clarkewillmott.com/news/what-does-the-war-in-ukraine-mean-for-international-surrogacy-arrangements/>.

4. Hegarty S., Layhe E. Ukraine: Impossible choices for surrogate mothers and parents. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60824936>.

5. The War in Ukraine and Migration to Poland: Outlook and Challenges. Intereconomics. URL: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2022/number/3/article/the-war-in-ukraine-and-migration-to-poland-outlook-and-challenges.html>.

6. Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży : Ustawa of 07.01.1993 no. Dziennik Ustaw nr 17 poz. 78 : as of 30 November 2021. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19930170078>.

7. Trybunał Konstytucyjny: Planowanie rodziny, ochrona płodu ludzkiego i warunki dopuszczalności przerywania ciąży. Trybunał Konstytucyjny: Trybunał Konstytucyjny. URL: <https://trybunal.gov.pl/postepowanie-i-orzeczenia/wyroki/art/11300-planowanie-rodziny-ochrona-plodu-ludzkiego-i-warunki-dopuszczalnosci-przerywania-ciazy>.

8. ICPD and Human Rights. United Nations Population Fund. URL: <http://surl.li/dfwrs>.

9. Constitution of the World Health Organization. World Health Organization (WHO). URL: <https://www.who.int/about/governance/constitution#:~:text=The%20Constitution%20was%20adopted%20by,are%20incorporated%20into%20this%20text>.

**Гапотій
Віола Михайлівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Карпенко
Роман Валерійович,**
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

GENDER EQUALITY IN UKRAINE: ANALYSIS OF REGULATORY AND LEGAL ACTS

Over the past decades, the problem of gender equality has become a common place in public discourse and politics. Governments, business community, trade unions, public organizations from different countries make many efforts to overcome discriminatory stereotypes, which create obstacles for ensuring equal legal status of men and women, as well as equal opportunities for its realization in public life.

Ukraine belongs to the countries where significant changes are occurring in the understanding and legitimization of gender relations, constantly taking steps to introduce an institutional mechanism for ensuring gender equality. Despite this, *de facto* Ukrainian society remains unbalanced on this issue. There are still manifestations of gender discrimination

That is why this problem is relevant. Uncertainty of gender priorities and postponing the issues resolution of gender inequality to the background provoke negative consequences for all spheres of public life. These and other scientific developments necessitate the study of legal regulation of equal rights and opportunities of women and men in Ukraine, which may be carried out by analyzing and classifying normative legal acts on the state provision of equal rights and opportunities for women and men in Ukrainian society. In the context of such a study, it will also be useful to identify ways to improve the legal framework for ensuring this process.

Equality of rights means empowering men and women with legally equal rights in all spheres of life and providing them with legal conditions for equal enjoyment of their rights. However, equality of rights does not mean the actual ability to enjoy the rights and freedoms of a person irrespective of sex. This becomes possible due to the equality of opportunities provided by the system of equal means of distribution of values, eliminates discrimination on the basis of sex, and avoids any possibility of negative influence on the vital functions and expression of a person [1, p. 420].

As part of our study, the concept of gender equality should be considered. Modern democracy has proclaimed the principle of equality of all before the law. The legal principle of equality means the absence of any restrictions on the rights of individuals and civil liberties. The category of gender equality involves a plurality of components, namely: - Equality of rights. This means that men and women are legally entitled to the same rights. - Equality of opportunity. Legislation not only declares, but also guarantees equal conditions for equal distribution, the use of political, economic, social and cultural values that exclude discrimination and restrictions of any gender that negatively affect livelihoods and self-expression. - Ensuring equal conditions for the realization of rights and opportunities. - «Gender symmetry». Creating an appropriate environment for implementing the principle of equal rights and opportunities by representatives of both sexes in practice [2, p. 468-469].

Thus, gender equality means equal opportunities for self-realization of women and men, guarantees respect for rights and freedoms, taking into consideration the peculiarities of the articles, mutual responsibilities and shared responsibility in the process of life activity.

Compliance with the term «parity democracy», which is actively used in the Ukrainian socio-humanitarian analysis, is the term «gender democracy». «Gender democracy» implies the assertion of the equality of rights, freedoms, responsibilities, compliance and chances of men and women in the life of society, the state and the self-development of one's own person. «Parity democracy» is a political and legal form of organization of social-sexual relations in a society in which women and men have equal legal and political status and are equally represented and carry out activities in gender-balanced bodies of power and administrative structures» [3, p. 153].

The European vector of development of our state involves fulfilling the basic EU documents on creation of conditions for gender parity. The fact is that European integration, in the broad sense of the essence of this process, means adapting to the norms of European legislation, increasing the competitiveness of the domestic market economy, as well as reforming and developing political institutions able to ensure the full functioning of a social-legal democratic state on the basis of civil society, its constructive dialogue and cooperation with political-power structures. It is aimed at adapting Ukraine to the modern European system through its gradual entry into the relevant structures of the EU.

In addition to the above-mentioned documents, the European Union has adopted a number of legal acts in the field of gender equality. In particular, the EU Action Plan on Gender Issues for 2016-2020. It is based on several important principles: - ensuring the physical and psychological integrity of girls and women; - promotion of social and economic rights, empowerment of girls and women; - strengthening the voice of girls and women; - a change in the institutional culture to more effectively fulfill the European Union's commitments [4].

In order to comply with international standards and ensure equality of rights among all citizens, Ukraine has adopted a number of legal acts that prohibit any discrimination and promote equality. The development of gender legislation in

Ukraine is taking place at a rather rapid pace. Today the legal base on gender equality is gradually being reduced to international standards. Taking into consideration all of the foregoing, we can conclude that gender equality contributes to the formation of a new, contemporary ideology of equality and includes the following components: gender equality is seen as an integral part of all policies, programs and projects; the achievement of gender equality requires recognizing that the specific interests of women and men must be taken into account when formulating policies, implementing programs and projects; achieving gender equality means that equal rights and opportunities must be ensured regardless of gender; women's access to decision-making at all levels is central to achieving gender equality.

To achieve gender equality is important to ensure equal participation of men and women as equal entities in economic, social and cultural processes. Gender equality can be achieved through partnerships between women and men based on the principles of parity democracy.

List of used sources

1. Гаман, Т.В., Курига, Т.В. 2011. "Гендерна паритетність в місцевих органах виконавчої влади", Університетські науков в місцевих органах виконавчої влади", Університетські наукові записки 2 (38). С. 417-424.

2. Крочук, М.І. 2011. "Гендерна рівність як складова загального принципу права", Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична 4. С. 466-471.

3. Кобилянська, Л. 2005. 50/50: сучасне гендерне мислення: словник. Київ.: Видавець К.І.С.

4. План дій ЄС з гендерних питань на 2016 – 2020 роки. URL: <https://europa.eu/capacity4dev/public-gender/minisite-gender-action-plan-2016-2020>

Карпенко

Роман Валерійович,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук

GENDER POLICY IN THE FIELD OF ACADEMIC SCIENCE

First of all, to reveal the essence of oneself concepts of gender and gender inequality, in particular, we consider it expedient to refer to an encyclopedic dictionary. The term "gender" is interpreted as a concept that "unites and characterizes socially formed psychological traits, signs, properties of the subject's social behavior determined by his gender" [1, p.12]. Hence gender Inequality can be considered a violation of rights equal access to social and economic benefits depending on gender. Next, we present the results in more detail analysis of the gender situation in educational institutions.

Looking at the statistical data, it is possible to observe the dominance of women is about 80% of the total the number of teachers and lecturers, while in the field women make up 52.4% of institutions of higher education. Taking into account the research of the Center for the Study of Society, we observe that the index gender parity, that is, the ratio of women and men among university students of III-IV levels accreditation – 1.1, in universities I-II – 1.21 [2].

Such thus, for the 2013-2014 academic year in Ukraine women made up 52.3% of all students of universities I-IV accreditation levels. Such uneven distribution among women and men, depending on the specialty, is typical not only for students, but also for the teaching staff, that is, we observe the presence of horizontal segregation, in particular, among the teachers of universities of III-IV level of accreditation in the fields of humanities, 73% are women, in the field of "economy and finance" - 67%, social sciences - 75%, pedagogy - 67%, among teachers women in natural sciences only - 45%, among IT - 43%, and among teachers of technical sciences, who after humanitarians are the largest group, women only 13%.

Thus, higher education is characterized by gender inequality, the presence of clearly expressed "male" and "female" specialties, as well as imbalance during career advancement levels, and, moreover, in "women's" specialties, men earn and occupy more there are more management positions, and "male" positions are held by women more difficult to advance or just work.

The cause of such inequality can be consider, firstly, a double load, which have almost all women, except for the hired one labor, they are engaged in housework and maternal, which limits opportunities to professional development and growth; second, gender education, which assumes that the little one children are guided into certain frameworks set by them an article.

As a result, such gender inequality does not work enable a woman to fully use her capabilities, satisfy her ambitions and, as a result, to raise the level of material condition.

Thus, without restructuring psychological landmarks that women can be for a long time successful outside the home, outside the family, as well to compete with men on equal terms, simple it is impossible to carry out the gender process education of society.

List of used sources

1. Young K. Women, Science, and Gender Bias. The Boston Globe. October 20, 2007.
2. Female Academic Performance Lies in the Gender Bias. URL: <http://www.brightsurf.com/printfriendly/printage.php>

Назар Погребняк,
Управління міграційної поліції
ГУНП в Дніпропетровській області

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Україна була і є хабом між країнами середньої Азії, Африки, близького сходу та Європи. Також територія України є привабливою для міграції. Серед причин є війна в Афганістані, велика заробітна плата та гарна безкоштовна медицина порівняно з бідними країнами Африки і Середньої Азії, дешеве медичне навчання в закладах вищої освіти (далі – ЗВО) порівняно з Індією та іншими державами.

Але не всі іноземні громадяни, які законно прибули на Україну через «безвіз» або по трудовим, туристичним або навчальним візам, залишають територію України в законний термін.

Наприклад до групи ризику входять: студенти, які були виключені з ЗВО або які закінчили навчання та отримали дипломи та котрі залишаються на території України незаконно.

Тому управлінням міграційної поліції (далі – УМП) проводяться профілактичні заходи щодо виявлення, документування фактів порушення міграційного законодавства України та в подальшому притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності.

Одним з таких заходів є проведення спільної всеукраїнської операції «Мігрант». Останній раз практичний етап відпрацювань проводився з 1 вересня до 1 жовтня 2021 року.

Під час проведення операції «Мігрант» на території України виявлено близько 2,4 тисяч мігрантів, які незаконно перебувають на території України і не можуть пояснити, чому вони власне тут перебувають.

Під час відпрацювання дотримання міграційного законодавства громадянами інших держав, спочатку слід перевірити на законність перебування на території України. Якщо особа прибула на територію України по «безвізу», то потрібно перевірити штамп у паспорті щодо останнього перетину кордону. У разі відсутності паспорта особа за її анкетними даними перевіряється по центральній підсистемі «АРКАН». Між Україною та іноземними державами 31 т. 31 ючні міжнародні договори на законне безвізове перебування іноземних громадян на території України, найчастіше такий термін складає до 90 діб, але слід перевіряти кожну державу окремо.

В разі перевищення терміну 90 діб та у разі відсутності інших документів, підтверджуючих законність перебування на території України відносно особи виникає підозра щодо незаконного перебування на території України, за яке передбачена відповідальність згідно 31 т. 203 КупАП.

Також у іноземного громадянина може бути посвідка про тимчасове або постійне перебування на території України. Найчастіше термін дії посвідки про тимчасове перебування на території України складає 1 рік, а термін дії посвідки про постійне перебування на території України – 10 років. В разі закінчення терміну дії посвідки, відносно особи виникає підозра щодо незаконного перебування на території України, за яке передбачена відповідальність 31 т. 203 КупАП.

Тобто законними підставами перебування на території України можемо виділити: 1) **Посвідки на тимчасове перебування**. Підстави їх отримання:

- які відповідно до закону прибули в Україну для працевлаштування або укладення гіг-контракту на період роботи в Україні. *Строк дії посвідки на тимчасове проживання становить строк дії дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства, якщо інше не встановлено законом чи міжнародним договором України;*

- які під час перебування на законних підставах на території України, отримали дозвіл на застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні. *Строк дії посвідки на тимчасове проживання становить строк дії дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства, якщо інше не встановлено законом чи міжнародним договором України;*

- приймають участь у реалізації проектів міжнародної технічної допомоги. *Строк дії посвідки на тимчасове проживання становить строк реалізації проекту міжнародної технічної допомоги, який зазначається в реєстраційній картці проекту;*

- з метою проповідування релігійних віровчень, виконання релігійних обрядів чи іншої канонічної діяльності за запрошенням релігійних організацій та погодженням з державним органом, який здійснив реєстрацію відповідної релігійної організації. *Строк дії посвідки на тимчасове проживання становить один рік;*

- приймають участь у діяльності філій, відділень, представництв та інших структурних осередків громадських (неурядових) організацій іноземних держав, зареєстрованих у встановленому порядку. *Строк дії посвідки на тимчасове проживання становить один рік;*

які прибули в Україну з метою воз'єднання сім'ї з особами, зазначеними у частинах другій – тринадцятій статті 4 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства». *Строк дії посвідки на тимчасове проживання становить один рік;*

які надавали інструкторську (стрілецьку, тактичну, медичну, радіотехнічну, вибухотехнічну та іншу) допомогу підрозділам Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, Міністерства внутрішніх справ України, залученим до проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо у районах її проведення, та/або залученим до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо у районах їх проведення, або добровольчим формуванням, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України та спільно з вищезазначеними підрозділами брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, а також які брали участь у виконанні бойових або службових завдань

антитерористичної операції та/або заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях спільно із вищезазначеними підрозділами та добровольчими формуваннями.

Узагальнивши, іноземці та особи без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах, зобов'язані мати дійсний паспортний документ. Іноземець або особа без громадянства у разі втрати або обміну паспортного документа повинні протягом трьох робочих днів письмово повідомити про це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

З метою підтвердження або спростування вищевказаної підозри особа повинна бути затримана та доставлена до найближчого територіального відділу ДМС. Під час затримання працівник поліції повинен ознайомити особу з її правами та обов'язками, передбаченими 33т.. 55, 56, 59, 63 Конституції України та 33т.. 268 КупАП та скласти протокол про адміністративне затримання за 33т.. 261 КупАП.

Працівниками ДМС в разі підтвердження вчинення вищевказаного адміністративного правопорушення складається протокол про адміністративне правопорушення за ч. 1 ст. 203 КупАП, постанову про накладання адміністративного стягнення та рішення про примусове повернення до країни походження або третьої країни іноземця або особи без громадянства.

Вищевказане рішення про примусове повернення складається в окремих випадках. Іноземцям, які мають підстави для подальшого перебування в Україні, надається можливість подати документи для продовження строку перебування або для оформлення посвідки на тимчасове проживання.

В першу чергу це стосувалось тих, хто має в Україні родину чи офіційне працевлаштування. Відповідно вищевказаного рішення іноземний громадянин повинен добровільно залишити територію України в період від 14 до 30 діб.

Перелік використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кодекс України; Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-Х, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> .

Богдан ЧЕГІЛЬ,
Начальник Головного управління
державної міграційної служби
в Дніпропетровській області

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕБУВАННЯ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Світ, у якому виникають військові конфлікти, стихійні лиха, міжнаціональні протиріччя, політичні репресії та інші фактори, неминуче призводить до зростання кількості людей, які вимушені покинути свою державу, правовим захистом якої вони користувалися до виникнення небезпеки. Регулювання проблем таких осіб є прикладом міжнародного співробітництва, яке демонструє як проблеми однієї держави можуть безпосередньо впливати на інші країни, які беруть на себе обов'язок щодо захисту осіб, які покинули свою країну, при наданні їм притулку. Тому ця проблема на сьогодні залишається актуальною і потребує постійного вдосконалення.

2002-го року Україна приєдналася до Конвенції ООН про статус біженців 1951 року і Протоколу до неї 1967 року. Питання, пов'язані з біженцями та особами, які потребують додаткового або тимчасового захисту, регулюються Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011, іншими нормативно-правовими актами, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Відповідно до Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011, надання захисту іноземним громадянам і особам без громадянства, які його шукають у нашій країні, відбувається шляхом:

- визнання біженцем;
- визнання особою, яка потребує додаткового захисту;
- визнання особами, які потребують тимчасового захисту.

Процедура тимчасового захисту була врегульована у ЄС у 2001 році. Йдеться про Директиву 2001/55/ЄС "Про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту в разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та відповідальності за наслідки такого прийому".

4 березня 2022 року через широкомасштабне вторгнення росії до України Рішенням Ради ЄС 2022/382 ці мінімальні стандарти були активовані стосовно українців.

Очевидно, що коли Україна надає додатковий захист чи статус біженця, то така людина перебуває під захистом України від негативних проявів держави, яка її переслідує, і ця особа, звісно, не буде повертатись в країну своєї громадянської належності або країну попереднього постійного проживання.

Варто зауважити, що відповідно до Закону особа позбавляється статусу біженця або додаткового захисту, якщо вона займається діяльністю, що становить загрозу національній безпеці, громадському порядку, здоров'ю населення України. І позбавлення варто відмежовувати від втрати, яка відбувається з "позитивних" підстав (повернення у свою країну, набуття громадянства, отримання притулку в іншій країні тощо).

Після початку війни 24 лютого 2022 року чимало визнаних біженців в Україні та шукачів притулку були змушені знову покинути свої домівки у пошуках безпеки, захисту та допомоги, і виїхали за кордон до сусідніх країн.

Але були серед них і такі, які маючи офіційний статус біженця або особи, яка потребує додаткового захисту в Україні, не скористалися цим, а нелегально перетинали кордон, або виїхали до третьої країни не використовуючи документи, які були видані Україною. Будь-хто завжди прагне знайти краще життя, але це є порушенням законодавства. Така ситуація наштовхує на думку, що все навколо переслідувань було штучно інсценованим лише для того, щоб тимчасово легалізуватися на території України.

Відповідно до чинного законодавства оцінка заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, здійснюється на індивідуальній основі і включає в себе вивчення наявних відомостей про всі відповідні факти, що стосуються країни походження на момент прийняття рішення щодо заяви, в тому числі закони і інші нормативно-правові акти країни походження заявника, а також порядок їх застосування.

В умовах сьогодення одним із основних завдань Державної міграційної служби України у напрямку роботи з іноземцями є недопущення незаконної легалізації на території України іноземців, які походять із країн підвищеного ризику, оскільки вищевказана категорія осіб може становити загрозу для національної безпеки України, життю та здоров'ю наших громадян.

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України значно змінило життя українців та відповідно вплинуло на міграційні процеси серед населення території України, до якого належать також іноземні громадяни.

Починаючи з кінця лютого 2022 року більшість іноземців, які проживали чи перебували на Дніпропетровщині на законних підставах, залишили територію нашої країни.

Як наслідок маємо тенденцію щодо значного зменшення кількості звернень іноземних громадян з питання їх документування.

Станом на теперішній час надання адміністративних послуг іноземцям на території України здійснюється в умовах воєнного стану, який введено та продовжено на території України Указами Президента України, а також із врахуванням вимог **постанов Кабінету Міністрів України від 21.10.2022 № 1202 та від 01.11.2022 № 1232.**

✓ Відповідно до норм **Постанови № 1202**, у період дії в Україні воєнного стану та протягом 30 календарних днів з дня його припинення чи скасування проживання іноземних громадян (**крім громадян російської федерації**) по посвідках на тимчасове чи постійне проживання, строк дії яких закінчився **після 24 лютого 2022 року**, не є порушенням законодавства і підстави для притягнення зазначених осіб до адміністративної відповідальності за вказані дії відсутні. Зазначені посвідки підтверджують законні підстави для тимчасового чи постійного проживання в Україні, а також дають право на в'їзд в Україну протягом вище вказаного періоду. Дана категорія осіб зобов'язана в установленому законодавством порядку подати документи для обміну таких

посвідок на тимчасове чи постійне проживання **протягом 30 календарних днів** з дня припинення або скасування воєнного стану.

✓ Водночас документування громадян російської федерації на період дії воєнного стану та протягом 30 календарних днів з дня його припинення або скасування регламентується **Постановою № 1232**, згідно якої адміністративні послуги зазначеним іноземцям щодо надання дозволу на імміграцію в Україну, продовження строку перебування, оформлення (у тому числі замість втрачених або викрадених) та обміну посвідок на постійне чи тимчасове проживання **не надаються**.

Право на отримання вищевказаних послуг має обмежене коло осіб. Зокрема, найбільш поширеними категоріями серед них є громадяни російської федерації, які є **близькими родичами громадян України або прибули в Україну з метою працевлаштування, а також чоловік/дружина іммігранта та його неповнолітні діти**.

Постановою № 1232 також визначено порядок обміну посвідок на тимчасове проживання, строк звернення для якого настав у період з 24 лютого 2022 року до 9 листопада 2022 року. Згідно якого громадяни російської федерації **зобов'язані протягом 30 днів починаючи з 9 листопада по 8 грудня 2022 року включно** звернутися за обміном таких посвідок.

У подальшому обмін та оформлення посвідок на тимчасове проживання визначеній Постановою № 1232 категорії громадян буде здійснюється на загальних підставах.

Враховуючи ситуацію, яка склалася на даний час, Державна міграційна служба України продовжує надавати допомогу та працювати з особами, яким раніше був наданий захист в Україні, та вони залишилися на території України або повертаються до неї. Україна була і залишається країною, яка приймає біженців і людей, які дійсно потребують міжнародного захисту. ДМС створені всі умови щодо якісного, ефективного та оперативного процесу надання адміністративних послуг в умовах війни, незважаючи на проблематичні виклики сьогодення.

Перелік використаних джерел

1. Постанова кабінету міністрів України від 1 листопада 2022 р. № 1232, Київ, «Деякі питання надання Державною міграційною службою адміністративних послуг в умовах воєнного стану», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1232-2022-%D0%BF#Text>.

Аспірант ДДУВС,
адвокат ради адвокатів
Дніпропетровської області
Олександр Письменний

Актуальні питання щодо функціонування нотаріату у воєнний час

24 лютого 2022 року у зв'язку з початком повномасштабного військового вторгнення війська Росії в Україну та введенням в Україні воєнного стану Міністерством юстиції України, в особі ДП «Національні інформаційні системи», було припинено доступ до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно на їх обтяжень, Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань та інших, діяльність яких безпосередньо пов'язана з майном та бізнесом, що належить громадянам України та іноземцям на території України.

Позиція Мінюсту була чіткою та лаконічною «Таке рішення прийнято з метою недопущення будь-яких несанкціонованих дій з інформацією реєстрів зі сторони ворога.» Зазначена позиція була схвально сприйнята суспільством, користувачами вказаних реєстрів та реєстраторами. Не було помічено аномальної активності, щодо проблеми незакінчених реєстраційних дій, які були завішені до систем, але не завершені до моменту блокування доступу до реєстрів. Суспільство розуміло який ризик вникає, якщо окупаційні адміністрації отримають доступ до інформації про кінцевих бенефіціантів та керівників підприємств, що призведе до розкриття персональних даних осіб яких можливо буде змусити вчиняти протиправні дії задля примусової асиміляції фактично захоплених території на яких на період окупації фактично припинила свою діяльність правоохоронна система України.

Припинення доступу до Єдиних та Державних реєстрів призвело до обмеження або до повного/часткового блокування роботи органів нотаріату, державної виконавчої служби, державної реєстраційної служби, сервісних центрів МВС, судів та інших суб'єктів діяльність котрих безпосередньо пов'язана з використання інформації з Єдиних та Державних реєстрів.

Перший час органи нотаріату вчиняли обмежену кількість нотаріальних, які прямо не пов'язані з використанням реєстрів для реєстрації майна та бізнесу таких як, засвідчення вірності копій з документів, засвідчення справжності перекладів, справжності підписів на документах, посвідчення довіреностей та

заповітів. Тобто можемо зробити висновок, що повного блокування нотаріату у зв'язку з обмеженням доступу до реєстрів майна не відбулось.

В свою чергу Кабінетом Міністрів України, було прийнято постанову №164 від 28.02.2022 року «Про деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану», в якій було визначено певні обмеження на так звані ризикові нотаріальні дії, такі як заборона звернення стягнення на майно, що знаходиться у заставі, заборону відчуження майна на підставі довіреності виданої більше ніж місяць тому, зупинення строку для подання заяви про прийняття спадщини, при цьому всі ці положення постанови супроводжувались роз'яснювальною роботою Міністерства юстиції України, «потреба у цих обмеженнях викликана в першу чергу необхідністю захистити громадян, які в умовах війни не можуть отримати вільний доступ до органів нотаріату» та подати в строк заяву про прийняття спадщини наприклад.

Вказана постанова зазнала деяких змін з пливом війни, але суть її залишилась незміною, нотаріат повинен бути обмежений у тих діях, які можуть спровокувати порушення права громадян на захист свого майна.

Будь-які реєстраційні дії також були призупинені у зв'язку з припинення доступу до реєстрів. Деякий час певні/нагальні реєстраційні дії вчиняли безпосередньо представники міністерства юстиції України, метою яких було недопущення повного блокування економіки України. Але цього було явно не достатньо, оскільки регіони один за одним повертались до своєї роботи, а та кількість реєстраторів, що була залучена до роботи в Міністерстві юстиції виявилась явно замалою, щоб обслуговувати населення. Наприклад реєстрація благодійної організації в територіальному управлінні Міністерства юстиції могла займати декілька тижнів, тоді як у нотаріуса чи державного реєстратора декілька годин.

Поступово з'явилось розуміння, що деякі регіони поступово повертаються до нормального в розумінні економіки життя та потребують відновлення доступу до системи, тому 27 березня 2022 року набрали чинності зміни до постанови КМУ від 06.03.2022 № 209 «Деякі питання державної

реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану».

Також окремо винесено Наказ Міністерства юстиції України №1992/5 від 18.05.2022 року, про затвердження Переліку адміністративно-територіальних одиниць, в межах яких припиняється доступ користувачів до єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції України, в умовах воєнного стану, який постійно змінюється та доповнюється. Мета цього переліку унеможливити переоформлення нерухомого майна та бізнесу на територіях тимчасово окупованих, доки там відсутні органи діяльності яких полягає в забезпеченні законності вказаного переоформлення.

Фактично мета цієї постанови була розблокувати ринок нерухомості, що дало наприклад можливість забудовникам виконувати свої зобов'язання перед особами, гроші яких були залучені до будівництва, а також дало можливість розблокувати конституційне право передбачене ст.41 Конституції України на розпорядження майном, що перебуває у власності як фізичних та і юридичних осіб, та конституційне право передбачене ст.42 Конституції України на ведення підприємницької діяльності.

Першочерговий доступ до реєстрів отримали нотаріуси, які увійшли до так званого «переліку нотаріусів», яким дозволено проводити реєстраційні дії у воєнний час, вимоги до нотаріусів були визначені цією ж постановою №209. Ці вимоги до їх включення до постанови, неодноразово озвучувались представниками Мінюсту та Нотаріальною палатою України та були предметом жвавої дискусії, тому до постанови увійшли саме ті вимоги по яким було найменше суперечностей. Це був чи не найперший випадок в історії незалежної України коли нотаріат в особі безпосередньо нотаріусів, Нотаріальної палати України та Міністерство юстиції України провели конструктивні консультації та обговорення майбутніх норм постанови. До фінальної редакції змін постанови №209 в розрізі вимог до нотаріусів, яким буде надано право вчиняти реєстраційні дії з майном та бізнесом, увійшли ті норми щодо яких було

досягнуто повний консенсус між представниками нотаріальної спільноти та представниками Мінюсту.

В свою чергу вказані вимоги до нотаріусів зазначені в постанові №209 ніяк не погоджувались з ЗУ «Про нотаріат» в якому в ст.3 чітко зазначені вимоги які висуваються до нотаріусів, перелік їх є вичерпним та не має традиційної приписки «та інші».

Таким чином маємо наступну ситуацію Кабмін з Мінюстом були вимушені в екстреному порядку примати нормативно-правові акти, які м'яко кажучи не відповідали вимогам законодавства України, порушували регламент їх прийняття, ці нормативно-правові акти фактично вносили зміни до законів та кодексів України порушуючи процедуру внесення змін.

Хочу навести приклад найнародної ст.1270 Цивільного кодексу України, яку знаю діти та дорослі, в якій зазначено, що строк подачі заяви про прийняття спадщини становить шість місяців. Але на період дії воєнного стану ми повинні використовувати не Кодекс, а Постанову, яка не є законом, а лише підзаконним актом, в якому зазначено, що строк подачі заяви про прийняття спадщини в умовах воєнного стану та протягом місяця після закінчення воєнного стану подовжено до десяти місяців.

Тому закінчити свій виступ хотілось би наступним питанням «чи припустимо порушувати порядок прийняття нормативно-правових актів, з метою забезпечення верховенства права?».

Вказане питання є дискусійним, багатогранним та філософським. Не хотілось би робити акценти на процедурних порушеннях, акцентувати увагу на обмеження прав громадян, маніпулювати та спекулювати на праці людей, які у надекстремальних умовах робили всі необхідні дії щодо збереження миру в Україні та безпеки майна її громадян.

Хотілось би привести слова ізраїльського філософа Юваль Ноя Харарі, який у своїй роботі «Сапіанс. Історія людства від минулого до майбутнього» зазначив, що два незнайомих юриста знайдуть спільну мову бо вони обидва

вірять в існування законів, справедливості та прав людини. А під законами він розумів правила, щодо виконання яких люди домовились між собою.

Тому вважаю, що якщо вказані вище нормативно-правові акти забезпечили конституційне право громадян на власність, захистили цю власність від посягань, унеможливили незаконне переоформлення власності на територіях де відсутні правозахисні інститути нашої держави, не викликали хвилі судових позовів, тому все було зроблено вірно, доки судом не буде встановлено зворотне.

УМОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НОТАРІАТУ У ВОЄННИЙ ЧАС

1. 24.02.2022 року повне відключення реєстрів в яких відбувається реєстрація майна та бізнесу задля захисту прав громадян.
2. 28.02.2022 року набрання чинності Постанови №164 від 28.02.2022 року Про деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану.
3. 06.03.2022 року набрання чинності Постанови №209 кабміну, про Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану.
4. 28.04.2022 набрання чинності змін, що дозволили відкрити реєстри майна та бізнесу, для нотаріусів та реєстраторів, що верифікувались. (створення **незаконного** «переліку нотаріусів» яким дозволено проводити реєстраційні дії у воєнний час).
5. проблемні питання реалізації постанови №209, якою фактично були внесені зміни до конституції, ЦКУ, Сімейного кодексу України та інших законів.
6. дискусійне питання, чи припустимо порушувати порядок прийняття нормативно-правових актів, з метою забезпечення верховенства права?.

Література

1. Постанова №164 від 28.02.2022 року «Про деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану», <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-notariatu-v-umovah-voennogo-stanu164-280222> .
2. Постанова КМУ від 06.03.2022 № 209 «Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2022-п#Text> .

Віта МОРОЗ,
д.ю.н., професор, завідувач навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем протидії організованій злочинності та корупції ННІПФПНП,
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПАРТАМЕНТУ СТРАТЕГІЧНИХ РОЗСЛІДУВАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відкрите військове вторгнення російської федерації в Україну 24.02.2022 року внесло значні корективи в діяльність усіх правоохоронних органів держави. Підрозділи Департаменту стратегічних розслідувань НП України не залишились осторонь і крім покладених законом на данні підрозділи функції, вони стали виконувати нові, не притаманні даній службі завдання. З метою оцінки діяльності ДСР НП України в умовах воєнного стану, визначення проблемних питань по протидії організованій злочинності, виявлення нових, не притаманних для даних підрозділів функцій було проведено аналітичне дослідження в ході якого були вивчені основні показники діяльності ДСР НП України в період з 01.01.2022 по 01.09.2022 та проведено опитування безпосередньо 781 працівника Департаменту. Значний блок питань стосувався безпосередньо діяльності підрозділів в умовах військового стану, а також стану півня організованої злочинності в державі в цей час.

За вказаний період за матеріалами підрозділів стратегічних розслідувань направлено до суду **160** кримінальних проваджень стосовно ОЗГ, у тому числі **25** – злочинних організацій.

Серед викритих ОГ і ЗО **26** з міжрегіональними зв'язками, **33** з корумпованими зв'язками, **23** причетні до розкрадання бюджетних коштів, **24** сформовані на етнічній основі та **7** з транснаціональними зв'язками. Установлено **641** особу, причетну до вчинення злочинів у складі цих груп, зокрема **174** організаторів та **445** безпосередніх виконавців.

Доведено причетність цих осіб до вчинення **913** кримінальних правопорушень, з яких **704** тяжкі та особливо тяжкі та **132** з ознаками корупції.

За 8 місяців цього року повідомлено про підозру **38** суб'єктам підвищеного злочинного впливу за нововведеними статтями Кримінального кодексу України, серед яких **20** «смотрящих», **5** «кримінальних авторитетів», **3** «бродяг», **1** «положенець», а саме:

за ч. 5 ст. 255 (Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній) Кримінального кодексу України повідомлено про підозру **1** особі;

за ст. 255¹ (Встановлення або поширення злочинного впливу) Кримінального кодексу України – **25** особам;

за ст. 255² (Організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці) Кримінального кодексу України – **7** особам;

за ст. 255⁻³ (Звернення за застосуванням злочинного впливу) Кримінального кодексу України – 5 особам.

При опитування працівників ДСР щодо впливу воєнного стану на зростання рівня організованої злочинності 35,9% зазначають, що рівень організованої злочинності збільшився, але трохи більший сегмент – 45,3% говорять, що рівень організованої злочинності зменшився. 18,8% опитаних свідчать, що воєнний стан не вплинув на рівень організованої злочинності в Україні

В умовах воєнного стану Департамент, насамперед, має виявляти, попереджати та розкривати кримінальні правопорушення загальнокримінальної спрямованості – так бачать роботу 95,5% експертів. Зазначимо, що більшість опитаних вважає діяльність Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України ефективною майже по усіх напрямках (*респонденти могли обрати декілька варіантів відповідей*):

- по виявленню «колаборантів», підприємств, які належать громадянам Російської Федерації – 89,7%;
- по протидії загальнокримінальним організованим групам та злочинним організаціям – 96,0%;
- у напрямку протидії транснаціональним та етнічним організованим групам та злочинним організаціям – 91,3%;
- по протидії екстремістським організованим групам та злочинним організаціям – 89,6%;
- по протидії організованим групам та злочинним організаціям в органах державної влади – 81,8%;
- по протидії корупції – 89,3%;
- у сфері публічних закупівель – 87,1%.

Що стосується факторів, які впливають на недосконалість притягнення до кримінальної відповідальності окремих учасників ОГ та ЗО, то до них респонденти віднесли недосконалу судову систему – 47,6% та законодавство, яке не відповідає умовам воєнного стану – 45,5%, тобто саме ті фактори, які і у мирний час було оцінено досить низько, а війна лише додала проблем.

Слід звернути увагу і на проблеми у економічній, політичній та інших сферах суспільного життя, спричинені воєнним станом і це відображено у нових видах злочинної діяльності, наприклад:

1. у діях по заволодінню коштами, які збираються волонтерами, громадянами для допомоги ЗСУ, органам тероборони (шахрайство, «фіктивні» рахунки) – 78,9%;
2. корупційний вплив для отримання коштів на відновлення зруйнованого майна, привласнення гуманітарної допомоги тощо – 40,7%;
3. вступ учасників організованих груп та злочинних організацій до лав територіальної оборони, в регіонах де не ведуться активні бойові дії з метою отримання зброї або трофейної зброї на звільнених територіях – 40,6%.

Але, незважаючи на досить високу ефективність ДСР, 79,2% учасників опитування мають думку, що оптимізація діяльності не буде зайвою, адже нові

виклики потребують нових шляхів вирішення. Серед висловлених пропозицій домінують ті, що пов'язані з необхідністю покращення грошового утримання працівників Департаменту та матеріально-ресурсного забезпечення, розширенням повноважень ДСР, оптимізацією діяльності за різними деталізованими напрямками, тощо. Також є потреба у розширенні завдань і повноважень Департаменту – на цьому наголошують **82,2%** респондентів.

Блок запитань, який відповідав за протидію ДСР НП України корупційним правопорушенням, виявив, що експерти згодні з тим що утворення ДСР НП України має позитивний вплив на зниження рівня корупції – **95,8%**. Вразливими для корупційних проявів сферами діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування є отримання та подальший розподіл гуманітарної допомоги, волонтерська діяльність – **97,3%**, розподіл коштів, які виділяються на відновлення зруйнованої інфраструктури, помешкань громадян, підприємств та організацій, що постраждали в результаті бойових дій – **93,5%**, закупівля засобів захисту, авто транспорту, медичних препаратів для передачі їх ЗСУ – **92,7%**.*(респонденти могли обрати декілька варіантів відповідей)*

На теперішній час співробітники Національної поліції України, та зокрема Департаменту стратегічних розслідувань, приймають активну участь в бойових діях та цілодобово прикладають свої зусилля щодо протидії російській агресії на території нашої держави. Щодня поліцейські під час війни не тільки продовжують протидіяти злочинності та приймають безпосередню участь в бойових діях, а й надають допомогу в доставці гуманітарної допомоги, евакуації місцевих мешканців, що знаходяться на лінії зіткнення.

За результатами дослідження можна зробити висновки, що на теперішній час підрозділи Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України на належному рівні виконують покладені на них завдання, їх діяльність відповідає вимогам чинного законодавства та є досить прозорою для населення країни.

Перелік використаних джерел

1. Аналітичний огляд «Оцінка рівня стану організованої злочинності в Україні та протидії підрозділами Департаменту стратегічних розслідувань НПУ в умовах воєнного стану»; кол. авт. Дніпро: ДДУВС, 2022, 58 с.

2. Статистичні дані щодо діяльності Департаменту стратегічних розслідувань за період з 01.01.2022 по 01.09.2022; Київ: Лист Департаменту стратегічних розслідувань, 2022, 2 с.

**Карпосв
Руслан В'ячеславович,**
здобувач вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Чепік-Трегубенко Ольга Сергіївна,**
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

МІЖНАРОДНЕ-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСТРАДИЦІЇ

Важливою формою взаємодопомоги держав у боротьбі зі злочинністю є інститут екстрадиції, який розвивався століттями. Міжнародно-правове регулювання інституту екстрадиції ґрунтується на взаємодії двох правових систем – міжнародного права та внутрішньодержавного права. Екстрадиція (від лат. *extraditio*) – передача правопорушників державою, на території якої вони перебувають, іншій державі (на її прохання) для притягнення їх до кримінальної відповідальності або постановлення остаточного вироку.

Питання видачі злочинців регулюються як національним законодавством, так і міжнародними договорами – двосторонніми та багатосторонніми. Багатосторонні міжнародні договори, присвячені інституту екстрадиції, слід поділити на дві групи: 1) договори, які безпосередньо регулюють питання екстрадиції; 2) договори, які регулюють різні аспекти боротьби з міжнародною злочинністю та пов'язані з нею питання екстрадиції. До першої групи належними є: Конвенція Ліги арабських держав про екстрадицію 1952 р., Європейську конвенцію про видачу правопорушників 1957 р. [1, ст. 1-2], «Типовий договір» про видачу, прийнятий резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 р. [9], Міжамериканську конвенцію про видачу 1981 р., Конвенцію про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 р. [2].

Міжнародно-правові норми на регіональному рівні, володіючи їхньою специфікою в кожному конкретному випадку, дозволяє визначити нам загальну тенденцію до уніфікації інституту, поступового впливу на розвиток співробітництва між державами, що виражається в застосуванні договірних норм і в сприянні розвитку і вдосконаленню національних законів про екстрадицію. До другої групи договорів належать міжнародні договори, які спрямовані на захист особи, суспільства і держави, вирішення проблем безпеки, боротьбу зі злочинністю, у тому числі транснаціональною.

До них належать такі документи, як: Міжнародна конвенція про боротьбу з підробкою грошових знаків 1929 р. [3, с. 9], Конвенція про попередження злочину геноциду та покарання за нього 1948 р. [4, ст. 7], Міжнародна

конвенція про боротьбу із захопленням заручників 1979 р. [5, ст. 9-10], Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин 1989 р. , Конвенція проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. , Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції 2003 р. Згідно з цими документами, питання про екстрадицію вирішуватимуться на підставі вчиненого злочину, який підпадає під дію цієї угоди, а також наявності двосторонньої угоди про екстрадицію. Слід також зазначити, що компетентна установа містить винятки, які дають державам можливість відмовити у видачі навіть за наявності чинних міжнародних договорів. В принципі, ці виняткові підстави містяться в текстах багатосторонніх і двосторонніх міжнародних договорів про видачу, а в деяких випадках і в національному законодавстві.

Основними підставами для відмови у видачі, встановленими міжнародними договорами, є: 1) коли особа, щодо якої запитується видача, є громадянином країни, до якої звернено запит; 2) якщо правопорушення вчинено на території країни, проти якої подається запит; 3) коли злочин вчинено і розслідується кримінальне порушення за те ж саме діяння щодо особи, яка вимагається на території країни, до якої звернено запит про екстрадицію; 4) якщо особа, видача якої запитується, засуджена за той самий кримінальний злочин або кримінальне переслідування у справі припинено на території країни, що запитується; 5) якщо відповідно до чинного законодавства держави кримінальне провадження не може бути порушене або вирок не може бути виконаний у зв'язку із закінченням строку давності або з інших причин, передбачених законом; 6) якщо скоєно злочин політичного характеру; 7) чи скоєно фінансовий злочин (у сфері податків, митних зборів та ін.).

Можливість видачі в окремих випадках визначається реалізацією принципів видачі і цим вирішується питання наявності чи відсутності підстав для відмови у видачі. На підставі вищевикладеного робимо висновок, що екстрадиція є самостійним та повноцінним інститутом, який регулюється великою кількістю різноманітних міжнародно-правових актів: багатосторонніх, універсальних, регіональних та двосторонніх. Ряд вищевказаних документів, які безпосередньо регулюють питання про екстрадицію, створюють механізм застосування цього інституту, встановлюючи вимоги до можливості захисту прав передбачуваного злочинця до моменту задоволення запиту про екстрадицію державою-учасницею.

Перелік використаних джерел

1. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 року, ст. 1-2.URL:http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_033 (дата звернення 30.10.2022).
2. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 року.URL:http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_009 (дата звернення 30.10.2022).
3. Конвенція по боротьбі з підробкою грошових знаків 1929 року, ст. 9.URL:<http://zakon.kuban.ru/private/mkbpdz.htm> (дата звернення 30.10.2022).

4. Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього від 9 грудня 1948 року, ст. 7. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_155 (дата звернення 30.10.2022).

5. Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників 1979 року, ст. 9-10. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/995_087 (дата звернення 30.10.2022).

**Романов
Максим Юрійович,**
старший слідчий в ОВС
3-го відділу 4-го управління
Головного слідчого управління
Національної поліції України,
д.філос. (Право), майор поліції

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДІЗНАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

На сучасному етапі державотворення, наявності широкого кола суспільних відносин, що потребують захисту, здобуття Україною кандидатства в члени Європейського союзу, а також триваюча збройна агресія російських окупантів на території нашої держави, зумовлюється необхідність оптимізації основних процесів, спрямованих на кримінально-правову охорону прав і свобод людини і громадянина. Відповідні завдання, наразі виконуються широким колом інституцій і органів, що в свою чергу розподіляють між собою сфери правоохорони за компетенційним принципом.

Водночас, відповідно до Кримінального процесуального кодексу, завданнями кримінального провадження, серед інших, є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування з тим, щоб жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [1]. Зазначене, в синергії з наявністю в системі Національної поліції України широкої компетенції щодо здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, що забезпечується не лише слідчими підрозділами та підрозділами, а й підрозділами дізнання та особами уповноваженими на його здійснення.

На нашу думку, саме ці положення Кримінального процесуального кодексу України, що визначають зміст повноваження дізнавача та формують його правовий статус потребують додаткового наукового та практичного

аналізу, крізь призму не лише норм Кримінального процесуального кодексу України, а й інших нормативно-правових актів.

Так, дізнавач – це службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції, у випадках, установлених цим Кодексом, уповноважена особа іншого підрозділу, яка уповноважена в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків [1]. Водночас, така термінологічна конструкція, в синергії з положеннями і нормами Кримінального процесуального кодексу України загального характеру, формує низку неточностей і колізій, що суттєво впливають на процес доказування в досудовому розслідуванні кримінальних проступків і суттєво впливають на дієвість механізму притягнення до кримінальної відповідальності.

Крім цього, відповідно до Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України, про уповноваження працівника поліції іншого підрозділу здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків Головою Національної поліції України, начальниками ГУНП, начальниками відповідних територіальних підрозділів поліції, або особами, які виконують їх обов'язки, видається наказ. Засвідчена в установленому порядку копія наказу про уповноваження працівника поліції здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків надсилається до органу прокуратури відповідного рівня для внесення адміністраторами Єдиного реєстру досудових розслідувань відповідних відомостей про реєстратора до довідника організаційної структури відповідного реєстру і надання працівнику поліції, уповноваженому здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків, доступу до нього [2]. Зазначена теоретико-правова та формалізована в офіційний документ конструкція, має забезпечувати кримінальний процесуальний статус дізнавача в досудовому розслідуванні, наділяти його можливістю законно провадити всі необхідні слідчі (розшукові) дії та інше. Така позиція, перш за все вступає в суперечку з частиною третьою статті 62 (Гарантії професійної діяльності поліцейського) Закону України «Про Національну поліцію», оскільки поліцейський під час виконання покладених на нього обов'язків підпорядковується тільки своєму безпосередньому та прямому керівнику. Ніхто, крім безпосереднього і прямого керівника (за винятком випадків, прямо передбачених законом), не може надавати будь-які письмові чи усні вказівки, вимоги, доручення поліцейському або іншим способом втручатися в законну діяльність поліцейського [3]. На нашу думку, навіть попри відповідні елементи механізму правового регулювання статусу дізнавача та особи «уповноваженої на здійснення дізнання», що визначаються в Кримінальному процесуальному кодексі України, потребують коригування положення Закону України «Про Національну поліцію» з метою гармонізації національного законодавства та більш ефективної його реалізації.

Поряд із цим, інститут дізнання не позбавлений недоліків у кримінальному-процесуальному регулюванні. Так, статтею 40⁻¹ Кримінального процесуального кодексу України визначено, що дізнавач при здійсненні дізнання наділяється повноваженнями слідчого [1], водночас, спеціальні норми

указаного кодексу, що регламентують проведення окремих слідчих (розшукових) дій не завжди визначають право дізнавача їх застосовувати. Так, частиною першою статті 171 (Клопотання про арешт майна) Кримінального процесуального кодексу України, визначається, що з клопотанням про арешт майна до слідчого судді, суду має право звернутися прокурор, слідчий за погодженням з прокурором, а з метою забезпечення цивільного позову – також цивільний позивач [1], що в синергії з раніше вказаними нормами, формально забезпечує можливість дізнавача чи особи уповноваженої на його здійснення клопотати перед слідчим суддею, судом про арешт майна, проте, судова практика фрагментарно свідчить про інше.

Наприклад, на неможливості реалізації відповідного повноваження дізнавачем, указує П. Світайло [4], аналізуючи матеріали судової практики та підкреслюючи, що «слідчий суддя Борзнянського районного суду Чернігівської області в ухвалі від 20.08.2020 року про повернення клопотання інспектора дізнання про накладення арешту на тимчасово вилучене майно зазначив, що чинні норми КПК України не допускають проведення аналогій у правах та обов'язках між учасниками кримінального провадження, якщо це прямо не передбачено нормами КПК України. У ч. 2 ст. 401 КПК України перелічені конкретні повноваження дізнавача, серед яких право на звернення з клопотанням про надання дозволу на арешт майна відсутнє [5]». Що дало підстави й обґрунтувало відмову у задоволенні клопотання.

Ці та інші проблемні питання, пов'язані з процесуальним статусом дізнавачів та осіб, уповноважених на здійснення дізнання, на нашу думку потребують суттєвого вдосконалення та опрацювання на більш високому науковому рівні, що в свою чергу забезпечило би оптимізацію функціонування інституту притягнення до відповідальності осіб, що вчиняють кримінальні проступки.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20 травня 2020 року № 405. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
4. Світайло П. Деякі проблемні аспекти проведення дізнання. Порівняльно-аналітичне право. №3 2020. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/35664/1/ДЕЯКІ%20ПРОБЛЕМНІ%20АСПЕКТИ.pdf>
5. Ухвала Борзнянського районного суду Чернігівської області у справі №730/649/20 від 20.08.2020 року. URL: <https://opendatabot.ua/court/91090499-d1f20e73857b7a59ad6f4d139acfc776>

Легеца
Євген Олександрович,
професор кафедри публічного та
приватного права, Університету
митної справи та фінансів
доктор юридичних наук, професор

ПРИЧИНИ ПОРУШЕННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ ПІД ЧАС ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ У 2022 Р.

Адекватне розуміння вторгнення Російської Федерації в Україну, що відбулося з 24 лютого 2022 року, вимагає визначення головних причин та чинників, текстів і контекстів, які діалектично збіглися в усвідомленні драматичних подій для українського суспільства, які представляють війну оборони з характеристиками рисами гібридної війни з боку Російської Федерації та вчинення військами-окупантами військових злочинів, злочинів проти людства, про що свідчить безжалісні вбивства тисяч мирних жителів у містах Буча, Бородянка, Гостомель, Ірпінь, Бузова та інші.

Причини та чинники початку війни між Російською федерацією та Україною є: а) підписання без гарантій захисту Будапештського меморандуму 5 грудня 1994 р. Відмова від ядерної зброї [3]; б) прихід проросійського президента України Віктора Федоровича Януковича, який правив у 2010-2014 роках, руйнуючи національну економіку та військовий істеблішмент; в) анексія Кримського півострова у 2014 році Російською Федерацією та слабка позиція Європи у вигляді санкцій; г) Неконтрольована динаміка корупції в Україні за 30 років (з 1990-2021). По суті, закупівлі зброї, особливо військових планів, не було; д) безкарність Президента Російської Федерації Володимира Путіна у військових конфліктах у Чечні 1999-2009 рр., Сирія, Україна. Ситуація, яка лежить в основі «правління» Путіна з 1999 року по теперішній час; ж) російська інформаційна війна в ЗМІ, яка розпалює росіян проти українців. Систематична брехня про те, що на території України живуть нацисти та фашисти, знаходяться бази НАТО тощо; з) вихід України з російських нафти і газу, зниження комерційного обороту, тобто зменшення прибутків для Росії. Україні вигідно продавати продукцію в Європу, країни Азії. Росія не в захваті від цього.

Мета тези – коротко пояснити причини та геополітичні наслідки російського вторгнення в Україну. На ідеологічному рівні автори тексту відкрито і недвозначно підтримують необмежене дотримання міжнародного гуманітарного права та міжнародного публічного права як гарантії порядку в міжнародних відносинах!

У той же час, кожного дня на території України страждають люди внаслідок війни, яка проявляється у вбивствах мирних людей, постійних повітряних тривог, безглузлого руйнування цивільної інфраструктури, яка за прогнозами вже сягає біля 600 мільярдів доларів США.

Згідно з Міжнародним історичним проектом ядерного розповсюдження Центру Вілсона, глобальною мережею дослідників та установ, що вивчають

міжнародну ядерну історію, Будапештський меморандум був підписаний у 1994 році і став ключовою угодою у забезпеченні суверенітету та територіальної цілісності України з боку Росії.

Меморандумом Сполучені Штати, Велика Британія та Росія зобов'язалися "поважати незалежність і суверенітет і існуючі кордони України" і "утримуватися від погроз силою або її застосування" проти країни.

У лютому та березні 2014 року Росія вторглася, а потім анексувала Кримський півострів від України. Ця подія сталася після Революції Гідності та є частиною ширшої російсько-української війни.

22–23 лютого 2014 року президент Росії Володимир Путін скликав цілу ніч нараду з керівниками служб безпеки, щоб обговорити допомогу скинутому президенту України Віктору Януковичу у виїзді з країни. Наприкінці зустрічі Путін зазначив, що «ми повинні почати працювати над поверненням Криму Росії». 23 лютого у кримському місті Севастополь відбулися проросійські демонстрації. 27 лютого російські війська в масках без знаків розрізнення захопили Верховну Раду (парламент) Криму та захопили стратегічні об'єкти по всьому Криму. Це призвело до встановлення в Криму проросійського уряду Сергія Аксьонова, референдуму про статус Криму та проголошення незалежності Криму 16 березня 2014 року. 18 березня 2014 року Росія офіційно включила Крим як два суб'єкти Російської Федерації — Республіку Крим і місто федерального значення Севастополь. Після анексії Росія посилила свою військову присутність на півострові, і зробив ядерні загрози, щоб зміцнити новий статус-кво на місцях [1].

Крім того почавши повномасштабну війну Російська федерація в односторонньому порядку порушила Мінські домовленості 2014 та 2015 років.

Мінські угоди були серією міжнародних угод, які мали на меті припинення війни на Донбасі в Україні. Перший, відомий як Мінський протокол, був розроблений у 2014 році Тристоронньою контактною групою по Україні, до складу якої входять Україна, Росія та Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) за посередництва лідерів Франції та Німеччина в так званому Нормандському форматі. Після тривалих переговорів у Мінську, Білорусь, угоду підписали 5 вересня 2014 року представники Тристоронньої контактної групи та, без визнання їх статусу, тодішні лідери самопроголошеної Донецької Народної Республіки (ДНР) та Луганської народної республіки. Республіка (ЛНР). Ця угода сталася після кількох попередніх спроб зупинити бойові дії в регіоні та була спрямована на негайне припинення вогню.

За угодою не вдалося зупинити бойові дії, тому за нею послідувала переглянута та оновлена угода Мінськ II, яка була підписана 12 лютого 2015 року. Ця угода складалася з пакету заходів, включаючи припинення вогню, відведення важкого озброєння від лінії фронту, звільнення військовополонених, конституційна реформа в Україні з наданням самоврядування окремим районам Донбасу та відновлення контролю над державним кордоном українському уряду. Хоча після підписання угоди бої вщухли, вони ніколи не припинялися повністю, а положення угоди так і не були повністю реалізовані. Сторони

«нормандського формату» погодилися, що Мінськ-ІІ залишається основою для будь-якого майбутнього врегулювання конфлікту [2].

На тлі зростання напруженості між Росією та Україною на початку 2022 року Росія офіційно визнала Луганську та Донецьку народні республіки 21 лютого 2022 року. Після цього рішення 22 лютого 2022 року президент Росії Володимир Путін заявив, що Мінські домовленості «більше не існують», і що в їх краху винна Україна, а не Росія. 24 лютого 2022 року Росія вторглася в Україну.

Отже, почавши повномасштабну війну Російська федерація в односторонньому порядку порушила Мінські домовленості 2014 та 2015 років, Будапештський меморандум 1994 року тощо.

Перелік використаних джерел

1. Анексія Криму Росією. 2015. URL.: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_\(2014\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_(2014))
2. Мінські угоди. 2015. URL.: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96_%D1%83%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8
3. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. 1994. URL.: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B0%D0%BF%D0%B5%D1%88%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BC%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%83%D0%BC

Колодяжна

Тетяна Вікторівна,

доцент кафедри фінансів та кредиту

Харківського національного університету

будівництва та архітектури

кандидат економічних наук

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В РОЗРІЗІ ВПЛИВУ ЧИННИКІВ

Вибір підходу до забезпечення національної безпеки передусім потребує чіткого визначення системи національних інтересів [2].

При виборі підходу до забезпечення національної безпеки принциповим є також оцінка загроз національним інтересам.

Сьогодні багато експертів вважають, що внутрішні загрози можуть мати вирішальне значення при виборі підходу до забезпечення національної безпеки.

Тобто існує думка, що вибір такого підходу має здійснюватися насамперед у зв'язку із закономірностями та особливостями суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку держави.

Проте зовнішнє середовище характеризується факторами, які також становлять загрозу національним інтересам. Безумовно, ці фактори слід враховувати при виборі підходу до забезпечення національної безпеки.

Ці фактори включають, зокрема [1]:

- нерівномірний, суперечливий, невизначений і непередбачуваний гео економічний і геополітичний розвиток;
- дестабілізуючий розвиток демографічних процесів у світі;
- симптоми виснаження природних і енергетичних ресурсів;
- зростання збройних конфліктів у різних регіонах світу;
- підвищена ймовірність розповсюдження ядерної зброї;
- усвідомлення взаємозалежності національної та міжнародної безпеки та неможливості вирішення суперечок виключно військовим шляхом.

Загрозою національній безпеці є також загострення та невирішеність так званих проблем глобальної безпеки. Мова йде про проблеми, що [2]:

- фокусують фундаментальні протиріччя земної цивілізації та загрожують її подальшому розвитку;

- впливають на життя кожної людини, соціальної групи, держави та людства в цілому;

- вимагають тісної співпраці між усіма країнами, незалежно від їх соціально-економічного устрою, політичних, ідеологічних чи інших відмінностей, для їх вирішення.

Глобальні проблеми безпеки можна розділити на три групи: природні, техногенні та соціальні причини.

До першої групи належать проблеми, що виникають у зв'язку між людиною та її середовищем (природою).

Друга група проблем зумовлена наслідками та протиріччями розвитку постіндустріальної цивілізації. Вони проявляються у двох аспектах: катастрофічне руйнування середовища існування людини та значний дисбаланс у розвитку духовних і матеріальних цінностей людини на користь останніх.

Третя група проблем виникає із соціальних відносин між людиною і суспільством, між соціальними групами і між державами. Ці проблеми лежать на рівні соціального та інтелектуального розвитку людини, покращення освіти та охорони здоров'я, необхідності припинення гонки озброєнь, подолання значної економічної нерівності між державами тощо.

Такий поділ проблем глобальної безпеки досить умовний, оскільки кожна проблема взаємно впливає на інтенсивність і спрямованість розвитку інших проблем. Тому проблеми глобальної безпеки слід розглядати як складну динамічну систему, розвиток якої має стихійний характер, є об'єктивним результатом суспільного прогресу та характеризується високим динамізмом.

Зокрема, йдеться про зміну статусу та важливості окремих питань та

додавання нових питань до цієї системи.

Досить важливим фактором, який впливає на вибір підходу до забезпечення національної безпеки, є те, що в багатьох конфліктах, у тому числі й збройних, стає все важче визначити сторони протистояння, характер конфлікту та його справжні причини.

Фактично це може бути зовнішня агресія, яку Рада Безпеки ООН санкціонує в установленому порядку як миротворчу чи гуманітарну операцію із захисту мирного населення або як контртерористичну операцію зі знищення баз і таборів терористів.

Відсутність чітких і визнаних на міжнародному рівні процедур, які дозволили б, зокрема, визначити справжні причини конфлікту, а також «подвійні стандарти», які часто демонструють провідні країни у своїх спробах нейтралізувати ці конфлікти, призвели до того, що принципи та норми, що регулюють застосування військової сили сторонами конфлікту, зазвичай у міжнародному праві, ставляться під сумнів [3].

Міжнародне право, яке захищає територіальну цілісність держав, і Женевська конвенція, що регулює ведення воєн, були створені ще до появи сучасних загроз національній і міжнародній безпеці. Відсутність адекватної відповіді на ці загрози та закріплених у міжнародному праві принципів і правил застосування збройної сили ускладнює стримування та обмеження масштабів і жорстокості конфліктів.

Крім того, їх відсутність допускає пряме чи непряме втручання у внутрішні справи суверенних держав, включаючи пряму військову агресію.

Варто також зазначити, що в останні роки багато факторів, таких як слабкі уряди, відсталі політичні та економічні системи, релігійний або етнічний екстремізм і непропорційне зростання молоді, негативно вплинули на національну безпеку, і, як правило, чинили це одночасно.

Це створює умови для виникнення та швидкого розвитку внутрішніх конфліктів, у тому числі збройних. Вони характеризуються активним втручанням у внутрішні справи провідних країн. У цьому випадку є висока ймовірність переростання внутрішніх конфліктів, особливо за участю етнічних груп, у регіональні конфлікти.

Водночас у багатьох країнах світу зростає усвідомлення того, що на перший план виходить проблема забезпечення не лише національної, а й міжнародної безпеки. Йдеться про визнання того, що намагання забезпечити безпеку однієї держави за рахунок іншої, а також абсолютизація безпеки держави, суспільства чи особистості не можуть бути домінуючим фактором як у зовнішній, так і у внутрішній політиці [3].

Таким чином, підпорядкування безпеки суспільства безпеці держави призводить до тоталітаризму, а абсолютизація безпеки особистості - до хаосу та громадянських конфліктів, що неминуче веде до втрати безпеки держави та суспільства, а також до безпеки суспільства та зрештою до втрати людської безпеки.

Крім того, визначаючи принципи, засоби, способи, способи та механізми реалізації національних інтересів, слід мати на увазі, що сьогодні

чітко вимальовуються дві взаємопов'язані тенденції розвитку земної цивілізації.

З одного боку, зростає єдність людства, утверджується розуміння його цілісності, їх спільності історичної долі, а з іншого - створюються небувалі можливості індивідуалізації особистості [2].

Аналіз першої тенденції дозволяє стверджувати, що держава має забезпечувати поєднання інтересів особи, нації і навіть людства, виходячи з того, що апіорі існує певна система загальнолюдських цінностей.

Аналіз другої тенденції цивілізаційного розвитку показує, що досягнутий рівень науково-технічного прогресу, досягнення сільськогосподарського виробництва та медицини тощо створюють матеріальні умови для практичної реалізації постулату про найвищу цінність людського життя. Крім того, сучасне високотехнологічне виробництво вимагає виявлення та всебічного розвитку різних навичок кожної людини. Тому існує суспільна потреба у більш гармонійному та всебічному розвитку.

Структура витрат у промислово розвинутих країнах за останні кілька десятиліть підтверджує це. Частка коштів, спрямованих на соціальні видатки, постійно зростає. Недаремно однією з причин такого зростання є те, що в постіндустріальну епоху значно зросла роль «людського капіталу» як основного рушія економічного зростання та накопичення національного багатства.

Водночас активізується процес гуманізації людських стосунків. Його суть: турбота про людину є не лише основною нормою моралі, а й головною умовою прогресивного розвитку суспільства [4].

Сучасні процеси глобалізації, посилення «нетрадиційних» загроз національній безпеці та внутрішньополітичні, соціально-економічні та культурні проблеми призвели до того, що загрози національній безпеці набули системного характеру та стали специфічними для кожної країни. Цей вид загрози також є вирішальним фактором у виборі підходу до забезпечення національної безпеки.

Перелік використаних джерел

1. Ліпкан В.А. Поняття системи забезпечення національної безпеки України. *Право і безпека*. 2003. № 2. С. 57-60.

2. Про національну безпеку України : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

3. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія. В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. Київ : НІСД, 2010. 288 с.

4. Ткаченко В.І., Смірнов Є.Б., Астахов О.О. Збройна боротьба: теорія, забезпечення, досвід. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2015. Вип. 2(43). С. 3-8.

**Коросташивець
Юлія Григорівна,**
кандидат юридичних наук, доцент
Київського фахового коледжу туризму
та готельного господарства

МЕДІАЦІЯ ЯК ФОРМА АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ СПОРУ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМ І МІЖНАРОДНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Запровадження системи альтернативного вирішення спорів (АВС), зокрема медіації, є одним із пріоритетів Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства в Україні на 2021-2023 роки, затвердженій Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженій Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021, та Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки, затвердженого від 23 червня 2021 року № 756-р тощо, а також низкою міжнародних нормативних актів та директив ЄС [1].

7 серпня 2020 року Україна підписала Конвенцію ООН про міжнародні угоди про врегулювання спорів за результатами медіації, а 16 листопада 2021 року був прийнятий Закон України «Про медіацію», який набрав чинності 15 грудня 2021 року.

Відповідно до національних і міжнародних нормативних актів медіацію слід розглядати як:

позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів (пункт 4 частини першої статті 1 Закону України «Про медіацію» (далі - Закон);

структурований процес, незалежно від його назви або посилення на нього, за допомогою якого дві або більше сторін спору намагаються самостійно, на добровільній основі, досягти згоди для вирішення спору за підтримки медіатора (Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради "Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах");

процес врегулювання спорів, у межах якого сторони з допомогою одного чи кількох медіаторів проводять переговори щодо спірних питань з метою досягти домовленості (пункт I Рекомендації Rec (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах);

метод розв'язання конфліктів/спорів, за допомогою якого дві або більше сторін конфлікту/спору намагаються в межах структурованого процесу за участю посередника/медіатора досягти згоди для його розв'язання (пункт 4 Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації), затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 17.08.2016 № 892);

позасудова процедура врегулювання конфлікту (спору) шляхом переговорів його сторін за допомогою одного або кількох нейтральних посередників (медіаторів) (Національна асоціація медіаторів України) [2].

Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про медіацію» (далі-Закону), медіація – позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів.

Основним завданням медіації є запобігання виникненню конфліктів (спорів) у майбутньому або врегулювання будь-яких конфліктів (спорів), у тому числі цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у справах про адміністративні правопорушення та у кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим) (ст. 3 Закону).

Медіація є способом реалізації надання безоплатної правової допомоги громадяни України та особи, які підпадають під її юрисдикцію.

Інститут медіації набув широкого застосування міжнародній практиці і надає можливість сторонам конфлікту мирно врегулювати спір, без участі суду, однак при цьому залишаючи право на судовий захист. Процедура медіації може бути проведена як до моменту звернення до суду, так і на будь-якій стадії процесу за бажанням сторін, за умови, що справа не ускладнена правами третіх осіб.

Медіація проводиться за взаємною згодою сторін з урахуванням принципів добровільності, конфіденційності, нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора, самовизначення та рівності прав сторін медіації (ст. 4 Закону).

Переваги медіації перед судом за національним законодавством [3]:

	Суд	Медіація
<i>Предмет розгляду</i>	В межах позовної заяви	Розширений: враховуються реальні інтереси і потреби
<i>Добросовісність</i>	Обов'язки визначені законом	Свобода участі, виходу будь-коли
<i>Конфіденційність</i>	Відкритий процес, можливий розголос (як правило)	Повна конфіденційність, навіть щодо факту медіації
<i>Стосунки, емоції</i>	Ескалація конфлікту, руйнування стосунків	Налагодження діалогу, збереження стосунків
<i>Тривалість</i>	Роки (строки передбачені у процесуальних кодексах)	Залежить від учасників: години, дні місяці
<i>Прийняття і</i>	Суддею;	Сторонами

<i>виконання рішень</i>	виконується примусово	досягається консенсус, виконується добровільно
<i>Вартість</i>	Висока: судові витрати, гонорар тощо	Витрати на медіацію, можливо юрист, нотаріус
<i>Результат</i>	Ризик не відповідності реальним інтересам, є переможці і переможені	Задоволені всі

Перелік використаних джерел

1. Закон про медіацію відкриває нові можливості клієнтам системи БПД.
URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/zakon-pro-mediatsiyu-vidkrivae-novi-mojlivosti-klientam-sistemi-bpd> (дата звернення: 18.11.2022)
2. Медіація. *Вікіпедія: вільна енциклопедія.* URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 18.11.2022)
3. Медіація.jpg Безоплатна правова допомога *Вікіпедія: вільна енциклопедія.* URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.jpg> (дата звернення: 19.11.2022)
4. Про медіацію від 16 листопада 2021 року № 1875-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 18.11.2022)

Удод
Олеся Андріївна,
здобувачка вищої освіти
Університету митної справи та фінансів

Науковий керівник:
Мінка
Тетяна Павлівна,
доктор юридичних наук, професор
Університету митної справи та фінансів

ОКРЕМІ НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Орієнтація України на вступ до ЄС зумовлює необхідність дослідження досвіду європейських країн в галузі управління та публічного адміністрування.

Перш за все, відзначимо, що державне управління – це система, що включає в себе інститути державної влади, державних службовців та їх професійну діяльність (процеси, технології та зв'язки, що виникають у ході цієї діяльності). Під моделлю державного управління розуміють унікальну сукупність характеристик, що відрізняють систему державного управління в цій країні (групі країн) від таких самих систем в інших країнах.

Так, до англосаксонської моделі в Європі, окрім самої Англії, можна віднести Мальту, але із застереженнями. Німецька модель включає Німеччину та Австрію. Швейцарія, за практично одностайним визнанням дослідників, є унікальне явище з домінуванням федеративних механізмів і методів прямої демократії у більшості сфер державного управління. «Наполеоновський» тип, включав Італію до адміністративної реформи 1992-1997 рр., та Францію.

Проте визнається існування «європейської моделі» державного управління як сукупності деяких значущих рис, характерних як тенденція більшості країн Європи та нехарактерних для іншої групи країн. Найважливішими загальними рисами європейської моделі державного управління, що у тій чи іншій мірі характерні для більшості країн ЄС, вважають такі:

- Парламентська система управління. Глава уряду формально призначається главою держави чи обирається парламентом, з партійної більшості, що формується у парламенті в результаті виборів. Такий порядок діє і в тих країнах, де *de jure* існує напівпрезидентська (президентсько-парламентська) система. В останні десятиліття і в старих, і в нових європейських демократіях спостерігається процес добровільного самообмеження президентських повноважень - як щодо формування та відставки уряду, так і щодо вироблення та реалізації політики. Сьогодні, якщо виходити не з літери конституції, а з політичної практики, про напівпрезидентську або парламентсько-президентську систему можна говорити переважно щодо Франції, де вага президента у зовнішній політиці та безпеці залишається на традиційно високому рівні;

- багатопартійність коаліційних урядів. Якщо додати до цього широке поширення урядів меншини, що залежать від частини партій, що не входять в уряд (Іспанія, Данія, Норвегія, Швеція), то можна говорити про повну перевагу консенсусного механізму у формуванні виконавчої влади;

- децентралізація влади - перенесення зростаючого обсягу повноважень та функцій з центрального на регіональний чи місцевий рівень;

- незалежність та чіткість роботи судів усіх видів та інстанцій, у тому числі і конституційних судів, що обмежують всевладдя парламентів [1].

Організація державної та муніципальної служби у різних державах ЄС істотно відрізняється і несе на собі відбиток національних традицій. Проте загальними принципами є виразна законодавча регламентація, соціальна захищеність (в одних випадках – через загальне трудове законодавство та профспілки, в інших – через спеціальне законодавство) та гідне грошове утримання держслужбовців.

Щоб відповідати очікуванням громадян, урядам слід спиратися на стратегічний потенціал, сильні інститути, ефективні інструменти та процеси, а також мати чіткі критерії результативності. В даний час у Європейському союзі визнається, що держава в особі органів та посадових осіб має прагнути ефективного (належного, якісного) управління («good governance») [2, с. 44].

Перехід до цієї доктрини пов'язують із резолюцією Ради Європи 1977 р. та Рекомендацією Ради Європи 1980 р. У Білій книзі з питань європейського управління 2001 р. визначено критерії «належного управління»: відкритість, участь, підзвітність, ефективність та узгодженість. У основі юридичної доктрини ефективного (належного) держуправління ЄС лежать принципи законності і недискримінації, тобто. гарантії рівних права і свободи людини. Вони включають:

- право на неупереджене і справедливе вирішення справи;
- право на розгляд індивідуальної адміністративної справи у розумний строк;
- право бути заслуханим до прийняття рішення;
- право доступу до інформації;
- право загального доступу до документів;
- обов'язок повідомлення сторін адміністративної справи [3].

Досвід державного управління та досвід успішних перетворень у цій галузі країн Євросоюзу свідчить, що в Україні необхідні такі заходи у політичній та адміністративній сферах:

- зафіксувати те позитивне, що дала вже виконана робота (наприклад, регламентація процедур), та перейти до тактики часткових змін та удосконалень;
- переглянути виборче законодавство та практику проведення виборів у бік зниження прохідних бар'єрів;
- поступово вносити корективи в регіональну політику, наділяючи регіони та муніципалітети реальними фінансовими коштами за рахунок податкових надходжень;
- відмовитися від імітації місцевого самоврядування там, де населення за соціально-економічними та соціально-психологічними параметрами нездатне для його здійснення.

Перелік використаних джерел

1. Council of Europe conference of Ministers responsible for spatial/regional planning // Council of Europe. Democracy. Good governance. Bruxelles. Режим доступу: http://www.coe.int/t7dgap/localdemocracy/cemat/default_en.asp
2. Lijphart A. Patterns of Democracy. Government forms and performance in thirty-six countries. N. Haven; L.: Yale univ. press, 2009. 368 p.
3. European governance - a white paper // Official journal of the European Commission. Bruxelles, 2001. P. 1-29. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/%20legal-content/EN/TXT/PDF/>

Чепіжко
Анастасія Анатоліївна,
ад'юнкт кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОЦЕДУРА НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПОСЛУГИ У СФЕРІ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

В цей складний для України та громадян час питання процедури надання адміністративних послуг у сфері дозвільної системи в Україні у період дії воєнного стану є дуже важливим. За час дії воєнного стану проводились ряд удосконалень порядку надання адміністративних послуг, зокрема, були навіть передбачені деякі зупинки чи продовжені тривалі строки у наданні адміністративних послуг, якщо інше не встановлено Законами.

Також було уніфіковано та удосконалено підхід до надання послуг, щоб вони максимально надавались установами на територіях, де не має бойових дій, але саме головне, що були враховані всі наявні безпекові загрози, наприклад в деяких регіонах був обмежений певний час доступ до реєстрів.

Аналізуючи особливості нормативно-правового регулювання процедурної діяльності дозвільної системи України із надання адміністративних послуг, необхідно відзначити, що окрім загального законодавчого акту у цій сфері - Закону України «Про адміністративні послуги» [1], порядок надання таких послуг у більшості випадків регламентується спеціальними (тематичними) законодавчими актами, а також підзаконними, в тому числі відомчими, нормативними актами.

Хоча можемо зазначити, що у Законі України «Про адміністративні послуги» [1], містяться окремі положення, які регулюють процедурні аспекти надання адміністративних послуг (вимоги детального опису процедури надання конкретної адміністративної послуги; порядку подання заяв; витребування документів та інформації; строків надання адміністративних послуг), але в основному цей законодавчий акт спрямований на регулювання матеріально-правових та організаційних питань надання адміністративних послуг.

Адміністративні послуги на теперішній час можуть надаватися правоохоронними державними органами- суб'єктами надання адміністративних послуг фактично або через центри надання адміністративних послуг чи через Урядовий портал Реєстр адміністративних послуг, а саме через сайт <https://guide.diiia.gov.ua> . В умовах становлення в Україні воєнного стану, даний вид надання адміністративних послуг в сфері дозвільної системи та процедури їх надання через Урядовий портал облегшує працю уповноважених органів та саме фізичних чи юридичних осіб, що хочуть отримати послугу.

Адміністративні послуги в електронній формі надаються через Єдиний державний портал адміністративних послуг, у тому числі через інтегровані з ним інформаційні системи правоохоронних державних органів. Порядок та

вимоги інтеграції інформаційних систем правоохоронних державних органів з Єдиним державним порталом адміністративних послуг затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері надання адміністративних послуг, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері розвитку електронного урядування.

З початком повномасштабного вторгнення росіян на українську землю дедалі більше людей почали замислюватися над тим, аби легально придбати собі зброю для захисту свого життя та здоров'я. Але, нажаль, в теперішній час ця процедура не проста й увібрала в себе складний шлях.

Тому ми хочемо проаналізувати та детермінувати опис основних стадій та етапів адміністративних проваджень із надання уповноваженими підрозділами дозвільної системи адміністративних послуг в сфері ліцензування об'єктів дозвільної системи.

Тому для початку подання заявки щодо отримання дозволу на зброю, обов'язково потрібно мати при собі наступні документи, а саме: медичну довідку форми 127, обов'язково мати при собі витяг про відсутність судимості, мати документ, що засвідчує завершення курсів з вивчення матеріальної частини зброї і правил поводження з нею, серед головних умов, повинен бути встановлений сейф, та отриманий рапорт дільничного поліцейського про його належне встановлення та дозвіл на його використання й останнім, заявник повинен мати договір страхування. Коли у заявника є на руках усі вищезазначені документи, він тоді може звертатися у дозвільну службу. Зважаючи, що в Україні зараз діє воєнний стан, процедура дещо спрощена і це економить час і кошти заявника.

Якщо говорити докладніше, на теперішній час витяг про відсутність судимості можна отримати онлайн в особистому кабінеті на сайті МВС України, хоча раніше, до війни, такий документ давали в Сервісному центрі МВС України. Для цього в особистому кабінеті на сайті МВС України потрібно заповнити форму для електронного запиту, фактично, це підтвердження місця реєстрації, а також контактних даних. Напевно, саме головне, що громадянин подавши запит на таку довідку, отримує його миттєво в електронному варіанті, все дуже просто, та не треба нікуди іти й стояти в чергах, потрібен лише інтернет і це вже показує позитивний рівень діджиталізації в системі МВС України.

Потім головним потрібно пройти курси з вивчення матеріальної частини зброї в тирі з наявністю в неї відповідної ліцензії на надання таких послуг та вивчити правила поводження нею. Нажаль на практиці в Україні існують проблеми з наданням таких курсів, або відсутні групи з відповідною кількістю людей, або кваліфікованого тирю.

Далі фізична особа, яка звертається за отриманням адміністративної послуги (далі - суб'єкт звернення) офіційно виражає свій намір реалізувати своє право або свій обов'язок у сфері правоохоронної діяльності, а правоохоронний орган, посадова особа зобов'язані перевірити умови надання адміністративної послуги[2].

Хочемо зазначити, що згідно з умовами та порядком надання підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної регуляторної служби України платних адміністративних послуг, затвердженого Законом України від 02 березня 2015 р. № 222 [2], адміністративні послуги надаються саме за письмовою заявою здобувача ліцензії із зазначенням їх прізвища, імені, по батькові дані про місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків (не зазначається фізичною особою, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомила про це відповідний контролюючий орган і має відмітку у паспорті, - подається копія цієї відмітки) та згода на обробку персональних даних, а також виду господарської діяльності на провадження якого здобувач ліцензії має намір отримати ліцензію. Тому узагальнивши, хочемо зазначити, що така заява подається особисто заявником або законним представником до уповноваженого органу з питань ліцензування об'єктів дозвільної системи або через особистий кабінет урядового порталу Реєстру адміністративних послуг .

Після здачі документів залишається чекати, коли видадуть дозвіл. За законом це може зайняти до місяця.

Перелік використаних джерел

1. Про адміністративні послуги [Електронний ресурс]: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-17 / Верховна Рада України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
2. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» / Відомості Верховної Ради (ВВР), Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> .

Чоботько
Ігор Ігорович,
старший викладач
кафедри фізичного виховання
та тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНТЕНСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ПРАВООХОРОНЦІВ

Впровадження сучасних технологій у процес професійно-орієнтованого навчання правоохоронців передбачається наказом Міністерства внутрішніх справ України «Положення про вищі навчальні заклади МВС» від 14.02.2008 № 62, який в свою чергу було укладено відповідно до вимог Законів України "Про

освіту" (1060-12), "Про вищу освіту" (2984-14), "Про міліцію" (565-12) та ін. Зокрема, у пункті 7.2. глави 7 цього документу знаходимо основні завдання наукової і науково-технічної діяльності у ВНЗ - одним з таких є створення, розвиток та впровадження сучасних інформаційних технологій та їх комплексів, спрямованих на підвищення рівня підготовки фахівців для органів внутрішніх справ. Сюди ж входить розповсюдження останніх інформаційних технологій та результатів наукових досліджень ВНЗ на практичні підрозділи МВС [1]. Варто зазначити, що на думку М. Сорокіної, впровадження технологій саме по собі не веде до навчання. Цифрові технології можуть підтримувати навчальні процеси, а їх ефективність залежить від того, яким чином вони інтегровані в навчальний процес. Важливою передумовою результату є необхідна дидактика і відповідні навички викладачів [2].

Одним з прикладів використання сучасних технологій у процесі навчання майбутніх правоохоронців є метод викладання О. Юшкевича, к.ю.н., доцента Харківського національного університету внутрішніх справ, який він виклав у своїй статті "Застосування інформаційних технологій під час вивчення адміністративно-правових дисциплін". Автором впроваджуються наступні інноваційні технології: використання мобільного додатку «Патруль», Google сервіси, веб-квести. Застосування перших двох у навчальному процесі надає багато переваг: простота в використанні, вільний, безкоштовний та швидкий доступ до документів та матеріалів з будь-якої точки, як з університету, так і з дому; можливість організації спільної роботи із здобувачами освіти в режимі On-line; можливість перевірки виконання домашніх завдань. Веб-квест в свою чергу сприяє пошуку інформації в Інтернеті, розвитку аналітичного мислення, узагальнення та оцінки інформації; комп'ютерних навичок; організації самостійної роботи; розвитку дослідницьких здібностей [3]. Зважаючи на важливість правових дисциплін у роботі правоохоронця, а також загальну універсальність та широкий спектр використання вищезазначених технологій, можна використати цей досвід як прийнятний приклад і для інших предметів як спеціально-фізичного, так і загального спрямування.

З поширенням коронавірусної інфекції та встановленням карантинного режиму починаючи з березня 2020 р. й, пізніше, початком повномасштабних воєнних дій Російської Федерації на території України з лютого 2022 р., іншим напрямком впровадження сучасних інформаційних технологій у процес виховання майбутніх правоохоронців стали платформи дистанційного навчання. Такий вид навчання не практикувався до зазначеного періоду через відсутність попиту на нього; можна припустити, що бажаючі отримувати освіту дистанційно, просто обирали заочний вид навчання. До роботи в екстремальних умовах (на прикладі вищезазначених карантинних обмежень і воєнних дій) система освіти МВС України повинна бути готовою, вчасно та адекватно реагувати на такі виклики і в той же час продовжувати якісно забезпечувати освітній процес з використанням дистанційної форми навчання, яка передбачена статтею 49 Закону України «Про вищу освіту».

Якщо розглядати досвід і аналіз українських науковців щодо використання різноманітних інструментів в цей період, досить обширним він є

у дослідженні Т. Вайди “Педагогічні можливості деяких сучасних інформаційних технологій як засобів дистанційного навчання здобувачів вищої освіти у закладах МВС України” [4]. Через популярні інтернет-ресурси викладачі кафедри СФ і ВП забезпечують курсантів (студентів) всіма необхідними дидактичними матеріалами для лекційних, практичних і семінарських занять. Звіти щодо завдань, контроль самостійної роботи, їх оцінювання, а також консультації проводяться через такі відеоінструменти як Zoom та Skype, месенджери Viber, WhatsApp, Telegram, Facebook, е-пошту ukr.net; платформи е-ДН Moodle та Naurok, чати соціальних мереж Facebook, Viber. Різноманітність функціоналу цих інструментів дозволяє у повному об’ємі покрити потреби технічного характеру як викладачів, так і здобувачів під час навчання у дистанційній формі. А також через те, що ці додатки широко використовуються правоохоронцями у їх професійній діяльності, вони мають можливість опанувати вищезазначені технології ще під час навчального процесу на достатньому для роботи рівні.

Таким чином, ми бачимо, що впровадження сучасних технологій надало та продовжує надавати майбутнім правоохоронцям можливість розширення спектру навичок під час очного навчання та безперервного і якісного навчального процесу в умовах дистанційного навчання.

Перелік використаних джерел

1. Положення про вищі навчальні заклади МВС : наказ Міністерства внутрішніх справ України 14.02.2008 № 62 (в редакції від 30.04.2015). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-08>.

2. Сорокіна Г. М. Роль сучасних технологій у системі вищої освіти / Харків: Національна академія Національної гвардії України, 2020. – С. 68-69.

3. Юшкевич О. Г. Застосування інформаційних технологій під час вивчення адміністративно-правових дисциплін. / Чернігів. нац. технол. ун-т. – Чернігів, 2019. – 293 с. С. 276-278.

4. Вайда Т.С. Педагогічні можливості деяких сучасних інформаційних технологій як засобів дистанційного навчання здобувачів вищої освіти у закладах МВС України. Юридичний бюлетень: наук. журн. / редкол.: О.Г. Предместніков та ін. – Одеса: ОДУВС, 2020. Вип. 12. С. 202 - 212.

Чорна

Олена Володимирівна,

аспірант кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань ННП ПФПП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Здійснення кримінального процесуального судочинства в умовах правового режиму воєнного стану та пов'язаного із цим особливого режиму здійснення досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень є актуальним та сучасним вектором розвитку не тільки судової практики, але й юридичної науки. Саме тому застосування норм міжнародного права і неухильне зобов'язання держави у питаннях захисту прав людини під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні потребує здійснення наукового пошуку.

Головне завдання судового контролю у кримінальному провадженні полягає у забезпеченні дотримання прав учасників процесу (у першу чергу підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого) під час досудового розслідування та під час судового розгляду.

Аналіз положень чинного кримінального процесуального законодавства та наукових праць дозволяє дійти висновку забезпечення судового контролю є важливою функцією судової влади, а вагомість та ефективність судового контролю за дотриманням прав людини полягає в тому, що суд, визнавши, що є порушення прав людини, забезпечує їх відновлення [1]. При цьому, в умовах воєнного стану важливого значення набуває застосування при здійсненні судового контролю норм міжнародного права і міжнародних договорів щодо зобов'язань держави у питаннях захисту прав людини.

До того ж саме міжнародні договори містять певні правові стандарти, які визначають принципи, зміст і характер національного кримінального процесуального права.

Незважаючи на законодавчу регламентацію в ст.1 КПК України того, що кримінальне процесуальне законодавство України складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Кодексу та інших законів України [2], саме поняття міжнародного правового стандарту є дискусійним: не існує універсального та єдиного визначення міжнародного правового стандарту.

Також термін «міжнародні стандарти прав людини» розуміють як закріплені в міжнародних актах і документах, текстуально уніфіковані, функціонально універсальні (для певних міжнародних об'єднань держав) принципи і норми, що фіксують мінімально необхідний та/або бажаний зміст та/або обсяг прав людини, обумовлені досягнутим рівнем соціального розвитку і встановлюють позитивні обов'язки держав щодо їх забезпечення, охорони і захисту, передбачаючи за їх порушення санкції політико-юридичного або політичного характеру [4, с. 15].

Далі логічно послідовним вважаємо за необхідне визначити основні та значущі міжнародні законодавчі акти, якими закріплено стандарти захисту прав людини: Загальна декларація прав людини (1948), яка прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН; Міжнародний білль про права людини

(Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966); Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (1966); Хартія економічних прав та обов'язків держав (1974); Європейська соціальна хартія (1961); Конвенція про права дитини (1989); Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання (1984); Міжнародна Конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень (2006); Конвенція про захист прав людини та основних свобод (1950) тощо.

Важливою особливістю при здійсненні досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень в Україні в умовах збройного міжнародного конфлікту з Російською Федерацією 24 лютого 2022 року є те, що у кримінальному процесі окрім принципів і норм міжнародного права прав людини (МППЛ) застосовуються принципи і норми міжнародного гуманітарного права (МГП) і міжнародного кримінального права (МКП).

Принципи і норми цих трьох галузей міжнародного права мають тісний зв'язок, частково збігаються між собою або впливають одне з одного; мають загальні джерела (міжнародно-правові договори) і єдину головну мету – захист прав людини як в мирний час так і під час війни.

При цьому, ключовою особливістю галузі МГП є її застосування виключно під час збройних конфліктів з метою обмеження засобів та методів ведення воєнних дій, захисту цивільного населення від впливу збройного конфлікту, яке ґрунтується у першу чергу на принципі гуманності.

Основними джерелами МГП є: Женевські конвенції про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року із трьома Додатковими протоколами 1977 і 2005 року; Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року; Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах від 25 травня 2000 року та інші.

Важливим в контексті досліджуваного питання застосування міжнародних стандартів під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні є наведення класифікації принципів МГП: гуманності; захисту цивільного населення й об'єктів, жертв війни; обмеження засобів і методів ведення війни; поваги прав людини; не заподіяння зайвих страждань; відповідальності за порушення норм і принципів міжнародного гуманітарного права, а також виділяють принцип недоторканності (кожний має право на повагу до життя, фізичну і психічну недоторканність, на повагу усього, що є невід'ємною частиною його особистості); неприпустимість дискримінації (поводження з усіма людьми не повинне мати розходжень, заснованих на ознаках раси, статі, національності, мови, соціального походження, матеріального становища, політичних, філософських, релігійних переконань або яких-небудь інших подібних критеріїв); принцип безпеки (кожний має право на особисту безпеку) [5, с. 52-53].

В свою чергу, МКП об'єднує в собі як галузь матеріальні і процесуальні норми кримінального права, у тому числі, регулює процедурні питання досудового розслідування та судового розгляду міжнародних злочинів, у тому

числі воєнних злочинів. Особливістю МКП є те, що воно базується у тому числі на міжнародних договорах, які водночас є джерелом МППЛ і МГП.

Так, у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права (1966), Женевських конвенціях (1949) і Додаткових протоколах до них (1977), а також в низці інших міжнародних договорів закріплені такі процесуальні принципи як: принцип законності, принцип гуманності, здійснення правосуддя тільки судом, презумпція невинуватості і право на захист, принцип рівності, принцип гласності судового розгляду, які впливають із загального принципу поваги прав людини.

У виняткових випадках Міжнародний пакт про громадянські і політичні права надає можливість державі відступати від певних прийнятих на себе зобов'язань під час введення на її території правового режиму надзвичайного стану [6].

До того ж стаття 15 ЄКПЛ також регулює порядок відступу від зобов'язань під час надзвичайної ситуації під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, однак частина друга статті 15 ЄКПЛ містить застереження, що таке положення не може бути підставою для відступу від статті 2, крім випадків смерті внаслідок правомірних воєнних дій, і від статей 3,4 (пункт 1) і 7 [7].

У зв'язку з початком повномасштабних бойових дій Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року дерогації були пов'язані, зокрема, з ухваленням таких актів:

- Закон України від 14.04.2022 №2201-ІХ «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення порядку ведення кримінального провадження в умовах воєнного стану», яким викладено нову редакцію статті 615 Кримінального процесуального кодексу України [8];
- Указ Президента України від 24.02.2022 №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затверджений Законом України № 2102-ІХ від 24.02.2022 року із подальшими змінами [9];
- Закон України від 03.03.2022 № 2111-ІХ «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану» [10].

Отже, питання здійснення судового контролю у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану слід розглядати, у тому числі, через призму відступу Україною від частини своїх зобов'язань, визначених міжнародними договорами.

Разом з тим, якщо проаналізувати зміст процесуальних документів, які містяться у Єдиному державному реєстрі судових рішень, судді, слідчі судді під час розгляду кримінальних проваджень намагаються ретельно дотримуватися міжнародних правових стандартів, посилаючись, у своїх рішеннях, зокрема, на прецедентну практику ЄСПЛ [11].

Здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану, з огляду на специфіку нормативного регулювання цього процесу, зумовило встановлення особливих процедур, а правове регулювання інституту судового контролю у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану надзвичайно ускладнюється, оскільки обсяг прав і свобод людини помітно звужується. При здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану застосування міжнародних стандартів є важливим для забезпечення ефективного судового контролю та дотримання прав, свобод і законних інтересів людини у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану.

Перелік використаних джерел

1. Марчак В. Я. Судовий контроль за дотриманням прав людини згідно з кримінальним процесуальним законодавством України. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 141–146.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення – 14.11.2022).

3. Ляхівненко С.М. Міжнародні правові стандарти: до визначення поняття та видової характеристики. “Держава і право“. Випуск 51. С. 666-672. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/34001/106-Lyakhivnenko.pdf?sequence=1>

4. Основи міжнародно-правових стандартів прав людини. Навчально-методичний посібник за редакцією Бігняка О.В. Одеса, Видавничий дім “Гельветика“, 2019. – 165 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15563/%D0%91%D1%96%D0%B3%D0%BD%D1%8F%D0%BA%20%D0%9E.%D0%92.%20%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%20%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

5. Ярмачі В.Х. Галузеві принципи міжнародного гуманітарного права. «Південноукраїнський правничий часопис», 2017. С. 50-53. URL: http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/1201/1/%D0%AF%D1%80%D0%BС%D0%B0%D0%BA%D1%96%20%D0%921-2017_%D0%9F%D0%A3%D0%9F%D0%A7.pdf

6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (Прийнято 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення – 14.11.2022).

7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Рим, 04 листопада 1950 р.) зі змінами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення – 14.11.2022).

8. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення порядку ведення кримінального провадження в

умовах воєнного стану. Закон України від 14.04.2022 №2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> (дата звернення – 14.11.2022).

9. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24.02.2022 №64/2022, затверджений Законом України № 2102-IX від 24.02.2022 року зі змінами. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення - 14.11.2022).

10. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення». Закон України від 03.03.2022 № 2111-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20#Text> (дата звернення – 14.11.2022).

11. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106840123> (дата звернення - 14.11.2022).

Чубар

Аліна Романівна,

здобувачка вищої освіти

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Шило

Ірина Вікторівна,

викладач кафедри

кримінально-правових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА: ПЕРЕДУМОВИ ЗАГОСТРЕННЯ

Проблемою загострення проблеми домашнього насильства перш за все є гендерні стереотипи, які прогресують, нав'язуючи думку про слабкість одного з подружжя. Вплив гендерних стереотипів на сфери життя людини є одним із найбільш важливих питань. Вони позначаються на свідомості суспільства та формують думку про певну поведінку людей. Гендерні стереотипи впливають на сферу застосування засобів невербального спілкування, в тому числі, тому що це є об'єктивно-значною частиною поведінки людини та може породжувати стереотипізацію у відношенні суспільства до того чи іншого засобу вираження своїх думок.

Варто сказати що дане питання займає значне місце у науковій розробці багатьох науковців, зокрема: Брайсон В., Кристева Ю., Аннамари Дж., Гриценко Е.С., Фуко М., Nowotny H., O'Brien Mary, Odih, P. Праці даних

дослідників були орієнтирами для нас при розгляді теми дослідження. Гендер – це диференціація людей за ознакою статі, що стає причиною розділення соціальних ролей у суспільстві, під впливом багаторічного замовчування проблем чоловіків та жінок. Розуміння проблем, що виникають за статевою ознакою, передбачає відмову від стереотипів ієрархічності та асиметрії [1, с. 15]. У зв'язку з цим важливо детально підійти до теоретичної розробки питань, пов'язаних з проблемами статі, особистості, привабливості [2, с. 128]. Таким чином, гендер не є поняттям, що вказує на боротьбу за права людей тієї чи іншої статі, а скоріше, кореспондує біологічні та фізіологічні особливості людей, психологічні аспекти сприйняття осіб різної статі. Саме по собі поняття гендеру є вихідним для формування думки про феміністичні настрої, але воно не несе у собі сенс боротьби, приниження. Таким чином, гендер є поняттям, поділяючим людей за ознакою статі у фізіологічному розумінні, не порівнюючи та не розділяючи людей на класи чи окремі групи за тими ознаками, що виходять із поділу за ознакою статі.

Гендерна нерівність визначає проблеми, що пов'язані із розподілом людей за ознакою статі, оскільки такий розподіл абсолютно виключає внутрішні якості людини [3, с. 248]. Тому гендер та гендерна нерівність охоплює не лише питання дискримінації, проблем жінок, а й чоловіків.

Важливо сказати, що відмінності між чоловіком і жінкою доволі тісно пов'язані із соціальними ролями. Значні суспільні перетворення невідворотно позначаються на статевій моралі, сімейних відносинах, принципах виховання. На тлі погіршення рівня життя, зміни звичного соціального середовища, зростання конкурентних відносин у професійній сфері замість колишніх, символічно колективістських, потреб людини у приналежності до сімейної групи, де можна отримати емоційну підтримку та визнання, економніше витратити наявні матеріальні ресурси, зростає. На відміну від розвинених країн, які вже створили спеціальні служби, що сприяють людині в кризових ситуаціях (інститут ефективної соціальної роботи, групи самопідтримки, сімейні консультації, матеріальна та житлова допомога), на сім'ях в Україні лежить і виконання таких функцій, як турбота про хворих і людей похилого віку, психотерапевтична, функція первинного соціального контролю, а також економічна [4, с. 26]. Статевий, тобто гендерний аспект детермінації рольової поведінки залежно від соціального статусу відносин між чоловіком і жінкою залишається недостатньо вивченим, незважаючи на те, що біологічна стать та статус партнерів є провідними категоріями, на яких ґрунтується розподіл ролей у дошлюбних та сімейних взаєминах.

Досліджуючи сімейну ідентичність та трансформацію сімейних цінностей в сучасній Україні, можна впевнено вказати на недостатню збалансованість системи сімейних ролей у сім'ях з незначним досвідом сімейного життя, що, можливо, є наслідком малого досвіду взаємодії у сім'ї. Ці сім'ї знаходяться на стадії формування внутрішньої рольової адекватності сім'ї, яка достатньою мірою складається після п'яти років сімейного життя, що підтверджується відсутністю розриву між домаганнями та очікуваннями подружжя в середньовічних і зрілих сім'ях [5, с. 129].

Жінки, як і раніше, опиняються у складній ситуації, коли їм необхідно виконувати кілька соціальних ролей одночасно: роль годувальника, роль дружини та матері. Це відбувається, незважаючи на те, що в сучасній сім'ї гендерні ролі не настільки жорстко регламентовані, як у патріархальній, жінки, як і раніше, продовжують виконувати основну роботу по дому та вихованню дітей. Проте варто зауважити на тому, як трансформується співвідношення ролей на різних етапах розвитку сімейних відносин. На етапі дошлюбних відносин переважає романтичний аспект взаємовідносин між чоловіком та жінкою, який найчастіше носить платонічний характер. Тому і відзначається відносна несформованість сексуально-інтимних соціальних ролей. Крім того, знижений рівень ролей, пов'язаних із господарсько-побутовою сферою, викликаний тим, що молоді люди в момент дошлюбних відносин не ведуть спільного господарства, не живуть разом, досить незалежні один від одного [6, с. 220]. Провідними рольовими позиціями у молодих подружніх пар є рольові претензії щодо соціальної активності та рольові очікування щодо емоційно-психотерапевтичної сфери. Таким чином, як для чоловіків, так і для жінок характерні висока виразність власних професійних потреб та орієнтація на те, що шлюбний партнер візьме на себе роль емоційного лідера сім'ї у таких питаннях, як корекція психологічного клімату, надання моральної та емоційної підтримки, створення певної психотерапевтичної атмосфери. У жінок найбільш дефіцитною роллю виступає шкала значущості сексуальних відносин у подружжі, а у чоловіків - підшкала рольові очікування, яка відображає бажання чоловіка мати зовні привабливого партнера.

Війна значно позначається на психіці людей. Певною мірою проблема домашнього насильства підвищується через високий рівень стресу та перебування у одному і тому ж місці, тобто відсутність психологічної розрядки. Насильство над жінками відбувається у всіх країнах світу і залишається однією з найсерйозніших невирішених проблем сучасності. У середньому кожна третя жінка хоч раз у житті стає жертвою зґвалтування чи грубого поводження з нею [7, с. 25]. Причиною прояву насильства у сім'ї може бути те, що у сім'ї чоловіка це було нормою; також слабкі характером чоловіки можуть самостверджуватись за рахунок фізично слабкої жінки. Досить часто чоловіки б'ють жінок під впливом наркотичних засобів чи стані алкогольного сп'яніння. Найчастіше жінок б'ють психічно нестійкі особистості.

Отже, домашнє насильство щодо жінок – це не лише приватна трагедія жінки. Це порушення прав людини та акт дискримінації стосовно жінок. Відповідно до Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Україна зобов'язана «вживати всіх відповідних заходів для ліквідації дискримінації щодо жінок з боку будь-якої особи, організації чи підприємства» та «вживати всіх відповідних заходів, включаючи законодавчі, для зміни чи скасування чинних законів, постанов, звичаїв та практики, які є дискримінацією щодо жінок». Також Конвенція вимагає від держави «змінити соціальні та культурні моделі поведінки чоловіків та жінок з метою досягнення викорінення забобонів та скасування звичаїв та всієї іншої практики, які

ґрунтуються на ідеї неповноцінності чи переваги однієї зі статей чи стереотипності ролі чоловіків та жінок».

Перелік використаних джерел

1. Вояк Х. Гендерний дискурс у сучасній українській політиці. Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції, 10–11 вересня 2020 р. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка; за заг. ред. В. П. Кравця, О. М. Кікінежді. Тернопіль: TNPU, 2020. С. 15–17.
2. Гендер для всіх. Виклик стереотипам Т. Марценюк; за участі О. Богдан. Київ: Основа, 2017. 256 с.
3. Гендер: реалії та перспективи в українському суспільстві: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 11-13 грудня 2003 р.). К.: Фоліант, 2003. 300 с.
4. Гендерний розвиток у суспільстві відп. ред. К. М. Левківський; наук. ред.-упоряд. С. П. Юдіна. 2-ге вид. Київ: Фоліант, 2005. 351 с.
5. Горбачова О. В. Соціально-психологічні аспекти встановлення гендерного паритету в Національній поліції України. Право і безпека. 2016. № 4 (63). С. 128–132.
6. Дашковська О. Гендерна експертиза законодавства: методологічні аспекти. Вісник Академії правових наук України. № 4(47). 2006. С. 219–225.
7. Дубиніна М. Гендерні особливості професійної самореалізації жінок. Теорія і практика сучасної психології. 2018. № 3. С. 24–27.

Ясінська

Марія Григорівна,

здобувачка освітнього ступеня «Бакалавр»,
спеціальності 081 «Право»,
Київського фахового коледжу туризму
та готельного господарства

Бобокал

Олена Миколаївна,

викладач-методист
спеціаліст вищої категорії
Київського фахового коледжу туризму
та готельного господарства

ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ В УКРАЇНІ

Дискримінація - ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та

майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними [6].

Загальні принципи рівності та, відповідно, недискримінації, встановлені Основним Законом – Конституцією України. Так, ст. 24 Конституції України говорить: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками» [1].

Аналогічні гарантії рівності та заборони дискримінації містяться й у низці нормативних актів міжнародного права, які в різні часи були ратифіковані Україною, ставши невід'ємною частиною національного законодавства: Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права інвалідів тощо.

Також, гарантії недискримінації в тому чи іншому вигляді містяться майже у кожному галузевому законі, починаючи, наприклад, від Закону України «Про освіту» та закінчуючи Законом України «Про державну службу».

Однією з основних засад судочинства, передбачених Конституції України, є рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; вона також закріплена ЗУ «Про судоустрій і статус суддів».

Дискримінація може набувати різних форм, вони перелічені у ст. 5 ЗУ «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», однак не вичерпуються ними: пряма дискримінація, непряма дискримінація, підбурювання до дискримінації, пособництво у дискримінації, утиск [6].

Окремим різновидом утиску є сексуальні домагання — дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування [4].

Відповідно до ст.4 ЗУ «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» дія цього Закону на такі сфери суспільних відносин: громадсько-політична діяльність; державна служба та служба в органах місцевого самоврядування; правосуддя; трудові відносини, у тому числі застосування роботодавцем принципу розумного пристосування; охорона здоров'я; освіта; соціальний захист; житлові відносини; доступ до товарів і послуг; на інші сфери суспільних відносин [6].

Необхідно зазначити, що вчинення злочину на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі або розбрату є однією з обтяжуючих обставин при скоєнні кримінального злочину та кримінального

правопорушення, передбачених Кримінальним кодексом України. Низка статей ККУ містять формулювання «з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості» як кваліфікуючу ознаку; ст. 161 КК України передбачено окремий склад злочину — «порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії» [2].

Однією зі сфер суспільних відносин, де дискримінація відчувається особливо гостро, є сфера зайнятості. Ст. 11 ЗУ «Про зайнятість населення» держава гарантує особі право на захист від будь-яких проявів дискримінації у сфері зайнятості населення залежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, етнічного, соціального та іноземного походження, віку, стану здоров'я, інвалідності, підозри чи наявності захворювання на ВІЛ/СНІД, сімейного та майнового стану, сімейних обов'язків, місця проживання, членства у професійній спілці чи іншому громадському об'єднанні, участі у страйку, звернення або наміру звернення до суду чи інших органів за захистом своїх прав або надання підтримки іншим працівникам у захисті їхніх прав, за мовними або іншими ознаками, не пов'язаними з характером роботи або умовами її виконання [5].

Держава намагається боротися із дискримінацією і за останні роки зробила кілька важливих кроків. Передусім це — оновила ЗУ «Про рекламу», який запроваджує поняття «дискримінаційної реклами» та встановлює штрафи за її виробництво та розповсюдження [7].

Дискримінація на робочому місці заборонена Кодексом законів про працю України. Усі працівники повинні мати рівні права і можливості незалежно від їхньої статі, віку, стану здоров'я, сексуальної орієнтації тощо. Втім, на практиці досить часто дискримінація починається вже на етапі пошуку роботи — в описах вакансій. Після доповнення ЗУ «Про рекламу» будь-які вимоги щодо статі, віку, місця проживання чи сімейного стану кандидатів заборонені та караються штрафом. А вже оголошення про вакансії підпадають під дію закону «Про рекламу». Порушення антидискримінаційної норми у вакансіях каратиметься штрафом у розмірі 10 мінімальних зарплат [7].

Нещодавно Верховна Рада скасувала наказ Міністерства охорони здоров'я №256, який забороняв понад 450 професій для жінок. Така псевдотурбота про здоров'я жінки позначалася не тільки на виборі жінок майбутньої професії й пізніше на доступі до високооплачуваної роботи, а й заганяла жінок у тіньовий ринок і позбавляла їх гідного соцзабезпечення.

Помічати людину, а не її інвалідність покликаний нещодавно прийнятий закон №2249-VII, згідно з яким із законодавства вилучається термін «інвалід» і впроваджується термін «особа з інвалідністю». Цим документом вносяться також зміни до майже сорока законів [3]. Це невеличкі зміни. Але вони нарешті свідчать про прийняття державою людей з інвалідністю як рівноправних членів суспільства. А це значить менше причин для дискримінації.

Більше того, торік у Верховній Раді зареєстрували кілька документів проти сексизму та дискримінації у стінах парламенту. Зокрема, законопроекти №4599 і №4599-2 про адміністративну відповідальність за публічні прояви

сексизму і №5005 про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, протидії дискримінації та дотримання норм етики народними депутатами України [8].

Як бачимо, Україна створила багато законів для захисту людей від дискримінації, але це не є кінцевою точкою, потрібно й надалі удосконалювати та створювати нові законодавчі акти для покращення ситуації, щоб кожна людина в Україні відчувала себе захищеною. Підсумовуючи можна дійти до висновку, що толерантність до інших людей, думок та позицій, рівні права і можливості для чоловіків і жінок є ознакою цивілізованого суспільства. Тому боротьба з дискримінацією повинна бути державним пріоритетом.

Перелік використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96 ВР/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 14.11.2022).

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 2001 № 2341-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 14.11.2022).

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 2018 № 2249-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2249-19#Text> (дата звернення: 14.11.2022).

4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 2005 № 2866-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 14.11.2022).

5. Про зайнятість населення: Закон України від 2013 року № 5067-VI Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 14.11.2022).

6. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні Закон України від 2013 року № 5207-VI Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#top> (дата звернення: 14.11.2022).

7. Про рекламу: Закон України від 1996 року № 270/96-ВР Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80/conv#Text> (дата звернення: 14.11.2022).

8. Дискримінація – це або ТОП-6 запитів у Google: веб-сайт. URL: https://zmina.info/articles/diskriminacija__ce_abo_top6_zapitiv_u_google/ (дата звернення: 16.11.2022).

**Штуль
Богдана Андріївна,
здобувачка вищої освіти
кафедри фінансів, банківської справи та страхування**

Науковий керівник:

Поліщук

Вадим Григорович,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Луцького національного технічного університету

кандидат економічних наук

ПРОБЛЕМИ ПІДТРИМАННЯ БЕЗПЕКИ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Основною рушійною силою ефективного функціонування національної грошово-кредитної системи є стабільний розвиток ринку цінних паперів, який забезпечує механізм накопичення та інвестування заощаджень у національну економіку. Як індикатор рівня розвитку грошово-кредитної системи ринок цінних паперів розкриває його проблеми в новій економічній реальності та можливий напрямок його стабільного розвитку. Спрямованість розвитку ринку цінних паперів України залежить від рівня розвитку та ефективності фінансово-кредитних установ, діяльність яких спрямована на забезпечення стабільності та збалансованості національної грошово-кредитної системи. Нестабільність грошово-кредитних відносин в сучасних умовах господарювання, насамперед, пов'язана з повномасштабним військовим вторгненням російського агресора в Україну. Органи влади шукають нові раціональні підходи до формування та вдосконалення державно-фінансової та грошово-кредитної політики, яка значною мірою залежить від інфраструктури ринку цінних паперів. При цьому велика увага приділяється структурі джерел фінансового забезпечення післявоєнної відбудови економіки України, активізації фіскального та грошово-кредитного інструментарію, відновлення інвестиційних процесів у країні. Сучасний рівень розвитку ринку цінних паперів України та його сегментів надзвичайно складний і важко передбачуваний, але цей період є найбільш сприятливим для впровадження нових інструментів та моделей управління грошово-кредитною системою [2].

З початком війни ринок капіталу та організовані товарні ринки було зупинено для протистояння панічним настроям населення, що могли б обвалити ринки та унеможливити їх повноцінну роботу в майбутньому. Окрім того, “заморожування” ринків дозволило знайти активи, пов'язані з агресорами – рф та білоруссю, та обмежити можливості таких компаній вести бізнес в Україні. Проте після понад п'яти місяців війни НКЦПФР оцінила готовність учасників фондового ринку до розбудови фінансового сектору та “відпустила” ручний режим функціонування ринку.

За період дії воєнного стану НКЦПФР допустила на ринки понад 20 випусків державних облігацій для залучення коштів в бюджет і підтримки економіки. Водночас протягом цього періоду регулятор спрямовував свої дії на полегшення діяльності професійних учасників та їх підтримку. Зокрема, було

спрощено процедуру ідентифікації осіб при купівлі держоблігацій та процедуру їх придбання для нерезидентів.

Формування цивілізованого ринку цінних паперів – це центральна ланка ринкових перетворень в Україні. Проте, проведений комплексний аналіз стану й основних напрямків розвитку фондового ринку України вказує на те, що, незважаючи на досить інтенсивні заходи, які здійснюються державою у цій сфері останнім часом, низка важливих проблем залишається неврегульованою або концептуально не визначеною.

Розглянемо основні проблеми забезпечення безпеки фондового ринку України у 2022 році.

Відсутність досконалої системи контролю за фондовим ринком, яка передбачає недопущення здійснення угод із цінними паперами з використанням інсайдерської інформації, перешкоджає маніпулюванню цінами на фондовому ринку, зупиняє операції з цінними паперами й не допускає цінних паперів до обігу на фондовій біржі або позабіржовій торговій системі у разі виявлення порушень законодавства про цінні папери.

Роль фондового ринку у фінансово-економічній ситуації, яка склалася в Україні, неможливо переоцінити. Фондовий ринок дає необмежені можливості для інвестицій і тому постійно перебуває в центрі уваги Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів України та інших владних структур.

Складність структури фінансового ринку та природна пов'язаність його складових зумовлює віднесення регулювання діяльності певної частки фінансових установ до компетенції двох регуляторів одночасно.

Проблема для учасників ринків капіталу щодо виконання неочевидних правових норм (за відсутності або недостатності їх впорядкування на рівні нормативних актів НКЦПФР), вимагає регулярних звернень саморегулювальних організацій щодо роз'яснення зазначених норм.

Проблема про забезпечення банками роботи відділень у безперебійному режимі (звісно, в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення), здійснення безготівкових розрахунків і підкріплення банкоматів готівкою, здійснення НБУ підкріплення готівкою та бланкового рефінансування банків для підтримки ліквідності тощо.

Тимчасове припинення укладення таких деривативних контрактів як: призупинення продажу вагової частки квартир у новозбудованих об'єктах нерухомості, складнощів у забудовників і фінансових установ, що забезпечували фінансування будівництва.

Проблеми функціонування ринків капіталу, особливостей обігу фінансових інструментів та їх обмежень, зокрема, в умовах санкцій, залишаються недостатньо висвітленими питання умов регулювання локальних, нерозвинутих ринків в умовах сучасної війни та подолання її наслідків.

Зупинка розміщення, обіг і викуп всіх цінних паперів, а також проведення операцій у системі депозитарного обліку та системах клірингового обліку.

До початку війни біржова ліквідність була сконцентрована виключно у держоблігаціях, а угоди з цінними паперами недержавних емітентів мали

епізодичний характер. Нині на трьох українських фондових біржах можливо торгувати лише 5 випусками військових облігацій.

Складнощі врегулювання зобов'язань за угодами з цінними паперами. За державними облігаціями традиційно досить значна частка угод укладалася на умовах відстроченого виконання, зокрема для оформлення операцій репо.

Обмеження операцій з фінансовими інструментами лише підсилило вже наявну в Україні інвестиційну дисфункцію: дисбаланс між багаторічним дефіцитом адекватного фінансового інструментарію, відмінного від держоблігацій, та необхідністю дотримуватися нормативних вимог щодо структури активів.

Учасники ринку позбавлені можливості подовжувати нормальну діяльність і користуватися наявними активами, зокрема для інвестицій у підвищення обороноздатності держави.

Тривала обмежувальна регуляторна політика руйнує українські ринки капіталів, позбавляє їхніх учасників можливості ефективно функціонувати, залучати та розміщувати інвестиції, забезпечувати обіг активів.

Варто зазначити, що у зв'язку з військовою агресією Російської федерації та введенням воєнного стану на території України, Міністерством фінансів України 1 березня 2022 р. було розміщено військові облігації, що дало можливість протягом місяця з початку повномасштабної війни поповнити державний бюджет приблизно на 26 млрд грн і близько 12 млн доларів. Так, в результаті успішного розміщення військових зобов'язань Міністерство фінансів України планує отримати приблизно 400 млрд грн. У військові облігації можна інвестувати від 1000 грн до 500000 грн, строк обігу до 15 років. Наразі пропонувані два види військових зобов'язань – середньострокові (термін інвестування становлять 1 рік) і короткострокові (термін інвестування до 1 року) за різними ставками дохідності. При розміщенні зобов'язань на 2 місяці дохідність складатиме 10%, при розміщенні на 1 рік відсоткова ставка становить 11% річних [1].

Досягнення балансу обмежувальних і стимулюючих дій стало як ніколи актуальним в умовах воєнного стану з пропорційністю, оприлюдненістю, передбачуваністю та зрозумілістю рішень регуляторів, як суспільством, так і суб'єктами регулювання. На жаль, на відміну від банківських, страхових та інших частин фінансових ринків, контрольованих центральними банками, фондові ринки стикаються з жорсткими і не завжди виправданими регуляторними обмеженнями щодо сфер діяльності та інструментів. Як наслідок, учасники ринку позбавлені можливості подовжувати нормальну діяльність і користуватися наявними активами, зокрема для інвестицій у підвищення обороноздатності держави. При цьому обмеження стосуються не тільки цінних паперів усіх приватних емітентів, але й більшості державних облігацій, хоча від їх ліквідності й інвестиційної привабливості прямо залежить залучення фінансових ресурсів для подовження спротиву зовнішній агресії, стабілізації бюджетної політики, підтримки національної економіки та інфраструктури [3].

Перелік використаних джерел

1. Інвестуй в Україну: як українці можуть купити військові облигації і допомогти ЗСУ. URL: <https://mind.ua/openmind/20238787-investuj-v-ukrayinu-yak-ukrayinci-mozhut-kupiti-vijskovobligaciyi-i-dopomogti-zsu>

2. Левандівський О. Т., Криховецька З. М., Мацьків В. В. Ринок цінних паперів у фінансовому забезпеченні грошово-кредитних відносин. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2022. Вип. 18(2). С. 184-193.

3. Шишков С.Є. Наслідки впровадження воєнного стану для ринків капіталу України. Український соціум. 2022. № 1 (80). С. 63-86.

**Штундер
Валерія Євгенівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Ісланкін
Сергій Миколайович,**
старший викладач
кафедри кримінально-правових дисциплін
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІНСТИТУТ УГОДИ ПРО ПРИМИРЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ГЕНЕЗА ВИНИКНЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Інститут кримінального провадження на підставі угод, в тому числі угоди про примирення належить до особливих порядків кримінального провадження та характеризується відносною новизною для вітчизняного кримінального судочинства (його запроваджено в КПК з 2012 року) [1]. Вказаний інститут сприйнятий суспільством позитивно, оскільки передбачена законом можливість домовленості між підозрюваним чи обвинуваченим і прокурором або потерпілим стала поширеним альтернативним способом вирішення кримінально-правових конфліктів. Тим більше такий інститут має місце у європейській практиці, а наша держава на конституційному рівні проголосила про намір подальшої євроінтеграції.

Порівнюючи практику укладання угод у кримінальному провадженні, слід вказати на позитивну тенденцію досягнення домовленостей у кримінальному провадженні. Разом з тим слід зауважити, що під час здійснення

кримінального провадження на підставі угод у досудовому розслідуванні та судовому провадженні виявлено чимало прогалин, які потребують свого доктринального аналізу й нормативного врегулювання.

Взагалі, питання примирення учасників кримінального провадження широко відображено в науковій літературі. Медіація не раз була предметом досліджень не лише науковців-процесуалістів, а й представників судової гілки влади, спеціалістів з юридичної психології, що вказує на актуальність дослідження цієї проблеми. Так, питання примирення правопорушника та потерпілого висвітлювали у своїх працях Ю.В. Баулін, О.М. Боброва, І.А. Войтюк, О.О. Дудоров, В.В. Землянська, І.І. Ємельянова, Н.С. Карпов, М.І Карпенко, В.Т. Нор, В.Т. Маляренко, В.М. Тertiшник, Н.О. Турман, М.І. Хавронюк, Т.В. Шевченко, Л.А. Хруслова та інші. Однак в Україні цей інститут (угоди в кримінальному провадженні), на відміну від цивільного процесу, є новим для кримінального процесу та викликає критичні зауваження й неоднозначні оцінки в спеціалістів.

Наведене зумовлює актуальність висвітлення кримінального провадження на підставі угоди про примирення і визначення нових концептуальних підходів щодо розвитку інституту медіації та вдосконалення у кримінальному процесі України.

Якщо проаналізувати ретроспективу виникнення угоди про примирення як альтернативи призначення покарання та вирішення конфліктних ситуацій, слід констатувати факт виникнення цього інституту у другій половині XIX ст. у США [2, с. 130].

Цей інститут також ще має назву медіація. Медіація, у свою чергу, зайняла провідне місце як один із способів досягнення консенсусу. Так, у 1989 р. професор Франк Сандер (Frank E. A. Sander) отримав спеціальну нагороду у США за видатний вклад у альтернативне вирішення спорів за концепцію «суду із багатьма дверима» (multidoor courthouse). У відповідності до цієї концепції цивільний суд США розглядається як своєрідний бізнес, що надає різноманітні послуги з вирішення спорів. Відвідувач суду у першу чергу буде мати справу із консультантом (intake specialist), який ознайомиться із ситуацією, проведе діагностику випадку і порекомендує найбільш слушний варіант вирішення спору (наступні «двері»), залишаючи клієнту право вибору. Серед варіантів, що можуть бути запропоновані таким спеціалістом з урахуванням особливостей спору та намірів клієнта, можуть бути: незалежний арбітраж, незалежна оцінка, міні-суд, медіація і, власне, судовий розгляд (найдорожчий і найдовший з усіх варіантів) [3, с. 22]. Тобто спочатку будуть запропоновані альтернативні позасудові способи вирішення конфліктів, це дозволяє знизити навантаження на судову систему та заощадити ресурси всіх учасників судового процесу.

В Україні процедура примирення зародилася ще за часів Київської Русі, де діяло звичаєве право. Саме воно стало основою першої української правової пам'ятки — «Руської Правди». За «Руською Правдою» поняття злочину трактувалося як «обида», незалежно від того, чи було це нанесення матеріальної, фізичної або моральної шкоди. Основним видом покарання було грошове стягнення на користь потерпілого та князя [4, с. 99]. Тобто вже мало

місце інститут угоди між сторонами, де порушник зобов'язаний був сплатити за свій злочин.

У Главі 35 чинного КПК України закріплено такі види угод кримінального провадження: про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим; про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим [1].

Тобто угода про примирення може бути укладена як за ініціативою потерпілого, так і підозрюваного або обвинуваченого. При цьому домовленості стосовно угоди можуть здійснювати також захисник, представник або інша особа, погоджена сторонами кримінального провадження. Ця угода може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення. Участь у таких домовленостях слідчого, прокурора або судді заборонена.

Слід зазначити, що угода про примирення - це добровільна угода між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим, в якій узгоджуються умови відповідальності підозрюваного або обвинуваченого за умови вчинення ним дій, спрямованих на відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також дій не пов'язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язані вчинити на користь потерпілого [5, с. 276].

Головною метою запровадження цих угод є забезпечення принципу процесуальної економії, а саме: процесуальне спрощення розгляду кримінальних проваджень, зменшення навантаження на органи досудового розслідування та суд (суддю), витрат на ведення процесу, а також задоволення інтересів сторін, наприклад, забезпечення потерпілому права на швидке і повне відшкодування заподіяної шкоди, а щодо обвинуваченого - звільнення від покарання, уникнення невизначеності щодо покарання у суді, у деяких випадках застосування до нього альтернативного покарання або його зниження.

Отже, угода про примирення є дієвим інструментом кримінального провадження, що дозволяє суттєво спростити кримінальний процес, забезпечити швидкий розгляд справи, звільнити особу від відбування покарання, допомогти погодити розмір та порядок відшкодування шкоди. Інститут угоди про примирення є прикладом диспозитивності у діючому кримінально-процесуальному законодавстві.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 17.11.2022).
2. Діденко Є. В. Угода про примирення (медіація) як судовий прецедент кримінального процесу України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2015. Вип. 30(2). С. 129-132.
3. Удалова Л.Д. Застосування компромісів при вирішенні конфліктів під час досудового розслідування: навч. посіб. К.: «Видавничий дім «Скіф», 2012. 184 с.

4. Савін М. Угоди про визнання винуватості та про примирення за Кримінальним процесуальним кодексом України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 98-105.

5. Турман Н.О. Медіація у кримінальному процесі: шляхи удосконалення чинного законодавства. *Підприємство, господарство і право*. 2017. №3. С. 276-279.

**Лисенко
Ангеліна Антонівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Ільков
Василь Васильович,**
професор кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук
професор

ЗНАЧЕННЯ ПРЕЦЕДЕНТІВ У МІЖНАРОДНОМУ ПУБЛІЧНОМУ ПРАВІ

Термін «прецедент» точно і чітко визначає юридичне значення рішень органів міжнародного правосуддя. Незважаючи на те, що «de jure» принцип «stare decisis» не діє щодо рішень органів міжнародного правосуддя, «de facto» ж юридична сила рішень багатьох міжнародних судів і трибуналів дуже близька до даного принципу.

Практика вирішення спорів Міжнародного Суду «de facto» склала єдине ціле з практикою Постійної Палати, яка діяла з 1922 до 1940 року. Незважаючи на те, що Міжнародний Суд інституційно не пов'язаний з Постійною Палатою Міжнародного Правосуддя, спадкоємність прецедентів обох органів міжнародного судочинства є фактом, який неодноразово підкреслювався як самим Судом, так і окремими суддями у їх особистих думках. Так, у 1984 році Міжнародний Суд зазначив, що «основним завданням розробників Статуту Міжнародного Суду було забезпечення в максимальній мірі наступності між ним і його попередником» [3, с. 156]. Ця позиція підтверджується на практиці в численних рішеннях Суду. Наприклад, розглядаючи питання про компетенцію, що передбачається народних організацій Суд зазначив, що цей «правовий принцип був застосований Постійною Палатою Міжнародного Правосуддя стосовно Міжнародної організації Праці». Далі були підтвердження цих слів, уточнення номерів рішень та дат.

Зрозуміло, що Міжнародний Суд часто посилається і на свої рішення та консультативні висновки. Наприклад, у 1951 р. при вирішенні питання про можливість розгляду запиту про консультативне укладання Міжнародний Суд уклав: «У зв'язку з цим Суд обмежиться згадкою принципів, про оголошених у його Консультативному висновку від 30 березня 1950 року (ICI Reports 1950, p. 71). У запиті на консультативний висновок не повинно бути відмовлено». Або ж можна взяти як приклад інше рішення, де, розглядаючи питання про захист осіб, які є службовцями міжнародних організацій, Суд зазначив: «У цьому випадку особа має дві різні підстави захисту, кожна з яких є легітимною» [4, с. 61].

У п. 1(d) ст. 38 Статуту Міжнародного Суду судові рішення та думки авторитетних вчених зазначені як допоміжні засоби для визначення правових норм. Відповідно до літературного тлумачення п. 1(d) обидва зазначених джерела мають однакову юридичну силу. Разом з тим, мається на увазі, що насправді значення і юридична сила судових рішень набагато вища через те, що рішення органу міжнародного правосуддя, як, втім, і рішення будь-якого іншого суду, є фактом, у той час як думка, нехай навіть найавторитетнішого і визнаного вченого, залишається лише думкою.

Незважаючи на те, що принцип «*stare decisis*» до рішень органів міжнародного правосуддя не застосовується, такі рішення мають найвищий авторитет і переконливість. Причому для рішень міжнародних судів і трибуналів авторитет відіграє значно більшу роль, ніж для національних судів [2, с. 253]. Це пов'язано з тим, що в основі створення та функціонування міжнародного правосуддя, а також і при визнанні їх юрисдикції лежить згода держав, яка, як правило, може бути скасована. Діяльність органів міжнародного правосуддя безпосередньо залежить від довіри до них з боку тих держав, які прийняли їх юрисдикцію. А рішення органів міжнародного правосуддя заслуговують на довіру лише в тому випадку, якщо вони є авторитетними. У свою чергу, авторитет будь-якого органу міжнародного правосуддя залежить від переконливості доказів, які є основою прийнятих рішень, та послідовності тлумачення норм міжнародного права. Дотримання цих умов є гарантією як затребуваністю відповідного органу правосуддя з боку членів міжнародного співтовариства, так і добровільного виконання прийнятих рішень.

Значення рішень органів міжнародного правосуддя виходить далеко за межі регулювання певних суперечок. Такі рішення є фактом, який не може бути проігнорованим згодом ні самим органом правосуддя при розгляді аналогічних спорів, ні суб'єктами міжнародного права. Як відзначав суддя Міжнародного Суду Малован Зоричич (Milovan Zoricic), «абсолютно вірно те, що жоден міжнародний суд не пов'язаний обов'язковою силою прецедентів. Але є дещо, що суд зобов'язаний брати до уваги, а саме принципи міжнародного права. Якщо прецедент твердо ґрунтується на такому принципі, то Суд не може вирішити аналогічну суперечку іншим чином за умови, що принцип зберігає своє значення" [4, с. 65]. Є всі підстави стверджувати, що рішення органів міжнародного правосуддя мають набагато більші значення, ніж «допоміжні

засоби задля визначення правових норм», оскільки в рішеннях органів міжнародного правосуддя містяться докази того, що є право. Судді та арбітри міжнародних судів і трибуналів проголошують право. У зв'язку з цим різниця між пунктами «а», «b», «с» і «d» пункту 1 ст. 38 Статуту незначна.

У більшості органів міжнародного правосуддя існує система суддівської практики (*settled jurisprudence*). Незважаючи на те, що між органами міжнародного правосуддя і, відповідно, прийнятими ними рішеннями, відсутні будь-які формальні зв'язки; є всі підстави говорити про формування рівнорівневої, горизонтальної системи прецедентів у міжнародному праві. Система прецедентів є горизонтальною в силу відсутності формальної ієрархії органів правосуддя. Міжнародний Суд неформально стоїть на чолі цієї системи, будучи «*primus inter pares*». Система прецедентів не є статичною, інакше розвиток міжнародного права органами міжнародного правосуддя став би неможливим. Органи міжнародного правосуддя розглядають прецеденти в якості авторитетного викладу правових норм і, як правило, слідують їм, якщо немає достатніх аргументів, які вказують на те що раніше прийнятий прецедент є помилковим чи більше не відповідає умовам розвитку міжнародного права [1, с. 97].

Аналіз рішень, прийнятих різними органами міжнародного правосуддя, показує те, що між ними в принципі немає особливих протиріч: зміст та значення міжнародно правових норм розуміється ними однаково. Лише у поодиноких рішеннях окремі висновки не збігаються з думкою Міжнародного Суду чи інших органів правосуддя, що, однак, не має істотного негативного впливу на відносну єдність міжнародно-правової системи. У органів міжнародного правосуддя, по суті, немає альтернативи дотримуватися попередніх рішень, принаймні, за відсутності достатніх підстав для відступу від більш ранніх прецедентів. Якби міжнародні суди та арбітражі систематично приймали рішення, що суперечать один одному, і (або) ігнорували б думку Міжнародного Суду, то цим би не тільки підривався авторитет органів міжнародного правосуддя, а й міжнародно-правової системи загалом. Зрештою, це звело б нанівець і процес розвитку міжнародного судочинства.

Усе це вище зазначене актуально в умовах значної зниження ролі принципів міжнародного права в регулюванні міжнародних відносин. Хоча принципи залишаються фундаментом міжнародного права, очевидно, що їхнє значення може принижуватися окремими державами або міждержавними об'єднаннями. Можна кваліфікувати такий «нігілізм» як реальну загрозу дестабілізації всієї системи міжнародних відносин, що склалася в другій половині ХХ ст. Однак важко собі уявити, що якійсь державі або групі держав було б вигідно «сповзання» до нігілізму по відношенню до міжнародного права, хоча б з точки зору практики вирішення великих торгово-економічних та інших проблем. Саме тому прецеденти повинні відігравати ту фундаментальну роль, яка протягом десятиліть відводилася принципам міжнародного права. Міжнародні суди та арбітражі, як незалежні органи правосуддя, що складаються з висококваліфікованих суддів та арбітрів, своїми рішеннями здатні зберегти авторитет принципів міжнародного права.

Отже, зміцнення системи прецедентів у міжнародному праві набуває важливого значення, в якому міжнародним відносинам гарантована певна стабільність. У цьому необхідно всіляко підтримувати і заохочувати діяльність органів міжнародного правосуддя.

Перелік використаних джерел

1. Добробог Л. М. Публічне і приватне право: проблеми розмежування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. 2 (76). С. 91–98.
2. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник. Харків : Одісей, 2009. 704 с.
3. Войтенко Д. О. Чи можливе міжнародне право?. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"*. Серія: Філософія. 2018. 3 (38). С. 155–168.
4. Balitskyi V. V. Міжнародне право як нормативна основа дипломатичної діяльності. *Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2018. № 6. С. 58–66. URL: <https://doi.org/10.32886/instzak.2018.06.08> (дата звернення: 20.09.2022).

Мадані

Марія Михайлівна,

доцент кафедри екології та природоохоронних технологій
Одеського національного
технологічного університету
кандидат технічних наук

ТЕСТУВАННЯ ЗНАНЬ ЗАСОБАМИ MICROSOFT TEAMS TA FORMS

У складних умовах, в яких зараз працює українська освіта, ще більш зростає роль технологій дистанційного навчання. Зокрема це стосується такого важливого аспекту навчання, як контроль знань, одною з форм якого є тестування. Важливим завданням ефективної організації дистанційного навчання є підвищення інформованості викладачів про наявні відповідні засоби та інструменти. Дана публікація має на меті дати огляд можливостей, які надають програмні засоби Microsoft Teams та Forms для організації контрольного тестування.

Система Microsoft Teams, інтегрована з іншими програмними засобами компанії, є популярною та ефективною платформою організації дистанційної освіти. За даними компанії TrustRadius, у 2022 році система Teams займала друге місце (23 % ринку) серед програм для відеоконференцій [1].

Використання Teams в освітніх цілях передбачає створення команд-груп для навчальних дисциплін. Для публікації повідомлень, анонсів занять, обговорень використовуються канали у командах Teams, дистанційні заняття і зустрічі проводяться з використанням механізму зібрань, а упорядковане збереження навчальних матеріалів та студентських робіт організовується завдяки інтеграції з

загальним хмарним сховищем системи SharePoint. Підсистема завдань надає зручні можливості як для викладачів (включаючи створення завдань, планування їх виконання, перевірку і оцінювання робіт, контроль успішності виконання у групі), так і для студентів (зокрема, інформування про появу нових завдань, їх отримання і взяття в роботу, здачу на перевірку викладачеві та отримання результатів перевірки).

Завдання-тести створюються на основі форм Microsoft Forms - одного з програмних засобів пакету Microsoft 365 Education [2]. При створенні завдання типу Тест можна вибрати існуючий (раніше створений) тест, або створити новий. Повний перелік тестів - як пройдених (з відповідями), так і шаблонів (без відповідей) можна знайти у веб-застосунку Forms за URL- адресою <https://www.office.com/> (при цьому треба зайти під обліковим записом, що використовується і у системі Teams). До списку лише шаблонів тестів (без відповідей) з цієї веб-сторінки можна перейти за посиланням «Усі мої форми» - саме ці тести треба редагувати для наступних тестувань. Можна також відкрити список тестів з відповідями, які проходилися студентами у певних командах Teams.

Створювати новий тест можна як безпосередньо з Teams, так і у веб-застосунку Forms. На рис. 1 показаний процес редагування тесту в Forms та проходження його у Teams.

Рис. 1 - Редагування тесту у Microsoft Forms і проходження його у Microsoft Teams

Питання тестів можуть бути різних типів. Підтримуються:

- - питання з вибором одного правильного варіанту або декількох правильних варіантів відповідей;
- - питання, у відповідь на які треба ввести текст, дату або вибрати число;
- - питання, де необхідно розташувати варіанти у правильному порядку;
- - питання, де варіанти треба оцінювати за шкалою Лайкерта.

Питання з вибором можна налаштувати на випадкове або фіксоване розташування варіантів відповідей. Аналогічно можна налаштувати розташування самих питань у тесті. В тесті існує також можливість створювати розгалуження, коли наступні питання залежать від відповідей, які обираються.

Особливістю тестування у Teams/Forms є виведення усіх питань тесту на одній формі, таким чином, студент може переглядати питання і відповідати на них у довільному порядку. Недоліком системи можна вважати відсутність можливості вибрати довільну частину питань з шаблону. Для реалізації цієї можливості треба створювати окремі шаблони тестів з підмножинами питань і призначати їх окремим групам студентів - тоді кожна група отримує свій набір питань.

Як і будь-які інші завдання у Teams, тест може бути призначений на певний час - саме тоді він з'явиться у студента. Також для тесту може встановлюватися час закінчення, до якого тест вважається зданим вчасно, і час закриття, з якого тест вже неможливо здати.

Тест може містити загальне текстове пояснення, яке демонструватиметься студентові безпосередньо перед початком тестування.

Кожне питання тесту може містити текст, формули, що створюються вбудованим формульним редактором, прикріплені зображення і посилання на відео.

Кожному питанню призначається певний бал, який підсумовується до накопичувальної оцінки при правильній відповіді. Для питань з декількома варіантами відповідей бал за відповідь зараховується лише при повному наборі правильних варіантів. Питання можуть бути помічені як обов'язкові - це означатиме, що без відповідей на них здати тест буде неможливо. Для окремих варіантів відповідей також можуть бути задані пояснення, які демонструватимуться студентові, якщо він їх обере (елемент навчання при тестуванні).

Для тесту може бути встановлений параметр «Автоматична оцінка» - при цьому студентові одразу по закінченню тестування будуть показані його оцінка і неправильні відповіді. Також існує можливість дозволити або заборонити кілька проходжень тесту одним студентом.

Оскільки система Teams реалізована для різних платформ (Windows, Linux, macOS, iOS, Android, також є веб-версія), тестування можна проходити майже з будь-якого пристрою: з комп'ютера, планшета або смартфона.

У викладача по закінченню тестування є можливість переглянути список автоматично проставлених оцінок, відповіді кожного студента, за необхідності - відкоригувати окремі оцінки, повернути остаточні результати студентам (опублікувати оцінки). Крім того, викладач може подивитися статистику тестування: середній бал за всіма результатами, розподіл обраних відповідей за кожним питанням, а за кожним варіантом відповіді - скільки студентів його обрали. Статистика дозволяє проаналізувати, які питання і варіанти виявилися найскладнішими для студентів. Також є можливість експортувати результати тестування в Excel у альтернативному табличному вигляді.

Як видно, комбінація засобів Teams/Forms надає досить широкі можливості для організації контрольного тестування або тестування з елементами навчання. Незважаючи на окремі недоліки, а також з урахуванням відомих загальних обмежень тестування як виду контрольного заходу, ця система вже декілька років успішно використовується на кафедрі екології та природоохоронних технологій ОНТУ для проведення вхідного контролю, а також проміжного та підсумкового контрольного тестування з низки дисциплін.

Перелік використаних джерел

1. Current Video Conferencing Statistics for the 2022 Market [Електронний ресурс] / M. Sadler, July 1st, 2022. - URL : <https://www.trustradius.com/vendor-blog/web-conferencing-statistics-trends>.

2. Допомога та навчання до Microsoft Forms [Електронний ресурс] / Microsoft підтримка. - URL : <https://support.microsoft/forms>.

**Олещенко
Вероніка Юліанівна,**
доцент кафедри теорії та історії держави і права
юридичного факультету
Національного авіаційного університету

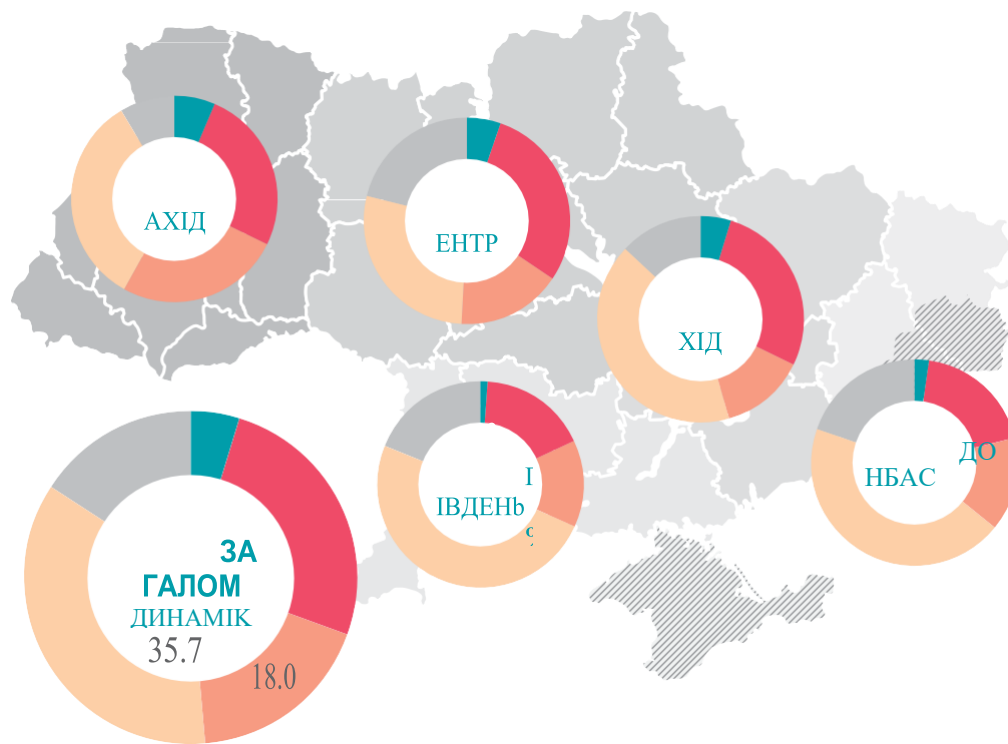
ГЕОПОЛІТИКА ЯК ЧИННИК ДИСКРИМІНАЦІЇ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

На сьогоднішній день, питання виокремлення інституту прав людини не є новелою. Більш актуального значення набуває питання забезпечення, гарантування і визначення механізмів реалізації та дотримання прав людини, а також системне розширення переліку прав людини у національному законодавстві у відповідності до міжнародних і європейських стандартів. Особливого значення це питання для України постає сьогодні, в період військової агресії РФ на території нашої держави, що спричинила масштабне руйнування міст та переселення населення.

Для вирішення зазначених питань, існує необхідність системного аналізу рівня забезпечення прав людини, визначення критеріїв оцінки та критеріїв класифікації, за якими можна сформувані якісні і кількісні показники з метою розробки програм, концепцій, напрямів і механізмів підвищення рівня забезпечення прав людини.

В науці і практиці, враховуючи складність такої юридичної категорії як права людини, існують різні підходи до моніторингу стану забезпечення прав людини. Проте, на нашу думку, доречним є розроблення методології дослідження стану забезпечення прав людини за геополітичної ознакою, тобто за регіональною приналежністю. Відомо, що рівень розвитку та забезпечення механізмів правової системи є нерівномірний, що обумовлюється різними чинниками і факторами. В першу чергу, мова йдеться про економічний фактор забезпечення правового механізму захисту прав людини, тобто фінансування державних інституцій, залучення міжнародних інвестицій, участь територіальних громад у міжнародних проєктах та програмах із захисту прав людини. Також, таким фактором є те, що моніторинг, якщо він і здійснюється регіонально, то проводиться здебільшого у великих населених пунктах, при цьому, поза увагою залишаються невеличкі міста, села та селища. Така нерівномірність, в першу чергу, у дослідженнях, по-друге, у виробленні механізмів забезпечення прав людини, повинна бути усунена. Не можна сказати, що геополітика або місце проживання людини є підставою до правової дискримінації людини у реалізації її прав. Проте, якщо проводити аналіз досліджень рівня забезпечення прав людини, то результати показників, в основі яких лежить дослідження по регіонам, свідчить про зворотне.

Показовими є результати дослідження “Що українці знають та думають про права людини”, яке проводиться Фондом “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва спільно з Центром прав людини ZMINA та за підтримки проєкту “Права людини для України” - «Яким чином за останній рік змінилася ситуація в Україні щодо забезпечення прав людини й основоположних свобод?» (Рис.1)

- - ситуація змінилася на краще
- - ситуація змінилася на гірше
- - з одними правами ситуація стала кращою, з іншими - гіршою
- практично нічого не змінилося
- важко сказати

Рис.1. «Що українці знають та думають про права людини» – дослідження Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з Центром прав людини ZMINA. Третя хвиля (2016-2018-2020рр.). Загальнонаціональне дослідження.

Тобто, навіть схематично можна зробити висновки про те, що рівень забезпечення прав людини, їх якісне відображення має візуальну диференціацію за різними регіонами України. Більш позитивне відношення до зміни ситуації щодо забезпечення прав людини спостерігається у людей, які проживають у західних регіонах, більш песимістичний погляд на ту ж саму ситуацію у людей на Сході і в Центрі України (майже 30% відсотків опитуваних вважають, що ситуація із забезпеченням прав людини змінилася на гірше. На Півдні переважає відсоток відповіді «нічого не змінилося» []). Але навіть тут не існує 100% достовірності відображення реальної ситуації щодо геополітичної приналежності респондентів, які прийняли участь в опитуванні. Навіть в межах однієї області існують диференціація між великими і маленькими містами.

Відповідно до статті 21 Конституції України, усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Якщо керуватися гносеологічними принципами права, то право варто розглядати як міру належного (або необхідного), базові основи якого мають вираз у морально-етичних категоріях: рівність, свобода, справедливість. Тому, варто розуміти ідею становлення прав людини в Україні саме через категорії свободи, справедливості, рівності, що є якісними та сутнісними елементами ідеології прав людини, як її початковими елементами, так і її зовнішнім відображенням (морально-етичні критерії).

Виходячи із загальнолюдських цінностей і орієнтирів, саме ідея свободи, справедливості та рівності є гуманістичними принципами права у визначенні системи цінностей права (Таб.1). Саме свобода, рівність і справедливість формують уявлення про права людини, виступаючи критерієм досконалого суспільного устрою.

	2016	2018	2020
Свобода	80.3	86.0	83.9
Справедливість	70.1	69.7	72.5
Безпека	71.9	66.5	63.5
Гідність	64.4	62.5	60.4
Рівність	56.7	58.0	56.5
Законослухняність	47.5	41.3	48.1

Таб.1. Які з цих цінностей є основоположними для людини. **Джерело:** Дослідження Фонду “Демократичні ініціативи”. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження, третя хвиля (2016–2018–2020).

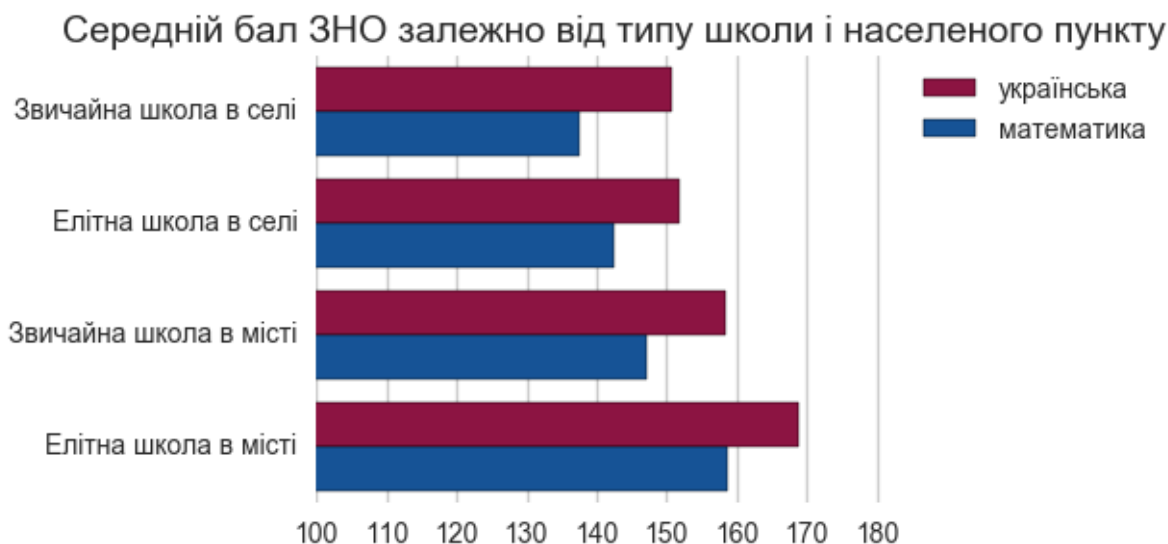
Право виступає загальним критерієм свободи, рівності і справедливості у суспільстві, досконалість яких, їх ідеал є відображенням рівня демократичних засад державності, місця і значення права і закону у державі, а також якісним відображенням права. Сутністю права є її свобода, але це не будь-яка свобода, а визначена і забезпечена. В іншому випадку, свобода, за якою особа має можливість робити все, що вона забажає, є лише ілюзією та свавіллям. Дійсна свобода, юридична, пов’язана із необхідністю, що відображають об’єктивні закони розвитку суспільства, реалізуються на основі цих законів та відповідно до них.

Якщо проаналізувати історію розвитку та становлення прав людини, то в процесі формування держави, права розподілялися в залежності від соціального становища людини або її класової приналежності – окремими прошарками суспільства, між класами, станами і державою. Значною обставиною, що визначала обсяг прав людини, з моменту її появи на світ, була власність. В науці відсутнє єдине твердження про те, що власність завжди була супутницею свободи, проте в історичні часи, таке співвідношення можна доволі часто спостерігати і робити відповідні висновки.

З плином часу і розвитком правової держави, яка будується на демократичних засадах та принципах рівності, така диференціація, за класовою ознакою, втратила свою дійсність. І формально-юридично цей механізм є реальним. Конституцією України визначено рівність всіх перед законом. Але постає питання щодо рівних можливостей реалізації своїх прав всіх громадян держави в однаковій мірі і в однаковому обсязі і якості.

Так, беручи до аналізу за приклад право на освіту, яке виражається у: кількості навчальних закладів різних освітніх рівнів, кількість науково-педагогічного складу, кваліфікація, рівень інформаційно-технічного забезпечення таких закладів, можливість залучення фахівців до заходів підвищення кваліфікації, матеріальне забезпечення закладів освіти, можливість

та доступність щодо відвідування освітніх закладів (1. кількість закладів в межах однієї громади; 2. відстань та організація логістики; 3. наявність спеціальних засобів для осіб з обмеженими фізичними можливостями (пандуси, під'їомники, ліфти, автоматичні двері тощо), можна провести аналіз якості реалізації права на освіту в різних регіонах (типи шкіл і різні населені пункти) за результатами показників середніх балів за зовнішнім національним опитуванням (Таб.2).

Таб.2. «Середній бал ЗНО залежить від типу школи і населеного пункту». Джерело: Дослідження CEDOS «Соціально-економічні фактори у нерівності результатів навчання у середній школі»

Тобто, як висновок аналізу даних показників є те, що рівень освітніх послуг (враховуючи різні фактори і складові) має різницю за геополітичною ознакою (населений пункт, в даному аналізі, місто і село). Іншими словами, це має вираз у такому контексті: школяр, який навчається в елітній школі міста має перевагу в балах над школярем, який навчається в елітній школі села. Кількість балів за ЗНО є безпосередньою можливістю до вступу у заклади вищої освіти різного рівня акредитації та статусу, а також форми навчання – бюджетна чи контрактна.

Таке коливання можна спостерігати і в інших сферах суспільного життя, в яких реалізуються права людини (право на гідний рівень життя (відповідність мінімальної заробітної плати до встановленого прожиткового мінімуму, цінова політика на харчові продукти, побутову продукцію, послуги тощо), право на працю (рівень заробітної плати, наявність робочих місць), право на охорону здоров'я (як і з освітніми закладами питання про наявність закладу охорони здоров'я в межах громади, наявність кваліфікованих працівників, медикаментів та обладнання тощо) та інші.

Цікавим є досвід ЄС щодо політики вирівнювання розвитку регіонів в Європейському союзі. Зокрема, на початку свого створення, ЄС орієнтувалася на цілі рівності в розробці регіональної політики, але економічний фактор розвитку окремих регіонів, диференціація геополітичних чинників не мала стовідсоткового успіху у даному напрямі. Враховуючи, зазначені розбіжності і проблему реалізації політики рівності, років ЄС почало приділяти здебільшого

увагу економічній ефективності. Регіональна політика почала переорієнтовуватися з огляду на оптимізацію внеску регіональних ресурсів у забезпечення економічного зростання через розвиток конкуренції та зниження безробіття [2]. Тут варто зазначити, що економічний чинник є невід'ємним елементом механізму реалізації прав людини, особливо прав другого покоління, негативних прав, які передбачають прямий обов'язок держави щодо забезпечення цих прав.

В межах програми регіональної політики ЄС визначено 6 програмних завдань, чотири з яких спрямовані на покращення ситуації в регіонах [4]:

1. Сприяння розвитку та структурному вирівнюванню відсталих регіонів.
2. Трансформація регіонів, що потерпають від промислового спаду.
3. Стимулювання розвитку та структурного вирівнювання сільських районів.
4. Стимулювання розвитку та структурного вирівнювання північних районів.

Для реалізації зазначених завдань, країнами-членами ЄС використовуються три види індикаторів, що вимірюють ступінь, необхідну для вирівнювання розвитку регіонів: фізичні індикатори (пов'язані з географічними чи природними умовами); індикатори економічної нерівності; показники, що вимірюють соціальну нерівність (різницю в якості життя та доходах).

Тобто, можна з впевненістю говорити про те, що є досвід дієвих механізмів щодо вирівнювання розвитку регіонів в контексті створення рівних можливостей реалізації прав людини. Проте, існує необхідність в обґрунтуванні теоретичних досліджень і розробки практичних рекомендацій щодо визначення геополітики чинником, що дискредитує людину у реалізації її прав та розробки дієвих механізмів державної політики щодо моніторингу даної проблеми, аналізу та розробки дієвих механізмів (напрямів) у подоланні зазначеної проблеми.

Перелік використаних джерел

1. Дослідження CEDOS «Соціально-економічні фактори у нерівності результатів навчання у середній школі» URL: <https://mistosite.org.ua/articles/nelyshe-detsentralizatsiia-navishcho-ukraini-potribna-polityka-terytorialnoho-vyivniuvannia?locale=uk>
2. Майборода Г.М. Політика вирівнювання розвитку регіонів в ЄС. URL: <http://www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/497-politika-virivnyuvannya-rozvitku-regioniv-v-es>
3. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження, третя хвиля (2016–2018–2020): скорочена версія / [А. Сухарина, В. Яворський, С. Колишко, Т. Печончик, І. Гуцуляк, К. Семьоркіна]; під заг. ред. Т. Печончик. — Київ, 2021. — 84 с.
4. Regional investment and solidarity. URL: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/regional-policy_en

**Перетятко
Катерина Сергіївна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Мінакова
Євгенія Валеріївна,**
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

НАСЛІДКИ, ЯКІ ТЯГНУТЬ ЗА СОБОЮ КОНСЕРВАТИВНІ ПОГЛЯДИ НА ГЕНДЕРНУ РІВНІСТЬ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПРАВОСВІДОМІСТЬ УКРАЇНЦІВ

Україна є однією із тих держав світу, що активно підтримують політику гендерної рівності та намагається багатьма способами змінити застарілу думку про розподіл гендерних ролей у суспільстві. Українське суспільство неоднозначно ставиться до цього, проте молоде покоління, що виховувалося вже у зовсім новому часі, має новітні погляди на життя, де уявні рамки вже не є перешкодою. Проблема полягає в тому, що консервативні погляди сучасних політиків можуть переписати всі здобутки попередників.

Не зважаючи на те, що гендерна політика стосується як жінок, так і чоловіків, з питанням дискримінації за ознакою статі набагато частіше зіштовхуються все ж таки жінки. Не дивлячись на велику кількість міжнародних договорів, законів та проєктів, проблемою залишається не законодавство, а саме правосвідомість людей. Українське суспільство дивиться на вчинки керівництва країни та бере їх до уваги, адже саме їх поведінка транслює досконалість чинного законодавства. Таким чином формується правосвідомість, яку потім досить складно змінити.

Досить звичною є думкою, що жінкам у великій політиці не місце, проте такі настрої були актуальні декілька століть тому, хоча це не заважає тримати жінок на відстані від важливих питань країни. Як вже було зазначено, Україна ратифікувала не один нормативно-правовий акт з цього приводу, проте відсоток жінок у Верховній Раді України становить лише 12%, тоді коли у світі цей відсоток залишається 23,8% [1, с. 43]. Україна прагне відтворювати у своїй політиці європейські цінності, проте виконує лише ті, які вигідні чоловікам-радикалам, адже варто пам'ятати, що саме відсоток чоловік у політиці завжди переважав жіночий.

Вже давно відомо, що жінки – це цінні працівники, які за розумовими здібностями нічим не поступаються чоловікам і ті, хто можуть вивести різні

сфери в українській політиці на високий рівень. Прикладом цього став відсоток жінок, які обіймають високі посади у прогресивних країнах світу. За даними ООН, у дев'яти країнах на міністерських посадах в урядах жінки становлять близько 50 % або й більше. Це такі країни: Іспанія – 47 %, Нікарагуа – 55,6, Швеція – 54,4, Албанія – 53,3, Колумбія – 52,9, Коста-Рика – 51,9, Руанда – 51,9, Канада – 50, Франція – 50 %. У США на проміжних виборах 2018 року до Палати представників з 435 членів обрано понад 100 жінок, третину до Сенату – 35 із 100, 36 губернаторів [2, с. 45]. Україна через упередженість переважної кількості своїх політиків втрачає шанс на прогресивне майбутнє. Країна за 31 рік зробила занадто мало для того, щоб наблизитися до європейських цінностей, можливо в цьому є частка проблеми того, що у політиці за цей проміжок часу було та залишається невелика кількість жінок.

У 2021 році у новинах пролунав випадок, коли народний депутат України Сергій Рудик поставив під сумнів думку своєї колеги-жінки, обґрунтувавши свою думку тим, що вона лише 32-річна дівчинка [3]. Справа не була вирішена, Рудник не вибачився і не відбулося його відсторонення від п'яти пленарних засідань. За це проголосували лише 195 народних депутатів за 226 мінімально необхідних для ухвалення рішення. Цей випадок ще раз показав, що жінки у політиці необхідні, адже в такому разі такі випадки будуть часто відбуватися і віддаляти Україну від бажаних цілей якнайдалі. Варто зазначити, що у Конституції України вказано про те, що рівність прав жінки і чоловіка забезпечується наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності [4]. Обурює те, що ця подія не якийсь одинарний випадок у звичайних політичних буднях, а виняток серед тих, що не зазнали широкого розголосу. Через таку недбалість правосвідомість українців видозмінюється, з'являється вседозволеність та неправильне трактування поняття рівності жінок і чоловіків, адже немає сенсу в законах, яких не дотримуються навіть політики.

Отже, Україна є учасником багатьох заходів, проектів, що стосуються гендерної політики, у законодавстві країни неодноразово зустрічаються нормативно-правові акти з цього приводу. На практиці цього виявилось недостатньо, адже низький рівень правосвідомості й толерантності, в першу чергу, українських політиків гальмує розвиток напрямку рівності жінок і чоловіків. Своїми консервативними поглядами та некоректними діями вони впливають на суспільство та руйнують ті цінності, які створювали їх попередники.

Перелік використаних джерел

1. Марценюк Т. Жінки у «великій політиці»: гендерний аналіз Верховної Ради України. *Наукові записки НаУКМА. Соціологія*. 2018. №1. С. 43–53.
2. Мельник Т. Сучасні виклики гендерної політики в Україні. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2019. №3. С. 43-62.
3. Депутат Рудик уникнув покарання за сексизм. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rudyk-seksyzm/31107374.html> (дата звернення: 11.11.2022)

4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96. (зі змінами і допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2019, № 38, ст.160.

**Павленко
Анастасія Володимирівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Ісланкін
Сергій Миколайович,**
старший викладач
кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ОБШУКУ В ПРИМІЩЕННЯХ ТА НА МІСЦЕВОСТІ

На сучасному етапі розвитку суспільства, вживаються заходи щодо посилення правової основи державного та суспільного життя, дотримання законності, розвитку та охорони прав і свобод громадян, що безпосередньо пов'язано з покращенням роботи органів внутрішніх справ, прокуратури, судів.

Особливу важливість посилення боротьби зі злочинністю має вміле використання заходів процесуального примусу. Їх своєчасне та обґрунтоване застосування у кримінальному судочинстві сприяє розкриттю кожного кримінального правопорушення, забезпечує невідворотність відповідальності осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Обшук приміщень – це примусове обстеження приміщень (житлових, службових), з метою виявлення та вилучення знарядь злочину предметів та цінностей, які можуть мати значення для кримінальної справи. Обшуки можуть проводитись як у житлових, так і в нежитлових (адміністративних, службових приміщеннях, складах тощо). На початок обшуку у приміщенні слідчий зобов'язаний пред'явити постанову з провадження обшуку [1].

На підготовчому етапі обшуку приміщення, насамперед визначаються цілі обшуку, тобто які об'єкти мають бути виявлені та вилучені під час його проведення.

Після визначення найімовірніших місць зберігання об'єктів, складається план обшуку. У ньому повинні бути передбачені спосіб проникнення в приміщення, що обшукується, дії з подолання можливої протидії слідчій групі з

боку обшукуваних або інших осіб. Особливо ретельно передбачаються заходи щодо проникнення у службові приміщення установ із пропускною системою та власною чи позавідомчою охороною [1].

На місці проведення обшуку слід встановити особу всіх громадян, які перебувають у цьому приміщенні. Сторонні, а також особи, які випадково опинилися в приміщенні, переводяться в окрему кімнату, кабінет, де у них перевіряються документи та береться письмове пояснення про причини появи у зазначеному місці.

Спочатку всі об'єкти оглядаються у тому положенні, в якому вони виявлені. При цьому рекомендується звертати увагу на відповідність призначення об'єкта та його розташування. Іноді обшукувані поміщають об'єкти в зовсім несподівані місця, розраховуючи на делікатність слідчого, ховаючи їх в сміттєвих контейнерах, серед брудної білизни і т.д. Інші суб'єкти приховування поміщають предмети в місця, які слідчий, на їхню думку, не обстежуватиме.

Обшук у службових приміщеннях повинен бути проведений негайно після появи підстав, оскільки доступність службового приміщення багатьом особам може призвести до того, що важливі речові докази та інші предмети, що мають значення для справи, можуть бути навмисно (або через незнання) викинуті або знищені.

Обшук обов'язково проводиться у присутності представника адміністрації, у віданні якого перебуває обшукуване приміщення, а в разі зацікавленості у результаті справи – у присутності представника вищої організації [1; 3].

Обшук у службових приміщеннях іноді супроводжується досвідченими діями, що дозволяють вирішити питання про доцільність вилучення будь-якого предмета, а також деяких інших заходів, пов'язаних із розслідуванням (наприклад, зняття залишків матеріальних цінностей, перевірка технологічного процесу та бухгалтерської документації тощо). Про їх проведення вказується у протоколі обшуку.

Обшук на місцевості (город, присадибна або садова ділянка, господарський двір та інша територія, що знаходиться у віданні конкретних осіб та доступ на яку сторонніх громадян обмежений) досліджується почергово на порівняно невеликих ділянках, обмежених наявними на них помітними рубежами (проходи між грядками, і т. д.), або розбивається на смуги, що розмічаються натягнутими мотузками. У необхідних випадках може досліджуватися і територія, що безпосередньо примикає до обшукуваного (наприклад, смуга за парканом ділянки).

Повинні бути точно визначені місце та час зборів учасників запланованого обшуку, порядок прибуття та забезпечення доступу до місця проведення обшуку. Учасники обшуку попереджаються про нерозголошення відомостей про час та місце запланованої слідчої дії. На місці проведення учасникам роз'яснюються права та обов'язки, зміст слідчої дії, проводиться додатковий інструктаж. На цьому ж етапі визначаються межі обшуку, вживаються інші заходи щодо забезпечення безпеки учасників слідчої дії.

До початку обшуку території, її доцільно обстежити зі службово-розшуковою собакою, з використанням спеціальних технічних засобів (металошукач, георадар тощо). Фахівці, які застосовують зазначені засоби, попереджаються про дотримання запобіжних заходів, що виключають порушення цілісності та внесення змін в обстановку територій, що обшуковуються [2].

Розкопка підозрілих ділянок ґрунту може проводитися вручну або за допомогою невеликих екскаваторів. Використання при обшуку бульдозерів, або іншої техніки не оптимально. Ця техніка зсуває великі обсяги ґрунту, серед якого можуть знаходитися об'єкти. Тому рекомендується розкопувати ґрунт лопатою невеликими за обсягом частинами.

У деяких випадках на місці обшуку виявляються різні знаряддя та засоби зі слідами дій по прихованню (ґрунт, частинки будматеріалів, зелених насаджень і т.д.). Такі дані можуть бути використані для більш точного визначення місця приховування об'єктів.

Виявивши закопані предмети, бажано вилучити зразки ґрунту чи іншої породи, де предмет знаходився. Це зможе надалі служити одним із доказів місцезнаходження схованки. Ретельному обстеженню під час обшуку відкритої території підлягають колодязі, бочки з водою та інші сховища, а також вигрібні та сміттєві ями. Дослідження здійснюється візуально із застосуванням сильних освітлювачів, а також магнітних підйомників та металошукачів.

Таким чином, ретельно підготовлений, добре організований і спланований обшук, як правило, дає у розпорядження слідчого цінні докази, що допомагають викриттю злочинця та розкриттю кримінального правопорушення. Обшук є дієвим процесуальним засобом виявлення доказів.

Перелік використаних джерел

1. Сокурєнко В. А. Обшук житла чи іншого володіння особи як слідча (розшукова) дія в контексті права особи на недоторканність житла. Молодий вчений. 2019. № 5(2). С. 491-495.
2. Швидкова О. В. Обшук як спосіб збирання доказів. Часопис Національного університету «Острозька академія». Сер. : Право. 2014. № 2.
3. Шило О. Г. Обшук житла чи іншого володіння особи: окремі проблеми правового регулювання та правозастосування. Вісник кримінального судочинства. 2019. № 2. С. 87-96.

**Сало
Єлизавета Русланівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Степаненко
Кирило Володимирович,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук
доцент

СТАНОВЛЕННЯ ПРИНЦИПУ СУВЕРЕНІТЕТУ НАЦІЇ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Поява категорії "суверенітет нації" є одним з ключових етапів розвитку концепції суверенітету. Оскільки термін "нація" правниками тлумачиться по різному, то і єдності підходів до розглядуваної категорії в юридичній науці також немає.

Суверенітет нації у найбільш загальному розумінні означає повновладдя всього населення держави, а категорія "нації" сприймається через призму етнічного та політичного спрямування. Саме тому, сьогодні у світлі наростаючих міжнародних конфліктів, осмислення принципу суверенітету націй та його місця у міжнародному праві набуває особливої актуальності.

До питання націотворення у процесі державотворчих процесів у своїх наукових працях зверталися О. Антонюк, М. Вівчарик, В. Ігнатов, О. Мироненко, В. Наулко, Ю. Римаренко та інші.

Нація складається та формується індивідами, які усвідомлюють свої політичні, економічні, культурні інтереси. Належність до нації може визначатися як об'єктивними умовами життя особи, так і її свідомими вибором [1].

Дослідники зазначають, що до основних прав нації належать, зокрема:

- право на існування та вільний розвиток, володіння реальною можливістю визначати характер власного національного життя, включаючи право на національне самовизначення;
- право на вільний розвиток національних економічних та соціальних потреб;
- право на духовно-культурний розвиток, повагу до національної честі та гідності, розвиток національної мови, звичаїв, традицій;
- право розпоряджатися природними і матеріальними ресурсами на своїй території;
- право на мирне співіснування з іншими народами і націями та інше [2, с. 59].

Таким чином суверенітет нації полягає у її повновладді вирішувати питання свого національного життя, питання розвитку національної свободи та національних потреб, право на повагу національної честі та гідності тощо. При цьому варто звернути увагу, що суверенітет однієї нації неможливий без

дотримання суверенітету інших народностей та націй, без належного ставлення до їх національних прав та потреб.

Як зазначає А.О. Селіванова термін "самовизначення націй" вперше прозвучав на Берлінському конгресі 1878 року. Приблизно тоді ж був введений в обіг термін "право націй на самовизначення" [3, с. 16]. Після цього поняття "право націй на самовизначення" як першооснова принципу суверенітету нації отримало широкого розповсюдження.

Дослідники вказують, що поява та розвиток принципу суверенітету нації, поява національних держав і перетворення національних/етнічно визначених спільнот на активних учасників міжнародно-політичних процесів суттєво ускладнили системі міжнародних відносин [4, с. 42]. Запровадження даного принципу спровокувало окремі нації до прагнення здобут суверенітет у тому числі і збройними засобами.

Статтею 1 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права [5] наголошено, що право на самовизначення мають «усі народи», але в статті 27 зазначеного акту, присвяченій правам меншин, про їх право на самовизначення не згадано. Тому питання на яких саме суб'єктів поширюється дія принципу суверенітету націй залишається вкрай складним.

Отже, принцип суверенітету нації є вкрай важливим для сучасного міжнародного права. Він засвідчує повновладдя нації вирішувати питання свого національного життя, питання розвитку національної свободи та національних потреб, право на повагу національної честі та гідності тощо. Разом з тим даний принцип пов'язаний з цілим рядом теоретичних та практичних питань, які потребують подальшої наукової розробки.

Перелік використаних джерел

1. Зелінська Є.І. Поняття "нація" та особливості її формування. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/19067/05-Zelinska.pdf?sequence=1> (дата звернення 04.11.2022)
2. Сметюх В.С. Національний суверенітет як основний чинник сучасного державотворення: теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Серія ПРАВО. Випуск 27. Том 1. С. 58 -60.
3. Щербанюк О.В. народний суверенітет і реалізація владоспроможності демократичної держави: монографія. книга її / О.В. Щербанюк. монографія. Київ.: Логос, 2013. 306 с.
4. Іжнін І. Проблема суверенітету і конфлікту у сучасних міжнародних відносинах. *Вісник Львівського університету*. Серія міжнародні відносини. 2013. № 32. С. 40-46.
5. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення 04.11.2022).

**Сарана
Валерія Валеріївна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх
справ

**Науковий керівник:
Примаков
Каміль Юрійович,**
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ В СФЕРІ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Актуальною на сучасному етапі є практика втілення засад Конституції України в реальне життя. З метою цього адміністративне право виступає однією з галузей права, що забезпечує захист прав людини. У зв'язку з появою нових категорій адміністративного права після незалежності України змінюється природа впливу держави на відповідну сферу суспільних відносин, що також знаходить прояв у зміні сутності та виникнення адміністративно-правових відносин. Існує необхідність розглянути детально сферу життєдіяльності, яка найбільше охоплена взаємодією громадян, а саме сфера громадського порядку, що ґрунтується на поведінці людини.

Дослідженням даної теми займався А.П. Ключниченко, Р.С. Павловський, Л.В. Коваль, М. Магазинеро, М. М. Марченко, П. Є. Недбайло, В. С. Нерсисянц, М. П. Орзіх, І. М. Пахомова, П. С. Па-цурківський, Г. І. Петров, П. Д. Пилипенко, Л. Л. Попов, П.М. Рабінович, а, Д. М. Бахрах, Ю. П. Битяк, А. С. Васильєв, О. В. Венедиктова, І. О. Галаган.

В першу чергу слід зазначити, що адміністративно-правові відносини - це суспільні відносини у сфері державного управління, учасники яких виступають носіями прав і обов'язків, урегульованих нормами адміністративного права [1]. Адміністративно-правові відносини є різновидом правових відносин, у яких обов'язки і права сторін мають взаємний характер. Одна із сторін вправі вимагати від другої сторони поведінки, передбаченої адміністративно-правовими нормами. Невиконання обов'язків або порушення прав однієї із сторін тягне за собою юридичну відповідальність.

Адміністративно-правові відносини впливають на громадський порядок, що в свою чергу означає суспільні відносини щодо захисту прав людини та дотримання норм моралі в соціальному житті. Для забезпечення правомірної поведінки в суспільстві одна із сторін має владні повноваження стосовно іншої, яка їй підпорядкована. Можна навести приклад освітньої

діяльності, коли Міністерства освіти і науки України дають вказівки та накази ректорові вищого навчального закладу чи директору ліцею. І навпаки відносини, виникають між непідпорядкованими органами державної влади, підприємствами, установами, посадовими особами. Наприклад, відносини між органами виконавчої влади і громадянином у зв'язку з розглядом скарги. Таким чином, громадський порядок заключається в тому, що дії громадян мають правовий характер, бо виконують накази вищих посадових осіб, які в свою чергу відштовхуються від Основного Закону України.

Громадський порядок також пов'язаний з поведінкою людини взагалі в соціумі, адже кожен повинен дотримуватися принципів моралі. У зв'язку з цим адміністративно-правові відносини мають правоохоронну функцію. Чишко К.О. виділяє три стадії за якими здійснюється кваліфікація адміністративних правопорушень, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку. Першою стадією названо вибір адміністративно-деліктної норми, зміст якої відповідає вчиненому проступку. Другою стадією визнається визначення відповідності між юридичним складом обраної адміністративно-правової норми та юридично значущими ознаками протиправного посягання. Юридичне закріплення кваліфікації діяння названо її третьою, останньою стадією, яка складається з таких етапів: 1) узагальнення результатів, отриманих на попередніх двох стадіях; 2) мотивування кваліфікації; 3) винесення відповідного рішення, у якому відображається інформація, отримана на усіх зазначених етапах і стадіях [2]. Отже, громадський порядок та безпеку визначено як суспільні відносини адміністративно-правового характеру з приводу забезпечення миру та безпеки у побутовому житті, шляхом прийняття переважно підзаконних нормативно-правових актів та забезпечення їх дії встановленням адміністративної відповідальності та роботою державних органів і громадських організацій.

За громадським порядком наглядає здебільшого поліція. Поліцейські слідкують за безпекою в громадських місцях, гарантують вільне використання громадянами своїх прав і свобод, а також додержання громадських місць в умовах, що не заважають трудовій діяльності та відпочинку громадян. Відповідно до статей 173-183² Кодексу України про адміністративні правопорушення визначено адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і безпеку [3]. З метою подолання випадків порушення застосовується адміністративна відповідальність.

Підсумовуючи все вищенаведене можна побачити, що адміністративно-правові відносини відіграють неабияку роль в суспільному житті, а найбільше впливають на громадський порядок, бо має регулятивну та правоохоронну функцію. Слід зауважити, що громадський порядок та безпека, у свою чергу, в широкому значенні складаються під впливом соціальних норм при провідній ролі правових норм. У такому розумінні громадський порядок створює сприятливі умови для успішного розвитку суспільства загалом, ефективного функціонування його соціальних інститутів і всієї політичної системи.

Перелік використаних джерел

1. Н. В. Галіцина. Адміністративні правовідносини в соціальній сфері. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Вип. 86 / редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін. Одеса : Гельветика, 2020. -27с.

2. Чишко К. О. Адміністративно-правова кваліфікація правопорушень у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки : автореф. дис. ... канд.юд. наук: 30.09.2016; Харків.Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2016. 23 с.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073- X. (зі змінами і допов) *Відомості Верховної Ради*. 2020, № 6, ст.35.

**Серга
Дар'я Олександрівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Степаненко
Кирило Володимирович,**
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук
доцент

РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ У СУЧАСНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку світу, транснаціональні корпорації визнаються одними з найвпливовіших міжнародних інститутів як в політичному, так і в економічному середовищі інтегрованого світу. Сфери діяльності транснаціональних корпорацій поширюється майже на всі країни та види економічного функціонування світу.

Транснаціональні корпорації утворюють власну надбудову та взаємозв'язки зі структурою, попри національно-державні інститути. Найвпливовіші ТНК стали головними центрами формування політики та безпосереднього прийняття рішень, тим самим впливаючи на політику національних держав та їх союзів і об'єднань [1].

Не менш важливим є те, що ТНК відіграють свою роль у системі міжнародної безпеки, оскільки, через розгалужену систему філій вони формують стійкі взаємовідносини між країнами. Це є досить актуальним у теперішній ситуації в Україні, адже транснаціональні корпорації є важливим «важелем» у злягодженні військового конфлікту та навіть в його погашенні.

Станом на 2020 рік в Україні було зафіксовано приблизно сім тисяч філій іноземних ТНК [2]. Їх позиція в країні є достатньо стійкою, оскільки українські виробники не становлять їм значної конкуренції.

Розвиток в країні транснаціональних корпорацій є досить нестійким. Першим кризовим періодом для даних корпорацій була пандемія COVID-19 у 2020 році, її наслідки спричинили суттєві збитки як для світової економіки, так і для економіки України. Найбільш характерними наслідками пандемії для ТНК в Україні стали: зупинка виробництва, перебої в ланцюгах доставки, закриття деяких бізнесів, призупинення будівництва, проектів та ін.

Для залагодження періоду після кризи у лютому 2021 року набув чинності ЗУ «Про державну підтримку інвестиційних проектів зі значними інвестиціями» [3]. Починаючи з 24 лютого 2022 року виникла нова загроза(проблема) для розвитку ТНК в Україні, Росія почала повномасштабне вторгнення в Україну. Воєнні дії на значній території України, повітряні та артилерійські атаки призвели до численних руйнувань інфраструктури та промислових об'єктів, транспортних сполучень та об'єктів приватного сектора. Все це частково призупинило економіку України та спричинило «замороження» діяльності багатьох ТНК. За наведеними даними GlobalData, криза спричинена країною-терористом ставить під загрозу прибутки більше ніж 130 транснаціональних компаній, які знаходяться в обох країнах [4]. Не дивлячись на такі прогнози, більшість ТНК долучилися до світових санкцій проти країни-агресора та поступово почали призупиняти свою діяльність чи взагалі виходити з російського ринку. Прикладами таких транснаціональних компаній може слугувати: Apple, Coca Cola – повний вихід з російського ринку; Disney – скасування всіх фільмів; Facebook – блокування акаунтів російських ЗМІ; Amazon – повне блокування всього ритейлу та ін.

Верховною Радою України було окреслено дев'ять потенційних та пріоритетних принципів відновлення країни після війни, до них віднесли: повний доступ до ринків ЄС та «Великої сімки»; набуття статусу кандидата, а потім повноправного члена Євросоюзу; побудова економіки за принципами дерегуляції та лібералізації; налагодження логістичних маршрутів в західному напрямку; перехід від експорту сировини до переробки в тих галузях, які дають найбільшу експортну виручку; розвиток вітчизняного ВПК; самодостатність в енергетиці; кліматична модернізація; локалізація не менше 60% [5].

Оновлення та відкриття нових ринків та логістичних маршрутів, часткова переорієнтація економіки може бути цікавою і для транснаціональних корпорацій як потенційних інвесторів задля післявоєнної відбудови. Оскільки, їх приєднання матиме позитивний ефект у вигляді припливу прямих іноземних інвестицій, покращення безпосередньої проблеми з безробіттям в країні, можливість створення нових інноваційних об'єктів, розвиток і формування нових технологій та ін. [6].

Отже, після того, як Україна переможе, її чекатимуть значні зміни в усіх сферах діяльності і розвитку. Відновлення країни буде складним етапом в її історії, але за допомогою інших країн цей процес буде набагато швидшим ніж ми собі уявляємо. Уряд вже розглядає основні напрямки післявоєнного

відновлення України, які мають перспективні плани в частковій переорієнтації державної економіки, європейські перспективи та значне вливання фінансових ресурсів. Реалізація цих напрямків створить комфортний інвестиційний клімат для прогресивних ТНК світу, приєднання і повернення яких в Україну матиме позитивний ефект для її подальшого розвитку та відновлення.

Перелік використаних джерел

1. Транснаціональні корпорації як суб'єкти міжнародного права. URL:
2. <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3175/> (дата звернення: 24.09.2022).
3. ТНК в Україні: діяльність та вплив на економіку. URL:
4. http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/5.pdf (дата звернення: 24.09.2022).
5. 3. Прийнято Закон про "інвестиційних нянь": як держава підтримує інвесторів (2020) URL: https://biz.ligazakon.net/news/200421_priynyato-zakon-pro-nvestitsynikh-nyan-yak-derzhava-pdtrima-nvestorv (дата звернення: 24.09.2022).
4. Prolonged Russia-Ukraine conflict could disrupt several multinational companies' growth prospects, says globaldata. URL: <https://www.globaldata.com/prolonged-russia-ukraine-conflict-disrupt-severalmultinational-companies-growth-prospects-says-globaldata/> (дата звернення: 24.09.2022).
5. GOV.UA // Державні сайти України URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/222325.html> (дата звернення: 24.09.2022).
7. Nosova, O. Ukraine, Debt and COVID-19. Money Matters. Debt Advice in Times of the COVID19 Pandemic. ECDN. № (17). 56-58 с.

Сидоренко

Андрій Антонович,

здобувач вищої освіти

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Ісланкін

Сергій Миколайович,

старший викладач

кафедри кримінально-правових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ДОКАЗІВ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ

Однією з найважливіших і основоположних основ здійснення належного правосуддя в Україні є встановлення істини під час розгляду кримінальних справ, що неможливо без законодавчо врегульованого процесу доказування

в кожній справі в суді. Основним змістом діяльності на будь-якій стадії кримінального провадження є робота з доказами.

Оскільки чинний КПК України 2012 року не містить поняття кримінально-процесуального доказування й не розкриває його сутності, то відповідно на сьогодні у теорії доказового права немає єдності думок щодо поняття доказування та його структури. Крім того, чинний кримінальний процесуальний закон, також як і попередній кримінально-процесуальний кодекс, не виділяє як самостійний принцип вільну оцінку доказів. Вищезазначене вказує на актуальність дослідження сучасних проблем оцінки доказів у кримінальному провадженні в Україні.

Доказування являє собою процес встановлення істини в судочинстві, її пізнання, обґрунтування уявлень. Його сутність полягає в збиранні, дослідженні, оцінці і використанні доказів. У діяльнісному аспекті – це пізнавальний і достовірний процес. Хоча в юридичній літературі немає єдиного визначення поняття доказування, можна сказати, що сутність його характеризується, в принципі, однаково, як і мета доказування – встановлення істини у справі.

Встановлення істини в кримінальному процесі України здійснюється шляхом дослідження обставин, сукупність яких становить предмет доказування у справі. Доказування розглядають в широкому та вузькому розумінні. В широкому розумінні доказування розглядають як здійснення всієї пізнавальної діяльності суб'єктів кримінального судочинства, яка охоплює оцінку, збирання та перевірку доказів. У вузькому – як логічну діяльність, суть якої полягає в обґрунтуванні висунутих тез [1, с. 60]. Доказування – це в передбаченому законом порядку діяльність органів дізнання, слідчого, прокурора та суду при участі інших суб'єктів кримінально-процесуальних відносин по збиранню, дослідженню, перевірці та оцінці фактичних даних, використанню їх з метою встановлення об'єктивної істини по справі [2, с.62]. Отже, доказування – це, насамперед, пізнавально-практична діяльність суб'єктів кримінального процесу, яка полягає не тільки в збиранні, дослідженні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення істини по кожній кримінальній справі, але й формулюванню на цій основі певних тез і наведенню аргументів для їх обґрунтування.

Виявлення доказів полягає в їх пошуку, у зверненні уваги на ті чи інші сліди, обставини, фактичні дані, які можуть мати значення для вирішення справи. Це є початковим етапом їхнього збирання. Виявлення доказів зазвичай відбувається під час проведення слідчих дій.

Чинний КПК України 2012 року розкриває основні засади доказування, а також оцінку доказів. Так, відповідно до ст. 93 чинного КПК України збирання доказів здійснюється сторонами обвинувачення, захисту та потерпілим [3].

Для успішного вирішення завдань кримінального судочинства слідчий, прокурор, суд зобов'язані встановити, чи мала місце подія злочину, який саме злочин було вчинено, хто винен у його вчиненні, та інші обставини, що мають значення для законного та обґрунтованого вирішення кримінального

провадження, захисту прав і законних інтересів учасників процесу. Саме тому велику роль при розслідуванні кримінального провадження має збір і належна оцінка доказів, які опинилися у відповідних посадових осіб [4, с. 119].

Попри важливе значення теорії доказів для кримінального процесу, те, що за майже півтора століття вона поповнилася новими знаннями завдяки застосуванню філософських, інформаційних, логічних та інших, у тому числі й нетрадиційних методів пізнання, значна кількість її проблем до цього часу залишається невирішеною. На сьогодні у теорії доказів немає єдності думок ані щодо поняття доказів, ані щодо їх структурних елементів, ані щодо оцінки.

Розбіжність думок у принципових питаннях доказового права призводить до неоднозначності закріплення окремих його категорій у законодавстві, до неоднакового їх розуміння правозастосовниками і як наслідок – до неефективності кримінальної юстиції та до судово-слідчих помилок, що нерідко грубо порушують права людини у кримінальному судочинстві [5, с. 125].

Достатність належних, допустимих і вірогідних доказів оцінюється лише в останню чергу. Провівши оцінку вже наявної сукупності доказів на відповідність зазначеним критеріям, слідчий, прокурор керуючись внутрішнім переконанням повинні вирішити, чи цих доказів достатньо для прийняття відповідного процесуального рішення, чи взаємодоповнюють ці докази один одного, чи відсутні між ними будь-які неузгодженості чи суперечності, чи достатньо таких доказів для обґрунтування єдиного можливого висновку який став ціллю (об'єктом) доказування та прийняття відповідного процесуального рішення, а також чи достатньо цих доказів для спростування інших висновки, які найбільш подібні до того, який став підставою для процесуального рішення, а також протилежного висновку тому, що був зроблений. Відсутність певної сукупності доказів виключає можливість здійснювати їх оцінку з точки зору достатності, а одного доказу за відсутності будь-яких інших, які б могли його доповнити, підтвердити, або спростувати, недостатньо для обґрунтування певного правового висновку та як наслідок прийняття процесуального рішення. Тобто яким би один доказ переконливим не був, він не може бути єдиною підставою для прийняття процесуального рішення. Аналізуючи співвідношення понять достатність доказів та межу доказування слід підкреслити, що межі доказування є динамічними, вони можуть змінюватися неодноразово в процесі досудового розслідування у той час як достатність – це властивість, яка характеризує сформовану систему доказів і використовується процесуального рішення.

У разі виникнення розбіжності щодо достатності доказів яка виникла між слідчим і прокурором, вважаємо, що у такому випадку прокурор повинен здійснити повторну оцінку доказів, з'ясувати у чому на його думку доказів недостатньо для прийняття процесуального рішення та дати відповідні вказівки слідчому провести необхідні слідчі та процесуальні дії спрямовані на заповнення цієї недостатності [6, с. 110].

Останнім часом на пострадянському просторі в ході дискусій при розробці нового кримінально-процесуального законодавства висуваються ідеї

щодо необхідності відмовитися від нормативно-правового визначення поняття доказу на стадіях досудового розслідування та судового розгляду кримінальних справ, від вичерпного переліку видів доказів з посиланням на досвід окремих західних країн та розширення власного слідчого і судового розсуду при прийнятті процесуальних рішень у кримінальній справі [7, с. 13-15].

На сучасному етапі розвитку суспільства важливим є переосмислення усталених догм на засадах нового право розуміння та нової ролі суду в правозастосуванні, що потребує від науковців пильної прискіпливої уваги до таких питань, як розширення суддівського розсуду в оцінці допустимості судових доказів і пов'язаної з цим проблеми їх відкритого переліку [8, с. 89].

Слід зазначити, що розширення застосування власного суддівського розсуду при оцінці доказів та прийнятті процесуальних рішень у кримінальних справах за законодавством європейських країн, які визнаються світовою спільнотою за зразок справжньої демократії та цивілізованості, незважаючи на те, що цей розсуд ґрунтується на високій правосвідомості й глибокій моральності, в основу якого покладені багатовікові цінності справедливості, людяності, поваги до закону та права, не сприймається однозначно у зазначених країнах. Окремі західні правники вбачають у розширенні власного суддівського розсуду відступ від правової процедури, що може призвести до суддівського свавілля та порушення прав людини. У зв'язку з цим юристами цих країн розробляються науково обґрунтовані пропозиції щодо обмеження власного суддівського розсуду при вирішенні кримінальних справ [9, с. 88]. З огляду на зазначене, дослідження проблем теорії доказів загалом та окремих її інститутів, у тому числі й використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності для отримання доказів у кримінальній справі, залишається актуальним.

Крім зазначеного, до основної, базової підстави внутрішнього переконання необхідно віднести правосвідомість суб'єкта оцінки доказів (зокрема, професійну правосвідомість, якщо йдеться про професійних учасників). До того ж необхідно підкреслити, що свого часу Г.М. Міньковський визначав професійну правосвідомість правозастосовувача, як систему його правових поглядів, переконань, уявлень, оцінок, що була вироблена у результаті засвоєння правових норм та рекомендацій правової науки під час проведення досудового розслідування у кримінальних провадженнях, а також ставлення до чинної правової системи, до своїх прав та обов'язків, що виявляється у системі правових почуттів, настрою, звичок, що орієнтовані на дотримання вимог законності у правозастосовній діяльності, що ми підтримуємо. Ми вважаємо, що необхідно звернути увагу також і на те, що існує законодавчий припис, відповідно до якого жоден доказ для суб'єкта оцінки не має сили, встановленої наперед. У такому разі суб'єкту оцінки надається досить чітка вказівка про недопустимість використання конкретного методу оцінки доказів, тобто не можна вести мову про відсутність пов'язаності суб'єкта оцінки із самим законом, про вільну оцінку. Водночас кримінальний процесуальний закон містить в собі також й інші приписи, що стосуються оцінки доказів. Зокрема, щоб процесуальне рішення, що приймається

за результатами оцінки доказів у кримінальному провадженні, було обґрунтованим, слід пам'ятати про те, що внутрішнє переконання, якого дотримуються суб'єкти оцінки, ґрунтується саме на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх доказів у їх сукупності [10].

Таким чином, доказування у кримінальному процесі є пізнавальною діяльністю, наслідком здійснення якої є формування об'єктивної дійсності про подію злочину. Доказуванням в кримінальному процесі є діяльність суду та осіб, що беруть участь у справі, спрямована на встановлення за допомогою судових доказів достовірності фактів, від яких залежить вирішення справи. На сьогодні відсутня чітка розроблена методика та тактика проведення доказування, що призводить до виникнення проблемних питань на практиці. З метою недопущення цього важливим є подальше дослідження усіх питань, пов'язаних з методикою проведення доказування з метою удосконалення процесу отримання доказів та їх використання з метою відтворення реальної картини події, що досліджується слідчими.

Перелік використаних джерел

1. Треушников М.К. Судебные доказательства. М.: Городец, 2004. 318 с.
2. Тертышник В.М., Слинко С.В. Теория доказательств. Харьков: Арсис, 1998. 256 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10. Ст. 88.
4. Малярова В. О. Належність та допустимість доказів у кримінальному провадженні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. С. 119-121.
5. Погорецький М.А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: Монографія / М.А.Погорецький. Х.:Арсис, ЛТД, 2007. 576 с.
6. Шульгін С.О. Достатність доказів як підстава прийняття процесуальних рішень слідчим та прокурором. Право та державне управління. 2019. № 2 (35). Т.2. С.109-116.
7. Погорецький М.А. Докази у кримінальному процесі: проблемні питання. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2011. № 1 (3). С. 1-53.
8. Сібільова Н. В. Сучасні проблеми організації та функціонування в Україні судової влади. Питання боротьби зі злочинністю: Зб. наук праць. Х., 2005. Вип. 10. С. 88–89.
9. Смуригін О. Оцінка доказів на досудових стадіях кримінального процесу. Юридична Україна. 2015. № 5. С. 105-111.
10. Каліновська А. Оцінка доказів у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 11. С. 323-328.

**Ступак
Тетяна Вікторівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Сенько
Вікторія Вікторівна,**
викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ: ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Проводячи сучасне дослідження питання визначення поняття й ознак об'єкта кримінального правопорушення, доходимо до висновку, що правоохоронна, судова практика, а також сама теорія кримінального права не приділяють достатньої уваги даному обов'язковому елементу будь-якого кримінального правопорушення, фактично віддаючи йому другорядне значення. У зв'язку з цим можна констатувати негативну тенденцію, яка прямо суперечить українському законодавству, а також усталеним поглядам про обов'язкову наявність чотирьох елементних складів кримінальних правопорушень.

Слід зазначити, що об'єкт кримінального правопорушення – це те, на що спрямовується умисел правопорушника і безпосереднє кримінально-протиправне посягання. За допомогою наявності знань про об'єкт певного кримінального правопорушення ми можемо встановити його сутність, змістовний ступінь суспільної небезпеки й характер відповідного діяння, відокремити його від інших, суміжних, схожих кримінальних правопорушень, або відмежувати його від законних (некримінальних) діянь [1].

Об'єкт кримінального правопорушення – це обов'язковий елемент складу кримінального правопорушення, який за своєї наявності у діянні конкретної особи є підставою для притягнення її до кримінальної відповідальності згідно з ч. 1 ст. 2 Кримінального кодексу України (далі - КК України) [2].

Такий дослідник як Є.В. Фесенко негативно ставиться до такого розуміння як «об'єкт кримінального правопорушення – це суспільні відносини», водночас він пропонує інший концептуальний підхід стосовно визнання об'єктом кримінального правопорушення цінностей. Науковець формує власну структуру цінностей як об'єкта кримінальних правопорушень, яку складає з п'яти елементів: 1) потерпілі; 2) їх інтереси й права; 3) соціальні

зв'язки; 4) матеріальні блага (предмети); 5) нематеріальні блага, які прямо стосуються потерпілих [3, с. 76].

У свій час А.Ф. Зеленський і В.М. Куц підтримують вищевказаний підхід, зазначаючи, що об'єктом кримінального правопорушення слід вважати охоронювані законом блага громадян та суспільства [4, с. 152].

А.А. Музика і Є.В. Лашук підтримують таку позицію щодо визначення поняття об'єкта кримінального правопорушення, що заслуговує на неабияку увагу. Вони стверджують, що визначення об'єкта кримінального правопорушення слід надавати як у вузькому, так і у широкому значенні. Вузьке значення об'єкта кримінального правопорушення передбачає його прямий зв'язок із суспільними відносинами, що охороняються кримінальним законом та яким завдана шкода чи створена загроза її заподіяння суб'єктом кримінального правопорушення. Широке значення передбачає визначення об'єкту кримінального правопорушення як елементу складу кримінального правопорушення, яким охоплюються суспільні відносини, що перебувають під охороною кримінального закону, яким завдана шкода чи створена загроза її заподіяння суб'єктом кримінального правопорушення (обов'язкова ознака), який містить визначення поняття потерпілого від кримінального правопорушення та предмету кримінального правопорушення (факультативні ознаки) [5, с. 56].

Отже, з огляду на це слід зазначити, що об'єкт кримінального правопорушення як кримінально-правова категорія суттєво сприяє правильному визначенню поняття кримінального правопорушення, прямо впливає на зміст як об'єктивних, так і суб'єктивних ознак кримінального правопорушення, а також вважається провідним критерієм класифікації кримінальних правопорушень, а також побудови системи Особливої частини КК України.

Перелік використаних джерел

1. Андрушко П.П. Об'єкт кримінально-правової охорони, об'єкт злочину, об'єкт злочинного посягання та об'єкт злочинного впливу: основний зміст понять та їх співвідношення. Адвокат: Журнал спілки адвокатів України. 11/2011. № 11. С. 5-11. (дата звернення: 25.11.2022).
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 25.11.2022).
3. Фесенко Є. Цінності як об'єкт злочину. Право України. 1999. № 6. С. 75-78. (дата звернення: 25.11.2022).
4. Зелінський А.Ф., Куц В.М. Об'єкт злочину і структура Особливої частини Кримінального кодексу. Вісник Університету внутрішніх справ. Харків, 1997. Вип. 2. С. 148-154. (дата звернення: 25.11.2022).
5. Музика А.А., Лашук Є.В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: монографія. К.: Паливода А. В., 2011. 192 с. (дата звернення: 25.11.2022).

**Сур
Ірина Сергіївна,**
ад'юнкт кафедри оперативно-розшукової
діяльності Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОСЛІДЖЕННЯ ГРУП ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Україна – це держава, в якій ряд законодавчих актів регламентують рівність жінок та чоловіків. Жінка в українському суспільстві – це повноправна, індивідуальна особистість, яка має рівні права з чоловіками. Щодо питання стереотипів, то вони прослідковуються на протязі довгого існування людства, їх можна вважати закоренілими неписаними правилами. Саме гендерні стереотипи нами буде розглянуто та проаналізовано в даній роботі.

Такі науковці цікавилися питанням дистанційної освіти вищої школи, а саме: Борщ К. К., Галецька І. І., Єрмолаєва Т. В., Жук В. А., Куравська Н., Ляшко М. М., Магдюк Л. Б., Тимик К. І., Усанова Л.А., Шваб К. В. та ін.

Для повного дослідження питання гендерних стереотипів, необхідно розкрити визначення понять «гендер» та «стереотип».

Гендер – одне з основних понять сучасної соціології, яке означає ролеві соціальні очікування представників різної статі один від одного. У соціологічному енциклопедичному словник можна побачити, що «стать» має два значення: сукупність морфологічних і фізіологічних особливостей; комплекс семантичних, репродуктивних, соціокультурних і поведінкових характеристик, що обумовлюють особистий, соціокультурний і правовий статус чоловіка та жінки [4, с. 294].

Стереотип – усталене ставлення до подій, вироблене на основі порівняння їх з внутрішніми ідеалами [7, с. 478].

У суспільстві образи чоловіка і жінки конструюються і закріплюються у вигляді гендерних стереотипів, які проявляються в ході взаємодії людей і накладають відбиток на характер цієї взаємодії. Гендерні стереотипи є фундаментом, що визначає особливості сприйняття самого себе, інших і всього комплексу соціальних взаємодій. Взаємодія з урахуванням гендерних відносин і соціології конфліктів розкладається таким чином: об'єктивний бік – сконструйовані гендерні стереотипи, суб'єктивний – взаємні очікування індивідів щодо відповідного гендеру поведінки. Гендерні конфлікти виникають через різницю в сприйнятті один одного, формуються неузгоджені очікування на міжрольовому і внутрішньоособистісному рівнях [3, с. 93].

Різні дослідники розуміють під терміном «гендерні стереотипи» такі визначення:

- 1) це систематизований набір уявлень про персональні характеристики чоловіків і жінок;
- 2) це схематизовані узагальнені образи маскулінності і фемінності [6, с. 11].

Обидва визначення мають за основу стереотипні характеристики жінки та чоловіка, які склалися досить давно нашими пращурами.

Магдюк Л. Б. пропонує три умовні групи гендерних стереотипів:

Перша група стереотипів базується на відповідних уявленнях про психологічні риси та якості особистості чоловіків та жінок - стереотипи «masculine – feminine». Згідно з цими стереотипами чоловіки та жінки є протилежностями. Чоловікам приписується активне, творче начало, здатність вирішувати проблеми, застосовувати розвинуте логічне мислення та власну компетентність. Жіноче ж начало – природно-репродуктивне і тому жінка повинна бути покірною, залежною, емоційною.

В основу другої групи стереотипів покладені соціальні начала. Дана група стереотипів закріплює професійні ролі чоловіків і жінок. Для жінки головними є ролі сімейні (жінка, мати, господарка), а для чоловіків – ролі професійні.

До третьої групи гендерних стереотипів вчені відносять стандартизовані уявлення, які пов'язані з відмінностями у змісті праці – жіночої та чоловічої. Місце жінки - у сфері виконавчої та обслуговуючої праці, чоловіка - у сфері інструментальної та творчої праці [5, с. 8].

Всі три групи гендерних стереотипів, запропоновані Магдюк Л. Б., безповоротно вказують на те, що жінка являється домогосподаркою, яка повинна виховувати дітей та зустрічати з роботи чоловіка. В свою чергу нічого не сказано щодо кар'єрного росту, розвитку особистості, на відміну від чоловіків (вони являються головою родини, годувальниками, здатні вирішувати проблеми тощо). Хоча, значна частина жінок саме вважають, що вони є берегинями домашнього затишку і їх цікавить лише побут, відсутнє бажання займатися розвитком. Час йде і стереотипи необхідно ламати, все в руках кожного з нас, необхідно лише бажання.

Однією з головних причин, що сприяють поширенню дискримінації за ознакою статі в українському суспільстві, є те, що дискримінація у всіх її проявах в Україні практично не карається. Норми законів, які гарантують рівність і недискримінацію, є деклараціями. Держава нездатна забезпечити дотримання задекларованого принципу рівності, оскільки органи влади не мають реальних важелів впливу на порушників [1, с. 33].

Таким чином, необхідним для боротьби з дискримінацією за ознакою статі є вирішення питання законодавчого характеру.

Ми вважаємо, що досить влучною є думка Галецької І. І. та Тимик К. І., які зазначили, що особи, які згодні мають вищий рівень згоди з наявними у суспільстві гендерними стереотипами, схильні брати на себе відповідальність за події, які відбуваються у їхньому житті. Збереження і покращення благополуччя близьких людей, розуміння, терпимість і захист добробуту всіх людей і природи є важливішими для юнаків та юнок, які не згодні з наявними у суспільстві гендерними стереотипами.

Згода з наявністю гендерних стереотипів пов'язана з високим рівнем неприйняття інших, інтернальності та прийняття себе і низьким емоційним комфортом. Незгода з наявними гендерними стереотипами у суспільстві пов'язана з нижчим рівнем прийняття себе та інтернальності [2 с. 364].

Таким чином бачимо, що стереотипи – це встановлені віками правила поведінки, ведення образу життя, моральних та етичних якостей жінок та чоловіків. Напевно, багато хто накручує себе, що наша поведінка повинна відповідати стереотипам, але, на нашу думку, якщо особа усіма силами намагається досягти задуманого, то в неї це необхідно вийде (хоч це стосуватиметься сімейних справ, хоч професійних тощо), якої б статі ця людина не була. Для подолання гендерних стереотипів на державному рівні, необхідне законодавче врегулювання питань, що стосується ущемлення певної статі.

Перелік використаних джерел

1. Борщ К. К. Гендерні стереотипи як соціальна проблема сучасних жінок / К. К. Борщ, М. М. Ляшко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. - 2017. - Вип. 1. - С. 31-34. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2017_1_8;
2. Галецька І. І. Психологічне здоров'я та гендерні стереотипи у студентської молоді / І. І. Галецька, К. І. Тимик // Молодий вчений. - 2015. - № 2(6). - С. 361-365. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2%286%29__93
3. Єрмолаєва Т. В. Гендерні стереотипи у сучасному українському суспільстві / Т. В. Єрмолаєва, К. В. Шваб // Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія. - 2017. - № 1. - С. 92–96. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduer_2017_1_15
4. Жук В. А. До питання про гендерні стереотипи / В. А. Жук // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна. - 2015. - Вип. 55. - С. 293-296. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_55_107
5. Магдюк Л. Б. Гендерні стереотипи. Вплив гендерних стереотипів на представлення жінок і чоловіків на ринку праці / Л. Б. Магдюк // Маркетинг в Україні. - 2011. - № 5-6. - С. 7-10. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mvu_2011_5-6_4
6. Малес Л.В. Біологічні, психологічні та соціокультурні чинники / Л.В. Малес // Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: К.І.С., 2004. – С. 131
7. Мещеряков Б. Большой психологический словарь / сост. и общ. ред. Б. Мещеряков, В. Зинченко. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2004.– 672 с.

**Тараніна
Марія Василівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Ісланкін
Сергій Миколайович,
старший викладач
кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищими соціальними цінностями, що утверджуються і забезпечуються державою на законодавчому рівні. Як вважають Наливайко О.І. та Демиденко В.О., забезпечування прав і свобод людини в науці визначається як діяльність відповідних суб'єктів ключовою метою якою є створення сприятливих умов (гарантій) щодо їх реалізації, охорони та захисту [1-2].

Права на свободу і особисту недоторканність є природними, невід'ємними, основоположними правами кожного і є закріпленими у статті 3 Загальної декларації прав людини, статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 9 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статті 3 Хартії основних прав ЄС та статтях 3, 29 Конституції України [3-5]. Свободу людини можливо обмежити лише у конкретних та у виняткових ситуаціях, приміром: законне ув'язнення, арешт або затримання, у випадку затримання душевнохворих осіб, або осіб з синдромом алкогольної залежності, наркозалежних чи безпритульних для відвертання розповсюдженню інфекційних захворювань та ін. [3, п. 1].

Здійснення відповідними особами дій щодо обмеження свободи подібних категорій осіб вбачає за мету надання їм кваліфікованої допомоги, а саме: медичної допомоги та чи з певних соціально-обумовлених міркувань [6, §43], адже подібні неадаптовані до соціуму особи можуть бути загрозою для суспільства, та не є винятковим, що затримання відповідатиме їхнім зацікавленням [6, §43; 7, §98].

Законодавче регулювання обмеження прав особи окреслює конкретні правові межі, котрі не можуть бути розширені на нелегітимних засадах.

Суспільством вже багато поколінь виробляються основні загальновизнані і загальнообов'язкові норми і принципи щодо забезпечення прав та свобод людей. До прикладу варто розглянути Міжнародні стандарти забезпечення прав людини є основними загальновизнаними і загальнообов'язковими нормами та принципами, що є викладеними у певних міжнародно-правових актах, в прецедентних рішеннях ЄСПЛ та міждержавних угодах, котрі закріплюють стандартизовані норми поведінки сторін та інших учасників судочинства [10, с. 226]. Вони мають свій склад з подальших норм і принципів: визнання права та свободи особи в усіх галузях життєдіяльності; закріплення кожною країною положень природного права; дотримання прав без будь-якої дискримінації; відповідальність держави за недотримання прав; покращення

захисту і запровадження дієвого механізму відновлювання порушених прав [9, с. 130].

Як визначає Коровайко О.І., стандарти права на свободу і особисту недоторканність є сукупностями заснованих на вимогах міжнародно-правових актів та встановлених державою правових, згідно до яких безпідставне і не аргументоване положеннями, що є закріплені на законодавчому рівні, обмеження прав на свободу і особисту недоторканність учасників кримінального провадження є забороненим, передбаченою можливістю забезпечення захисту від порушення цих прав, а у випадку обмежування зазначених прав особі є гарантована можливість здійснити звернення щодо їх захисту у судовому порядку. [8, с. 18-19].

Наразі Україна та український народ переживають скрутний період, котрий відображається на їх піднесенні. Через це неналежне забезпечення прав осіб на свободу й особисту недоторканність можуть призвести до ще більш тяжких наслідків. Подібні причини обумовлюють актуальність теми. Правове підґрунтя забезпечування прав на свободу й особисту недоторканність у кримінальному провадженні являють собою: Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Загальна декларація прав людини, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та інші нормативно-правові акти. [11].

Як стверджує В.І. Маринев, правовий інститут щодо особистої недоторканності вбачає комплексний характер, адже має в своєму складі норми, що належать до різноманітних галузей права, а саме: цивільне право України, кримінальне право України, кримінально-процесуальне право України тощо [12, с. 167]. Забезпечування прав на свободу й особисту недоторканність є однією з ключових основ кримінального процесу, котра відображає своє закріплення в статті 12 КПК України [13]. Коли здійснюється кримінальне провадження ніхто не може бути утримуватися під вартою, бути затриманим чи обмеженим у реалізації своїх прав щодо вільного пересування в інакший спосіб через підозру або обвинувачення в учиненні кримінального правопорушення бо як на підставах і в порядку, передбаченим КПК України. Щодо затримання особи, узяття її під варту або обмеження в праві на без заборонне пересування в будь-який спосіб, а теж про її місце перебування вбачає негайне оповіщення близьких родичів, членів сім'ї або інших осіб за вибором даної особи в порядку, що є передбаченим КПК України [4].

Тому у висновку можна сказати, що забезпечення особистої недоторканності утверджуються і забезпечуються державою на законодавчому рівні. Наше законодавство розвивається та змінюється швидкими темпами, як і світ, тому яким воно якісним не було покращення воно все ж таки, на мою думку потребує як і будь-яка інша галузь у суспільстві. Забезпечування прав на свободу й особисту недоторканність є однією з ключових основ кримінального процесу, тому це питання стоїть на часі як ні що інше, і укріплювати це питання теж треба якісно і ефективно.

Перелік використаних джерел

1. Наливайко О.І. Правовий захист людини як предмет дослідження загальної теорії права. держава та право: Збірник наукових праць. Випуск 12. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. 2001. С. 22.
2. Демиденко В.О. Утвердження і забезпечення конституційних прав та свобод людини й громадянина в діяльності міліції: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.02; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2002. С. 9.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>.
5. Справа «Енхорн проти Швеції» : рішення ЄСПл від 25.01.2005 р. [hudoc.europeancourtofhumanrights. 9 url: http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-125496](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-125496).
6. Справа «Гуццарді проти Італії»: рішення ЄСПл від 06.11.1980 р. [hudoc.europeancourtofhumanrights.url: http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105922](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105922).
7. Коровайко О.І. Реалізація міжнародних стандартів кримінального судочинства в судовому провадженні України: автореф. дис. док. юрид. наук: спец. 12.00.09; харківський нац. ун-т внутр. справ, 2017. С. 42.
8. Абламський С.Є. Захист прав і законних інтересів потерпілого у кримінальному провадженні: моногр. за ред. О.О. Юхна. х.: Панов, 2015. С. 130.
9. Уваров В.Г. Проблеми підстав затримання та взяття підозрюваного під варту в контексті європейських стандартів. Право і суспільство. 2012. № 3. С. 226.
10. Черняк Н. П. Проблеми забезпечення права особи на свободу й особисту недоторканність у кримінальному провадженні / Н. П. Черняк, Д. М. Лешан // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки. - 2016. - Вип. 1(4). - С. 118-121. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2016_1%284%29__33ю
11. Маринів В.І. Конституційні гарантії забезпечення права людини на свободу й особисту недоторканність та їх реалізація в кримінальному процесуальному законодавстві України /В.І. Маринів. // Вісник Академії правових наук України. –2005. – No 1. – С. 166–175.
12. Завгородня К.В. Застосування практики Європейського суду з прав людини з метою недопущення безпідставного обмеження стороною обвинувачення свободи та недоторканності особи під час досудового розслідування / К.В. Завгородня //Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2014. – No 2.

**Тараніна
Марія Василівна,**

здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Кириченко
Ганна Володимирівна,
доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ЗЛОЧИНЦЯ

Від подій сьогодення залежить майбутнє України як легітимної європейської держави. Складні економічні, політичні та соціальні події, які визначають перехідний період у нашому суспільстві, на жаль, впливають на кожного. Діти особливо вразливі до різного роду проблем. Міжнародно-правові документи, присвячені правам дітей, до яких відносять осіб до 18 років (зокрема, Декларація прав дитини 1959 р. і Конвенція про права дитини 1989 р.), націлюють усі держави на допомогу дітям та їх захист, на створення здорових умов життя та своєчасне розв'язання їхніх проблем.

Проте в сучасному українському суспільстві відсутність соціально-сприятливих умов для саморозвитку дітей часто призводить до девіацій (відхилень) у поведінці молоді і, як наслідок, до вчинення злочинів.

У кримінології ідентичність неповнолітнього визначається як сукупність моральних, психологічних і соціально-демографічних характеристик неповнолітніх, які описують, як вони функціонують як законні товариші, дорослі злочинці тощо. Характеристики злочину включають біологічні характеристики дитини, особливості психічних функцій, знання, навички, соціальний статус, стереотипи поведінки і, нарешті, цінності, переконання та установки злочинця. форма руху.

Особливості особистості неповнолітніх правопорушників є віковими властивостями і не завжди визначають мотиви злочинної поведінки (інакше чому б усі молоді люди не вчиняли злочини). Тому причинність злочинності неповнолітніх не можна зводити до загальних вікових характеристик. У деяких випадках вони просто посилюють сприйняття шкідливих наслідків або сприяють розвитку кримінальних ситуацій. Вікові особливості, такі як відсутність життєвого досвіду, незавершене формування цінностей, сприйнятливність до навіювань, важливість участі в неформальних групах, бажання виглядати дорослим, прояв незалежності тощо.

Молоді правопорушники мають міцні моральні та правові знання. Це визначення відповідальності, серця, мети особи чи групи; байдужість до чужих переживань і страждань або навіть бажання самоствердитися перед слабкими. Законні санкції не є законними. Вони ігнорують роль закону, борються за

простоту та змішують право з правовими нормами. Розуміння вседозволеної та дозвільної поведінки плутається. Загальна думка полягає в тому, що покарання можна уникнути за вчинене або не карати за «дрібницю».

Найчастіше діти вчиняють такі види злочинів: крадіжки, грабежі, розбої, хуліганство, незаконне заволодіння транспортними засобами, зґвалтування, злочини у сфері обігу наркотичних засобів, тілесні ушкодження. Останніми роками особливо зросла кількість насильницьких злочинів.

Ці характеристики — психоемоційно-поведінкові — описують деструктивних молодих людей: підозрілість і байдужість до інших, тривожні розлади, гіперзбудженість, підозра, тривога, депресія, уникнення, низька самооцінка, емоційна нестійкість, жорстокість, підозрілість, тривожність, депресивність,

Частіше шукати сторонньої допомоги та делегувати відповідальність за діяльність. Це призводить до домінуючих рис особистості, таких як емоційна конфліктність, невпевненість у собі, підвищена чутливість до думки інших, а також залежність від їх впливу.

На жаль, більшість дітей, які вчинили злочини, не отримують уроків моралі в сім'ї і, як правило, не можуть впоратися з негативними наслідками своїх вчинків.

З кожним роком зростає кількість підлітків з розладами психіки та поведінки. Поведінкові особливості соціопата - агресивність, зневага до соціальних цінностей або гіперімпульсивність - дуже поширені. У них є суперого: нездатність відчувати провину та докори сумління. Люди-соціопати ростуть у сім'ях з жорстокими батьками, без чітких стандартів поведінки та поведуться непослідовно. Єдиним авторитетом для таких дітей є сила.

Однак відомі випадки клінічно описаної соціопатії в позитивних соціальних ситуаціях. Хвороба - це нездатність жити - дотримуватися культурних норм, прийнятих у цьому суспільстві, нести відповідальність за вчинок і поважати права інших. Показано важливу роль біологічних факторів у визначенні поведінки людини.

Часто кажуть, що 30% підлітків походять з неповних сімей, але половина або більшість підлітків мають неповні сім'ї. Тому говорити про зростання злочинності в цій ситуації некоректно. Інша тенденція відома як неблагополучна сім'я, де часто виникають сварки, бійки, бійки, алкоголізм батьків, погана поведінка, злочини або історія злочинів

Тому у висновку можна сказати, що у країні треба покращувати освіту для дітей та захист дітей із неповноцінних сімей. Створити всі можливі умови для здорового розвитку та росту дітей, котрі не мають змогу самостійно впоратися зі своїми проблемами, щоб вони мали змогу звернутися до оточуючих і тримати відповідну допомогу. Не хвилюючись, що їх осудять та покинуть напризволяще.

Перелік використаних джерел

1. Кримінологія України: Навчальний посібник, 2017р. Режим доступу: <http://mego.info/>

Ткач
Юлія Олегівна,
ад'юнкт кафедри кримінального права
та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
майор поліції

Гаркуша
Аліна Григорівна,
доцент кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук
доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОДАЖ АНАТОМІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЛЮДИНИ: ДОСВІД УКРАЇНСЬКОГО ТА ЗАРУБІЖНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Одним із основних завдань держави в галузі кримінально-правової охорони прав людини є захист її життя і здоров'я. Конституція України в ст. 3 проголосила, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1].

Українці все частіше продають свої анатомічні матеріали. Це питання залишається відкритим і актуальним, яке досі не вирішене. Так, в багатьох країнах і в Україні зокрема, органи людини коштують дорого та одна із головних проблем є дефіцит донорів та анатомічних матеріалів людини. Тому заможні особи готові платити великі кошти, щоб просто не чекати свої черги на потенційного донора та органів. Українці готові продати свої анатомічні матеріали людини, для того щоб вирішити свої побутові проблеми, оплатити кредити, борги, деякі опинились у складних життєвих ситуаціях. Одним із головних факторів розвитку чорних ринків з продажу органів людини в Україні є низький рівень життя українців.

Досліджуючи питання визначення кримінальної відповідальності за продаж анатомічних матеріалів людини: досвід українського та зарубіжного законодавства встановлено, що торгівлі анатомічними матеріалами людини заборонена не тільки національним законодавством а і нормами міжнародного права, а саме: Конвенцією Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (укр/рос) від 15.11.2000, Конвенцією Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16.05.2005, Рішенням № 557 Про план дій ОБСЄ з боротьби з торгівлею

людьми, статтею 143 Кримінального кодексу України (далі КК України) «Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини», тощо [2, 3, 4, 5].

Так, в інтернеті мається безліч оголошень, щодо продажу або купівля анатомічних матеріалів людини. Наприклад: «Приміське життя. Торгівля органами людини – як українців купують «чорні транспантологи»: «Сашко, 30 років, одружений. Щоб виплатити кредит, чоловік шукав додатковий заробіток, але все було марно. В Інтернеті Сашко побачив оголошення з пропозицією купити нирку за 120 000 дол. США. Не маючи іншої можливості знайти кошти для виплати кредиту і вирішення матеріальних проблем родини, він вирішив продати власну нирку» [6].

Наступний приклад: «журналіст Факти ICTV поспілкувався з посередником, який уже понад 10 років займається тим, що допомагає "подорожувати" українським органам. Він називає себе Алексом. Свого часу він закінчив медичний факультет ім. Саклера при Тель-Авівському університеті в Ізраїлі. Однак зарплатня звичайного лікаря його не влаштувала, тому вирішив зайнятися чимось більш прибутковим. Розповідає, що спочатку було важко, але з часом набув досвіду, і все почало виходити. При цьому посередник використовує мережу інтернет. У нього є свій веб-сайт, на якому можуть розміщувати свої оголошення як донори, так і реципієнти. За свої послуги Алекс отримує \$500 та 10% від гонорару» [7].

Так, на чорному ринку з продажу органів людини, якщо особа продає нелегальним **трансплантологам** свої органи орієнтовно буде коштувати: нирки (2 шт.) - до 4 500 000 гривень; печінка - до 3 300 000 гривень; жовчний міхур - до 26 000 гривень; серце - до 2 200 000 гривень; кістковий мозок – 550 000 гривень за грам; рогівка – 85 000 гривень. Це лише найпопулярніші «пропозиції», адже на чорному ринку з продажу органів людини продається абсолютно все, від крові до черепа [8].

Частиною 4 ст. 143 КК України передбачено кримінальну відповідальність за незаконну торгівлю анатомічними матеріалами людини, санкція якої передбачає покарання у вигляді позбавлення волі до п'яти років. Суб'єктом незаконної торгівлі органами або тканинами людини може бути будь-яка особа, яка досягла 16 річного віку [5, 9].

Так, на думку вченої Г.В. Чеботарьової, до суб'єкта складу злочину, передбаченого ч. 4 ст. 143 КК України, слід відносити: по-перше, осіб, які пересадки органів або тканин не потребують, але купують їх для подальшого продажу; по-друге, осіб, які потребують донорського органу або тканини, але не хочуть стояти в черзі на трансплантацію відповідно до листа очікування; по-третє, самі донори, які погоджуються на вилучення у них органів або тканин для трансплантації за винагороду [10, с. 142]. Ми, у свою чергу, погоджуємось з позицією вченої та вважаємо, що суб'єктом складу злочину за ч. 4 ст. 143 КК України може бути як загальний так і спеціальний суб'єкт - це може бути донор, який погодився на вилучення у нього анатомічного матеріалу за грошову винагороду, лікар, представник медичного персоналу, будь-яка особа, яка досягла 16 років, яка продає свої анатомічні матеріали людини або купує їх для

подальшого продажу. Загальним суб'єктом може бути і реципієнт, якщо особа не бажає чекати своєї черги на проведення трансплантації усвідомлюючи, що своїми діями порушує закон і порядок проведення трансплантації вступає в злочинну змову з продавцем чи лікарем, медичним працівником або чорними трансплантологами, які займаються незаконним продажем анатомічних матеріалів людини та купує у них для подальшої трансплантації.

Характеризуючи суб'єкта аналізованого злочину, необхідно зауважити, що теоретично під дію норми, передбаченої ч. 4 ст. 143 КК України, мають потрапляти не лише покупці, але й продавців органів. Однак у Міністерстві внутрішніх справ України зазначають, що в діях осіб, які бажають продати «частини» свого тіла, складу злочину не вбачають. Національні правоохоронні органи не переслідують громадян, котрі продали або збираються продавати власні органи [11, с. 108].

Так, дійсно в Україні відсутня норма, яка б передбачала кримінальну відповідальність за дії осіб, які продають свої анатомічні матеріали людини за грошову винагороду. В мережі інтернет безліч оголошень про продаж органів, а також і в соціальних мережах, на яких донори чи реципієнти мають можливість розміщувати свої оголошення, але законодавчо це не заборонено.

Розглянемо позитивний досвід Бельгії у боротьбі зі злочинами, пов'язаними з незаконною трансплантацією. У даній країні було прийнято закон про покарання всіх сторін, що беруть участь у купівлі-продажу анатомічних матеріалів людини. Правопорушникам загрожує до 20 років позбавлення волі з штрафом в розмірі 1,2 мільйона євро. Оскільки людські органи мають економічну цінність, бельгійські закони надто суворі, щоб не допустити поширення торгівлі людьми. Це також відноситься до незаконних процедур пересадки органів і насильницького вилучення органів, коли органи незаконно вилучаються в осіб, які не виявили свою згоду [12].

Так, в Ірані торгівля органами вважається законною, донори, які є громадянами Ірану, підпадають під контрольованій державою «Пацієнти на діалізі та трансплантації». Асоціація» та дарує орган громадянину Ірану, асоціації дає людині медичне страхування та певну винагороду [13, с. 190] (переклад з турецької мови – *наш Ткач Ю.О.* с. 190).

У турецькому законодавстві торгівля органами та розміщення реклами про отримання органів або тканин за певну вигоду заборонена відповідно до ст. 91 Турецького кримінального права. У ст. 92 ТКП - (1) Враховуючи соціальні та економічні умови особи, яка продає свої органи або тканини, призначене їй покарання може бути пом'якшене або його можна скасувати [14]. (переклад з турецької мови – *наш Ткач Ю.О.*).

Наприклад у Польщі одним із важливих заходів запобігання злочинам, пов'язаним з незаконною трансплантацією є криміналізація реклами з таким контентом, що суперечить положенням місцевого Закону про трансплантацію (платний продаж або придбання органів для трансплантації), яка розповсюджуються в Інтернеті. За розміщення такої реклами в Польщі передбачено штраф, обмеження волі або тюремне ув'язнення на рік. Законодавче положення, що відрізняє це кримінальне правопорушення не

дозволяє розглядати повідомлення про намір купити чи продати органи як підготовку до вчинення акту торгівлі анатомічними матеріалами людини [15].

Проаналізувавши законодавство Бельгії, Польщі, Туреччини та Ірану, вважаємо, що з метою забезпечення конституційних прав людини, які полягають у захисті її життя та здоров'я, винні особи повинні нести кримінальну відповідальність за незаконну торгівлю анатомічними матеріалами людини.

Водночас, з метою запобігання незаконної торгівлі анатомічними матеріалами людини необхідно на законодавчому рівні заборонити розміщення оголошень про продаж анатомічних матеріалів людини, внести зміни до КК України щодо незаконних дій осіб, які бажають продати свій орган, посилити контроль з боку правоохоронних органів, та враховувати досвід зарубіжних країн, міжнародні документи в рамках боротьби з транснаціональною організованою злочинністю, торгівлею людьми та органами.

Підсумовуючи вищезазначене, на підставі системного аналізу міжнародного законодавства, пропонуємо внести зміни до КК України, а саме доповнити статтю КК України та викласти її в такій редакції:

1. Умисне розповсюдження інформації в мережі «Інтернет» особою про продаж своїх анатомічних матеріалів людини - ,

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Умисні дії особи, щодо незаконної торгівлі своїми анатомічними матеріалами людини, -

карається громадськими роботами на строк до двохсот годин, або виправними роботами на строк до одного року.

Перелік використаних джерел

1. Конституція України: Закон України № 254 к/96-ВР від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 07.11.2022).

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (укр/рос) ООН: Конвенція від 15.11.2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text (дата звернення 07.11.2022).

3. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми

4. Рада Європи. Конвенція від 16.05.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text (дата звернення 07.11.2022).

5. Рішення № 557 Про план дій ОБСЄ з боротьби з торгівлею людьми. URL: <https://www.osce.org/ru/pc/15948> (дата звернення 07.11.2022).

6. Кримінальний кодекс України: Закон України № 2341-III від 05 квітня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 07.11.2022).

7. Приміське життя? Торгівля органами людини – як українців купують «чорні транспантологи»: веб-сайт. URL:

<http://primiske.com.ua/2020/11/26/торгівля-органами-людини-як-українц/> (дата звернення: 07.11.2022).

8. Факти? Скільки коштує людина: веб-сайт. URL: https://fakty.com.ua/vartist_nyrky/ (дата звернення: 07.11.2022).
9. 20 хвилин? Скільки ви коштуєте на «чорному ринку»: веб-сайт. URL: <https://zt.20minut.ua/Zdorovya/skilki-vi-koshtuete-na-chornomu-rinku-11138169.html> (дата звернення: 07.11.2022).
10. Мего-Інфо-Юридичний портал №1? Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України ТОМ 2. Стаття 143. Порухення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини: веб-сайт. URL: <http://mego.info/матеріал/стаття-143-порушення-встановленого-законом-порядку-трансплантації-органів-або-тканин-людини> (дата звернення: 07.11.2022).
11. Чеботарьова Г.В. Кримінально-правові проблеми трансплантації органів або тканин людини і донорства крові: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.08; ІДП НАН України. К., 2003. 219 с.
12. Дорош Л.В., Л.В. Потапенко. Незаконна торгівля органами або тканинами людини. Питання боротьби із злочинністю. Харків: Право, 2011. Вип. 21. С. 99-111.
13. Бельгія виступає проти незаконного обігу органів Китаї. URL: <https://www.imtj.com/news/belgium-stands-against-china-organ-trafficking/> (дата звернення: 13.11.2022).
14. Organ ve Doku Naklînin Yasal ve Etik Açıdan İncelenmesi Özlem KOÇAK SÜREN. TBB Dergisi, Sayı 73, 2007. С. 174-195. URL: <http://tbbsdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-73-374> (дата звернення: 08.11.2022).
15. TÜRK CEZA KANUNU. Uyarı: Görüntülemekte olduğunuz Kanun, TBMM Genel Kurulunda kabul edildiği halidir. Varsa daha sonra yapılan değişiklikleri içermemektedir. Kanun No. 5237 Kabul Tarihi: 26.9.2004. URL: <https://www5.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html> (дата звернення: 08.11.2022).
16. Buczyński S. M, Snopek P. Aspekty kryminologiczne nielegalnego obrotu narządami, tkankami oraz komórkami ludzkimi (Criminological aspects of illicit trafficking in human organs, tissues and cells). *Hygeia Public Health*. 2013. № 49(2). P. 229–234. URL: <http://www.h-ph.pl/pdf/hyg-2014/hyg-2014-2-229.pdf> (дата звернення: 13.11.2022).

Ткаченко
Павло Ігорович,
аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
член Асоціації правників України

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СТАТИСТИЧНОЇ ПОШИРЕНOSTІ
САМОВІЛЬНОГО ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ**

СЛУЖБИ ЯК СТАЛОЇ ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ В КОНТЕКСТІ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ДОКТРИНИ

Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України. Громадяни відбувають військову службу відповідно до закону, що закріплено статтею 65 Конституції України.

Військова служба в Україні – це державна служба особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України, пов'язаній із обороною України, її незалежності та територіальної цілісності, що унормовано положеннями Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу». Середі іншого, як і будь якій іншій сфері трапляються випадки негативного характеру, так у військовій сфері це вчинення військовослужбовцями злочинів проти встановленого порядку несення або проходження військової служби, які передбачені розділом XIX Особливої частини Кримінального кодексу України. Крім цього, слід зауважити, що вчинення військовослужбовцями військових злочинів підриває становлений авторитет і знижує рівень поваги, а разом з цим і довіри населення до представників армії, вчинення деяких окремих видів військових кримінальних правопорушень підриває обороноздатність, дисципліну та порядок в лавах військових формувань, а разом з цим і становить загрозу національній безпеці України.

Статистична поширеність самовільного залишення військової частини або місця служби являється однією з складових кримінологічної характеристики військової злочинності, дослідженням якої присвячено наукові праці наступних видатних вчених юристів, П.П. Богуцький, І.В. Вернидубов, В.В. Голина, С.І. Дячук, М.І. Карпенко, М.Г. Колодяжний, В. К. Матвійчук, Є.Б. Пузиревський, Г.П. Серета, М.С. Туркот, С.О. Харитонов, В.В. Шаблистий, С.А. Шалгунова та інші.

Метою дослідження є аналізування та оприлюднення складових кримінологічної характеристики вказаного військового злочину.

Досліджуючи проблематику самовільного залишення військової частини або місця служби слід зазначити фактори, які впливають на вчинення даного злочину та створюють певні умови прояву такого негативного явища. До факторів, що спонукають можливо віднести соціально-психологічні; організаційно-управлінські; соціально-економічні та нормативно-правові. Щодо визначення соціально-психологічних факторів то такі здатні виявити ставлення військовослужбовців до проходження військової служби та військової організації взагалі, а саме військової дисциплін, військового порядку, військових обов'язків, відношення до наказів та розпоряджень командирів.

Таким чином до соціально-психологічних факторів самовільного залишення військової частини або місця служби відносять: намагання деяких солдатів та військовослужбовців зберегти власне життя, зокрема в умовах

проведення АТО/ООС; досить низький рівень військової дисципліни; неповагу військовослужбовців до наказів Генерального штабу Збройних Сил України та безпосередніх військових командирів і начальників; досить низький рівень патріотизму в деяких солдатів та військовослужбовців; досить низький рівень бойового духу в деяких солдатів і військовослужбовців; впевненість деяких солдатів і військовослужбовців у безперспективності оборонної стратегії під час проведення АТО/ООС на сході України; заборону на відкриття вогню відповідно до умов Мінських домовленостей; політичні міркування [1, с. 182].

До організаційно-управлінських факторів можливо віднести проблеми впровадження дієвого реформування в сектор безпеки та оборони країни, а саме недостатня ефективність управління діяльністю ЗС України, нераціональний розподіл коштів держбюджету, несвоєчасні виконання напрямків удосконалення Збройних Сил України, бюрократизація військової сфери держави та інше. Прогалини в кадровій діяльності, а саме не коректне положення щодо прийняття на службу громадян, як за призивом так і за контрактом особливо, прогалини в мобілізаційних заходах, зокрема призов осіб, які не мають відповідних моральних якостей, патріотичного налаштування, психологічної стійкості та ін., призов осіб з числа спецконтингенту, комплектування офіцерського складу некомпетентними особами, зокрема призначення на керівні посади осіб чий досвід служби залишає бажати кращого, а психологічні якості призводять до порушення мікроклімату в колективах. Корупційні прояви у військовій сфері також віднесено до організаційно-управлінських факторів, які впливають на вчинення військових злочинів. На думку деяких вчених до вищевказаного фактору слід віднести недоліки в реформуванні та діяльності органів військової юстиції: ліквідація військових судів, відповідно до судової реформи в 2010 р.; ліквідація військових прокуратур у 2020 р.; позбавлення прокуратури функції загального нагляду;

не створення нового органу військової юстиції; гуманна каральна політика судів стосовно винних у вчиненні самовільного залишення військової частини або місця служби. Чинники, які заважають якісному розслідуванню кримінальних правопорушень, недоліки організації несення військової служби: прорахунки в роботі сержантсько-старшинського та офіцерського складу Збройних сил України, зокрема непрофесіоналізм військовослужбовців, недостатня військова підготовка, відсутність організаційно-управлінських якостей, низький рівень морально-етичних якостей тощо; наявність у деяких підрозділах Збройних сил України випадків позастатутних відносин між військовослужбовцями. Поширення алкоголізму та наркоманії. Недостатній рівень професіоналізму Генерального штабу Збройних сил України, який особливо виражається у військово-тактичній безграмотності військового командування. Це безпосередньо призвело до великих втрат особового складу ЗС України під час боїв під Іловайськом та Дебальцевим. Так, недовіра та невпевненість великої кількості військовослужбовців у діях Генерального штабу Збройних сил України зумовили реалізацію злочинної мотивації на самовільне залишення військової частини чи місця служби або ж на

безпосередньо дезертирство. Недоліки у військово-ідеологічній підготовці та психологічній роботі з особовим складом. Неякісний рівень здійснення демократичного цивільного контролю за воєнною організацією, що безпосередньо знаходить свій вияв у недовісті інститутів громадянського суспільства стосовно моніторингу та контролю роботи центрального апарату Міністерства оборони України, зокрема оцінки ефективності його діяльності, правильності й прозорості прийнятих управлінських рішень тощо [1, с. 183].

На думку П.Г. Висоцького, організаційно-управлінські фактори самовільного залишення військової частини або місця служби можна усунути завдяки належній роботі керівництва Міністерства оборони України. Зокрема, викоренення вищезазначених причин можливе завдяки посиленню дисципліни в армії та відповідальності за вчинення різних правопорушень. Тільки в такому разі можливе зменшення випадків самовільного залишення військової частини або місця служби [2, с. 38].

До соціально-економічних факторів можливо віднести неналежний рівень матеріального забезпечення, зокрема військовослужбовців за контрактом, відсутній належний рівень житлового, побутового та матеріально-технічного забезпечення військовослужбовців, відсутнє нормальне медичне забезпечення, незадовільний рівень продовольчого забезпечення та ін.

Нормативно-правові фактори проявляються в прогалинах та колізіях законодавства, яке регулює процеси проходження військової служби. Водночас на думку О.М. Артеменко, Серед нормативно-правових причин та умов самовільного залишення військової частини або місця служби виокремлено такі: скасування функцій загального нагляду прокуратури; нечітке визначення у ст. 407–409 Кримінального кодексу України терміну «особливий період» із нечітким терміном його дії; досить легкі санкції, передбачені за вчинення самовільного залишення військової частини або місця служби; відсутність Закону «Про військову поліцію»; недосконалість законодавства щодо організації розшуку військовослужбовців, які залишили військову частину або місце проходження військової служби; недосконалість конструкції ст. 23 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» щодо строків проходження служби різними категоріями військовослужбовців тощо [1, с. 184].

Таким чином, виходячи з вищевикладеного, вказані фактори впливають на поширеність самовільного залишення військової частини або місця служби, що становить загрозу національній безпеці та впливає в таких статистичних показниках, а саме за 2013 рік обліковано кримінальних правопорушень, відповідальність за які передбачена ст. 407 КК України у кількості 23 проваджень, у 2014 році обліковано 1810, у 2015 році 3916, у 2016 році 2342, у 2017 році 3188, у 2018 році 166, при цьому у 2019 році всього 9 злочинів, а у 2020 році 2878, у 2021 році 2006, а станом на вересень 2022 року 3005 самовільних залишень військової частини або місця служби [3].

Аналізуючи наведені кількісні показники отримані в ході дослідження статистичних відомостей Генеральної прокуратури України можемо помітити значне поліпшення криміногенної обстановки та зменшення кількості злочинів

в певні періоди часу. При цьому не слід виключати латентність, яка притаманна саме цій класифікації протиправних дій.

Отже, проведеним дослідженням актуальних проблем статистичної поширеності самовільного залишення військової частини або місця служби як сталої загрози національній безпеці в контексті кримінологічної доктрини визначено фактори та умови, які впливають на вчинення даного злочину, що класифікуються, як детермінація в кримінологічній науці. Порівняно погляди різних науковців щодо думки в питаннях причин та умов вчинення військових злочинів. Отримано дані щодо кількісних показників вчинення злочину відповідальність за яке передбачена ст. 407 КК України в період з 2013 по 2022 рр. Дослідивши визначений темою спектр кримінологічних питань вважаємо за необхідне зазначити про недостатній рівень наукового зосередження на проблемі самовільного залишення військової частини або місця служби, зокрема, які зі сторони кримінологів так й інших фахівців у різних, взаємопов'язаних сферах науки. Актуальна проблема статистичної поширеності самовільного залишення військової частини або місця служби як сталої загрози національній безпеці в контексті кримінологічної доктрини являє собою підґрунтя для подальших наукових досліджень результати яких будуть втілені в практичну діяльність з метою поліпшення стану діяльності та усунення негативних явищ.

Перелік використаних джерел

1. Артеменко О.М. Детермінація злочинів проти порядку проходження військової служби. Право і суспільство. 2017. № 5. С. 181–185.

2. Висоцький П. Г. Кримінологічна характеристика факторів вчинення військовослужбовцем самовільного залишення військової частини або місця служби. Прикарпатський юридичний вісник. 2021. № 4. С. 37-39.

3. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування: Офіс Генерального прокурора. Режим доступу: [<https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>].

Торчинюк

Катерина Андріївна,

здобувачка вищої освіти

кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Луцького національного технічного університету

Науковий керівник:

Поліщук

Вадим Григорович,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Луцького національного технічного університету

кандидат економічних наук

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Банки виступають одним з основних інститутів ринкової економіки. Вони є одним із найважливіших елементів економіки щодо організації руху фінансових потоків. Саме в банках сконцентрована основна частина кредитних ресурсів країни. Банкам належить ключова роль у фінансово-кредитному обслуговуванні економіки та грошовий потенціал для стабільності економічної системи. Повномасштабне вторгнення росії 24 лютого 2022 року різко змінило життя кожного громадянина України. Росія вбиває цивільне населення, нищить нашу культуру, знищує наші міста. Всі сфери діяльності в країні зазнали впливу війни з 24 лютого. Банківська система є вразливою до зовнішніх факторів: економічних, політичних, правових. Ці фактори взаємопов'язані і їх стабільне функціонування веде до безперебійної роботи банків. Війна значно змінила та обмежила умови функціонування банківського сектору, вплинувши на кредитні відносини, облікову ставку, операцію з валютою, ставки за депозитами, похитнулася стабільність банків та скоротилася їх кількість в Україні. 24 лютого 2022 року, коли на всій території України був введений військовий стан, Національний Банк України ввів обмеження на роботу банківської системи. Ці обмеження вплинули на операції фізичних осіб та на діяльність суб'єктів господарювання і направлені на стабілізацію роботи банківської та фінансової системи. Перелічимо найважливіші обмеження: обмежено транскордонний рух капіталу та зафіксовано валютний курс; банкам заборонено виплачувати дивіденди; введено «кредитні канікули» для позичальників; спрощено низку вимог до операційної діяльності; НБУ не застосовуватиме заходів впливу за по-рушення банками вимог щодо подання звітності, якщо ці порушення виникли після 24 лютого. Сьогодні основними завданнями, які стоять перед Національним Банком України є створення оптимальних умов для виконання банками своїх функцій та обслуговування населення в умовах війни, таким чином, зменшуючи негативний вплив військової агресії на банківську систему. Важливим у досягненні фінансової безпеки, буде орієнтація банків на сучасні інноваційні рішення у банківському секторі.

Щоб з'ясувати вплив російської військової агресії на основні кредитні, депозитні, валютні банківські операції та банківську систему в цілому, розглянемо спочатку з якими ризиками стикнулася банківська система під час війни: зріс ризик капіталу – капітал з початку війни змінився незначно, але якщо війна буде довгою, ризик посилиться; зріс кредитний ризик, що пояснюється падінням доходів населення, припиненням роботи підприємств; зріс валютний ризик, але фіксація обмінного курсу та збалансовані валютні позиції поки що стримують цей ризик; ризик прибутковості вважається високим через збитки за кредитами та відрахування до резервів за кредитними збитками.

Ці ризики можуть вплинути на результати діяльності банків та їх кількість, але думається, що завдяки виваженій політиці НБУ і регулюванню

економіки з боку держави банки або зможуть уникнути цих ризиків, пристосувавшись до роботи в воєнних умовах або зазнають їх по мінімуму.

До початку війни кредитні операції були одними з найбільших та затребуваних серед інших банківських операцій. Завдяки кредиту підприємці залучали додаткові ресурси для розширення виробництва та задоволення господарських потреб, також населення залучало кошти на особисті потреби. Після початку повномасштабної війни попит на кредити знизився. У зв'язку із війною кредитний ризик став одним із найбільших, остаточні обсяги втрат від якого можна буде підрахувати лише з часом, тому що значна частина територій України окупована, не працюють підприємства, багато людей виїхали за кордон, багато залишилося без роботи, не маючи змоги сплачувати за кредитами та відсотками за ними.

З початку війни кредитів було надано на суму 2,3 млрд грн. Також заплановано додаткове пільгове кредитування аграріїв на 40 млрд грн. Станом на 1 квітня 2022 року держбанки надали кредитів на 12,8 млрд грн. На початку війни були запроваджені кредитні канікули, зменшені ліміти за кредитними картками. Під час кредитних канікул банки пропонували такі послаблення: відміна обов'язкового платежу на строк від одного до трьох місяців; тимчасове зниження ставок вдвічі або більше; відмова від нарахування штрафів за прострочення.

«Кредитні канікули» ефективні в коротко-строковому періоді, тому що знижують боргове навантаження на клієнтів та підвищують довіру клієнтів до установи. Але з часом банки мають відходити від масштабних «кредитних канікул», аби мати змогу фінансувати свої витрати.

НБУ акцентував увагу на високих ризиках незабезпеченого споживчого кредитування через залежність від платоспроможності позичальників. Під час «кредитних канікул» втрати банків були непомітними. Але ці ризики реалізуються під час поступового відходження від «кредитних канікул» та повернення до звичного графіку платежів. Для нормального відновлення роздрібного кредитування необхідна стабілізація доходів населення та економічної ситуації в країні, а це можливо лише при умові припинення російської військової агресії проти України. Тому зараз банки намагаються адаптуватися та виконувати свої функції в умовах які склалися в країні. З 1 червня «кредитні канікули» припинились у багатьох банках України. Кожен банк індивідуально надає пільги позичальникам, які ще сплачують за своїми позиками. Ситуація на ринку іпотечного кредитування також загрозлива. Житло, яке знаходиться в заставі в багатьох регіонах могло бути пошкоджене або зруйноване війною. Частина житла знаходиться на окупованих територіях або територіях, де ведуться активні бойові дії. Якщо житло було зруйноване позичальник все одно повинен за ним доплатити іпотеку, умови договору не змінюються. Втрату доходів для банку також підсилює ризик неплатоспроможності боржників, адже боргове навантаження за іпотечним кредитуванням вище ніж за роздрібним. Ринок іпотечного кредитування був відносно новим для України і тільки розвивався. За даними НБУ у грудні 2021 року ставка за іпотечним кредитуванням становила на первинному ринку –

16,1%, на вторинному – 13,6%. за 2021 рік було укладено нових угод на 7,5 млрд. грн. Після нападу РФ на Україну банки припинили надавати житло під іпотеку, через півроку військової агресії на іпотечному ринку спостерігалася майже нульова активність. Уряд активно шукає шляхи відновлення іпотечного кредитування в умовах військового стану. З жовтня стартувала державна програма «Доступна іпотека 7%». Її сутність полягає в тому, що військовослужбовцям, медикам, переселенцям, педагогам та науковим співробітникам будуть пропонувати надати житло в іпотеку від 3% до 7% річних. В європейських країнах середня фіксована ставка за іпотекою становить 2%. Від початку війни росії проти України, в Україні було ліквідовано всі компанії та заклади, які належать або чия діяльність напряду пов'язана з росією. 25 лютого 2022 року НБУ відкликав ліцензії та ліквідував банки країни-агресора: АТ «Міжнародний резервний банк», який на 100% належав ПАО «Сбербанк росії» та ПАТ «Промінвестбанк», який на 99,77% теж належав «ВЕБ.рф». Таким чином на початок листопада в Україні працювало 67 банків.

Депозитні операції є засобом акумуляції додаткових ресурсів для банків. В умовах воєнного часу банки виконують операції за депозитами в повному обсязі, тобто можна відкрити депозит або зняти готівку, але на зняття готівки встановлені певні кількісні обмеження, індивідуальні для кожного банку. Пришвидшення інфляції створює ризики для подальшого утримання вкладів насамперед строкових. З перших днів повномасштабного вторгнення НБУ жорстко регулює обмінний курс та операції з валютою. Метою регулювання є організація системи курсоутворення, упорядкування та роз'яснення діяльності банків з валютними цінностями, захист іноземних інвестицій, регулювання руху валютного капіталу.

Для забезпечення цінової та фінансової стабільності НБУ зафіксував офіційний курс гривні до іноземних валют та запровадив низку валютних обмежень. Ці заходи мають на меті запобігти девальвації гривні та впливу валютних вкладів. Банкам було дозволено проводити валютні операції, купувати валюту. Готівковий ринок валют під час воєнного стану працює в обмеженому режимі. У відділенні банку в касі можуть продавати валюту, але лише в тому обсязі, в якому її до цього купили у населення. Фіксація НБУ обмінного курсу та жорсткі обмеження є тимчасовими, на період війни. Згідно законодавства, в особливий період НБУ здійснює фінансування Уряду без обмежень, це може бути однією з причин інфляції. Завдяки підтримці міжнародних фінансових організацій Україна отримала 3,3 млрд доларів і ці кошти спрямовані на воєнні та соціальні потреби та на збільшення міжнародних резервів, які навіть зросли за період початку активних бойових дій російської федерації і складають на 1 квітня 2022 року 28 млрд доларів. Грошовий обіг значно впливає на економіку держави, тому держава використовує заходи грошово-кредитної політики для регулювання економіки, впливу на грошовий обіг та кредитні відносини. Сутність грошово-кредитної політики полягає в зміні пропозиції грошей задля стабілізації основних економічних явищ. Грошово-кредитна політика пов'язана з регулюванням діяльності банківської системи. На період воєнного стану НБУ ввів нові заходи

грошово-кредитної політики. Перелічимо основні напрями: фінансувати лише критичні витрати Уряду; зберігати власну інституційну, фінансову та операційну незалежність для виконання своїх функцій; протидіяти агресії росії на фінансовому фронті; підтримувати безперебійну роботу банківської системи; повернутися до режиму інфляційного таргетування з рухомим курсоутворенням по мірі нормалізації функціонування економіки та фінансової системи. Одним із найпоширеніших інструментів грошово-кредитної політики, який використовується банками багатьох країн є політика рефінансування. Рефінансування банків – це надання комерційним банкам кредитів Центральним банком. Рефінансування комерційних банків виступає одним із способів антикризового регулювання. У випадку кризової ситуації центральний банк надає додаткові ресурси на кредитній основі комерційним банкам, задля підтримання їх ліквідності. Кредити рефінансування надаються банкам по обліковій ставці НБУ [1-5]. Облікова ставка встановлюється та затверджується Національним Банком України на основі аналізу основних макроекономічних показників. Облікова ставка є одним з найважливіших інструментів регулювання банківської діяльності, тому що від її розміру залежить вартість залучених та розміщених ресурсів. До війни облікова ставка НБУ складала 10%. В червні НБУ ухвалив рішення про підвищення облікової ставки до 25% річних, тобто у 2,5 рази. Думається, найближчим часом це може призвести до зростання ставок як за депозитами так і за кредитами. Деякі банки вже почали підіймати ставки за депозитами, щоб замінити значні обсяги кредитів рефінансування. Економічна криза, яка виникла через російську агресію, викликала значний бюджетний дефіцит. Повнота фінансування бюджетного дефіциту залежить від надходжень міжнародної допомоги та здатності уряду залучити ресурси на внутрішньому ринку. На ринку були до війни і залишаються основними кредиторами банки. Проте через низьку дохідність за ОВДП немає сталого попиту банків на цінні папери уряду. Якщо дохідність державних цінних паперів відповідатиме ринковим умовам, то банки можуть вкладати в них інвестиції.

Можна виділити такі напрями діяльності, які сприяли покращенню роботи банків у роки війни: ретельна ідентифікація кредитних ризиків та реструктуризація боргів. Банки повинні зважено оцінювати кредитний ризик невеликих позик, щоб уникнути дефолту позичальників. Також варто переглянути фінансовий стан позичальників з великими кредитами чи труднощами з виплатою та за необхідності провести реструктуризацію, дотримання вимог НБУ під час воєнного стану та вдосконалення систем кіберзахисту. Актуальним питанням сьогодні залишається відновлення всіх галузей економіки та подальший розвиток України після перемоги у війні. Країни-партнери надають значну фінансову та політичну підтримку боротьбі України за незалежність та захист її кордонів. Фінансова підтримка відновлення економіки здійснюється шляхом фінансування програм Міжнародного валютного фонду, платежів Світового банку, Європейського Союзу та трастових фондів, створених у Європі.

Ситуація в банківському секторі стабільна та контрольована. Відсутні панічні відтоки коштів з банківських рахунків, задовільняються розрахункові потреби населення, якісний кредитний портфель продовжує збільшуватися, проводяться операції з воєнними облігаціями, за планом здійснюється рефінансування банків, виплата державних допомог, пенсій, стипендій та зарплат, «банки-паразити» викинуті з українського банківського сектору, збільшуються міжнародні валютні резерви [6].

Висновки. За результатами цього дослідження можна зробити висновок, що повномасштабна війна росії проти України вплинула на економічну ситуацію та банківську систему країни, змінивши правила її роботи та запровадивши нові обмеження. Проте завдяки розумному нагляду Національного банку України банківська система адаптувалася до роботи в умовах воєнного стану та гідно протистояла викликам війни. Сьогодні банківська система України є стабільною, контрольованою та ліквідною. Країни-партнери та міжнародні організації фінансово підтримують нашу державу, забезпечують фінансову безпеку банків та роблять усе можливе, щоб наблизити Україну до перемоги.

Перелік використаних джерел

1. Національний Банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/>
2. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18 : постанова Правління Національного Банку України від 21 липня 2022 р. № 154. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_21072022_154
3. Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп : постанова Правління Національного Банку України від 25 лютого 2022 р. № 23. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_25022022_23
4. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : постанова Правління Національного Банку України від 24.02.2022 р. № 18. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18
5. Щодо обслуговування споживчих кредитів : лист Національного Банку України від 14 квітня 2022 р. № 21. URL: <https://document.vobu.ua/doc/11315>
6. Дорошенко Н.О., Дорошенко О.Г. Першочергові заходи та шляхи реанімації економіки України у військовий час. Modern research in world science. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. SPC. Lviv, Ukraine. 2022. P. 1128–1135.

**Мірошниченко
Анастасія Сергіївна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Співавтор:

Наливайко Олег Іванович,
старший науковий співробітник секретаріату Вченої ради
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук
доцент

СУТНІСТЬ ПРАВА ОСОБИ НА ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

Захист персональних даних є однією із найактуальніших тем сьогодення, так як захист персональних даних особи тісно перекликається безпосередньо із захистом прав і свобод людини і громадянина, а точніше походить від них. Існують проблеми із дотриманням захисту персональних даних, здебільшого це зустрічається в банківській системі України.

Вперше своє нормативне закріплення норми з правового регулювання захисту персональних даних знайшли своє закріплення в положеннях міжнародних договорів з прав людини, як складова права на приватність. Так, у ст. 17 Міжнародного Пакту про громадянські та політичні права 1966 р. закріплено: «1. Ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію. 2. Кожна людина має право на захист закону від такого втручання чи таких посягань». Аналогічне за змістом положення включене і до ст. 16 Конвенції про права дитини 1989 р. [1, с. 12].

В ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. зазначено: «Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції». Саме цей документ і став джерелом тієї системи захисту персональних даних, якою вона є сьогодні. Так, заснований Конвенцією Європейський суд з прав людини у своєму рішенні у справі «Леандер проти Швеції» вперше зазначив, що зберігання державними органами інформації про особу є втручанням у її право на повагу до приватного життя, а відтак таке втручання повинне відповідати вимогам, викладеним у частині 2 статті 8 Конвенції. В подальшому Європейський суд вказав, що держава повинна також вживати розумних заходів із метою дотримання права особи на повагу до її приватного життя (а відтак і права на захист персональних даних) із боку приватних суб'єктів [1, с. 13].

Низка міжнародних організацій активно долучилися і продовжують долучатися до правотворчого процесу з питань захисту персональних даних. Насамперед, Рада Європи, не обмежуючись Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод, прийняла інші міжнародно-правові акти, спрямовані на захист права на доступ до інформації, права на приватне життя і захист персональних даних, захист від кіберзлочинності [2, с. 110].

Закон України “Про захист персональних даних” не передбачає, що персональні дані втрачають ознаку конфіденційності, якщо фізична особа дає згоду на їх загальнодоступність. Водночас у ч. 3 ст. 12 цього Закону зазначено,

що повідомлення не здійснюється, якщо персональні дані збираються із загальнодоступних джерел. Однак Законом не визначено, яким чином і в якому вигляді персональні дані фізичної особи втрачають ознаку конфіденційності та стають загальнодоступними [2].

Отже, основоположною ціллю (метою) дотримання захисту персональних даних є дотримання саме законності, а реалізація принципу забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Перелік використаних джерел

1. Бем М. В., Городиський І. М., Саттон Г., Родіоненко О. М. Захист персональних даних: Правове регулювання та практичні аспекти: науково-практичний посібник. Київ: К.І.С., 2015. – 220 с.

2. Камінська Н. Захист персональних даних: проблеми внутрішньодержавного, наднаціонального і міжнародно-правового регулювання. *Науковий вісник НАВС*. №3, 2015. С. 106-114.

Моїсеєнко

Денис Миколайович,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук

«АДВОКАТСЬКА МОНОПОЛІЯ» В КОНТЕКСТІ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ

Є загальновідомим, що зі змінами до Конституції України 2016 року в Україні розпочалося впровадження так званої «адвокатської монополії», яке тривало до 1 січня 2019 року. Згодом, діючий президент вносив законопроект № 1013 від 29.08.2019, метою якого було скасування адвокатської монополії, однак цей законопроект навіть не виносився на голосування у Верховній Раді. Натомість, законодавча влада обмежилася напівмірами та доповнила процесуальні кодекси таким поняттям як «самопредставництво».

Проте, актуальності питання скасування адвокатської монополії не втрачає. Кожен раз, коли це питання піднімається на законодавчому рівні, в юридичній спільноті, як серед практиків, так і серед науковців, тривають запеклі дебати. Причому, обидві сторони обґрунтовують свою позицію рішеннями ЄСПЛ та посилаються на «європейський курс України» та «європейський досвід».

Наприклад, заступник голови НААУ, РАУ, адвокат В. Гвоздій стверджує, що прийняття законопроекту №1013 суперечитиме практиці провідних демократичних держав світу та загальновизнаним міжнародним та

європейським стандартам адвокатури. Адже виключне право адвоката на представництво насамперед тлумачиться як гарантія надання фахової, висококваліфікованої та професійної правничої допомоги [1]. В.В. Заборовський, обґрунтовуючи свою позицію рішеннями ЄСПЛ у справах «Касадо Кока проти Іспанії, «Шепфер проти Швейцарії», «Аміхалакіоае проти Молдови» робить висновок про доцільність адвокатської монополії, оскільки, на його думку, держава, гарантувавши на конституційному рівні право на надання правової допомоги (професійної правничої допомоги) особам, які перебувають у складній (проблемній) правовій ситуації, повинна забезпечувати й належні умови його реалізації [2].

Д. Брага вказує, що, на його думку, скасування «адвокатської монополії» – це поворот назад від проєвропейського вектору нашої держави, оскільки, як показує практика передових країн Євросоюзу, зокрема Німеччини, Італії, Бельгії, Норвегії, Нідерландів, монополія адвокатури на представництво у суді позитивно сприяє професійному правничому захисту клієнтів та їхніх інтересів, а високий рівень захищеності прав і свобод громадян репрезентує належний рівень розвитку громадянського демократичного суспільства, до якого тяжіє Україна [3].

Їм заперечують К.В. Хлабистова, що, посилаючись на ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та ст. 1 Протоколу 1 до неї, робить висновок про недоцільність закріплення адвокатської монополії на конституційному рівні [4]. В. Нор та А. Войнарович виражають сумнів щодо доцільності поширення адвокатської монополії на інші види процесу, окрім кримінального [5]. Н. Береза вказує на те, що ведення виключного адвокатського представництва призведе до зростання корупції при замовленні державними органами послуг адвоката [6]. Д. Третьяков висловлює застереження, що в певному політичному контексті зловживання дисциплінарними заходами щодо адвокатів, при наявності адвокатської монополії, здатно негативно вплинути на право доступу до суду чи на якість юридичного представництва для правозахисників чи опозиціонерів [7].

В контексті питання про доступ до правосуддя, хотів би додати декілька аргументів у скарбничку противників існування адвокатської монополії.

Великою категорією справ, що розглядаються, судами є справи про скасування постанов про адміністративні правопорушення згідно КУпАП. Більшість громадян хоча б раз на декілька років стикаються з адміністративними стягненнями. Враховуючи загальний рівень складання документів про розгляді справ про накладення адміністративних стягнень, ця категорія справ переважно не є надто складною. Оскаржити, наприклад, постанову працівника органу національної поліції по ст. ст. 121 – 121-2 КУпАП, як правило, здатен юрист, який тільки отримав диплом, або, навіть, студент старших курсів юридичного факультету. Будь-який знайомий юрист зміг би допомогти особі, що була притягнута до відповідальності, навіть безкоштовно. Однак, монополія примушує особу, на яку накладене адмінстягнення, звертатися за професійною правничою допомогою до адвоката.

Але, справа в тому, що розмір штрафу часто є значно меншим ніж вартість послуг адвоката. Тобто, особа вимушена погодитися з, ймовірно, незаконно накладеним штрафом, через не співмірність його з гонораром адвоката і невиправданість звернення до суду. Можна заперечити, що гонорар адвоката в подальшому включається до судових витрат, але, враховуючи, як держава «виконує» свої обов'язки за судовими рішеннями...

Або, якщо згадати, про отримання безоплатної вторинної правової допомоги, то, відповідно до ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», вона може бути надана особам, якщо їхній середньомісячний дохід не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму. Тобто, якщо особа працює і отримує мінімальну заробітну плату, безоплатна правова допомога не може бути їй надана.

Таким чином, на нашу думку, якщо дивитись на проблему об'єктивно, а не через призму матеріальної зацікавленості, як це робить більшість адвокатів-прибічників монополії, то адвокатська монополія в Україні перешкоджає доступу до правосуддя.

Перелік використаних джерел

1. Гвозд'їй В. Скасування виключного права адвокатів на представництво у судах стане відступом від закріпленого в Конституції України європейського курсу. *Офіційний сайт НААУ*, 2019. URL: <https://unba.org.ua/publications/4746-skasuvannya-viklyuchnogo-prava-advokativ-na-predstavnictvo-u-sudah-stane-vidstupom-vid-zakriplenogo-v-konstitucii-ukraini-evropejs-kogo-kursu.html>
2. Заборовський В.В. Місце і роль адвокатури у механізмі здійснення правосуддя в Україні. *Конституційно-правові академічні студії* № 2/2017, 2017. С. 51 – 60.
3. Брага Д. Скасування «адвокатської монополії» на представництво особи в суді: до актуальності питання. *Юридичний вісник*, № 2020/2, 2020. С. 306 – 314.
4. Хлабистова К.В. Адвокатська монополія в контексті права на доступ до правосуддя і права на працю. *Юридична Україна*. № 11-12/2017, 2017. С. 91 – 97.
5. Нор В., Войнарович А. Адвокат як єдиний суб'єкт надання правничої допомоги у судовому провадженні: міжнародний досвід та вітчизняні законодавчі новели. *Право України*. № 12, 2016. С. 9 – 18.
6. Береза Н. Монополія адвокатури на здійснення представництва в суді. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. № 4, 2016. С. 10 – 17.
7. Третьяков Д. Монополія адвокатури та дотримання прав людини. *Офіційний сайт НААУ*, 2019. URL: <https://unba.org.ua/publications/print/4898-monopoliya-advokaturi-ta-dotrimannya-prav-lyudini>

**Москаленко
Дар'я Юріївна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Шило
Ірина Вікторівна,**
викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

З початком повномасштабного вторгнення з боку Російської Федерації на територію України та запровадженням воєнного стану, став актуальний підхід, згідно з яким кримінальне законодавство стає універсальним інструментом для вирішення конфліктів. Тому, Верховна Рада України після 24 лютого 2022 року ухвалила низку законів, які вносять зміни за скороченою процедурою до КК України, а також було додано сім нових статей - до двадцяти були внесені зміни. Переважно такі зміни торкнулися статей сфери забезпечення протидії зовнішньої агресії, територіальної цілісності та суверенітету. До того ж потрібно зазначити, що характерною особливістю вищезазначених змін до Кримінального кодексу України є передбачення самостійного складу кримінального правопорушення в деяких частинах статті кримінального законодавства. До таких відноситься ст.111-1 Кримінального кодексу України «Колабораційна діяльність».

Отже, зміни, які були внесені до ст. 111-1 КК України передбачають кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність, а також за форми поведінки, подібні до неї, тому кримінально протиправні діяння щодо колабораціонізму поділяються на такі групи:

- 1) робота в інтересах держави-агресора;
- 2) інформаційна співпраця с державою-агресором;
- 3) воєнна співпраця із державою-агресором;
- 4) дійова підтримка держави -агресора;
- 5) економічне співробітництво з державою-агресором [1].

Особа, яка скоїла злочин за статтею 111-2 Кримінального кодексу України «Пособництво державі- агресору» несе відповідальність за свої умисні дії, які є спрямованими на те, щоб допомагати державі-агресору, її збройним формуванням та або окупаційній владі держави-агресора. Цей злочин може

бути вчинено не тільки громадянином України, але й іноземцем та особою без громадянства, які проживають на окупованій території, як виняток є громадяни держави-агресора [2]. Головною метою такої діяльності є сприяння встановленню, утвердженню тимчасової окупації України та здійсненню агресії проти України. Проаналізувавши законодавчі норми можна сказати про широку можливість притягнення до кримінальної відповідальності, а також тяжкість покарання передусім за такі правопорушення, які пов'язані з окупацією території держави, діяльністю і створенням державних інститутів на окупованій території, підготовкою такої діяльності.

Після внесення змін до Кримінального кодексу України під час воєнного стану та доповнення КК України статтями 111-1 та 111-2, в момент формулювання об'єктивної сторони злочину законодавець порушив логічну структуру відповідного розділу КК України та спричинив змішування визначень об'єктивної сторони правопорушень, які передбачені за різними статтями. Так, об'єктивна сторона правопорушень, котрі передбачені ст. 111-1 та 111-2, можуть частково охоплюватися диспозиціями інших статей.

Прикладом цього є статті 109 (діяння, які мають за мету повалення або насильницьку зміну конституційного ладу чи захоплення державної влади, публічні заклики до таких дій), ст. 110 (посягання на територіальну цілісність і недоторканність України), ст. 111 (державна зрада). Сам факт доведення цього злочину є досить складним та непростим, особливо в процесі доведення умислу особи на вчинення колабораційних дій. До того ж, дія цього закону поширюється на великий перелік осіб, котрі можуть підпадати під нього [3].

Політика, з боку держави, яка стосується кримінальної відповідальності за колабораціонізм в Україні повинна будуватися враховуючи те, що така відповідальність буде мати вплив на здолання наслідків війни між Російською Федерацією та Україною. В подальшому - встановлення достовірної інформації про воєнні події, примирення в українському суспільстві, також післявоєнну відбудову та проведення процесу реінтеграції громадян, які проживали на тимчасово окупованих територіях [3]. Тому, формуючи державну політику з кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність, законодавець повинен спиратися на сучасні інститути кримінального права та прав людини, а також на сучасну практику судочинства задля боротьби з наслідками збройної агресії з боку Росії.

Перелік використаних джерел

1. Марін О. К. Кримінальна відповідальність за роботу в інтересах держави-агресора. *Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі реформування кримінальної юстиції* (пам'яті В.П. Колгана): збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 27 травня 2022 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С.18-21.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. (дата звернення 10.11.2022р.)

3. Мудрецький Р. В. Відповідальність за колабораційну діяльність. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму*. 2022. С. 76–78.

**Рак
Сніжана Юріївна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Співавтор:
Задаля
Дмитро Костянтинівич,**
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Питання розробки концепції реформи адміністративного права і перші шляхи до втілення її в життя, викликали потребу наукового забезпечення деяких правових інститутів та категорій. А саме, інституту адміністративної відповідальності юридичних осіб. Згідно кодексу України з питань адміністративного правопорушення, адміністративна відповідальність може бути лише для фізичних осіб. Але на сьогоднішній день, діючим законодавством України юридичні особи також визнані суб'єктами адміністративної відповідальності. Цей факт пов'язаний з процесом приватизації, а також появою приватного сектора, яке зумовило необхідність зосередити відповідні механізми адміністративного впливу на юридичні організації в руках державної влади. Юридична особа може бути притягнута до адміністративної відповідальності, якщо її дії мають ознаки елементів правопорушення.

Звертаючись до теоретичних положень адміністративного права, відзначимо позицію Д. Авер'янова, який вважає що адміністративна відповідальність – це сукупність адміністративних правовідносин, які виникають у зв'язку із застосуванням уповноваженими на те органами (посадовими особами) до осіб, що вчинили адміністративний проступок, передбачених нормами адміністративного права особливих санкцій – адміністративних стягнень». Поряд із цим, Д. М. Лук'янець надає власне визначення: адміністративна відповідальність – це відносини, що виникають між органами виконавчої влади і фізичними або юридичними особами (за умов

відсутності між ними відносин службового підпорядкування) з приводу вчинення останніми передбачених законодавством протиправних діянь і полягають у застосуванні до них в адміністративному порядку передбачених законом стягнень [1, с. 201].

М. Костів, вивчаючи адміністративну правосуб'єктність юридичних осіб та особливості її реалізації в адміністративно-деліктних правовідносинах, а також правові механізми забезпечення деліктоздатності юридичних осіб, метою адміністративної відповідальності юридичних осіб називає забезпечення дотримання правопорядку (чи контрольованого рівня правопорушень) у сфері державного управління. Адміністративна відповідальність юридичних осіб, зазначає він, має реалізовуватись, переважно, через правовідновлюючу, компенсаційну функцію, при цьому відновленню підлягає не лише порушений правопорядок, але й мають бути компенсовані громадянину, державі і суспільству завдані їм втрати. Як справедливо зазначає М. Костів, в окремих випадках компенсаційна функція може поєднуватись з репресивно-карною, коли для юридичної особи-правопорушника настають негативні наслідки, які є примусовим обмеженням, карою (репресією) за скоєне нею протиправне діяння. На думку вченого, застосування ж щодо юридичних осіб, поряд із компенсаційною і репресивною функціями, превентивно-виховної функції можливе лише коли законодавством передбачено паралельне застосування адміністративної відповідальності юридичних осіб з відповідальністю посадових осіб [2, с. 638].

Юридичні особи, як і фізичні особи, є повноправними суб'єктами всіх видів правовідносин, а тому можуть здійснювати різного роду протиправні діяння. Але суттєва різниця цих протиправних діянь полягає саме в характері суб'єктивної сторони конкретного правопорушення. Важливим моментом у відображенні поняття «відповідальність юридичної особи» є поняття «вина», що являє собою свідоме, психічне ставлення особи до вчиненого нею протиправного діяння та його наслідків. На жаль, до юридичної особи поняття «вина» в зазначеному розумінні не може бути застосоване, тому що реально юридична особа не може фізично володіти свідомістю, певним психічним ставленням до тієї чи іншої ситуації. Будь-яка юридична особа є правовою формою структурно організованих соціальних утворень, організацій. Юридичною особою є організація, яка створена і зареєстрована у встановленому законом порядку [3, с. 75].

Отже, вина юридичної особи – це психічне (свідоме) ставлення фізичних осіб, що входять до складу юридичної особи, до зв'язку між їхніми діями (бездіяльністю) і протиправними діями власне юридичної особи. Психічне ставлення фізичної особи до зв'язку між її діями і протиправними діями юридичної особи може виявлятися в двох формах:

– фізична особа усвідомлює, що її дії (бездіяльність) приведуть до вчинення юридичною особою протиправного діяння, і вчиняє такі дії (продовжує бездіяльність);

– фізична особа не усвідомлює, що її дії (бездіяльність) приведуть до вчинення юридичною особою протиправного діяння, хоча повинна усвідомлювати це, і вчиняє такі дії (продовжує бездіяльність) [3, с. 77].

Притягнення до юридичної відповідальності має здійснюватися у суровому порядку, на підставі процесуальних норм, що регламентують провадження у справі про порушення юридичними особами норм законодавства. Його аналіз дає підстави стверджувати, що лише в прийнятих останнім часом законах України, які встановлюють відповідальність юридичних осіб у публічних сферах, зокрема в законах про банки і банківську діяльність, про захист економічної конкуренції, процесуальні норми стали органічною частиною законодавства про юридичну відповідальність. Так, наприклад, ст. 334 Митного кодексу України передбачає, що відправлення без дозволу митного органу транспортного засобу, який перебуває під митним контролем, тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств до десяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Крім того, у 2009 р. Верховна Рада України прийняла Закон «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень», який установлює відповідальність юридичних осіб за вчинення їх уповноваженими особами корупційних правопорушень, а також визначає порядок притягнення до відповідальності. Ст. 4 цього Закону закріпила, що на юридичних осіб судом можуть бути накладені такі види стягнень: штраф; заборона займатися певним видом діяльності; конфіскація майна; ліквідація юридичної особи [1, с. 202].

Слід зазначити, що переважною, основною в українській адміністративно-правовій науці є теза про необхідність законодавчого закріплення інституту адміністративної відповідальності юридичних осіб. І необхідно підтримати думку переважної більшості вчених-адміністративістів, що юридична особа є повноправним суб'єктом адміністративного правопорушення (проступку), має відповідний рівень правосуб'єктності, і отже до неї можуть бути застосовані заходи адміністративної відповідальності, наприклад у вигляді наступних стягнень:

- заходи морально-правового характеру у формі попередження;
- заходи майнового (грошового) стягнення у формі штрафу, стягнення вартості товарів і транспортних засобів, конфіскації предметів, які стали безпосередніми об'єктами здійснення правопорушення;
- стягнення, спрямовані на обмеження діяльності юридичних осіб, позбавлення їх окремих повноважень або позбавлення спеціального права, які можуть застосовуватись у формі відкликання (анулювання) ліцензії (дозволу) і т.д. [2, с. 639].

Підсумовуючи вище наведену інформацію, можна сказати що наявність в Україні інституту адміністративної відповідальності юридичних осіб є необхідною. Це тому, що саме в нашій державі діє багато суб'єктів господарювання, а саме акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, малі підприємства тощо, які часто зовсім не мають чіткої і формально встановленої структури управління або приховують її. Це призводить до того що під час розв'язання конфліктів з законом, ускладнюється

можливість залучення до відповідальності винних юридичних осіб. Задля того, аби не виникало таких ситуацій, потрібно покращувати чинне законодавство, яке регулює відносини адміністративної відповідальності юридичних осіб.

Перелік використаних джерел

1. Ковальов А. В. Актуальні питання адміністративного права та процесу, фінансового права. *Митна справа №6(96)'*2014, частина 2, книга 1. С. 201-202
2. П. С. Лютіков. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: теоретико-правовий аналіз. Форум права. - 2013. - № 1. С. 638-639
3. Кравець М. О. Адміністративна відповідальність юридичних осіб. *Науковий збірник «Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції» №4/2017.* С. 75-77

Рак

Сніжана Юрїївна,

здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Ісланкін

Сергій Миколайович,

старший викладач
кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРИВАТНИЙ ДЕТЕКТИВ ТА ЙОГО ПРАВОВИЙ СТАТУС

На сьогодні, в умовах розвитку суспільства, розширення демократичних принципів з питань захисту прав та свобод людини, захисту діяльності юридичних осіб, розвиток діяльності приватних детективів набуває значущої актуальності. Діяльність приватних детективів є дещо подібною до діяльності правоохоронних органів. Зазвичай, в детективні агентства, громадяни звертаються для розслідувань економічних та кримінальних злочинів. До таких злочинів можна віднести: шахрайство в сфері бізнесу; крадіжка, яка вчинена робітниками підприємства, установи чи організації; хабарництво; розкрадання товарів, документів, що стосуються сфери діяльності того чи іншого підприємства тощо.

Законопроект № 1228-1 визначає детективні послуги, як діяльність, що полягає в пошуку, отриманні, обробці та передачі інформації про осіб, об'єкти і події, що здійснюється на підставі договору, укладеного між замовником

та детективом. Тобто, при наданні детективних послуг йдеться виключно про надання інформації [1, с. 98].

Натомість законопроект № 1228 вкладає у приватну детективну (розшукову) діяльність наступний зміст: це діяльність, що здійснюється з метою пошуку, збирання та фіксації інформації, розшуку предметів, майна, людей і тварин, встановлення фактів та з'ясування різних обставин на замовлення замовника та згідно з договором про надання приватних детективних (розшукових) послуг. Таким чином, основний законопроект дозволяє трактувати детективну діяльність дещо ширше ніж роботу лише з інформацією [1, с. 98].

13 квітня 2017 року Верховною Радою України було ухвалено законопроект «Про приватну детективну (розшукову) діяльність», однак він так і не набув статусу закону, адже Президент України скористався своїм правом вето, яке парламент не зміг подолати, і законопроект було знято з розгляду. Зауваження, які були висунуті Главою держави, стосувалися того, що, враховуючи визначену законопроектом мету здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності – пошук, збирання та фіксація інформації, розшук предметів, майна, людей і тварин, встановлення фактів та з'ясування різних обставин, а також характер послуг, що можуть надаватися суб'єктами приватної детективної (розшукової) діяльності, та наданих таким суб'єктам прав, згадані вище повноваження відповідають напрямам діяльності центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, та Національної поліції України. Крім того, Президент України висунув зауваження стосовно того, що суб'єктам приватної детективної (розшукової) діяльності дозволяється збирання, фіксування та дослідження відомостей, необхідних для розгляду справ, зокрема, у кримінальному судочинстві, а також пошук і збір даних, які можуть бути приводом або підставою для звернення замовника приватних детективних послуг до правоохоронних органів або до суду з метою захисту його законних прав та інтересів (пункти 1, 7 частини третьої статті 12). За відсутності чіткої конкретизації відомостей чи даних, які дозволяється збирати, фіксувати та досліджувати суб'єктам приватної детективної (розшукової) діяльності, на думку Президента України, фактично допускається можливість збирання такими суб'єктами доказів для розгляду справ у кримінальному судочинстві. Викликали заперечення Глави держави також надання суб'єктам приватної детективної (розшукової) діяльності права здійснювати зовнішнє спостереження на відкритій місцевості, у громадських місцях та на транспорті, надання послуг, пов'язаних із забезпеченням захисту інформації з обмеженим доступом (комерційної, промислової, професійної таємниці) замовника приватних детективних (розшукових) послуг, та деякі інші положення законопроекту, зокрема щодо їх узгодження з нормами законів України «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації», за якими до інформації з

обмеженим доступом належить конфіденційна, таємна та службова інформація [2, с. 144].

У Верховній Раді України IX скликання зареєстровано одразу два законопроекти у досліджуваній сфері: проєкт Закону «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» № 1228 від 2 вересня 2019 року та проєкт Закону «Про детективні послуги» № 1228-1 від 20 вересня 2019 року. Кожен з них має свої переваги і недоліки, але у будь-якому разі одне можна стверджувати з усією категоричністю: подальше зволікання з прийняттям закону, який врегулював би діяльність приватних детективів, погіршує і так досить складну ситуацію у сфері функціонування ринку детективних послуг [2, с. 144].

Багато хто з бажаючих стати приватним детективним не мають можливості легалізувати свою діяльність, це пов'язано насамперед з відсутністю законодавчого закріплення конкретного статусу, прав та обов'язків приватних детективів. В наш час, у зв'язку з тим, що діяльність приватних детективів немає законодавчих врегулювань, вони змушені завуальювати свою діяльність, до прикладу займатися приватною розшуковою діяльністю, але бути зареєстрованими як видавництво, або ж для того щоб отримати інформацію вони проводять журналістські розслідування. Законодавча неврегульованість є найважливішою проблемою приватних детективів в наш час.

Діяльність приватних детективів в Україні поки що не узаконена, тому приватні детективи працюють сьогодні як консалтингові агентства, юридичні контори, ведуть розслідування як ЗМІ, правовою основою їх діяльності є Закони України: «Про інформацію», «Про видавничу справу», «Про інформаційні агентства», «Про телебачення і радіомовлення», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», «Про державну таємницю», «Про звернення громадян», «Про авторські права і суміжні права», а також із врахуванням норм Цивільного кодексу України (ЦКУ), Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) та ін [3, с. 61].

Для того щоб здійснювати приватну детективну діяльність, приватний детектив повинен мати комплекс прав та обов'язків, передбачених для цього роду діяльності. Діяльність приватного детектива повинна бути подібна до діяльності правоохоронних органів. Приватний детектив має надавати істотну допомогу місцевим правоохоронним органам у протидії зі злочинністю, порушенням громадського порядку, шахрайством тощо. Доцільним буде навести права та обов'язки приватного детектива, які в адміністративному праві визначаються як загальні, тобто такі, які застосовуються до будь-якої діяльності, та спеціальні права та обов'язки, які можуть застосовуватися у тій чи іншій сфері діяльності.

Права та обов'язки приватного детектива є спеціальними. До основних спеціальних прав приватного детектива віднесемо:

1) зайняття приватною детективною діяльністю як фізична особа-підприємець;

2) відкриття рахунків в банках України, право мати особисті бланки та печатку, штампи із зазначенням свого прізвища, імені та по батькові, номера і дати видачі свідоцтва про право на зайняття приватною детективною діяльністю [3, с. 61].

Окрім того, приватні детективи мають значні права щодо кожного виду приватної детективної (розшукової) діяльності. Аналіз їхньої діяльності свідчить про надання ними різнобічних детективних послуг, що у свою чергу зумовлює особливості такої діяльності та дозволяє встановити такі права:

- Право на зовнішнє спостереження/стеження за підлітками, у разі укладенням такого договору з батьками; одним із подружжя, за договором щодо встановлення подружньої нерівності; вихователів дітей тощо;

- право на збирання та пошук різнобічної інформації на замовлення клієнта/фізичної особи різного характеру, зокрема біографічних даних, трудового стажу, місця перебування боржника, інших приватних розслідувань;

- право на збирання та пошук різнобічної інформації на замовлення клієнта/юридичної особи, такою може бути діяльність щодо економічної розвідки про стан перспективного партнера за бізнесом, відомості щодо порушення права інтелектуальної власності на торговельну марку, комерційне позначення, тощо;

- право на огляд приміщення та авто, якщо потрібно з'ясувати наявність прослуховуючого обладнання;

- право на надання консультацій з питань захисту прав та інтересів фізичних та юридичних осіб тощо [3, с. 61].

Якщо в Україні все ж таки приймуть відповідний закон по діяльність приватних детективів (а саме: закон № 3010), то вони отримають так звані «специфічні права». До них належать: зовнішній огляд споруд, приміщень та інших об'єктів доступ до яких заборонений без відповідного на це права. Також до специфічних прав можна віднести здійснення кіно і фотозйомку, аудіо та відеозапис у приміщеннях, за згодою на це осіб, стосовно яких здійснюється ця зйомка.

Згідно із законопроектом, детективи в багатьох аспектах будуть наділені правами, аналогічними повноваженням адвоката. Наприклад:

- отримають право звертатися із запитами до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, а також до фізичних осіб;

- за згодою підприємств, установ, організацій у визначеному обсязі ознайомлюватися на підприємствах, в установах, організаціях з необхідними для здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності документами та матеріалами, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом;

- отримувати на договірній основі письмові висновки та усну консультації фахівців та експертів з питань, що потребують спеціальних знань [4, с. 109].

Підсумовуючи, можна сказати, що приватні детективи здійснюють свою діяльність в сучасних умовах в статусі повної правової неврегульованості. Не закріплення діяльності приватних детективів в законодавстві спричиняє

умови для порушення прав та свобод людини та громадянина. Тому на сьогодні, надзвичайно важливим є питання легалізувати приватну детективну (розшукову) діяльність. Це забезпечить контроль над діями приватних детективів з боку самої держави, а також забезпечить дотримання прав та свобод людини, які будуть гарантуватися законодавчим закріпленням.

Перелік використаних джерел

1. Денищук Денис Євгенійович, Погорілець Олена Валеріївна. Приватна детективна діяльність в Україні: питання законодавчого закріплення. Наукові записки. Серія: Право. Випуск 8. 2020. С. 96-101.

2. Мулявка Д. Г. Адміністративно-правові аспекти правового регулювання приватної детективної діяльності в Україні. Південноукраїнський правничий часопис. С. 143-145.

3. М. Ю. Клейман. Адміністративно-правовий статус приватного детектива. Правова держава 33'2019. С. 59-64.

4. О. В. Головченко. Перспективи правового регулювання приватної детективної діяльності в Україні. Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Випуск 1 (915) - 2021. С. 107-109.

Рак

Сніжана Юріївна,

здобувачка вищої освіти

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Шевченко

Таїсія Віталіївна,

старший викладач

кафедри кримінально-правових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Під час призначення кримінальної відповідальності іноземним громадянам, варто спочатку з'ясувати їх правовий статус. Отже, іноземною особою є будь-яка особа, яка знаходиться на території іншої держави, маючи громадянство іншої держави. Іноземці, які перебувають на території України мають права та відповідні обов'язки на рівні з особами, які мають статус громадянина України. Згідно ч. 2 ст. 10 КК України: «особи, які вчинили

кримінальні правопорушення на території України, підлягають кримінальній відповідальності за Кримінальним кодексом України» [1]. Це означає, що іноземні громадяни несуть кримінальну відповідальність на рівні з громадянами України, та безпосередню відповідальність за вчинені кримінальні правопорушення такими суб'єктами, визначається на основі КК України. Кримінальне правопорушення яке почали, продовжили та припинили на території нашої держави можна вважати вчиненим на території України де зберігається територіальний принцип кримінального права. На сьогодні це питання є актуальним, оскільки торкається питань міжнародного кримінального законодавства та особливостей притягнення іноземних громадян, які вчинили кримінальні правопорушення на території України, як на законних підставах так і нелегально, шляхом незаконного перетину кордону України, у зв'язку із збройною агресією проти України держави агресора. Варто розглянути, як змінилась ситуація за останній період із чисельністю іноземних осіб притягнутих в Україні до кримінальної відповідальності.

Так, за даними Офісу генерального прокурора станом на жовтень 2022 року в Україні кількість осіб, яким повідомлено про підозру склала – 69 221, з них громадяни України – 58 405; іноземні громадяни – 582, що склало менше 1% (0,8%) питомої ваги від загальної кількості підозрюваних осіб; особи без громадянства – 54; нелегальні мігранти – 10. Із загальної кількості іноземних громадян (582 осіб) – 26 осіб вчинили злочини проти основ національної безпеки України; 63 іноземних громадян вчинили кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи; кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності вчинили – 4 іноземні громадянина; кримінальні правопорушення проти власності вчинили на території України – 175 іноземні громадянина; кримінальні правопорушення проти громадської безпеки вчинили – 39 іноземних громадян; кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту вчинили – 27 іноземні громадянина; кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення на території України вчинили – 79 іноземних громадянина; кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів вчинили 61 іноземний громадянин; кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку вчинили на території України – 79 іноземних громадян [2]. У порівнянні з 2022 роком за той же період (січень-жовтень) 2021 року було викрито – 968 іноземних громадян, що склало 1,1 % від загальної кількості осіб, яким повідомлено про підозру. Також можемо зазначити, такий показник у 2021 році на 386 осіб більше ніж у 2022 році. Натомість порівняно з 2022 роком, у 2021 році притягнуто іноземних осіб за вчинення злочинів проти основ національної безпеки всього – 3 (2022 – 26 осіб); безпеки людства та міжнародного правопорядку вчинили на території України – 2 іноземних громадян (2022 – 79 осіб) [3]. Такі показники саме за цими розділами об'єктивно зумовлені збройною агресією проти України та введенням воєнного

стану з 24 лютого 2022 року. З урахуванням високого рівня латентності, а саме можемо зазначити, що частина кримінальних правопорушень не облікована, у зв'язку із тимчасовою окупацією частини території України.

За умови вчинення іноземним громадянином кримінального правопорушення на території України відповідальність настає на загальних підставах - це, так званий *територіальний принцип* кримінального права. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим на території України, якщо його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України ч. 2 ст. 6 КК України [1].

Україна, керуючись Конституцією України, Декларацією про державний суверенітет України та Актом проголошення незалежності України, неухильно проводить політику миру, виступає за зміцнення безпеки народів України виходячи із принципів непорушності державних кордонів, які є відображенням територіальної цілісності, політичної та економічної незалежності, суверенітету та єдності України. Державний кордон України є недоторканим. Стаття 1 Закону України «Про державний кордон» визначає, що державний кордон України є лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України - суші, вод, надр, повітряного простору [4]

За Кримінальним кодексом України питання про кримінальну відповідальність за вчинені кримінальні правопорушення дипломатичними представниками іноземних держав та інших громадян, які за законами України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не є підсудні у кримінальних справах судам України, в разі вчинення ними кримінального правопорушення на території України вирішується дипломатичним шляхом (п. 4 ст. 6 КК України) [5].

Однак, слід ураховувати особливості кримінального провадження стосовно іноземців. Ці особливості також визначені в положеннях міжнародних договорів України, які додатково регламентують правовий статус іноземців, зокрема, які мають дипломатичний, консульський та інший вид імунітету, окремі питання кримінального провадження за їх участю. Це Конвенція про привілеї та імунітети ООН 1946 р., Генеральна угода про привілеї та імунітети Ради Європи 1949 р. з Протоколами до неї, Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р., Віденська Конвенція про консульські зносини 1963 р., Віденська Конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р. Із урахуванням їх положень укладаються двосторонні угоди [6].

Під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених іноземцями, і наявності підстав уважати, що іноземець, притягнутий до кримінальної відповідальності має певні привілеї та імунітети, слідчий з'ясовує це питання. Зокрема, він повинен направити запит до МЗС України з метою:

— перевірки, чи перебуває на дипломатичному, консульському обліку конкретний іноземний громадянин, якщо так, то на якому саме та які привілеї й імунітети розповсюджуються на цю особу, на підставі яких нормативно-правових актів (міжнародних угод, конвенцій та актів, виданих українськими органами влади);

— звернення з проханням до відповідної установи іноземної держави або організації в інтересах правоохоронного органу щодо підтвердження повноважень цієї особи та наявності в неї імунітету, а також отримання необхідної згоди на проведення слідчих (розшукових) дій стосовно іноземця [6].

Розглядаючи особливості притягнення до кримінальної відповідальності іноземців, які не користуються дипломатичним чи іншим імунітетом від юрисдикції України, можемо зазначити, що процесуальні дії здійснюються відповідно до положень чинного КПК України. При цьому органи досудового розслідування надсилають запит до компетентних органів відповідної держави про наявність судимостей в іноземця, який є підозрюваним у кримінальному провадженні. Такі відомості надаються відповідно до ст. 79 Мінської конвенції і чинних договорів про правову допомогу. Однак слід мати на увазі, що наявність судимості в громадянина в інших державах не має значення для кваліфікації кримінального правопорушення, вчиненого іноземцем [7].

Якщо іноземець після вчинення кримінального правопорушення покинув територію держави, то для органів досудового розслідування і правоохоронних органів України він, як правило, становиться недосяжним. Про видачу громадянина питання зазвичай не підіймається, оскільки всі держави, як правило, не видають свої громадян, які вчинили кримінальні правопорушення на території інших держав. Однак у Мінській конвенції і в договорах з іншими державами про правову допомогу передбачено взаємний обов'язок здійснення кримінального переслідування за дорученням запитуючої Сторони. Відповідно до норм, закріплених в Мінській конвенції, договорах про правову допомогу та чинного КПК України в даній ситуації органи досудового розслідування направляють компетентним (юридичним) органам відповідної держави доручення (запит) про здійснення кримінального переслідування [7].

Так, згідно ст. 59 Конвенції Договірні Сторони зобов'язуються відповідно до умов, передбаченими цією Конвенцією, за вимогою видавати один одному осіб, що знаходяться на їх території, для притягнення до кримінальної відповідальності або для приведення вироку у виконання. Видача для притягнення до кримінальної відповідальності провадиться за такі діяння, які за законами запитуючої і запитуваної Договірних Сторін є карними і за здійснення яких передбачається покарання у виді позбавлення волі на термін не менше одного року або більш тяжке покарання. Видача для приведення вироку у виконання провадиться за такі діяння, які відповідно до законодавства запитуючої і запитуваної Договірних Сторін є карними і за здійснення яких особу, видача якої потрібна, було засуджено до позбавлення волі на термін не менш шести місяців або до більш тяжкого покарання [8]. Розглядувана Конвенція ратифікована та ще 8 державами учасницями, які є Сторонами договору у питаннях щодо особливостей кримінальної відповідальності та видачі осіб.

Положення ст. 10 КК стосуються тільки вирішення питання про кримінальну відповідальність осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за законодавством іноземної держави і перебувають на

території України, а також виконаним вироків, винесених іноземними судами чи міжнародними судовими установами. Тобто питання про видачу особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину, та особи, яка засуджена за вчинення злочину на території України, цією статтею закону про кримінальну відповідальність не врегульовані [9].

Тож, підводячи підсумки можемо зазначити, що територіальний принцип дії закону про кримінальну відповідальність розповсюджується на громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, незаконних мігрантів, які вчинили кримінальні правопорушення на території України. Територія України визначається відповідно до Закону України «Про державний кордон України» і є неподільною. Відповідальність за вчинене правопорушення на території України для іноземних громадян відбувається на загальних підставах. Але є і винятки, до прикладу відповідальність іноземних дипломатів, вони не несуть відповідальність за вчинені правопорушення в судах на території України та ці дії не супроводжуються чинним законодавством нашої держави, питання відповідальності іноземних осіб, які мають певний імунітет до судового законодавства України, вирішується дипломатичним шляхом. Щодо іноземців, які не користуються правом дипломатів чи іншим, вони несуть відповідальність на рівні положень Кримінально-процесуального кодексу України. стану нашої держави, буде якнайближче наближене до максимального розміру покарання, яке передбачене Кримінальним кодексом України.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (дата оновлення: 18.10.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 19.11.2022).
2. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення станом січень-жовтень 2022 року. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2> (дата звернення 20.11.2022).
3. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення станом січень-жовтень 2021 року. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2> (дата звернення 20.11.2022).
4. Про державний кордон України : Закон України від 04.11.1991 № 1777-XII (дата оновлення 15.07.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text> (дата звернення 20.11.2022).
5. Гамалій О.Л. Правове забезпечення протидії правопорушенням, вчиненим іноземцями в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2012. №1 (56). С. 75-83
6. Черноус Ю.М., Шикоряк М.М. Особливості початкового етапу розслідування злочинів, учинених іноземцями. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2018. Випуск 18. С. 44-52
7. Кочура О.О. Про окремі аспекти щодо проведення досудового розслідування за участю іноземних громадян, які не користуються дипломатичним імунітетом. *Право і суспільство*. 2017. № 3. С. 209-213

8. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах : Міжнародний документ від 22.01.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009#Text (дата звернення 19.11.2022).

9. Кедик В.П. Вирішення питання про кримінальну відповідальність осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за законодавством іноземної держави і перебувають на території України. Кримінальне право в умовах глобалізації : матер. Міжнар. наук.-практ. конфер. (м. Одеса, 25 травня 2018 р.). Одеса, 2018. С. 104-108

**Кшенська
Діана Олександрівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Ісланкін
Сергій Миколайович,**
старший викладач
кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОРЯДОК ВЕДЕННЯ СЕКРЕТНОГО ДІЛОВОДСТВА

Захист інформації від неправомірного доступу до неї був дуже важливим з моменту розвитку людського суспільства. Основними цілями захисту інформації є запобігання витоку, розкраданню, спотворенню, підробки інформації; забезпечення безпеки особистості, суспільства, країни; запобігання несанкціонованим діям зі знищення, спотворення, блокування інформації; захист конституційних прав людей на збереження особистої таємниці та конфіденційності персональних даних; збереження державної таємниці, конфіденційності документованої інформації [1, с.7-8].

У сфері управлінської діяльності та службової діяльності співробітники постійно мають справу з документами: складають та оформлюють їх, обробляють, зберігають, тощо. У зв'язку з чим особливе місце займає діловодство та режим секретності як специфічний напрямок діяльності. Діловодство та режим секретності набувають особливої значущості в сучасних умовах розвитку всієї управлінської системи нашої держави. Складання, оформлення документів з режимом секретності та організація роботи з ними регламентовані законодавчими та нормативно-методичними актами, знання

та виконання яких обов'язкові для кожного співробітника, який має справу з документами. Організація та ведення діловодства та, тим більше, дотримання режиму секретності вимагають професійних знань та навичок, тому цю роботу ведуть служби діловодства.

Питанню щодо порядку ведення секретного діловодства приділяли увагу такі науковці, як: В. Ворожко, О. Муратов, О. Матяш та багато інших.

Метою є теоретичне дослідження порядку ведення секретного діловодства.

Законодавством нашої держави Правилами організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях встановлено єдині правила та вимоги щодо роботи із службовими документами та створення управлінських документів, а також порядок їх архівного зберігання. Зазначений нормативний документ містить тлумачення термінів, таких як архівна установа, діловодство, реквізити службового документа та інші [2].

Секретним діловодством називають ведення документування комерційної та службової інформації, а також порядок роботи з документами, які містять зазначену інформацію. Секретне та загальне діловодство базуються на однакових принципах, але відмінність полягає в тому, що секретне діловодство містить відомості, що складають конфіденційність інформації, яка документується. Відрізняють ці види діловодства за сферою діяльності. Секретне діловодство може поширюватись як на управлінські, так і на виробничі, наукові, технологічні, конструкторські документи. Секретне діловодство поширюється також на такі документи, як робочі записи, проекти та інші, що містять інформацію, яка має бути захищена. Зазначені документи захищаються не тільки від втрати, а й від виходу з них інформації. Важливим є те, що склад документів, які містять комерційну таємницю повинен бути суворо регламентований, реєстраційні дані про кожен документ повинні бути максимально повними. Повинна бути чітка фіксація місцезнаходження документа, визначена система допуску до документа та чіткі вимоги для зберігання, користування ними. Повинна бути встановлена персональна відповідальність працівників за порядок користування та збереженість документа. Головним завданням секретного діловодства є захист інформації, яка була створена в процесі комерційної діяльності та документаційне її забезпечення [3, с. 6-7].

Залучати до секретного діловодства потрібно осіб, в чесності яких не виникає сумніву та які пройшли спеціальну перевірку. Робота з секретними документами повинна проводитися в приміщеннях, які охороняються належним чином, з закритим доступом до сторонніх осіб. Ці приміщення повинні бути обладнані охороною та сигналізацією. Зберігатися секретні документи повинні сейфах або металевих вогнетримких шафах. Ведення секретного діловодства спрямовано на запобігання витоку комерційної інформації. Документи, які мають комерційну інформацію відрізняються ступенем секретності та помічаються відповідним грифом. Документи, що містять комерційну таємницю обов'язково мають облік, їм присвоєні реєстраційні номери, мається

запис облікових даних, таких як дата, заголовок, місцезнаходження відповідного документу. Зазначені документи реєструються в відповідних журналах окремо від документів загального діловодства. Якщо співробітник отримує на виконання секретний документ, він повинен розписатися за нього та перевірити кількість аркушів. При поверненні відповідного документа, працівник служби діловодства, який приймає документ повинен звірити номер документа в журналі, перевірити кількість аркушів та записатися про це у журналі. При друкуванні документів, що містять комерційну таємницю, відповідальність за збереження таємної інформації несе керівник друкарського бюро, або керівник підрозділу підприємства, у якому відбувається друкування документа. Керівник підприємства своїм письмовим дозволом дає доступ до зазначених документів. У засобах масової інформації забороняється використовувати відомості, що містять секретні документи [4, с. 114-124].

Підсумовуючи зазначимо, що основними цілями захисту інформації є запобігання витоку, розкраданню, спотворенню, підробки інформації, збереження державної таємниці, конфіденційності документованої інформації. Складання, оформлення документів з режимом секретності та організація роботи з ними регламентовані законодавчими та нормативно-методичними актами, знання та виконання яких обов'язкові для кожного співробітника, який має справу з документами. Секретне діловодство поширюється на управлінські, виробничі, наукові, технологічні, конструкторські та інші документи. Головним завданням секретного діловодства є захист інформації, яка була створена в процесі комерційної діяльності та документаційне її забезпечення. Порядок ведення секретного діловодства суворо регламентується, реєстраційні дані про кожен документ, який містить комерційну інформацію фіксуються у повному обсязі.

Перелік використаних джерел

1. Федченко Л., Козіна В. Організація діловодства та забезпечення обігу інформації в органах місцевого самоврядування. Харків, 2016. 160 с.
2. Правила організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22.06.2015 р. № 736/27181 (дата звернення 08.11.2022 р.).
3. Загорецька О. Загальне діловодство на підприємствах різних форм власності, заочний курс, частина № 10. Рівне, 2015. 30 с.
4. Мужанова Т.М. Організація конфіденційного діловодства. Київ. 2019. 143с.

**Селіванова
Кристина Вадимівна,**
аспірантка кафедри адміністративного і кримінального права

юридичного факультету
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Науковий керівник:
Кобрусєва

Євгенія Анатоліївна,

доцент кафедри адміністративного і кримінального права
юридичного факультету

Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

доктор юридичних наук

доцент

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗРОБЛЕННЯ ПАСПОРТУ ОПТИМІЗАЦІЇ У СФЕРІ ПОЗАСУДОВОГО (АДМІНІСТРАТИВНОГО) ОСКАРЖЕННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ПРАВ: ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Впродовж останніх років Україна впевнено рухається шляхом глибоких і структурних реформ та якісних функціональних перетворень на шляху до побудови сучасної цифрової держави сервісного характеру. Трансформації, що відбуваються сьогодні на всіх ключових напрямках ефективної та ергономічної організації публічної влади, є фундаментом для якісних змін у середньостроковій перспективі, основою для підвищення якості надання адміністративних послуг й утвердженню прав людини як аксіологічного базису.

Так, у контексті реалізації в Україні адміністративної реформи щодо вдосконалення діяльності органів виконавчої влади та наближення адміністративних послуг до населення змінювався й механізм оскарження рішень, дій чи бездіяльності надавачів таких адміністративних послуг, зокрема державних реєстраторів чи суб'єктів державної реєстрації прав, які надають послуги з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень.

Слід зазначити, що до 01.01.2016 оскаржити неправомірні рішення, дії чи бездіяльність у сфері державної реєстрації можна було лише у судовому порядку, а, відповідно, з 01.01.2016 з'явилася нормативно гарантована можливість вирішити спір з державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації прав у позасудовому (адміністративному) порядку шляхом звернення до органів юстиції із відповідною скаргою. Так, Міністерством юстиції України та Головними територіальними управліннями юстиції в областях України (після ліквідації та реформування організаційної структури Міністерства юстиції України – міжрегіональними управліннями Міністерства юстиції) [1] були утворені спеціальні органи – Колегії (до 09.01.2020 – Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації), які уповноважені розглядати скарги громадян на неправомірні рішення, дії або бездіяльність у сфері державної реєстрації. Так, наказом Міністерства юстиції України від 09.01.2020 № 71/5, виданим Міністром юстиції Денисом Малюською, було затверджено

Положення про Колегію з розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції (далі – Положення). Згідно з п. 2 розділу I Положення Колегія є постійно діючим консультативно - дорадчим органом при Мін'юсті та його територіальних органах, що в межах повноважень здійснює колегіальний розгляд скарг у сферах державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань [4; 2, с. 427]. Так, саме Колегії є ефективним позасудовим механізмом захисту порушених майнових прав скаржників, певною альтернативою зверненню до суду. Формою їхньої роботи є колегіальні засідання на кшталт судового засідання, які на час дії воєнного стану відбуваються дистанційно.

Зазначимо, що останні суттєві зміни організаційного характеру були внесені до Порядку розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 № 1128, постановою Кабінету Міністрів України від 17.06.2022 за

№ 696. Деякі з них були органічно пов'язані з нагальною потребою впорядкувати механізм адміністративного розгляду скарг у сфері державної реєстрації під час дії воєнного стану шляхом скасування деяких бюрократичних та часовитратних проміжних процедур на шляху до організації «спрощеного» засідання Колегії [3].

Також відзначимо, що на даний час, в рамках реалізації урядом комплексної реформи зі скорочення чисельності центральних органів виконавчої влади та оптимізації їхньої роботи, відбувається й реорганізація територіальних органів Міністерства юстиції шляхом приєднання одних міжрегіональних управлінь до інших, що закріплено у відповідній постанові Кабінету Міністрів України [5]. Зазначена урядова ініціатива обумовлена зокрема та не виключно реаліями стану повномасштабної війни України з РФ, які вносять свої негативні корективи у практику нормальної життєдіяльності державних органів. Враховуючи викладене, у процесі реалізації процедури реорганізації можуть виникнути організаційні складнощі, зокрема у сфері належного забезпечення робочими місцями з віддаленим (дистанційним) доступом спеціалістів зі складу Колегії, Управлінь державної реєстрації, Управлінь нотаріату, які територіально знаходяться чи проживають на території областей, які приєднуються до відповідного міжрегіонального управління юстиції. Тому, на нашу думку, інноваційним та раціонально обґрунтованим кроком є розроблення на технологічному й нормативному рівнях пропозицій щодо оптимізації роботи міжрегіональних Колегій (так званого паспорту оптимізації) після завершення процедури реорганізації, які будуть носити більш вузький прикладний характер та будуть сприяти нормалізації роботи Колегій.

Так, стратегічною метою, яку ми плануємо досягти від реалізації паспорту оптимізації, стане створення компетентного, добросовісного,

високоморального, об'єктивного, політично нейтрального, кваліфікованого, досвідченого персонального складу центральної та міжрегіональних Колегій з розгляду скарг. Алгоритм практичного втілення паспорту оптимізації у практику роботи міжрегіональних органів юстиції в контексті розгляду скарг громадян у сфері державної реєстрації прав може включати зокрема та не виключно наступні операційні цілі:

1. Забезпечення чесного та прозорого відбору до складу Колегії за принципом пропорційності й міжгалузевого представництва та на підставі: отримання кандидатом на вступ до складу Колегії, що належить до керівного складу, попередньої відмінної оцінки за результатом щорічного оцінювання службової діяльності / наявності досвіду роботи на посаді державного реєстратора прав.

2. Забезпечення для посад державної служби, які займають секретар чи члени відповідної Колегії, віддалених робочих місць.

3. Законодавче закріплення можливості тимчасового залучення до розгляду резонансних скарг у сфері державної реєстрації прав державного реєстратора - практика, обраного у рандомному порядку, або авторитетного фахівця в галузі державної реєстрації та / або нотаріату.

4. Трансформація питань оплати праці для державних службовців - співголів, членів та секретарів Колегій з розгляду скарг шляхом запровадження спеціальних щомісячних премій за постійну участь у засіданнях Колегій у певному відсотку від посадового окладу.

5. Запровадження обов'язкового щорічного навчання практичним аспектам роботи в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та ознайомлення з функціональними нововведенням автоматизованих систем для державних службовців - членів Колегій на базі відповідних філій державного підприємства «Національні інформаційні системи».

6. Налагодження координації між антирейдерськими Колегіями на рівні м. Києва та регіонів шляхом систематичного та постійного співробітництва і обміну досвідом (безперешкодний телефонний зв'язок, проведення симпозіумів, круглих столів, семінарів, інших заходів, на яких обговорюються проблемні питання державної реєстрації).

7. Легальна деталізація, надання розширеного тлумачення термінам «дії» та «бездіяльність» щодо державних реєстраторів та суб'єктів державної реєстрації прав шляхом включення визначення даних термінів до категоріального апарату Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» задля уникнення негативних прецедентів щодо перевищення меж компетенції стосовно розгляду скаргу скарг у сфері державної реєстрації міжрегіональними управліннями Міністерства юстиції.

8. Впровадження діджиталізованої адміністративної послуги «Оскарження рішень, дій чи бездіяльності у сфері державної реєстрації» у застосунку «Дія». Запровадження вищезгаданої е - послуги на платформах «Кабінет електронних сервісів» та «Онлайн будинок юстиції» (а також, у разі

потреби, на інших платформах державних послуг, на яких можлива ідентифікація заявника за допомогою ЕЦП чи BankID).

Практичне запровадження зазначеного паспорту оптимізації у сфері удосконалення адміністративного (позасудового) механізму оскарження у сфері державної реєстрації прав можливе шляхом здійснення коректних організаційних та нормативних трансформацій на загальнодержавному й міжрегіональному рівнях в контексті реалій, породжених дією воєнного стану в Україні та реформою реорганізації деяких центральних органів виконавчої влади.

Перелік використаних джерел

1. Деякі питання територіальних органів Міністерства юстиції : постанова Кабінету Міністрів України від 09 жовт. 2019 р. № 870. Офіційний вісник України. 2019. № 84. С. 252.

2. Кобрусєва Є.А., Селіванова К.В. Судовий та позасудовий механізми оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних реєстраторів у спорах щодо нерухомого майна : загальні засади й порівняльний аналіз. Новітні досягнення та вектори розвитку сучасної юриспруденції : колект. монографія / за заг. ред. Т.О. Коломoeць. Запоріжжя, 2021. С. 416 – 442.

3. Про внесення змін до Порядку розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції : постанова Кабінету Міністрів України від 17 черв. 2022 р. № 696. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/696-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.11.2022).

4. Про затвердження Положення про Колегію з розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції : наказ Мін-ва юстиції України від 09 січ. 2020 р. № 71/5. Офіційний вісник України. 2020. № 3. С. 348.

5. Про реорганізацію міжрегіональних територіальних органів Міністерства юстиції : постанова Кабінету Міністрів України від 16 серп. 2022 р. № 912. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-reorhanizatsiiu-mizhrehionalnykh-a912> (дата звернення: 25.11.2022).

**Миколаєць
Анатолій Петрович,**
професор кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональна Академія управління персоналом
кандидат наук з державного управління
доцент

ДО КЛАСИФІКАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ ЗІ СТОРОНИ ГРОМАДСЬКОСТІ

Інституційне оформлення громадськості (громадянського суспільства) на сьогодні попри свою надзвичайну актуальність залишається проблемою, що не є вирішена у правовій доктрині, а також і не врегульована чинним законодавством. Насамперед не запропоновано єдиного комплексного дослідження щодо обґрунтованого переліку усіх інститутів громадянського суспільства, які слід вважати офіційними суб'єктами взаємодії з державою, повноправними учасниками будь-яких правовідносин, що виникають з приводу реалізації прав, свобод чи інтересів окремих представників громадськості, її відповідних груп чи громадськості в цілому. Не враховано та не опрацьовано у науковій доктрині та правовому регулюванні новітні інституції громадянського суспільства, які виникають у ході застосування сучасних засобів комунікування (наприклад, соціальних мереж) тощо.

Так, І. М. Безена вважає, що громадянське суспільство включає у свій спектр діяльності недержавні організації, які самостійно утворюються і представляють волю та інтереси всіх громадян, формують громадську думку для тиску на політичний складник суспільства. Елементи громадянського суспільства в регіоні можуть уособлюватись у різних об'єднаннях: господарські, соціальні, екологічні, професійні, конфесійні, творчі, спортивні тощо. В сучасному цифровому світі суспільства з'являються нові об'єднання – інтернет-спільноти, які отримали в сучасному суспільстві поле для діяльності і задоволення комунікативних потреб й інтересів людини, заохочення соціально активного життя на рівні адміністративних одиниць. Відповідно, взаємини будуються в аспектах відносин у суспільстві та її сферах – економічній, соціальній, екологічній, духовній, етнічній, релігійній тощо. Демократичні держави сформулювали основні атрибути громадянського суспільства: публічний простір для комунікації; організоване громадське життя вільних і рівних індивідів; зорієнтованість на громадські інтереси і результати для громади тощо. Основою громадянського суспільства та її інституцій є їхні функції: самоорганізація для виконання суспільних прав; противага владним інститутам у протистоянні узурпації влади; засіб соціалізації до суспільно значимих справ [1, с.70].

Метою громадянського суспільства є організація взаємодії у соціальній сфері, взаємний вплив, установлення міжособистісних відносин, добровільні об'єднання громадян, соціальні рухи, які здійснюються за допомогою комунікації. Громадянське суспільство формується громадянами шляхом конкретних форм самоконструювання і самообілізації та інституціоналізується за допомогою законів, права, свобод членів суспільства [2, с. 75, 100].

О.В.Михайловська зазначає, що громадянське суспільство має таку ж структуру, як і суспільство в цілому та складається з економічних, соціальних, політичних тощо суспільних відносин. На думку більшості науковців, яку підтримує й автор, громадянське суспільство – це сфера недержавних суспільних інститутів і відносин. Авторка пропонує розглядати громадянське

суспільство за його складовими: 1) економічна: виступає фундаментом громадянського суспільства та складається з недержавної власності на засоби виробництва. Існує в двох формах: індивідуальній (суб'єктами виступають індивіди та домашні (сімейні) господарства) і колективній (власність акціонерних товариств, кооперативів, релігійних і громадських об'єднань та організацій, трудових колективів різних форм господарювання). Наявність у громадян власності на засоби виробництва робить їх незалежними від держави в економічному відношенні; 2) соціальна : складають різноманітні соціальні спільності – класові, етнічні, демографічні, професійні тощо та відносини між ними. Характерною рисою соціальної структури сучасного розвиненого громадянського суспільства є переважання в ній так званого середнього класу з відносно високим рівнем матеріального достатку; 3) політична : її елементами виступають недержавні політичні інститути, основними з яких є політичні партії, громадські організації і суспільні рухи, органи місцевого самоврядування, засоби масової інформації. Вони є важливими засобами впливу громадянського суспільства на державу [3, с.67].

Отже, аналізуючи такі думки, вважаємо їх слухними. Адже дійсно, громадськості (громадянському суспільстві) не притаманна лінійна структура – воно є багатоаспектним та багаторівневим, як і сутність та види відносин у ньому. Відтак, слухними є міркування, за якими варто виокремлювати різні структури всередині громадськості, в середині яких наявна своя логічно побудована система інституцій громадянського суспільства. Відтак, за економічною структурою дійсно можливо виокремити низку таких інституцій громадянського суспільства, як фізичні особи-підприємці, юридичні особи різних видів та організаційно-правових форм, інші суб'єкти, яким у своїй діяльності та взаємодії з державою насамперед притаманний економічний інтерес, а також інтерес до держави щодо забезпечення належного захисту ринкових відносин та права власності, встановлення та дотримання антимонопольного законодавства, адекватного податкового режиму, сприятливих умов для торгівлі як всередині держави, так і за кордоном, розвиток інвестиційної привабливості України та інші подібні інтереси. Поряд з тим, у політичній структурі уже можливо виокремити діяльність, наприклад, громадських об'єднань та недержавних засобів масової інформації, інших суб'єктів, цілями яких є насамперед активна участь у процесі реалізації державно-владних повноважень, дотримання у такому процесі вимог демократизму, гласності, транспарентності, удосконалення публічного адміністрування та запровадження у ньому загальноновизнаних стандартів тощо.

Поряд з тим, у контексті виокремлення інституцій громадянського суспільства як суб'єктів взаємодії пропонуємо виділяти дві групи суб'єктів взаємодії держави та громадськості, що представляють громадськість: первинні та вторинні. Первинним суб'єктами взаємодії держави та громадськості зі сторони громадськості є насамперед безпосередньо конкретні члени відповідної громадськості: фізичні особи – людина, громадянин, який має відповідний інтерес та цілі, вступає у взаємодію з державою від свого імені, в тому числі, являючись частиною громадськості, її представником, або ж фізичні особи-

підприємці та юридичні особи приватного права, які діють у відповідності до чинного законодавства та вступають у взаємодію з державою індивідуально як частина економічної структури громадянського суспільства, відстоюючи та реалізуючи відповідні інтереси. Також до первинних суб'єктів слід віднести тих суб'єктів (юридичні особи або відповідні об'єднання без такого статусу, проте створені та офіційно визнані відповідно до діючого законодавства), які створені за ініціативою безпосередньо членів громадськості – особи, групи осіб, що об'єднані за різними ознаками, які наділені засновниками відповідним колом прав, обов'язків, завдань, які спрямовані на реалізацію спільного інтересу, та можуть у межах таких прав та обов'язків представляти відповідну спільноту, у якої наявний такий інтерес у сфері взаємодії з державою.

Вторинними (або квазісуб'єктами) взаємодії держави та громадськості зі сторони громадськості слід визначити такі перехідні (проміжні, посередницькі) суб'єкти, як, наприклад, громадські ради при органах державної влади, Національна тристороння соціально-економічна рада. Нами запропоновано найменування «квазі-» саме з огляду на специфічний правовий статус таких суб'єктів. З одного боку, вони є суб'єктом у сфері взаємодії держави та громадськості, який представляє інтереси громадськості, складається із її представників. Проте, з іншого боку, наведені суб'єкти створюються у адміністративному формалізованому порядку, наділені статусом органу, що не дозволяє констатувати той факт, що це є інститутом громадянського суспільства. Відтак, правовий статус таких суб'єктів у подальшому потребує певного доопрацювання та корегування.

Отже, до первинних суб'єктів взаємодії держави та громадськості зі сторони громадськості варто віднести таких суб'єктів:

Фізичні особи; фізичні особи-підприємці; юридичні особи приватного права; непідприємницькі товариства та установи, легалізовані відповідно до чинного законодавства (наприклад, ОСББ); громадські організації; громадські спілки; благодійні організації; релігійні організації; творчі спілки; професійні спілки та їх об'єднання; органи самоорганізації населення; політичні партії; недержавні засоби масової інформації; організації роботодавців та їх об'єднання.

Вторинними суб'єктами є дорадчі органи при органах державної влади, - громадські ради, Національна тристороння соціально-економічна рада, інші подібні тимчасово-консультативні органи.

Перелік використаних джерел

1. Безена І. М. Інститути громадянського суспільства як суб'єкти управління розвитком територій. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 1 (24). С. 69 – 73
2. Политология: энцикл. словарь / [общ. ред. и сост. Ю. И. Аверьянов]. Москва: Изд-во Моск. коммерч. ун-та, 1993. 431 с
3. Михайловська О. В. Мультиаспектність процесів взаємодії влади й громадянського суспільства в умовах трансформаційних змін. *Наукові перспективи. Серія: Державне управління*. 2020. № 4(4). С. 66-74

Бреус
Віталій Віталійович,
доцент кафедри математики, фізики та астрономії
Одеського національного морського університету
кандидат фіз.-мат. наук

ОКРЕМІ ВИПАДКИ ДИСКРИМІНАЦІЇ ПІД ЧАС ВИКОРИСТАННЯ

ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Протягом кількох останніх років все частіше спостерігаються значні проблеми з сумісністю програмного та апаратного забезпечення.

Під час розробки програмного забезпечення одним з пріоритетів завжди була підтримка широкого кола пристроїв та операційних систем. Очевидним є бажання бізнесу охопити максимальну кількість потенційних покупців комерційного програмного забезпечення. Так само, розробники безкоштовного програмного забезпечення намагаються зробити його доступним максимально великому колу користувачів.

Умовно, програмне забезпечення можна розділити на багатоплатформне та одноплатформне. Кросплатформність - властивість програмного забезпечення працювати більш ніж на одній програмній (в тому числі — операційній системі) або апаратній платформі[1]. Наприклад, якщо комп'ютерну програму розроблено для роботи у сімействі операційних систем Windows, то її адаптація для роботи у Linux чи на мобільних пристроях може вимагати суттєвих фінансових та трудових витрат, і навпаки. Аналогічна ситуація з розробкою під мобільні пристрої на ОС Android та iOS. У випадку якщо кросплатформність було закладено розробниками від самого початку, шляхом використання відповідних технологій, фактично один і той самий програмний код може бути зібрано у додаток до будь-якого сімейства операційних систем. Проміжним випадком можна вважати розробку окремих додатків для різних платформ, що так само практикується широким колом розробників програмного забезпечення.

Однак, негативний тренд останніх років полягає у тому що розробники намагаються економити кошти на тестуванні програмного забезпечення (QA). В результаті такого підходу після правок часто виникають проблеми із сумісністю програмного забезпечення з тими чи іншими версіями операційних систем в рамках однієї архітектури. Наприклад, під час чергового оновлення продукт припиняє коректно працювати в операційній системі певної версії, наприклад, Windows 7 або Windows XP. У випадку широкої розповсюдженості даної версії системи і наявності зворотного зв'язку, користувачі швидко повідомляють розробників про наявність проблеми, і проблему виправляють, повертаючи сумісність. У випадку несвоєчасно поміченої проблеми розробникам або важко знайти джерело, або вони відмовляються визнати це проблемою, відмовляючи користувачам у відновленні сумісності (тобто,

коректної роботи програмного забезпечення на їх обладнанні). Часто подібні рішення виправдовуються ніби то суттєвим збільшенням витратків на тестування програмного забезпечення, яке насправді нічим не підтверджено.

Автор доповіді особисто зіткнувся з подібною проблемою в серпні 2022 року, коли в черговий робочий день намагався з останньої доступної для своєї операційної системи версії Zoom розпочати дистанційне заняття і отримав відключення з помилкою «перевірте якість Інтернет з'єднання», пошуки причини рішення тривали деякий час внаслідок чого заняття було зірване з вини розробників програми. Технічна підтримка витратила кілька тижнів на пошук джерела проблеми, після чого заявила про скасування підтримки операційної системи користувача і можливість запропонувати повернення підтримки цієї операційної системи через форму заявки на розробку нових функцій. Аналогічна ситуація виникла 7 листопада, коли під час входу в клієнт Zoom версії 5.4.1 під управлінням ОС Linux автор отримав відмову з повідомленням про те що мінімально можлива версія клієнта є 5.8.6, після чого був змушений завантажувати іншу версію клієнту з офіційного сайту з використанням повільного мобільного доступу до мережі Інтернет (знову затримка під час проведення заняття з вини розробників).

Штучність створених для користувача проблем легко доводиться аналізом того факту, що за допомогою більш старших версій Zoom (наприклад, 5.0.5, яка ще не містила шкідливий програмний код) підключення до сервера відбувається успішно і функціонал створення і редагування конференції працює коректно. Непоодинокість подібних подій підтверджується наявністю повідомлень про подібні проблеми на форумах, у тому числі офіційному форумі Zoom. Очевидно, що такі проблеми впливають на стабільність освітнього процесу. У випадку слідування загальноприйнятним принципам оберненої сумісності програмного забезпечення або належного тестування перед випуском оновлень, можна було б запобігти виникненню у користувачів подібних технічних проблем та їх негативних наслідків.

Відповідно до Конституції України, «Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками» (стаття 24). Дії розробників програмного забезпечення та юридичних осіб – постачальників програмного забезпечення що полягають в обмеженні права власників пристроїв з певними операційними системами за іншими ознаками (версії операційної системи) користуватись певним програмним забезпеченням або використовувати певні сервіси є такими що суперечать нормам Конституції України.

Якщо подібні дискримінаційні дії у випадку розробки програмного продукту під окрему лінійку операційних систем (наприклад, розробка під iOS без підтримки Android, або Windows без Linux) можуть бути виправдані певними аргументами, то випадки коли програмний продукт стабільно працює під всіма версіями ОС Windows, а після чергового нав'язаного оновлення клієнта чи після оновлення серверного програмного забезпечення внаслідок

технічної помилки або умисних дій розробників користувач втрачає можливість повноцінного користування програмою або сервісом (особливо якщо такі дії здійснюються без попередження заздалегідь) не мають жодних виправдань. За подібні дії винні особи повинні нести відповідальність у відповідності з чинним законодавством. На жаль, в Україні відсутні прецеденти притягнення постачальників ПЗ до відповідальності за подібні дії.

Наведений випадок з Zoom є лише окремим прикладом, що безпосередньо впливає на стабільність та безперервність учбового процесу в умовах воєнного стану (проведення занять дистанційно у синхронному режимі). Розробники іншого програмного забезпечення та WEB-сайтів також часто нехтують належним тестуванням, внаслідок чого функціонал сайту некоректно відображається в певних версіях web браузерів.

Також, дискримінація користувачів ПЗ за іншими ознаками може поєднуватись із порушенням інших законів України. Наприклад, легко перевірити той факт що при спробі підключитись за посиланням до створеної конференції Microsoft Teams за допомогою останньої версії браузера Mozilla Firefox, що доступний для операційної системи Windows XP (v.52, російська версія, приватна вкладка) з IP адреси що належить українському Інтернет-провайдеру (технічно – відвідування веб сторінки суб'єкту господарювання користувачем з України), відображається за замовчуванням повідомлення російською мовою про те що операційна система або браузер не підтримуються. Такі дії Microsoft порушують не тільки норми статті 24 Конституції України як дискримінаційні, але й норми ч.6 ст.27 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» щодо відображення версії сайту державною мовою за замовчуванням для користувачів з України, тобто незважаючи на версію чи налаштування клієнтського програмного забезпечення та інші можливі фактори.

Аналогічні порушення прав громадян України, тільки опосередковано пов'язані з учбовим процесом, відбуваються з боку ПрАТ «Київстар». Під час оновлення сайту системи самообслуговування «Мій Київстар» у 2019 році, була порушена сумісність зі старими версіями веб браузерів ПК та смартфонів, внаслідок чого користувачі операційної системи Windows XP та деяких версій ОС Android втратили можливість керування послугами за номером он-лайн. Нещодавно компанія анонсувала повне припинення роботи веб сайту «Мій Київстар» у грудні 2022 року [2], наслідком чого буде позбавлення всіх користувачів персональних комп'ютерів незалежно від версії та лінійки операційної системи доступу до керування послугами, підключеними за номером телефону. Фахівці компанії вирішили залишити можливість дистанційного керування послугами виключно за допомогою мобільного додатку, який не підтримується всіма версіями операційних систем смартфонів (підтримуються версії ОС Android тільки починаючи з 5.0), тобто вони надають привілеї користування системою самообслуговування тільки власникам смартфонів окремих моделей (з певним діапазоном версій операційних систем). Права керування рахунком власникам широкого кола пристроїв були доступні з часів створення системи самообслуговування, поточне обмеження прав

пов'язане не з технічними обмеженнями, а з діями окремих розробників за вказівкою окремих керівників проектів. Метою таких дій є або скорочення видатків на розробку, що йде всупереч заявам компанії та її представників щодо інвестицій (якими виправдовується кожна зміна тарифів у бік збільшення протягом останніх 9 років) або умисна диверсія, яку також не можна виключати, бо незважаючи на публічні заяви про суто український топ-менеджмент, одним з опосередкованих власників компанії є російська Альфа-груп (інформація з відкритих джерел).

Враховуючи той факт що власники багатьох пристроїв не мають можливості оновлення програмного забезпечення на своїх пристроях (наприклад, внаслідок відсутності «прошивки» певної версії Android під певну модель смартфона або внаслідок несумісності останніх версій веб браузерів чи інших додатків для смартфонів із встановленою версією операційної системи, що унеможлиблює оновлення цих додатків), подібні дискримінаційні дії можна вважати примусом до придбання нового апаратного забезпечення (пристроїв), а тоді виникає питання щодо дискримінації ще й за ознаками майнового стану.

Окремого розгляду вимагає питання обладнання, яке використовується в закладах освіти. Порушення коректної роботи встановленого на пристроях користувачів програмного забезпечення з боку його розробників фактично зменшує ефективність використання наявного обладнання в учбовому процесі. Виконання несподіваної чи навіть заздалегідь заявленої вимоги оновлення операційної системи до певної мінімальної версії для продовження користування програмним забезпеченням або сервісом, по перше, можливе виключно у випадку легального придбання цієї операційної системи (встановлення новішої версії далеко не в кожному випадку буде вважатись легальним), по друге супроводжується підвищенням вимог до апаратного забезпечення (об'єм оперативної пам'яті, кількість ядер процесора тощо). І перше, і друге має негативні наслідки у вигляді незапланованих видатків на придбання програмного забезпечення чи нового обладнання і утилізації технічно справного застарілого (можливість закупівлі окремих компонентів для встановлення до наявного обладнання в установах державної форми власності завжди була проблемою), що є нераціональним використанням фінансових засобів в умовах воєнного стану.

Чим пізніше цей негативний тренд у розробці програмного забезпечення буде припинено, у випадку розповсюдження на інших постачальників, тим складніше буде ліквідувати його наслідки. Необхідно у найкоротші терміни впорядкувати в Україні питання дискримінації користувачів програмного забезпечення за такими ознаками як версія операційної системи чи модель пристрою.

Перелік використаних джерел

1. Інтернет-джерело <https://uk.wikipedia.org/wiki/Багатофункціональність>
2. Інтернет-джерело <https://ain.ua/2022/11/08/kyivstar-vidmovlyayetsya-vid-sajtu-2/>

Дяченко
Ольга Андріївна,
аспірантка
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ У СФЕРІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В ПОЛЬЩІ

Права осіб з інвалідністю в Республіці Польща (далі – РП) визнавались з моменту відновлення цією державою незалежності та навіть знайшли відображення в польській Конституції від 2 квітня 1997 року. Так, окрім загальних норм Основного Закону РП, які проголошують принцип рівного ставлення (статті 30, 32 та 68), в ст. 69 Конституції прямо передбачається, що «особам з обмеженими можливостями публічна влада надає відповідно до Закону допомогу в забезпеченні існування, залучення до праці, а також стосовно соціальних взаємин» [1]. Крім того, важливо звернути увагу на те, що вже 6 вересня 2012 року Польщею було ратифіковано Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про права осіб з інвалідністю від 13 грудня 2006 року, після чого польське законодавство під впливом вимог Конвенції почало перетворюватись, доповнюючись стандартами, закріпленими в конвенційному акті ООН. Однак, як зазначають польські вчені, наразі «в повсякденному житті існує безліч бар'єрів, що перешкоджають реалізації прав осіб з інвалідністю, таких як можливість повної участі в цивільному і суспільному житті» [2, с. 45].

Щонайперше, зазначимо, що регулювання реалізації трудових прав осіб з інвалідністю опосередковано впливає з положень Конституції РП [1]. Наприклад, в статтях 32 і 33 польської конституцієдавець проголошує правило, у відповідності до якого всі є рівними перед законом, мають право на рівне ставлення до них публічної влади, не піддаватися дискримінації у політичному, соціальному, а також економічному житті. Крім того, в ч. 3 ст. 68 та польської Конституції на публічну владу покладається обов'язок забезпечувати особливу турботу про здоров'я осіб з інвалідністю, а також надавати цій категорії населення відповідно до Закону допомогу щодо забезпечення існування, пристосування до світу праці, допомагати їм в соціальних зв'язках. У зв'язку із викладеним слід зазначити, що в РП, як і в Україні, а також у ряді інших соціальних держав, на працівника з інвалідністю, як і на будь-яку іншу особу, котра працює за трудовим договором, в першу чергу поширюються положення Трудового кодексу від 26 червня 1974 року [3], який гарантує кожній особі (незалежно від наявності або відсутності у неї інвалідності) права на: вільний вибір своєї професії та роботу за фахом, якщо інше не передбачено спеціальним законом; рівну плату за рівну працю тощо. Також в РП наявні спеціальні акти законодавства, в яких містяться особливі положення, що регулюють трудові

відносини за участю особи з інвалідністю та питання реалізації прав осіб з інвалідністю у трудових відносинах зокрема. До цих актів слід віднести:

1) акти польського парламенту – Сейму РП, головним чином:

– Хартія прав осіб з інвалідністю, проголошена постановою Сейму (*Sejm*) РП від 1 серпня 1997 року [4]. В п. 7 Хартії визнається право осіб з інвалідністю на соціальну безпеку, а в п. 6 Хартії – право працювати на відкритому ринку праці відповідно до кваліфікації, освіти та можливостей, а також використання професійної консультації та працевлаштування, а коли цього вимагають інвалідність та стан здоров'я – право працювати в умовах, адаптованих до потреб осіб з інвалідністю» [4]. Слід зазначити, що виокремлена Хартія не є декларацію, побажаннями і рекомендаціями, а містить норми прямої дії, стану об'єктивації яких присвячуються щорічні звіти Сейму про реалізацію вказаної Хартії;

– Закон РП «Про професійну та соціальну реабілітацію і працевлаштування осіб з інвалідністю» від 27 серпня 1997 року [5]. В цьому законодавчому акті інвалідність тлумачиться в якості «постійної чи тимчасової втрати особою здатності виконувати свої соціальні функції внаслідок постійного або стійкого порушення, зокрема порушення, що обумовлює стан непрацездатності» [5]. Важливим аспектом цього документу є те, що ним встановлюються квотна модель найму людей з обмеженими можливостями в Польщі. У відповідності до вимог Закону на роботодавців, в яких працює не менше 25 осіб, покладається обов'язок наймати не менше 6% працівників зі встановленим ступенем інвалідності на повний робочий день (статті 21, 22, 68g, 68ga, 68gb). У тому ж разі, коли роботодавець буде ігнорувати відповідний обов'язок щодо забезпечення реалізації прав осіб з інвалідністю на працю, він буде зобов'язаний сплачувати штраф до Державного фонду реабілітації осіб з інвалідністю в розмірі, що відповідає кількості вакантних місць для осіб з інвалідністю [6, с. 174]. При цьому слід зазначити, що згідно до вимог ч. 1 ст. 2а Закону РП «Про професійну та соціальну реабілітацію і працевлаштування осіб з інвалідністю» працівник вважається працевлаштованим в якості особи з інвалідністю, починаючи з дня подання роботодавцю належного документу, котрий підтверджує наявність в нього інвалідності;

– Закон «Про сприяння зайнятості та установи ринку праці» від 20 квітня 2004 року. У відповідності до статей 18с і 19с цього Закону суб'єктам ринку праці (агентство зайнятості; Добровольчий Трудовий Корпус (*Ochotnicze Hufce Pracy*); центри соціальної інтеграції та клуби соціальної інтеграції, зазначені в положеннях про соціальну зайнятість; спеціалізовані військові органи, котрі надають послуги професійним воїнам, звільненим з професійної військової служби; іноземні підприємці з держав-членів ЄС, країн Європейської економічної зони, що не входять до ЄС, та країн, які не є сторонами Угоди про ЄП, які можуть користуватися відповідною свободою на ринку праці) забороняється дискримінувати працездатних осіб за різними ознаками, зокрема, за ознаками інвалідності. Це правило знаходить своє продовження також в інших положеннях цього законодавчого акту (п. 3 ч. 4 і ч. 5е ст. 36, ч. 3 ст. 36а, п. 3 ч. 2 ст. 38, ч. 6 ст. 40). Зазначимо, що мінімізує декларативне осмислення

вказаних заборон встановлені в ст. 123 розглядуваного Закону заходи юридичної відповідальності (накладання штрафу в розмірі не менше 3 000 злотих), які застосовуються відносно осіб, які дискримінували осіб з інвалідністю в їх можливостях у сфері трудових відносин з підстав їх інвалідності.

Також слід звернути увагу на те, що в ч. 1 ст. 49 Закону РП «Про сприяння зайнятості та установи ринку праці» відображена сформована у рішенні Суду ЄС в справі від 17 липня 2008 року № С-303/06 [7] концепція споріднення (асоційованості) із особами з інвалідністю.

У відповідності до ст. 51а Закону РП «Про сприяння зайнятості та установи ринку праці» встановлюються правила підтримки роботодавців для повної та продуктивної зайнятості осіб з інвалідністю, що сприяє їх реалізації прав у сфері трудових відносин. При цьому слід зазначити, що вказаними заходами підтримка державою роботодавців в їх бажанні найбільш ефективним чином забезпечити соціальну безпеку осіб з інвалідністю, зокрема, шляхом сприяння реалізації їх прав у сфері трудових відносин, не обмежується (більш детально це питання державою врегульовується на підзаконному рівні);

2) підзаконні акти суб'єктів виконавчої влади РП, зокрема Постанова Міністра праці та соціальної політики РП «Про організацію інтервенційних робіт, громадських робіт та про одноразове відшкодування витрат, пов'язаних зі сплаченими внесками на соціальне страхування» від 24 червня 2014 року [8], що регламентує заходи з реалізації інтервенційних проєктів в сфері праці та зайнятості. У відповідності до цього підзаконного акту інтервенційні проєкти в окресленій сфері передбачають створення нових робочих місць, які заповнюються найменш конкурентними на ринку праці працездатними особами [9], зокрема, особами з інвалідністю.

Серед актів органів виконавчої влади РП в контексті питання, що нами розглядається, також особливого значення набувають акти стратегічного та програмного характеру, в яких прямо чи опосередковано окреслені перспективи та завдання оптимізації регулювання реалізації прав осіб з інвалідністю у сфері трудових відносин. До цих актів можемо віднести: а) Національну стратегію соціальної інтеграції для Польщі, підготовлену Робочою групою з соціальної реінтеграції під головуванням міністра економіки, праці та соціальної політики Є. Гаузнера [10]; б) Національну програму розвитку соціальної економіки до 2023 року «Економіка соціальної солідарності», затверджена постановою Ради Міністрів РП від 31 січня 2019 року № 11 [11] (ця Національна програма конкретизується на місцевому рівні в межах стратегій соціального розвитку воєводств РП); в) Стратегія розвитку соціального капіталу до 2030 року, затверджена постановою Ради Міністрів РП від 27 жовтня 2020 року № 155 [12].

Підводячи підсумок викладеному, можемо дійти висновку, що досвід правового регулювання правового статусу осіб з інвалідністю в сфері праці та зайнятості в РП може бути використаний в Україні для удосконалення законодавства в частині норм про реалізацію прав вказаних осіб у сфері трудових відносин. Вказане слід осмислювати в контексті наступного:

1) загальні норми про можливості об'єктивації правового статусу особи з інвалідністю у сфері праці та зайнятості в РП і в Україні є подібними; 2) загальні та спеціальні норми про реалізацію прав осіб з інвалідністю в сфері трудових відносин в РП врегульовані: а) на законодавчому рівні – Хартією прав осіб з інвалідністю 1997 року, законами РП «Про професійну та соціальну реабілітацію і працевлаштування осіб з інвалідністю» 1997 року, «Про сприяння зайнятості та установи ринку праці» 2004 року; б) на підзаконному рівні – постановою Міністра праці та соціальної політики РП від 24 червня 2014 року. Між тим, примітним є те, що відповідні законодавчі та підзаконні акти в РП застосовуються з врахуванням Національної стратегії соціальної інтеграції для Польщі, а також Національної програми розвитку соціальної економіки до 2023 року, Стратегії розвитку соціального капіталу до 2030 року. Критичний аналіз норм вказаних актів польського законодавства дозволяє дійти думки, що частина з них відповідає правилам реалізації прав осіб з інвалідністю у сфері трудових відносин в Україні, а частина з них може використовуватись в якості певного «орієнтиру» для подальшого вдосконалення українського законодавства в частині питань унормування реалізації прав осіб з інвалідністю у сфері трудових відносин.

Перелік використаних джерел

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 02.04.1997. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm> (дата звернення: 28.03.2021).

2. Banaszekiewicz D., Komorowska O. Czynniki różnicujące szanse znalezienia pracy przez osoby niepełnosprawne. *Wiadomości Statystyczne*. 2014. № 2. S. 40-47.

3. Kodeks pracy : Ustawa z dnia 26.06.1974 (red. z dnia 07.07.2021). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19740240141/U/D19740141Lj.pdf> (дата звернення: 25.08.2021).

4. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych : Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 01.08.1997. *Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej «Monitor Polski»*. 1997. № 50. Poz. 475.

5. O rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych : Ustawa z dnia 27.08.1997 (red. z dnia 10.11.2021). URL: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19971230776/U/D19970776Lj.pdf> (дата звернення: 25.08.2021).

6. Maciejewska R. Realizacja prawa do pracy osób niepełnosprawnych. *Przedsiębiorczość i zarządzanie*. 2018. T. 19, Z. 9, Cz. 2. S. 171-183.

7. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 17.07.2008, Case Sharon Coleman v Attridge Law and Steve Law № C-303/06. *European Court Reports*. 2008. № I. P. 5603.

8. W sprawie organizowania prac interwencyjnych i robót publicznych oraz jednorazowej refundacji kosztów z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne : Rozporządzenie Ministra pracy i polityki społecznej z dnia 24.06.2014. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 2014. Poz. 864.

9. W sprawie prac interwencyjnych : Odpowiedź ministra pracy i polityki społecznej na interpelację № 6351.

URL: <http://orka2.sejm.gov.pl/IZ5.nsf/main/74EEF25B> (дата звернення: 10.08.2021).

10. Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski, 14.04.2003. URL: https://www.ipiss.com.pl/wp-content/uploads/downloads/2012/08/nsis_2000.pdf (дата звернення: 29.08.2021).

11. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej : Uchwała Rady Ministrów z dnia 31.01.2019 № 11. Warszawa : BESS, 2019. 101 s.

12. Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 : Uchwała Rady Ministrów z dnia 27.10.2020 № 155. *Monitor Polski*. 2020. Poz. 1060.

Куковинець
Дар'я Олександрівна,
молодша наукова співробітниця Науково-
дослідного інституту вивчення проблем
злочинності ім. акад. В. В. Сташиса
НАПрН України

ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ КІБЕРНАСИЛЬСТВО КРИЗЬ ПРИЗМУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: АМБІТНИЙ ПЛАН КРИМІНАЛІЗАЦІЇ

Дослідження Всесвітньої організації охорони здоров'я показують, що кожна третя жінка протягом свого життя зазнає тієї чи іншої форми насильства, і, незважаючи на відносно нове і зростаюче явище підключення до інтернету, за оцінками, кожна десята жінка вже зазнала тієї чи іншої форми кібернасильства, починаючи з 15-річного віку [2].

Варто зауважити, онлайн-насильство над жінками та дівчатами часто перетинається з офлайн-формами насильства і повинно розглядатися як континуум, а також як вираження одного і того ж явища, що часто починається в офлайн та відлунює в онлайн або навпаки – витісняє жінок з публічного простору в приватну сферу [6].

Як вбачається, для країн Європейського Союзу (далі – ЄС) на сьогодні не є характерним послідовний підхід щодо криміналізації як форм гендерно зумовленого кібернасильства та гендерно зумовленого насильства загалом.

Так, у дослідженні, проведеному Департаментом політики з питань прав громадян та конституційних питань Головного управління з питань внутрішньої політики ЄС, було встановлено, що, зокрема, лише у 17 державах-членах обмін інтимними зображеннями без згоди прямо визнається кримінальним правопорушенням [5, с. 24], у такій же кількості держав

передбачена спеціальна кримінальна відповідальність за кібер-переслідування [5, с. 25].

5 березня 2020 року Європейська комісія затвердила Стратегію гендерної рівності 2020 – 2025, основними цілями якої є припинення гендерно зумовленого насильства; подолання гендерних стереотипів; подолання гендерних розривів на ринку праці; досягнення рівної участі у різних секторах економіки; подолання гендерного розриву в оплаті праці та пенсійному забезпеченні; подолання гендерного розриву у сфері охорони здоров'я та досягнення гендерного балансу у процесах прийняття рішень та у політиці [4].

Одним із перших кроків на шляху реалізації цієї Стратегії та подолання гендерно зумовленого кібернасильства зокрема стало прийняття 14 грудня 2021 року Резолюції Європарламенту 2020/2035 під назвою «Боротьба з гендерно зумовленим насильством: кібернасильство». Де було зазначено, що гендерно зумовлене кібернасильство є формою і будь-яким актом гендерно зумовленого насильства, який вчиняється, якому сприяють або який частково або повністю посилюється за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (таких як мобільні телефони та смартфони, Інтернет, соціальні медіа-платформи або електронна пошта) проти жінки через те, що вона є жінкою, або непропорційно впливає на жінок, або проти ЛГБТІК через їхню гендерну ідентичність, гендерне самовираження або статеві ознаки, і призводить або може призвести до фізичної, сексуальної, психологічної чи економічної шкоди, включаючи погрози вчинення таких дій, примус або свавільне позбавлення волі, у громадському чи приватному житті [1, с. 20].

До найбільш поширених видів такого насильства Європарламент відніс:

- кіберзалякування, включаючи кібербулінг, сексуальні домагання в Інтернеті, небажане отримання матеріалів відверто сексуального характеру, мобінг та «мертві імена»;
- кібер-переслідування;
- порушення приватності, пов'язані з інформаційно-комунікаційними технологіями, включаючи доступ, запис, обмін, створення та маніпулювання приватними даними або зображеннями, зокрема, сексуальне насильство на основі зображень, несанкціоноване створення або розповсюдження приватних сексуальних зображень, доксинг та крадіжка особистих даних;
- фіксацію та розповсюдження зображень згвалтувань та інших форм сексуального насильства;
- дистанційне керування або спостереження, у тому числі за допомогою шпигунських програм на мобільних пристроїв;
- погрози, у тому числі прямі погрози та заклики до насильства, такі як погрози згвалтування, вимагання, шантажу, спрямовані на потерпілого(-у), його (її) дітей, родичів чи інших осіб, які підтримують потерпілого(-у) та страждають опосередковано;
- сексистську мову ворожнечі, включаючи розміщення та поширення контенту, що підбурює до насильства або ненависті щодо жінок або ЛГБТІК на підставі їхньої гендерної ідентичності, гендерного самовираження або статевих ознак;

- спонукання до насильства над собою, наприклад, до самогубства або анорексії, а також до психічних травм;
- комп'ютерні пошкодження файлів, програм, пристроїв, атаки на вебсайти та інші цифрові канали зв'язку;
- незаконний доступ до мобільних телефонів, електронної пошти, застосунків миттєвого обміну повідомленнями або акаунтів у соціальних мережах;
- порушення обмежень на спілкування, встановлених судовими ухвалами;
- використання технологічних засобів для торгівлі людьми, у тому числі для сексуальної експлуатації жінок та дівчат [1, с. 21].

Ще одним амбітним документом, спрямованим на усунення ключових прогалин у правовому регулюванні, у тому числі кримінально-правовому, стало прийняття 8 березня 2022 року проєкту Директиви Європарламенту та Ради з питань протидії насильству щодо жінок та домашньому насильству № 2022/0066 (далі – Директива).

Означеною Директивою, зокрема, встановлюються мінімальні правила щодо: а) визначення кримінальних злочинів та покарань у сферах сексуальної експлуатації жінок і дітей та комп'ютерних злочинів; б) прав жертв усіх форм насильства щодо жінок або домашнього насильства до, під час або після кримінального провадження; в) захист жертв та підтримка жертв [3]. Так, окрім іншого, документом передбачено, що такі умисні дії як несанкціонований обмін інтимними або маніпуляційними матеріалами (ст. 7), кібер-переслідування (ст. 8), кібер-домагання (ст. 9) та «кібер-підбурювання до насильства або ненависті (ст. 10) каралися у Державах-членах як кримінальне правопорушення.

На додаток до цього у ст. 12 Директиви передбачено мінімальні розміри покарань, які доцільно застосовувати Державами-членами до означених діянь: максимальним покаранням за ст.ст. 8 і 10 має бути позбавлення волі на строк не менше 2 років, а за ст.ст. 7 і 9 – позбавлення волі строком не менше 1 року.

Статтею 13 документа також визначаються обставини, що обтяжують кримінальну відповідальність за вчинене. Серед них, зокрема, повторність, вчинення діяння спільно двома і більше особами, потерпілим від такого кримінального правопорушення є дитина або діяння було вчинено у її присутності тощо.

Отже, можемо підкреслити, що вищезначені ініціативи з боку ЄС мають вкрай важливе значення для розроблення української державної політики боротьби зі злочинністю та можуть слугувати певним орієнтиром для наближення законодавства нашої країни до законодавства ЄС та країн-членів організації.

Враховуючи той факт, що 20 червня 2022 року Україною вже було ратифіковано Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами, а 1 листопада 2022 року цей документ набув чинності для України як міжнародний договір, то нашою державою вже зроблено перші кроки щодо розроблення дієвих

важлив боротьби з гендерно зумовленим насильством. Саме тому повноцінне формування розширеної теоретичної бази, а у зв'язку з цим і законодавчих приписів, що стосувались би питань криміналізації гендерно зумовленого кібернасильства є, на мою думку, лише питанням часу.

Перелік використаних джерел

1. Combating gender-based violence: cyberviolence: European Parliament resolution of 14 December 2021 with recommendations to the Commission on combating gender-based violence: cyberviolence (2020/2035(INL)). 26 p. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0489_EN.pdf
2. Cyber violence against women. *European Institute for Gender Equality*: website. URL: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/cyber-violence-against-women>
3. European Commission. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on combating violence against women and domestic violence №2022/0066, Strasbourg, 8.3.2022. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/aid_development_cooperation_fundamental_rights/com_2022_105_1_en.pdf
4. Gender Equality Strategy. Achievements and key areas for action. *European Commission*: of. website. URL: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en#gender-equality-strategy-2020-2025
5. Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs Directorate-General for Internal Policies. The legislative frameworks for victims of genderbased violence (including children) in the 27 Member States. October 2022. 114 p. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/738126/IPOL_STU\(22\)738126_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/738126/IPOL_STU(22)738126_EN.pdf)
6. Why focus on cyber violence against women & girls? *Cybersafe*: website. URL: <https://www.stoponlineviolence.eu>

**Купрун
Євгенія Петрівна,**
здобувачка Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

В Україні, як і в будь-якій правовій, демократичній та соціальній державі забезпечення належного правопорядку безпосереднім чином «залежить від якісної, збалансованої системи нормативно-правової регламентації» [1, с. 16].

Поряд із тим, слід мати на увазі, що «об'єктивне право викликається об'єктивними потребами людей, що виявляються в соціальних відносинах і зв'язках. Воно в ідеалі відображає ці потреби, а саме вони, ці потреби, а не об'єктивне право, впливають на людей, зокрема на законодавця. Потреби закономірно впливають на трансформацію відносин, люди у своїх відносинах намагаються “вирватися” з формальних норм, порушуючи таким чином право як абстрактний еталон, правовий ідеал» [2, с. 112]. Відтак, ефективний правопорядок залежить від того, наскільки адекватним є стан правового регулювання суспільних відносин, які потребують регулятивного впливу держави. Між тим, як справедливо зазначає Н.Ю. Гунько, «характерною рисою сучасної системи законодавства України є переобтяженість її великою кількістю законів, зокрема і коригуючих (законів про внесення змін та доповнень до законів). Така система не може бути стійкою, у ній спостерігається збій синхронності відповідних елементів у межах цілого, відсутність балансу нормативного масиву. Вона потребує постійного моніторингу та ревізії законів, належного здійснення законотворчої діяльності, застосування законотворчої техніки та технології задля створення якісних законів, а також здійснення коригуючої законотворчої діяльності та застосування коригуючої законотворчої техніки і технології для їх оновлення та виправлення» [1, с. 16]. Іншими словами, вдосконалення національного законодавства: 1) не повинно призводити до невиправданої інфляції законодавства [див., напр.: 3], приймаючи до уваги, що означений процес є вкрай «кропіткою та безперервною роботою, спрямованою на вивчення, систематизацію законодавства, вивчення практики його реалізації та забезпечення його відповідності реальним умовам життя суспільства» [4, с. 32]; 2) сприяти побудові дійсно ефективного законодавства, яким в загальному вигляді є «законодавство, котре здатне привести до потрібних результатів, викликає найбільший ефект» [5, с. 42], будучи здатним вважатись «інструментом задоволення тих чи інших інтересів суб'єктів суспільного життя» [5, с. 43].

Враховуючи викладене, зазначимо, що в наявних наукових напрацюваннях українських вчених [див., напр.: 6; 7] вже в тій чи іншій мірі окреслювались пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України, зокрема, в частині правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури. При цьому слід констатувати, що ними: 1) не охоплюється увесь комплекс актуальних проблем соціального захисту відповідної групи працівників органу публічної служби; 2) не враховуються зміни чинного законодавства, обумовлені останньою реформою прокуратури, пенсійною реформою, а також нові акти Генеральної прокуратури (Офісу Генерального прокурора), що стосуються окремих аспектів соціального захисту працівників органів прокуратури. Разом із тим, аналіз зареєстрованих в Парламенті проєктів законів України, метою яких є вирішення актуальних проблем соціального захисту працівників органів прокуратури України (Проєкт ЗУ 2020 року № 3854 та Проєкт ЗУ 2022 року № 7058), не є такими, що можуть вирішити комплекс окреслених проблем.

Додатково звернемо увагу й на те, що в наукових дослідженнях і розвідках українських вчених і дослідників, в яких формулюються авторські пропозиції з приводу вдосконалення правового режиму соціального захисту працівників органів прокуратури, не приділяється увага критичному аналізу досвіду правового регулювання соціального захисту таких працівників органів в державах постсоціалістичного простору, які наразі є державами-членами ЄС, а саме Чехії та Словаччині (враховуючи при цьому останні зміни законодавства в цих державах, спрямовані на посилення соціального захисту працівників прокуратури в умовах критичної економічної нестабільності, обумовленої пандемією коронавірусної хвороби COVID-19 та війною в Україні). При цьому необхідно наголосити на тому, що врахування європейського досвіду правового регулювання соціальних і трудових відносин в умовах реформи соціального законодавства України повинно проводитись вкрай обережно, адже в державах-членах ЄС, що підтверджують вітчизняні юристи-трудовики [див., напр.: 8, с. 196, 308, 332-333], діє соціальне законодавство, котре не завжди можна назвати таким, що є дійсно досконалим або ж більш прогресивним, в порівнянні з українським соціальним правом. На підтвердження важливості цього аспекту слід навести практику правового регулювання соціального захисту працівників прокуратури та реалізації цих норм в Чехії: 1) хоча в цій державі сформована цілісна оздоровчо-рекреаційна форма соціального захисту, в рамках формування та реалізації кадрової політики в органах прокуратури Чехії, як зазначає В. Новакова (*Věra Nováková*), котра є прокуроркою окружної прокуратури міста Яблонець-над-Нісоу (Чехія), в чеській прокуратурі має місце гендерно-стереотипний підхід під час призначення прокурорів на посади за спеціалізацією [9], що негативним чином позначається на психологічному здоров'ї працівників та на якості психологічного клімату в колективі; 2) Міністерством праці та соціальних справ Чехії в 2022 році почало зловживати правом заморожування заробітних плат прокурорам, посиляючись на потреби економії видатків Державного бюджету, хоча на початку року у відповідній економії не було об'єктивної потреби.

Враховуючи викладене доходимо думки про можливість вдосконалення правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури України в межах наступних напрямів підвищення рівня соціальної безпеки цих працівників:

1. Стратегічно-концептуальний напрям упорядкування соціального захисту працівників органів прокуратури України шляхом розроблення та затвердження Стратегії забезпечення соціального захисту працівників органів прокуратури до 2032 року.

2. Напрямок внесення комплексних змін до чинних законодавчих актів України шляхом розроблення та прийняття проєкту ЗУ «Про вдосконалення правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури». Пропонований законопроект передбачатиме внесення змін до законів України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи», «Про прожитковий мінімум», «Про Державний бюджет України на 2022 рік» та до ЗУ 2014 року № 1697. В межах внесення комплексних змін до

ЗУ 2014 року № 1697, які забезпечуватимуть юридичну визначеність оплати праці прокурорів, доцільно доповнити статтями: «Надбавка за вислугу років», «Надбавка за інтенсивність праці або за виконання особливо важливої роботи», «Надбавка за виконання обов'язків на адміністративній посаді», «Надбавка за виконання в повному обсязі роботи тимчасово відсутнього прокурора», «Надбавка за знання та використання в роботі іноземної мови», «Надбавка за почесне звання “заслужений”», «Доплата за науковий ступінь», «Доплата за виконання службових обов'язків в надурочний час», «Доплата за виконання службових обов'язків у святкові і неробочі дні та в нічний час», «Надбавка за роботу, що передбачає доступ до державної таємниці», «Преміювання прокурорів», «Зарплата прокурора при його тимчасовому відстороненні та після завершення тимчасового відсторонення». Також законопроектом слід викласти ч. 20 ст. 86 ЗУ 2014 року № 1697 в новій редакції, що визначатиме умови та порядок перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури. У межах внесення змін до законів України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» «Про прожитковий мінімум» слід скасувати п. 6 ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про Державний бюджет України на 2022 рік» та доповнити ст. 1 ЗУ «Про прожитковий мінімум» новою частиною, в якій заборонятиметься практика розмиття сутності поняття прожиткового мінімуму працездатних осіб з метою зменшення розміру посадового окладу прокурорів. В межах внесення змін до ЗУ «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» необхідно внести зміни до ч. 1 ст. 2 вказаного ЗУ, виключивши її поширення на відносини пенсійного забезпечення, які виникають на підставі норм ЗУ 2014 року № 1697.

Приймаючи до уваги викладене, можемо дійти висновку, що на сьогоднішній день, попри множину кризових явищ в економіці та в безпековій сфері України, можливим є комплексне вдосконалення чинного законодавства, яке сприятиме підвищенню рівня соціальної безпеки працівників органів прокуратури. Комплексність відповідних пропозицій виражається в тому, що вони стосуються: 1) концептуально-ідеологічної основи розвитку законодавства про соціальний захист працівників органів прокуратури, відповідної основи реалізації цих норм законодавства, а також цілісної стратегії еволюції інституту соціального захисту працівників органів прокуратури, об'єктивація якої передбачатиме створення контрольного механізму (включно із громадським контролем за цим процесом); 2) масштабного вдосконалення нормативно-правової основи соціального захисту працівників органів прокуратури, які сприятимуть юридичній визначеності сукупності соціально-забезпечувальних відносин з приводу соціальної безпеки таких працівників.

Перелік використаних джерел

1. Гунько Н.Ю. Зміни та доповнення до законів України: загальнотеоретичні та техніко-технологічні питання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2020. 230 с.

2. Копитова О.С. Теоретико-правові засади судового правозастосування : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2021. 524 с.

3. Гладкий В.В. Мінливість і занепад законодавства: постановка питання. *Актуальні проблеми реформування сучасного законодавства: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 14–15 вересня 2018 р.)*. Херсон : Гельветика, 2018. С. 5-10.

4. Легка О.В. Реалізація норм права: теоретико-правові аспекти. *Право і суспільство*. 2012. № 1. С. 30-33.

5. Тимченко Г.В. Розмежування понять ефективність законодавства та ефективне законодавство. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2014. № 9-2, Т. 1. С. 41-44.

6. Гаврилюк В.О. Тенденції подальшого розвитку правового регулювання соціального захисту працівників публічної служби. *Соціальне право*. 2021. № 1. С. 53-59. doi:10.37440/soclaw.2021.01.08.

7. Хвесюк В.І. Пропозиції щодо вдосконалення законодавства України про соціальне забезпечення працівників органів прокуратури. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2015. Вип. 4, Т. 2. С. 37-40.

8. Луцюк П. С. Концептуальні засади юридичної відповідальності в сучасних умовах розвитку трудового законодавства : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05. Сєверодонецьк, 2017. 468 с.

9. Věra Nováková: „Lidé nám nevěří a dost často ani netuší, k čemu je státní zástupce dobrý. Jsme příliš zvyklí hovořit spolu vlastním jazykem, kterému nikdo kromě nás nerozumí“. URL: <https://www.epravo.cz/top/efocus/vera-novakova-lide-nam-neveri-a-dost-casto-ani-netusi-k-cemu-je-statni-zastupce-dobry-jsme-prilis-zvykli-hovorit-spolu-vlastnim-jazykem-kteremu-nikdo-krome-nas-nerozumi-89039.html> (дата звернення: 17.02.2022).

**Величко
Камілла Миколаївна,**
здобувач вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Сенько
Вікторія Вікторівна,**
викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОЗНАКИ СУБ'ЄКТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЙ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Однією з обов'язкових (істотних) ознак, що характеризують будь-яке кримінальне правопорушення, є його вчинення суб'єктом кримінального правопорушення ч. 1 ст. 11 Кримінального кодексу України. У чинному кримінальному законі положення про цю обов'язкову ознаку конкретизовано, зокрема, в окремому розділі Загальної частини «Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт кримінального правопорушення)».

Без суб'єкта немає кримінального правопорушення. Тобто, навіть якщо відповідні суспільно небезпечні дії вчинені особою, яка не досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність, або є неосудною, такі діяння не можуть бути визнані кримінальними правопорушеннями, оскільки відсутня обов'язкова ознака кримінального правопорушення – суб'єкт кримінального правопорушення. У зв'язку з цим слід зазначити, що суб'єкт кримінального правопорушення є істотною (природною) ознакою кримінального правопорушення [1, с. 88].

Суб'єкт кримінального правопорушення характеризується трьома обов'язковими ознаками:

- а) фізична особа;
- б) осудна людина;
- в) особа, яка досягла відповідного віку.

Сукупність таких ознак суб'єкта кримінального правопорушення є обов'язковою для всіх кримінальних правопорушень (складів кримінальних правопорушень), передбачених Особливою частиною чинного Кримінального кодексу нашої країни.

Отже, ознаки суб'єкта кримінального правопорушення можуть бути критеріями для кваліфікації кримінальних правопорушень. Розрізняють такі класифікації кримінальних правопорушень в залежності від ознак суб'єкта цього протиправного діяння:

1) залежно від ступеня усвідомленості своїх дій (бездіяльності) при вчиненні кримінального правопорушення слід виділяти: а) кримінальні правопорушення, вчинені осудними особами; б) кримінальні правопорушення, вчинені обмежено осудними;

2) залежно від віку, з якого особа може бути піддана кримінальній відповідальності, кримінальні правопорушення доцільно поділяти на: а) кримінальні правопорушення, кримінальна відповідальність за які настає з чотирнадцяти до шістнадцяти років; б) кримінальні правопорушення, кримінальна відповідальність за які настає з шістнадцяти років;

3) залежно від того, чи є суб'єкт кримінального правопорушення повнолітньою особою, кримінальні правопорушення доцільно поділяти на: а) кримінальні правопорушення, вчинені неповнолітнім; б) кримінальні правопорушення, вчинені дорослими;

4) залежно від наявності чи відсутності додаткових ознак у суб'єкта кримінального правопорушення доцільно виділяти: а) кримінальні

правопорушення загального суб'єкта; б) кримінальні правопорушення зі спеціальним суб'єктом [2, с. 49].

Кримінально-правове значення кваліфікації кримінальних правопорушень за ознаками суб'єкта кримінального правопорушення виявляється в тому, що вона слугує:

- а) криміналізація (декриміналізація) суспільно небезпечних діянь;
- б) відмежування кримінальних правопорушень від діянь, які не є кримінальними правопорушеннями;
- в) розмежування видів (категорій) кримінальних правопорушень;
- г) кримінально-правова кваліфікація вчиненого;
- д) особливості звільнення від кримінальної відповідальності;
- е) особливості призначення покарання;
- є) особливості звільнення від покарання;
- ж) особливості застосування інших заходів кримінально-правового характеру.

Також варто сказати про те, що додаткові кримінально-правові ознаки спеціального суб'єкта кримінального правопорушення є надійним законодавчим засобом, що забезпечує правильну кваліфікацію кримінальних правопорушень. У цьому аспекті додаткові ознаки спеціального суб'єкта поділяються на такі групи:

- а) ознаки, що характеризують особисті якості суб'єкта кримінального правопорушення;
- б) ознаки, що характеризують становище особистості в суспільстві та сім'ї;
- в) ознаки, зумовлені професійними обов'язками та можливостями суб'єкта кримінального правопорушення.

Для окремих кримінальних правопорушень при їх кваліфікації вони виступають як обов'язкові, а в окремих випадках можуть бути розмежувальними між суміжними кримінальними правопорушеннями.

Отже, ознаки суб'єкта кримінального правопорушення мають досить вагоме значення для кваліфікації вчинених цими особами кримінальних правопорушень.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Харків: Право, 2018. 456 с.
2. Ус О. В. Теорія та практика кримінальноправової кваліфікації: лекції. Харків: Право, 2018. 368 с.

**Виногорова
Анна Сергіїна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Коренев
Андрій Олексійович,**
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Сучасна Україна перебуває у кризовому стані, що зумовлено впливом такого чинника як корупція. Саме цей фактор призвів до загрози національній безпеці та існуванню державності України в цілому. У нашій державі корупція є невід'ємною частиною політичної, економічної та інших сфер. Корупція є причиною знищення державних підприємств і ліквідації цілих галузей, які мають стратегічне значення для розвитку національної економіки. Загалом корупція як система негативних установок стала однією з найгостріших проблем сучасного суспільства, однак не тому, що вона є свідченням деградації моральних засад суспільства, а й тому, що тягне за собою негативні наслідки для більшості сфер життя. управління, економіки та промисловості.

Використання службового статусу керівниками, чиновниками та іншими особами призводить до небезпечних соціальних, економічних і політичних наслідків. На жаль, боротьба з корупцією звелася до порожніх слів і дискусій. Явище корупції глибоко вкорінене в нашій державі і приносить багато проблем. Тому в сучасних умовах аналіз історичного досвіду протидії корупції в Україні є актуальним для успішного подолання цього явища. Перш за все, слід зрозуміти зміст поняття «корупція».

Відповідно до Закону «Про запобігання корупції», корупцією є використання особою наданих їй службових повноважень або пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди самому чи іншим особам або, відповідно, обіцянку/пропозицію чи надання неправомірної вигоди особі чи на її прохання іншим фізичним чи юридичним особам з метою спонукання особи до незаконного використання наданих їй службових повноважень або пов'язаних з ними можливостей [1].

Варто сказати, що корупція – явище не нове. Воно виникло одночасно зі становленням і розвитком владно-грошових відносин у суспільстві. Перші згадки про корупцію як негативну форму державної служби містяться в

найдавнішому з відомих людству історичних пам'яток державотворення: архіві Стародавнього Вавилону, що датується другою половиною XXI ст. е

На території України це явище можна було спостерігати навіть на Запорізькій Січі, але там з ним боролися досить жорсткими методами: ті, хто потрапив у корупцію, втрачали посади, а то й життя. Все залежало від обставин злочину та громадської думки про злочинця [2, с. 38-39].

На початку XX століття аналізом корупції та методами боротьби з нею почали цікавитися багато дослідників. Значний розрив у доходах населення між розвиненими країнами і країнами третього світу призвів до необхідності міжнародних програм допомоги бідним країнам.

Провівши дослідження, експерти виявили шокуючі факти низької ефективності через корупцію в країнах з низьким рівнем доходу, що призвело до розкрадання значної частини міжнародної допомоги місцевими корумпованими елітами. Р.Ю. Половінкіна у своїй роботі виділяє наступні етапи розвитку сучасного антикорупційного законодавства в Україні:

1. Загальний (пострадянський, 1991–1995 рр.) етап.
2. Спеціальний (1995-2006) етап.
3. Етап імплементації норм міжнародного права (2006–2014 рр.).
4. Сучасний (інституційний, 2014 р. – по теперішній час) етап [3, с. 23].

Ми бачимо, що з початку 1990 р. уряд України вживає заходів щодо розробки стратегії подолання корупції, приймаються відповідні документи у вигляді державних програм, планів, концепцій тощо. корупційне законодавство проголошувало декларативні гасла та передбачало санкції за них, але вони не могли бути заходом стимулювання вчинення злочинів потенційними корупціонерами [4].

Слід пам'ятати, що такий закон, як Закон України «Про боротьбу з корупцією» від 16 листопада 1995 р. У цьому законі вперше на законодавчому рівні надано визначення поняття «корупція», під яким розуміється діяльність осіб, уповноважених виконувати функції держави, спрямовані на незаконне використання наданих їм повноважень для отримання матеріальних благ, послуг, пільг чи інших благ.

Також цей закон передбачив адміністративну відповідальність за корупційні дії, визначив коло органів боротьби з корупцією та суб'єктів відповідальності.

Наступним кроком у боротьбі з корупцією стало подання у 2006 році до Верховної Ради України пакету законопроектів. Цей пакет включав законодавчі зміни щодо ратифікації міжнародних антикорупційних актів. Завдяки цьому процесу на національному рівні Закон України «Про основи запобігання і протидії корупції» від 01.07. 2011 р.

У 2014 році для протидії цьому явищу в Україні запроваджено антикорупційну політику – комплекс правових, економічних, освітніх, виховних, організаційних та інших заходів, спрямованих на створення системи запобігання і протидії корупції та усунення причин її виникнення. Головною метою цієї політики є зниження рівня корупції та забезпечення законних інтересів громадян і суспільства від негативних наслідків. Створено

Національне агентство з питань запобігання корупції – центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику [3, с. 24].

Слід зазначити, що Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні на 2014–2017 роки» став найважливішим нормативно-правовим актом з точки зору формування засад діяльності держави в антикорупційній сфері.

Вперше в історії України такий документ затверджено у формі Закону, адже раніше такі програмні документи затверджувалися на рівні підзаконного акту у формі Указу Президента. У власній праці К.А. Чишко виділяє ключові положення, які мають бути покладені в основу формування антикорупційного законодавства в Україні, а саме:

- обґрунтовано прийняття єдиного титульного закону, який має визначити єдине поняття корупції як суспільно небезпечного діяння та єдину державну систему протидії (запобігання та протидії) корупції;

- державна система протидії корупції як невід'ємний елемент має містити превентивні антикорупційні правові механізми;

- антикорупційне правове регулювання має ґрунтуватися на засадах реальності (відповідності сучасним умовам запобігання та протидії корупції), комплексності (належного рівня правового регулювання реалізації конкретних антикорупційних правових засобів і механізмів) та ефективності (орієнтованість). на досягнення результату в найкоротші терміни шляхом впровадження найменших коштів), сукупна реалізація якого в кінцевому підсумку має нівелювати наявність фіктивних («демонстративних») та неефективних нормативно-правових засобів (державних механізмів) протидії корупції;

- соціально-економічний розвиток суспільства потребує впровадження сучасних техніко-правових засобів запобігання та протидії корупції;

- правове регулювання питань запобігання та протидії корупції повинно відображати історично зумовлені ментальні уявлення суспільства про зміст корупції, що впливає, зокрема, на правозастосовчу практику [5, с. 76].

Отже, боротьба з корупцією є ефективним інструментом підвищення авторитету державної влади та суспільної моралі. Як зазначають деякі дослідники, перший крок на цьому шляху зроблено – створено правовий механізм, який ґрунтується на міжнародних стандартах та багаторічному досвіді протидії корупції в Україні [6, с. 277].

Тому необхідно накопичувати досвід, силу, пропозиції та вдосконалювати антикорупційне законодавство, доводячи його до рівня правової позиції Конституції. При подальшому розвитку та вдосконаленні антикорупційного законодавства України необхідно враховувати зарубіжний досвід.

Перелік використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700- VII. (зі змінами і допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2020, № 6, ст.35.

2. Запобігання та протидія корупції. навч. посіб. за ред. А. М. Михненка. 4-те вид., переробл. й доповн. Київ: ДННУ «Акад. фін. управ ління». 2013. 666 с.

3. Половинкіна Р.Ю. Етапізація та періодизація антикорупційного законодавства в Україні. Держава та регіони. Серія: Право. 2019. № 3. С. 23-25. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2019/6.pdf

4. Гаман П.І. Антикорупційна державна політика: проблеми та перспективи розвитку. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 10. URL: file:///C:/Users/Win7/Downloads/Duur_2018_10_3.pdf

5. Чишко К.О. Історичні передумови формування антикорупційного законодавства України. Держава та регіони. Серія: Право. 2019. № 2 (64). С. 75-78. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/2_2019/15.pdf

6. Задирака Н.Ю., Берднікова К.В. Шляхи становлення антикорупційного законодавства в Україні. *Форум права*. 2012. № 2. С. 274-277. URL: file:///C:/Users/Win7/Downloads/FP_index.htm_2012_2_41.pdf

Вишенська

Анастасія Олександрівна,

здобувачка освіти 4 курсу

спеціальності «Право»

Київського фахового коледжу туризму та

готельного господарства

Науковий керівник:

Кучак

Олена Євгенівна,

викладач-методист,

спеціаліст вищої категорії

Київського фахового коледжу туризму та

готельного господарства

ЗАКОНОДАВЧА ТА ПРАВОВА ІНІЦІАТИВА ЩОДО ГЕНДЕРНИХ ПИТАНЬ

Європейська інтеграція України тягне за собою низку вимог міжнародних стандартів, зокрема приділення детальної уваги до гендерних питань. Однією із таких вимог виступає забезпечення гендерної рівності прав та можливостей чоловіків та жінок, оскільки гендерна рівність є основою для демократичного суспільства та передумовою людського розвитку. Прийняття нормативно-правових актів, ратифікація Україною міжнародних документів, які передбачають гендерний підхід підтверджують намагання України стати прогресивною країною в гендерних питаннях. В Україні активний процес поширення гендерних питань припадає на останні два десятиліття.

Перш за все, Конституція України регламентує рівність всіх громадян в усіх сферах життя. Зокрема, норми гендерної рівності забезпечується частиною третьою статті 24, що присвячена подоланню дискримінації стосовно жінок в Україні та наголошує на тому, що рівність прав жінок і чоловіків забезпечується наданням жінкам рівних із чоловіками можливостей у громадсько-політичній та культурній діяльності, у здобутті освіти та професійній підготовці, у праці та винагороді за неї тощо [1].

Закон України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків" від 7 січня 2005 року є первинним втіленням основних гендерних питань, особливу принципу рівності статей у спеціальному законодавчому акті [2]. Тобто ця законодавча ініціатива полягає у досягненні рівного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України.

У зв'язку з новим законом, Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову «Питання проведення гендерно-правової експертизи» від 28 листопада 2018 р. Згідно цього Міністерством юстиції щороку повинна здійснюватися гендерно-правова експертиза законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та інших нормативно-правових актів, що стосуються прав і свобод людини. Тобто завдяки цьому нововведенню новітні закони будуть прийматися із забезпеченням рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Україна останніми роками значно просунулася у гендерних питаннях. Орієнтування державної політики на створенні рівних можливостей для жінок і чоловіків, проводиться з урахуванням міжнародних документів, ратифікованих Україною. Зокрема, Загальна декларація прав людини, 1948 р.; Статут Організації Об'єднаних Націй, 1945 р.; Декларація про ліквідацію дискримінації у відношенні жінок, 1967 р.; Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації по відношенню до жінок, 1979 р.; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 1950 р.; Пекінська декларація, 1995 р. та інші.

Комітет ООН неодноразово визнавав досягнення України у сфері гендерної рівності. По-перше, ухвалення законів про запобігання домашньому насильству, внесення змін до законодавства щодо кримінальної відповідальності стосовно домашнього насильства, по-друге, введення у законодавстві поняття гендерно зумовленого насильства, прийняття низки державних стратегій та національних планів, ратифікація Конвенції Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок та домашнього насильства.

Тобто це свідчить про те, що, незважаючи на війну, Україна не нехтує соціальною сферою та гендерною політикою.

У 2021 році Кабінетом міністрів України, під керівництвом прем'єр-міністра Шмигала Д. А. було розроблено проект Стратегії забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків та жінок на період до 2030 року [4]. В даному проекті аргументуються важливість вжиття заходів задля подолання нерівності гендерів у суспільному житті, а також проводиться аналіз міжнародних нормативно-правових угод, які є основою забезпечення гендерної рівності в Україні. Цей проект був прийнятим 12 серпня 2022 року. Оскільки метою цієї стратегії є зменшення фактичної нерівності жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства, а також забезпечення впровадження міжнародних та європейських стандартів рівності, то результатом реалізації стратегії мають стати застосування системного підходу до реалізації державної політики задля забезпечення гендерної рівності та об'єднання дій центральних, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, суб'єктів господарювання для забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

Виходячи з цього, можна сказати, що держава намагається прикладати всі зусилля у гендерних питаннях, зокрема і встановлення рівності у всіх сферах життя.

Варто також зазначити, що попри значні досягнення у міжнародному суспільстві у напрямку подолання гендерної дискримінації, проблема залишається вкрай актуальною. Незважаючи на ратифікацію низки міжнародних документів та конституційного визначення гендерної рівності, в суспільстві до кінця не подолано гендерну дискримінацію.

Міжнародна спільнота постійно здійснює моніторинг стану справ із забезпеченням рівних прав і можливостей. Питання гендерної рівності включено до низки провідних міжнародних звітів, що свідчить про важливість цінності гендерної рівності. Так, станом на 2022 рік Україна посідає 60 місце з 160 країн за Індексом із гендерної рівності

У Звіті із глобального гендерного розриву 2022 р. (Global Gender Gap Report 2022), що готується Світовим економічним форумом вимірюється величина гендерного розриву у чотирьох важливих сферах нерівності між жінками та чоловіками: економічна участь, рівень освіти, сфера здоров'я та політичне представництво [5, с. 15-16]. У 2022 році Україна посідає 53 місце серед 146 досліджуваних країн у рівні освіти, 62 у економічній участі, 37 у сфері здоров'я і виживання та 100 у політичному представництві. Тобто можна дійти висновку, що низьким є жіноче представництво в державній владі, а також порівняно з минулим роком суттєво знизилась економічна участь та можливості для жінок. Жінки вимушено відійшли від участі на ринку праці, мають менший дохід, менше представлені на законодавчому рівні та лідерських позиціях. Але слід зазначити, що Україна найближча до повної гендерної рівності у сфері освіти. Це можна вважати великим прогресом у захищенні демократичних прав і можливостей всіх громадян, незважаючи на стать.

Проте, враховуючи напрямок інтеграції України до Європейського співтовариства, питання забезпечення гендерної рівності заслуговує на більшу

увагу. Тому розробка та вдосконалення гендерного законодавства є дуже важливим завданням, яке стоїть перед державною владою в міжнародній спільноті.

Перелік використаних джерел

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. – с. 141 (дата звернення: 22.11.2022).
2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 7 січня 2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 22.11.2022).
3. Питання проведення гендерно-правової експертизи: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2018 р. № 997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-2018> (дата звернення: 22.11.2022).
4. Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022-2024: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2022 р. № 752-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-2018> (дата звернення: 22.11.2022).
5. World Economic Forum. Global Gender Gap Report 2022 Insight report July 2022 – с. 374. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2022.pdf

Вітрук

Вікторія Владиславівна,

здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Ісланкін

Сергій Миколайович

старший викладач
кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ ЗАХИСНИКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Головною функцією правової держави, перш за все, є забезпечення, охорона та захист основних прав та свобод суспільства. Відповідно ст. 3 Конституції України, природні права людини, тобто, право на життя, право на здоров'я, право на честь, право на гідність, право на недоторканість та право на безпеку, вважаються найвищою цінністю та відіграють головну роль в житті

людини, також визначають зміст і спрямованість діяльності держави у всіх складових життя суспільства, також включаючи сферу кримінального судочинства та адвокатури України.

Остання редакція Кримінального процесуального кодексу України була у 2012 році, тобто з моменту поновлення кодексу минуло вже 8 років, але на сьогоднішній день існує багато питань та проблем які досі є невирішеними. Головною метою кримінального провадження перш за все є захист особи, суспільства та держави загалом від кримінальних правопорушень. А ось охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, так і залишається нажаль «планами на майбутнє».

Після набрання чинності КПК України процесуальний захист захисника, тобто адвоката набрав великих та суттєвих змін. Право на захист являє собою один із важливих моментів кримінального провадження.

Виконання йде на всіх стадіях кримінального провадження. Закріплено законодавчо, тобто існує певна законодавча гарантія встановлення істини та внесення законного та справедливого рішення суто справи.

Забезпечення захистом вважається, існування законного права для надання підозрюваному, обвинуваченому, виправданому або засудженому право на можливість використання правової допомоги захисника для вирішення справи у суді [1, с. 82-85].

Також для прикладу можемо взяти: Інститут захисту у кримінальному провадженні, відповідно до нового Кримінального процесуального кодексу України, підлягав змінам та тепер в певному обсязі відповідає Європейській конвенції про захист прав людини. Проте до сьогоднішнього дня проходять певні зміни та вдосконалення кодексу для кращого захисту суспільства.

На сам перед це стосується захисту, більше уваги вже ми бачимо виділено пункту участі захисника у кримінальному провадженні, тому новий кодекс більш якісно гарантує підозрюваному, обвинуваченому, виправданому або засудженому реалізувати права на захист, обумовлено це тим, що, випадки обов'язкової участі адвоката значно розширені. Але, недоліки є, та потребують їх вирішення.

Саме звертаю увагу на питання забезпечення прав на захист та обов'язкової участі захисника у кримінальному провадженні. У кримінальному процесі фундаментальним можна відзначити право на захист.

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає випадки обов'язкової участі захисника у кримінальному процесі, а також чітко зазначений момент коли має бути залучений захисник.

В наш складний час, чинник КПК України закріплює обов'язкову участь у кримінальному провадженні щодо особливо тяжких випадків – з моменту набуття особи статусу підозрюваного (ч. 1 ст. 52 КПК України).

Також однієї з не менш головних є залучення захисника щодо реабілітації померлої особи – настає з моменту виникнення права на реабілітацію (п. 6 ч. 2 ст. 52 КПК України).

Звернути увагу перш за все потрібно на те, що в статті 52 КПК України перелічені не всі випадки участі захисника у кримінальному провадженні.

Прикладом є неможливість судового розгляду без сторони захисту. На випадок якщо обвинуваченого видаляють з зали судових засідань, на момент його відсутності захисник повинен бути з обвинуваченим, вважається також обов'язковим.

Як ми можемо помітити, законодавець прямо не передбачає обов'язкову участь захисника під час розгляду клопотання про здійснення спеціального судового провадження. Адже таку норму було б краще передбачити. Задоволення або незадоволення відповідного клопотання вважається прямим обвинуваченням прокурора є прямим інтересом обвинуваченого. В такій ситуації сторона захисту залишається без захисту. Відсутність сторони захисту вважається прямим порушення закону, порушує права на захист та принцип змагальності сторін.

На підставі аналізу КПК України та його оновлення можна зробити такі висновки. Норма КПК України про обов'язкову участь захисника у кримінальному провадженні є загальною, кодекс потребує детальнішої уваги на пункти захисника у кримінальному провадженні.

Перелік використаних джерел

1. Маланчук П.М. Актуальні проблеми участі захисника у кримінальному провадженні. – правові горизонти.- 2017р. – Вип.3(16).- с.82-85.
2. Шнягін О.Г. Реалізація функції захисту в кримінальному процесі України: дис., канд. Спец. Наук: спец. 12.00.09 Київ, 2010. 20с.

Вітрук

Вікторія Владиславівна,

здобувачка вищої освіти

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Моїсєнко

Денис Миколайович,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук

ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Відтворення конституційного принципу верховенства права також на рівні галузевого законодавства підкреслює виняткове методологічне значення, яке цей принцип має у галузях процесуального права.

Це виявляється, зокрема, у тому, що правопорядок, виступаючи принципом-максимумом, переносить всю сукупність конституційно-правових цінностей (справедливість, гуманізм, рівність тощо) у сферу громадянської справедливості, а також вимагає дотримання загальних принципів права та міжнародних стандартів справедливого відправлення правосуддя під час відправлення правосуддя у цивільних справах [1].

У той самий час дуже важливо з погляду ефективної реалізації зазначеного принципу розуміти його зміст, особливо з урахуванням те, що у тексті ЦПК роз'яснень немає. Так, на рівні цивільного процесуального законодавства верховенство права згадується у наступних контекстах: у п. 1 ч. 2 ст. 2 ЦПК воно визнається основною засадою (принципом) цивільного судочинства; у ч. 1 ст. 10 ЦПК зазначається, що суд при розгляді справ керується принципом верховенства права; у ч. 1 ст. 263 ЦПК міститься положення про те, що судові рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним та обґрунтованим [1].

Зважаючи на предмет нашого дослідження, на наш погляд, аналіз практики ЄСПЛ дозволяє виокремити наступні ключові концепти, що складають зміст принципу верховенства права в цивільному судочинстві:

а) визнання пріоритетності прав людини;

б) законність, що передбачає неухильне дотримання під час здійснення цивільного самочинства норм процесуального та матеріального законодавства за умови, що воно відповідає встановленим ЄСПЛ вимогам до «якості закону», зокрема є доступним та передбачуваним;

в) юридична визначеність, яка гарантує передбачуваність та стабільність правозастосування, передбачаючи заборону надмірного формалізму та застосування зворотної дії закону, забезпечення єдності судової практики, дотримання правила *res judicata* та вимогу виконання судових рішень;

г) пропорційність, що спрямована на забезпечення розумного балансу приватних і публічних інтересів у сфері здійснення правосуддя в цивільних справах, відповідно до чого під час розгляду справи в порядку цивільного судочинства та ухваленні рішення у справі цілі обмежень прав людини повинні бути істотними, а засоби їх досягнення – обґрунтованими і мінімально обтяжливими для осіб, чий інтереси обмежуються;

д) доступність правосуддя, що гарантує право на доступ до суду, а в окремих випадках також право на ефективні засоби правового захисту та право на доступ до альтернативних способів вирішення спорів;

е) гарантії права на справедливий судовий розгляд, зокрема, незалежність та неупередженість суду, рівноправність та змагальність судочинства, заборону втручання законодавця у процес відправлення правосуддя, вмотивованість судових рішень тощо.

Підводячи підсумки, можна зазначити, що принцип верховенства права вважається фундаментальним принципом права, і перш за все проявляється в

доступі кожної особи до правосуддя, що полягає в можливості в судовому порядку захистити свої оспорювані, невизнані чи порушені права, отримати судові рішення у зрозумілій формі, виконання якого забезпечене державним примусом.

Перелік використаних джерел

1. Цувіна Т.А. Принцип верховенства права у практиці європейського суду з прав людини. *Часопис Київського університету права*. № 4. 2019. С. 373 – 379

Вольтобрісов

Альберт Владиславович,

здобувач вищої освіти

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сенько

Вікторія Вікторівна,

викладач кафедри

кримінально-правових дисциплін,

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОСОБНИЦТВО ДЕРЖАВІ-АГРЕСОРУ

Кримінальні правопорушення з питань безпеки та миру стали дуже популярними не тільки у медіапросторі в ролі пропаганди, а також в сучасних реаліях України, оскільки мова йде про посягання на її територіальну цілісність, порушення суверенітету, а також основного державотворення. Україна вже протягом 8 років дає відсіч агресору та веде справедливу війну за відновлення своєї незалежності, для того, аби відновити свободу та права людей які майже кожен день порушуються в суспільних відносинах. Одне із багатьох явищ яке підриває забезпечення національної безпеки, миру, конституційному ладу та іншим національним інтересам України – це пособництво державі-агресору.

З метою встановлення справедливого покарання для осіб, які допомагають державі-агресору, а також обмеження доступу таких осіб до посад, пов'язаних із виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, 14 квітня 2022 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей

застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки» № 2198-IX [1].

Цим Законом доповнено Кримінальний кодекс України новою статтею 111-2.

Зокрема, ця стаття встановлює кримінальну відповідальність за пособництво державі-агресору [2].

Зазначимо, що склад кримінального правопорушення – це сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, що дозволяють кваліфікувати суспільно-небезпечне діяння як конкретне кримінальне правопорушення.

В ознаках складу цього кримінального правопорушення досить цікаво визначений спеціальний суб'єкт: громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, за винятком громадян держави-агресора.

За суб'єктивною стороною кримінальне правопорушення вчиняється з метою завдати шкоди Україні, а отже може бути у формі прямого або непрямого умислу.

Об'єктивна сторона має вираження у формі дій: 1) реалізація чи підтримка рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора з метою завдати шкоди Україні; 2) добровільний збір, підготовка та/або передача матеріальних ресурсів чи інших активів представникам держави-агресора, її збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора з метою завдати шкоди Україні.

Крім того, у диспозиції статті наявна спеціальна мета вчинення злочину – завдання шкоди Україні.

Щодо місця та обстановки вчинення злочину законодавець не конкретизує за яких умов обов'язково може бути вчинено вказане правопорушення, тобто і до тимчасової окупації певної території та вже під час такої окупації шляхом вчинення дій на користь окупаційної адміністрації держави-агресора, на відміну від положень за ст. 111-1 КК (Колабораційна діяльність), за якими незаконні дії вчиняються переважно на тимчасово окупованій території тощо [3].

Покарання за дії передбачені статтею 111-2 КК України караються позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої [4].

Підсумовуючи вищезазначене, зауважимо, що умови воєнного стану та постійної загрози з боку країни-агресора ставлять на перше місце ефективний захист національної безпеки України та протидію посягань на неї. Адже однією з найбільш відчутних є загроза саме національній безпеці України. Якщо раніше велося багато дискусій стосовно того, чи обґрунтованим є розташування Розділу «Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки» КК України на першому місці, наприклад, перед кримінальними правопорушеннями проти життя та здоров'я особи, то сьогодні в доцільності та обґрунтованості такого розташування кримінально-правових норм, що покликані захистити національну безпеку України, ніхто вже не сумнівається.

Перелік використаних джерел

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки: Закон України від 14.04.2022 р. № 2198-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-20#Text> (дата звернення: 19.11.2022).

2. Кримінальна відповідальність за пособництво державі-агресору: веб-сайт. URL: https://chnr.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=313710 (дата звернення: 19.11.2022).

3. Пособництво державі-агресору та відповідальність за такі дії: веб-сайт. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D1%96-%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%BE%D1%80%D1%83_%D1%82%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B4%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_%D0%B7%D0%B0_%D1%82%D0%B0%D0%BA%D1%96_%D0%B4%D1%96%D1%97 (дата звернення: 19.11.2022).

4. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III: станом на 6 листоп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 19.11.2022).

**Гавурська
Каріна Євгенівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Коренев
Андрій Олексійович,**
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

Одним із негативних явищ, яке, у свою чергу, гальмує політичний, соціальний та економічний розвиток сучасної України, є корупція, яка вражає

всі сфери життя суспільства. Про високий рівень корупції в Україні свідчать показники глобального рейтингу Corruption Perceptions Index, сформованого антикорупційною організацією Transparency International, за яким у 2020 році Україна посіла 117 місце зі 180 країн світу [1]. Для вирішення проблеми корупції парламент ухвалив прогресивне антикорупційне законодавство, сформував нові суб'єкти реалізації антикорупційної політики, запровадив нові заходи щодо запобігання та протидії корупції. Але, аналіз показує більшу неефективність цих реформ.

Аналіз чинного законодавства України показує, що кількість нормативно-правових актів, які так чи інакше розглядають проблему корупції та нормативно-правову базу боротьби з нею, є досить великою. З 2014 року Верховна Рада України оголосила про початок антикорупційної реформи та ухвалила ряд законодавчих актів у цій сфері. Так, Верховною Радою України прийнято Закони України «Про запобігання корупції» [2], «Про Національне антикорупційне бюро України» [3]. Зокрема, передбачалося створення спеціально уповноважених органів у сфері протидії корупції та вдосконалення правової та інституційної бази нової системи державної антикорупційної політики. Але можна сказати, що нормативно-правові акти виявилися недовірливими.

При формуванні якісного антикорупційного законодавства необхідно враховувати особливості підходів до визначення поняття корупції, оскільки суспільство досі не має чіткого розуміння цього. Слід визначити, що однією з перешкод у розвитку антикорупційного законодавства в Україні є відсутність ґрунтового та зрозумілого визначення поняття корупції та донесення його до суспільної свідомості. Водночас недосконалість правових норм та суб'єктивний вимір у політиці тягнуть за собою зростання ризиків корупційних зловживань, що, конвертуючись у належний рівень ефективності та доцільності прийнятих рішень, призводить до вкрай негативних наслідків у житті суспільства [4, с. 5].

У частині 1 ст. 1 Закону України «Про боротьбу з корупцією» визначено спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції – органи прокуратури, Національної поліції, НАБУ, НАЗК. Аналізуючи антикорупційне законодавство країн Європейського Союзу, слід зазначити, що у більшості країн із низьким рівнем корупції відсутня така ієрархія органів із запобігання та протидії корупції. На нашу думку, Україні слід звернутися до досвіду таких країн, як Естонія та Норвегія. Наприклад, в Естонії взагалі немає спеціальних антикорупційних органів, оскільки в цій країні політична воля політиків полягає в тому, щоб викоринити хабарництво. Що стосується Норвегії, то в цій державі боротьбою з корупцією займаються два органи: спеціалізована поліція та спеціалізована прокуратура, до повноважень яких входять лише серйозні та важливі справи, все інше розслідує поліція [5, с. 359].

Крім того, з 2001 року в Естонії працює децентралізована система обміну даними між державними відомствами X-Road. Найважливішим результатом проекту X-Road щодо зменшення корупції є створення децентралізованої системи, в якій жодна посадова особа чи установа не може повністю

контролювати систему самостійно. Громадяни безпосередньо взаємодіють з владою у віртуальному онлайн-вимірі, де корупційні схеми неможливі.

Вважаємо доцільним перейняти досвід Естонії у напрямку запровадження цієї автоматизованої бази даних в Україні. Удосконалюючи ресурс електронного урядування, необхідно висвітлити питання електронного декларування. Як вирішення проблеми тривалого та не завжди зрозумілого процесу для суб'єктів декларування, сформувавши в X-Road зведену єдину базу даних, завдяки якій щорічні декларації будуть формуватися та перевірятися автоматично з офіційних реєстрів. Це, у свою чергу, дозволить уникнути значної кількості помилок при заповненні е-деклараций та звільнить НАЗК від постійного моніторингу та перевірки декларацій суб'єктів декларування. Не можна не погодитися з В.М. Пасічника, що безпосередньою умовою успіху боротьби з корупцією є посилення кримінальної відповідальності за вчинення корупційного злочину [6, с. 6].

Відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією, та корупційні злочини містяться в Кодексі України про адміністративні правопорушення та Кримінальному кодексі України. Проте норми, які закріплені в цих нормативно-правових актах, не є ефективними та містять певні проблеми реалізації. Серед адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, протоколи про правопорушення у вигляді повідомлення про наявність реального конфлікту інтересів (ч. 1 ст. 172-7 КУпАП) та вчинення дій чи прийняття постанови. в умовах реального конфлікту інтересів (ч. 2 ст. 172-7 КУпАП) найчастіше звертаються до НАЗК. Важливо, що для встановлення факту реального конфлікту інтересів має бути безпосередньо встановлено, що: а) є приватний інтерес; б) суперечить посадовим чи представницьким повноваженням; в) таке протиріччя справді впливає на об'єктивність чи неупередженість прийняття рішень чи вчинення дій.

Згідно з Антикорупційною стратегією на 2020-2024 роки, проблема проявляється також у тому, що більшість осіб, винних у вчиненні корупційних правопорушень, уникають адміністративної відповідальності та/або стягнення, використовуючи системні недоліки існуючого порядку притягнення осіб до адміністративної відповідальності та недосконалості судової системи. Тому необхідно вдосконалити законодавство, що регулює порядок притягнення осіб до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією, зокрема: спростити порядок виклику та вручення протоколів про такі правопорушення; запровадити систему електронного провадження у справах про адміністративні правопорушення; встановити заборону на звільнення від адміністративної відповідальності за такі правопорушення через малозначність. Перш за все, необхідно: усунути розбіжності між положеннями Кримінального кодексу України та Закону «Про запобігання корупції» щодо визначення корупційних кримінальних правопорушень; санкції за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень мають бути пропорційними та мати значний охоронно-профілактичний ефект; жодне з корупційних кримінальних правопорушень не повинно кваліфікуватися як кримінальний проступок; внести зміни до кримінального законодавства, згідно

з якими особи, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, після припинення такої діяльності можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності за незаконне збагачення; запровадити систему електронного кримінального провадження.

Отже, проаналізувавши поточний стан актів антикорупційного законодавства України, можна зробити висновок про недосконалість нормативно-правових актів, зокрема подвійне тлумачення, несистемність актів, наявність правових прогалів тощо. Слід виокремити такі напрямки реформування цієї сфери: удосконалення законодавчої бази діяльності антикорупційних органів; приведення кримінального та адміністративного законодавства у відповідність до стандартів Ради Європи в частині чіткості формулювання диспозицій статей та посилення санкцій за їх порушення з урахуванням ознак складу правопорушення; законодавче закріплення та забезпечення дієвого контролю з боку громадськості у цій сфері, зокрема шляхом проведення соціологічного моніторингу у сфері запобігання корупції серед усіх соціальних верств населення в різних регіонах держави, що призведе до якісного дослідження масштабів поширення корупції; запровадити в Україні електронне урядування, запровадити електронну систему виробництва.

Перелік використаних джерел

1. Дослідження міжнародної організації Transparency International «Індекс сприйняття корупції-2020». URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2020/>.
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700- VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
3. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>
4. Адміністративно-правова реформа в Україні. За заг. ред. С. В. Петкова. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. 180 с
5. Буряк К. Особливості антикорупційного законодавства в країнах Європейського Союзу. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 2. С. 356–360. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/2/61.pdf>.
6. Пасічник В.М. Демократизація державного управління у контексті забезпечення національної безпеки та боротьби з корупцією. *Демократичне врядування*. 2014. № 13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2014_13_5.

**Гаращук
Діана Петрівна,**
ад'юнкт кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИННОГО ПОСЯГАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕЗАКОННОГО ЗАЙНЯТТЯ РИБНИМ ДОБУВНИМ ПРОМИСЛОМ

Проблематикою для сьогодення є раціональне використання природних ресурсів. Держава, в свою чергу, вживає регулятивні заходи, щодо контролю використання таких ресурсів. Одним з таких заходів є кримінальна відповідальність громадян за порушення вимог видобування водних живих ресурсів із природного середовища внаслідок якої, була спричинена істотна шкода, передбачена ст.249 КК України - незаконне зайняття рибним добувним промислом.

Дане кримінальне правопорушення, останнім часом, є досить поширеним на всій території України, де розташовані водні ресурси і тому вивчення узагальненої інформації про вчинене протиправне діяння, є досить важливим заходом при проведенні досудового розслідування. Одним з основних елементів криміналістичної характеристики незаконного зайняття рибним добувним промислом є предмет злочинного посягання.

Починаючи розгляд зазначеного елемента криміналістичної характеристики вважаємо за необхідне навести думку В. Ю. Шепітько, який наголошує, що предмет злочинного посягання – це речі матеріального світу, впливаючи на які особа посягає на ті або інші суспільні відносини. Точне встановлення предмета злочинного посягання дає можливість відмежувати один злочин від одного, суміжного з ним. Ті або інші ознаки предмета посягання можуть виступати як пом'якшуючі або обтяжуючі обставини одного і того ж злочину або перетворювати злочин в особливо тяжкий вид [2, с. 427-428].

В свою чергу М. В. Салтевський зазначає, що предмет безпосереднього посягання - це найрізноманітніші фізичні об'єкти (речі і предмети) органічного і неорганічного походження, які є матеріальним вираженням суспільних відносин [1, с. 268].

Предметом незаконного зайняття рибним добувним промислом є водні живі ресурси, тобто організми, життя яких постійно або на окремих стадіях розвитку неможливе без перебування (знаходження) у воді. Це, зокрема: риби різних видів на всіх стадіях свого розвитку - статевозрілі екземпляри, мальки, ікра (прісноводні, солонуватоводні, морські, анадромні, катадромні, напівпрохідні) [3, с. 120-121].

Аналізуючи предмет вищевказаного протиправного діяння необхідно зазначити, що він відіграє значну роль, оскільки є характеристикою такої умови як істотна шкода. На те, що шкода є істотною, можуть вказувати, зокрема, такі дані: знищення нерестовищ риби; вилов риби в період нересту, нечисленних її видів або тих, у відтворенні яких є труднощі; добування великої кількості риби, риби вилов якої заборонено; тощо [4]. І тому у разі її наявності у прокурора, слідчого або дізнавача є достатні підстави розпочати досудове розслідування за фактом незаконного зайняття рибним добувним промислом, або у разі відсутності істотної шкоди притягти особу до адміністративної відповідальності.

Крім того необхідно звернути увагу на те, що не є предметом досліджуваного кримінального правопорушення виловлена риба зі спеціально облаштованих або пристосованих водоймищ, у яких вони вирощуються підприємствами, організаціями чи громадянами [4].

Предмет злочинного посягання, як складова частина криміналістичної характеристики незаконного зайняття рибним добувним промислом, є основою для обвинувального вироку суду. Оскільки матеріальні об'єкти (риби різних видів на всіх стадіях свого розвитку) вилучені в ході проведення огляду місця події або обшуку, визнаються, уповноваженими особами на проведення досудового розслідування, речовими доказами, які ураховуються суддею при винесенні рішення про притягнення винної особи до кримінальної відповідальності.

Перелік використаних джерел

1. Криміналістика: у 2 ч. / М. В. Салтевський. Харків : Консум, 2001. Ч. 2. 528 с.
2. Криміналістика / за ред. В. Ю. Шепітько. Київ: Ін Юре, 2016. 640 с.
3. Методика розслідування окремих видів злочинів / за заг. ред. Є. В. Пряхіна. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 312 с.
4. Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довілля: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 10.12.2004 р., № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017700-04#Text>(дата звернення: 25.11.2022).

Анастасія Гордієнко,
здобувачка вищої освіти
ННІ та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ПІД ЧАС АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

В сучасному глобалізованому світі розвиток академічної мобільності для української спільноти є неймовірно важливим. Українська система вищої освіти приєдналася до Болонського процесу в 2005 році, що передбачало повноцінне входження до світового і, перш за все, європейського освітнього простору. На даний момент Україна має низку багатосторонніх договорів в галузі освіти, а також бере участь в DAAD, Erasmus+, IREX, Muskie, UGRAD. Процеси мобільності студентів, викладачів та науковців наповнюють реальним змістом та досвідом європейську інтеграцію України.

В XXI столітті за допомогою інтернаціоналізації освіти формується полікультурне освітнє середовище, тож процеси академічної мобільності серед викликів сучасного світу є актуальними. Під впливом глобалізації, з'являється питання досягнення високого ступеня міжкультурної комунікації та

інтенсивності взаємодії представників різних культур під час академічної мобільності. В процесах культурної, політичної, економічної інтеграції та уніфікації, об'єктивною передумовою для виникнення яких є становлення інформаційного суспільства, розвиток засобів комунікації, переосмислення цінностей, вища освіта стає важливим фактором суспільного розвитку [1, с. 71]. Тож студент, викладач чи науковець має усвідомлювати виклики в новій незвичній академічній сфері, бути готовим до адекватної адаптації в іншому мовному та культурному середовищі та мати змогу адаптуватися до нових культурних цінностей та тенденцій. Рівень толерантності світогляду, здатність до міжкультурної толерантності, екзистенціальна відкритість та вміння гнучко пристосовуватися до змін як аспекти міжкультурної взаємодії проходять випробування у середовищі академічної мобільності, що також є складним процесом професійного та особистісного розвитку, що підтверджує взаємозв'язок процесу участі в академічному обміні із процесом трансформації індивідуальності [1, с. 98].

Ми живемо в період збільшення полікультурних зв'язків, який характеризується багатоетнічністю та полілінгвістичністю, багатоманітністю традицій і тенденцій, способів мислення та ін. На нашу думку, людина в сучасному світі повинна бути носієм мультикультуралізму, володіти глибокими знаннями про різноманітні культури та їх історію, адже це забезпечує баланс між локальним та глобальним, тобто людина має уявлення щодо реалій глобалізованого світу, а також є громадянином світу і громадянином своєї держави, залишаючись її патріотом.

Програми академічної мобільності виступають основою для ефективної інтеграції в культурний простір іншої країни, адже учасники не лише набувають фахові знання, але й якісно взаємодіють із місцевою спільнотою, в процесі цього і налагоджується крос-культурна комунікація, коли спостерігається опанування іноземною мовою, а також й набуття мовних навичок в процесі комунікації з місцевими мешканцями даної країни або студентами з інших держав [2, с. 89].

Отже, наразі здійснюються процеси модернізації в галузі вищої освіти, які сприяють ще більшій масштабності та ефективності академічних обмінів, що сприяє підтриманню високого рівня міжкультурних комунікацій серед наукової спільноти. Україні як країні, яка бере активну участь у міжнародних та європейських програмах, варто не лише отримувати досвід, а й почати пропонувати і реалізовувати своє. Поширення позитивного міжнародного іміджу України в академічному середовищі відбувається також в процесі взаємодії українських та іноземних студентів і науковців. Плідна активна міжкультурна взаємодія України з іншими країнами в світовому, та, особливо, європейському освітньому середовищі сприяє входженню нашої держави в глобальний академічний простір, як повноправного учасника і стратегічного партнера.

Перелік використаних джерел

1. Академічна мобільність: відповідь на виклики глобалізації: монографія. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2014. 279 с.

2. Леві-Джордж О. В. Міжкультурна комунікація учасників програм. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2021. №22. С. 87-91.

Гринік
Аліна Вячеславівна,
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Медяник
В'ячеслав Анатолійович,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат політичних наук

МІЖНАРОДНЕ СПІВТОВАРИСТВО ЯК ПРАВОВА РЕАЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Важливим аспектом розвитку кожної правової держави залежить від ступеню розвитку міжнародних відносин між державами та її участі у міжнародних співтовариствах. Розвиток міжнародних відносин на міжнародному універсальному рівні почав формуватися після Першої світової війни шляхом співробітництва держав. Міжнародне публічне право представляє собою сукупність правових норм, що регулюють міжнародні відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права. Як наслідок, міжнародне право створюється і застосовується у певному середовищі, яким є саме міжнародне співтовариство [1, с. 41-46].

Міжнародне співтовариство представляє собою сукупність суверенних держав, що підтримують взаємини на міжнародному рівні та є інструментом спільного вирішення міжнародних проблем, що торкаються інтересів кількох держав чи груп їх громадян. Термін міжнародне співтовариство часто вживається для позначення взаємопов'язаної системи держав світу. Залежно від контексту може вказувати на різні групи країн, що об'єднуються за різними економічними, політичними та ідеологічними характеристиками. Іноді означає існуючі міжнародні організації, насамперед ООН, як організацію, що об'єднує практично всі країни земної кулі. Міжнародні відносини поділяються на політичні, економічні, науково-технічні, ідеологічні, культурні, військові та інші. Серед них на першому плані стоять міжнародні політичні відносини, які відрізняються від інших відносин цього рівня тим, що, по-перше, торкаються

сфери державних інтересів та міждержавної взаємодії, по-друге – сферу владних відносин у міжнародних відносинах [2, с. 5-13].

Питанню міжнародного співтовариства як правової реальності міжнародних відносин приділяли увагу такі науковці, як: С.В. Головатий, В.І. Євінгов, Ю.А. Іванов та багато інших.

Метою є теоретичне дослідження правової основи міжнародного захисту прав та свобод людини.

Різні країни світу об'єднуються в міжнародні співтовариства для зміцнення світового порядку у сфері політики, економіки, науки, культури та створюють механізми реалізації зазначеними організаціями своїх функцій. Сучасний стан та перспективи розвитку економіки нашої держави багато в чому залежить від співробітництва з такими міжнародними організаціями як Міжнародний валютний фонд далі (МВФ), Світова організація торгівлі. Україна стала членом МВФ у 1992 році, що сприяло співпраці в межах членства з підтримки платіжного балансу та механізму розширеного фінансування, отримання щорічних консультацій та технічної допомоги у зазначеній галузі. Україна є членом багатьох міжнародних співтовариств та була серед засновників Організації Об'єднаних Націй, далі (ООН), в межах якої здійснюється міжнародний захист прав та свобод людини. Одним з найважливіших досягнень ООН є створення низки законів щодо прав людини, універсального кодексу, який захищається на міжнародному рівні, до якого може приєднатися будь-яка держава і до реалізації якої прагнуть всі люди. Дотримання норм міжнародного права та відповідних міжнародних договорів є обов'язком кожної держави, яка є членом зазначених домовленостей та підписала відповідні правові акти [3, с.41-49]. Членство у Раді Європи стимулювало процес підготовки та ухвалення Конституції України.

Після ухвалення Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 року, Першого Протоколу та протоколів №2 , 4, 7 та 11 до Конвенції» питання прав і свобод людини, який до цього вивчався в основному західними теоретиками та експертами, отримав зовсім інший практичний вимір у нашій державі [4]. Україна визнала дію норм зазначеної Конвенції на своїй території. Для розв'язання глобальних екологічних проблем з метою інтеграції нашої держави до світового співтовариства, Україна співпрацює з міжнародними організаціями в сфері охорони навколишнього природного середовища. Співпраця з міжнародними товариствами дає змогу нашій державі отримувати фінансову допомогу для вирішення проблем у тій чи іншій галузі, брати активну участь у переговорному процесі з метою вирішення актуальних для нашої країни проблем. Стан та тенденції міжнародних відносин впливають на внутрішнє законодавство країни. Принципи та засади, якими керуються міжнародні співтовариства створюють правові основи регулювання різних сфер життя держав учасниць цих організацій.

Підсумовуючи зазначимо, що кожна демократична та правова держава повинна виробляти дієву політику щодо розвинення міжнародних відносин та зміцнення вже існуючих відносин у галузі міжнародного права. Від ступеню

розвитку міжнародних відносин держави та її участі у міжнародних співтовариствах залежить розвиток у сфері політики, економіки, науки, культури та інших галузях.

Сучасний стан та перспективи розвитку економіки нашої держави багато в чому залежить від співробітництва з такими міжнародними організаціями як МВФ, Світова організація торгівлі. Важливим кроком у міжнародних відносинах став вступ України до Ради Європи, внаслідок чого Україна стала учасником безлічі багатосторонніх європейських актів. Членство у Раді Європи стимулювало процес підготовки та ухвалення Конституції України. Статут ООН вперше закріпив обов'язок міжнародного співробітництва у галузі захисту прав людини. Одним з найважливіших досягнень ООН є створення низки законів щодо прав людини, які захищаються на міжнародному рівні. Для розв'язання глобальних екологічних проблем, Україна співпрацює з міжнародними організаціями в сфері охорони навколишнього природного середовища. Наша держава повинна неухильно дотримуватися норм міжнародного права та міжнародних договорів як держава учасниця зазначених домовленостей. Міжнародне співтовариство як сукупність суверенних держав, підтримує взаємини на міжнародному рівні та спільно вирішує проблеми, що торкаються інтересів держав учасниць у сфері політики, економіки, науки, культури та інших.

Перелік використаних джерел

1. Репицький В.А., Гутник В.С Сучасні проблеми міжнародного права: навчальний посібник. Львів-Одеса, 2017. 561 с.
2. Кузь О.М., Коротков Д.С., Михайличенко Д.Ю., Бровко О.В. Міжнародні відносини та світова політика: навчальний посібник. Харків, 2020. 199 с.
3. Шуміло І.А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ, 2018. 168 с.
4. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу №2,4,7 та 11 до Конвенції: Закон України № 475/97-ВР від 17.07.97 (дата звернення 02.11.2022 р.).

**Гринік
Аліна Вячеславівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Мінакова**

Євгенія Валеріївна,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

ДИСКРИМІНАЦІЯ ЗА ОЗНАКОЮ СЕКСУАЛЬНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ

На сучасному етапі розвитку демократичного українського суспільства і в умовах євроінтеграції України спостерігається загострення проблеми дискримінації осіб нетрадиційної сексуальної орієнтації у всіх проявах соціально-економічного життя. Законодавство України не містить визначення ні сексуальної орієнтації, ні гендерної ідентичності, що зумовлює труднощі у їх застосуванні в контексті дискримінації. Водночас ці два поняття (особливо «сексуальна орієнтація») є досить вживаними у міжнародно-правових документах, ратифікованих Україною.

У широкому значенні сексуальна орієнтація є однією з природних властивостей людської особистості, яка полягає у спрямованості психоемоційної сфери людини, її еротичного (чуттєвого) потягу та сексуальних потреб на представників виключно або майже виключно протилежного гендеру (гетеросексуальність), виключно або майже виключно свого гендеру (гомосексуальність) або на представників обох гендерів (бісексуальність) [1, с. 58].

З медичної точки зору, всі три різновиди сексуальної орієнтації є нормативними й не становлять самі по собі хвороби чи поведінкового розладу. Зокрема, у міжнародній класифікації хвороб зазначено, що сексуальна орієнтація сама по собі не повинна розглядатись як відхилення.

Гендерна ідентичність – це глибоке усвідомлення людиною внутрішніх та індивідуальних особливостей гендерної належності, яка може як співпадати, так і не співпадати зі статтю людини за народженням [2, с. 71]. Під дискримінацією зазвичай розуміють негативне ставлення, упередженість, насильство, несправедливість і позбавлення певних прав людей з причини їхньої належності до певної соціальної групи [3, с. 55]. Прийнято вважати, що в боротьбі з дискримінацією головною метою є формування толерантного ставлення соціуму до тих, хто зазнає утисків. Особи, що об'єднані спільними інтересами, проблемами та цілями, сповідують нетрадиційну сексуальну орієнтацію, а також борються за свої громадянські права, отримали назву ЛГБТ-спільнота або ЛГБТ-люди.

Український ЛГБТ-рух є невід'ємною частиною громадянського суспільства України. ЛГБТ (англ. LGBT) – це абревіатура, що виникла в англійській мові для позначення лесбійок (Lesbian), геїв (Gay), бісексуалів (Bisexual) і трансгендерів (Transgender), тобто всіх тих, хто має нетрадиційну сексуальну орієнтацію [4, с. 28].

Як і в інших країнах, точна кількість лесбійок, геїв, бісексуалів і трансгендерів (ЛГБТ) в Україні невідома. Більшість приховує свою сексуальну

орієнтацію та гендерну ідентичність. В результаті оцінити їх кількість в Україні вкрай важко.

Особливості розвитку українського суспільства не дають підстав стверджувати, що воно готове до обговорення проблем трансгендерів та осіб з нетрадиційною сексуальною орієнтацією, унормування їх життя, а також до захисту їх прав.

Учасниками ЛГБТ-руху є громадяни України, на яких поширюються усі права і свободи, закріплені в Конституції України.

Втім, на практиці українське суспільство в своїй більшості не готове сприймати нетрадиційну сексуальну поведінку як норму для певних соціальних груп, що відбивається на звуженні їх правових можливостей та різного роду дискримінацій. Така ізоляція сексуальних меншин – це не тільки трагедія людства, а й серйозний, самостійно нанесений економічний збиток. Адже існування такої нерівності погіршує якість людського потенціалу, уповільнює економічне зростання, ослаблює систему державного управління, знижує ефективність реалізації стратегій розвитку та боротьби з бідністю [5, с. 239].

Україна, як демократична держава, підтримує тенденції загальносвітового розвитку. Законодавство країни еволюціонує в напрямку закріплення прав меншин та запобігання їх дискримінації.

Одночасно в країні розвивається ЛГБТ-рух, який досить активно виступає за забезпечення рівних прав з іншими суспільними групами для свого повноцінного функціонування.

Щодо зниження дискримінації за сексуальною орієнтацією треба внести зміни до правового, соціально-економічного та культурного життя, цим самим розпочати шлях досягнення рівності, який включає в себе низку наступних пунктів:

- 1) досягнення рівної економічної незалежності для жінок та чоловіків незалежно їхньої приналежності до тої чи іншої сексуальної орієнтації;
- 2) збільшення узгодженості роботи, приватного та сімейного життя;
- 3) просування рівної участі громадян незалежно від сексуальної орієнтації у прийнятті рішення;
- 4) подолання гомофобії та викорінення фізичного насильства та відкритої моральної зневаги та знущань щодо ЛГБТ-осіб;
- 5) усунення гендерних стереотипів в суспільстві;
- 6) просування гендерної рівності поза межами ЄС, включити базову інформацію про сексуальну орієнтацію до освітніх програм (виховання сучасної молоді повинно включати до себе толерантне ставлення до ЛГБТ-осіб) [2, с. 163].

Крім того, формування політики «прийняття» сексуальних меншин у суспільстві, а не «терпимості», підвищити правову культуру українців у питанні здорового сприйняття представників ЛГБТ можна досягнути шляхом: розроблення державних проєктів підтримки цієї категорії населення; інформування про значення визнання прав і свобод меншин для побудови громадянського суспільства в Україні через ЗМІ, передусім мережу Інтернет, телебачення, роз'яснення того, що вони заслуговують на такі ж права, як і всі

інші; започаткування окремого курсу боротьби з дискримінацією за ознакою гендерної ідентичності та сексуальної орієнтації в середній та вищій школах.

Отже, зважаючи на значну політизацію проблеми запобігання дискримінації ЛГБТ-осіб та враховуючи історично обумовлені консервативні погляди переважної частини українського суспільства на питання, пов'язані із сексуальною ідентичністю, а також виходячи з необхідності дотримання рівних прав для усіх громадян країни, у тому числі представників нетрадиційної сексуальної орієнтації, Україна потребує певного перехідного періоду в процесі імплементації міжнародно-правових норм щодо захисту прав та запобігання дискримінації осіб за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, а також врахування власних соціокультурних особливостей при ратифікації міжнародних документів.

Перелік використаних джерел

1. Герц А. А. Права людини, сексуальна орієнтація та гендерна рівність : навчальний посібник. Київ, 2018. 326 с.
2. Правовий захист ЛГБТ-спільноти : посібник. Київ : 2018. 212 с.
3. Нікітенко Л.О. Дискримінація за ознакою гендерної ідентичності та сексуальної орієнтації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С.54-58.
4. Свящук А.Л. Правовий захист ЛГБТ-спільноти: навч. пос. Київ : Вид-тво «ФОРМ» ГО «Голембовська О.О.», 2018. 208 с.
5. Уварова Н.В. До проблеми удосконалення прав представників сексуальних меншин та трансгендерних особистостей як учасників кримінального провадження. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 3. С. 238–241.

**Грисенко
Світлана Олександрівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Шило
Ірина Вікторівна,**
викладач кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТУ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогоднішній час колабораціонізм є досить частим явищем в умовах воєнної агресії з боку Російської Федерації, котре підриває національну безпеку України та становить загрозу територіальній цілісності, державному суверенітету і іншим національним інтересам держави. Після того, як Закон України « Про внесення змін до деяких законодавчих актів України про встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» набрав чинності до змісту Кримінального кодексу було додано нову статтю 111-1, котра встановлює кримінальну відповідальність за колабораціонізм.

До сьогоднішнього дня поняття колабораційної діяльності можна було помітити тільки в політичному та історичному аспектах. Звертаючись до словника української мови, котрий був виданий в двадцятому сторіччі, ми можемо помітити що в ньому відсутнє поняття «колаборант», а зміст поняття «колабораціонізм», «колабораціоніст» розкривається так: «зрадник своєї батьківщини, що співпрацював з фашистськими загарбниками в окупованих ними країнах під час другої світової війни та зрадницьке співробітництво з фашистськими загарбниками в окупованих ними країнах під час другої світової війни відповідно» [1, с. 216].

Саме термін «колабораціонізм» бере своє походження з французької мови *collaboration* – «співробітництво», отже до недавнього часу в політичній лексиці був вжитий з такими значеннями:

- в загальному значенні колабораціонізм визнавався як співпраця громадян, або ж населення держави з владою країни-ворогом в її інтересах, задля нанесення шкоди своїй державі;
- у вузькому співробітництво французів із німецькою владою у період окупації Франції у ході Другої світової війни.

Оскільки колабораційна діяльність була не рідкісним явищем в роки Другої світової війни і мала місце в кожній окупованій державі, то під розгляд береться не лише співпраця саме французів, але й громадян інших держав, котрі знаходились під окупаційною владою Третього Рейху [2].

В Україні раніше не практикувалося дослідження питання колабораційної діяльності, оскільки дана тема протягом довгого часу була складовою «непатріотичних фактів радянської історії. Втім, в сучасних реаліях перед правовою спільнотою постали задачі щодо встановлення відповідальності за колабораціонізм, відмежування такої діяльності від державної зради та інших кримінальних злочинів, отже є велика потреба в роз'ясненні змісту поняття «колабораціонізм», «колаборант» і «колабораціонізм».

Колабораціонізм можна розглядати в двох аспектах, як діяльність або процес. Отже, колабораціонізмом є співпраця громадян з державою-ворогом результатом якої є заподіяння шкоди власній державі та забезпечення інтересів ворога. До того ж, можна вважати, що суб'єктом колабораційної діяльності є не лише громадяни України, а також іноземці або особи без громадянства, котрі проживають на території держави та під час воєнного стану ведуть співпрацю з країною-агресором, яка підриває національну безпеку України [3].

І. Дерейко виділяє такі типи колабораційної діяльності:

- воєнна- це співпраця з агресором у виді служби у військових формуваннях, поліцейських та інших силових структурах;
- політична та адміністративна – заняття посад в органах окупаційної влади;
- економічна – співпраця в будь-якій із галузей економіки;
- культурна або ж духовна – співпраця з окупаційною владою в духовній сфері, яка полягає в прославленні їхньої нації;
- побутова – співпраця, котра пов’язана з встановленням хороших відносин між населенням та окупантами [4].

Підсумовуючи все вищезазначене можна дійти до висновку, що тема колабораціонізму з початком незалежності була актуальною в українському суспільстві переважно була пов’язана з переглядом історичних подій без радянського тлумачення. Умови колабораціонізму сьогодні та в період другої світової війни на території України, котра не мала своєї самостійності та державності кардинально відрізнялися. Історія «сучасної» колабораційної діяльності почалася з 2014 року з початком воєнної агресії з боку Росії щодо України. Утворення нормативної бази стосовно колабораційної діяльності, зокрема зрозумілої практики за правопорушення не було в Україні до 2022 року. До того ж колабораціонізм не мав чітко визначеного та системного характеру, що в результаті далось взнаки.

Перелік використаних джерел

1. Словник української мови: [в 11 т.] / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. - Київ: Наук. думка, 1970 - 1980. Т. 4: І-М / ред. тому: А. А. Бурячок, П. П. Доценко. – 1973. – 840 с.
2. Кулик Л. М. Поняття та зміст колабораційної діяльності. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 21 липня 2022 року*. С. 55–58.
3. Колабораціонізм як суспільно-політичне явище в Україні (кримінально-правові аспекти): наук. нарис / Є.О. Письменський. – Сєверодонецьк, 2020. – 121 с.
4. Дерейко І. Колабораціонізм, поняття / І. Дерейко // *Енциклопедія історії України: Т. 4: Ка–Ком / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. // НАН України, Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2007. – 528 с.*

**Губарєва
Поліна Вікторівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Мінакова
Євгенія Валеріївна,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

РОЛЬ БІЗНЕСУ У СПРИЯННІ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Стереотипами, які існують в суспільстві, спровокована нерівність. Ми рідко думаємо за те, що це про нашу країну, адже в Україні, расові питання, які наводять як приклад нерівності не є вкрай чутливими для нашого суспільства. Але головною невирішальною проблемою на мою думку і на думку багатьох жінок, залишається нерівність гендера.

По сьогоднішній день успіх чоловіка пов'язують тільки з його кар'єрою та вмінням заробляти гроші, а жінки — зі створенням сім'ї та вихованням дітей. Трудове законодавство України проголошує формальну рівність і забороняє дискримінацію на ринку праці. Можливості кар'єрного зростання, жінки мають менше, меншу заробітку платню, і працюють в більшості випадків в низькооплачуваній сфері. Також є дискримінація при працевлаштуванні: 80% безробітних в Україні — жінки. Гендерний баланс у приватному бізнесі тримається більш-менш стало: 50,4% - жінок, 49,6% - чоловіків. Більше половини жінок працюють у сфері сільськогосподарського виробництва. Що означає переважно низько кваліфіковану тяжку фізичну працю по вирощуванню продуктів харчування. Бізнесом у промисловості займається 2% жінок.

Якщо поділити жінок-підприємниць за віковим показником то це вказує на те, що найбільше жінок-підприємниць — пенсійного або предпенсійного віку. Для них бізнес, як правило дрібний, є просто засобом виживання. Молодше покоління українок, які кваліфіковані і готові до сучасного ринку, на сьогодні складає 14%. На ринку приватних юридичних послуг жінки займають біля 2%. Сьогодні немає жодної жінки у складі Уряду, у керівництві Адміністрації Президента України, на посаді голів обласних (міських) державних адміністрацій. Серед державних службовців жінки становлять 68%, проте на керівних посадах, на рівні прийняття рішень їх буквально одиниці.

У Вищому господарському суді України близько 40% суддів - жінки. В обласних господарських судах жінки-судді складають 60%. Таким чином, можемо стверджувати, що у сфері господарського судочинства жінки відіграють не меншу, ніж чоловіки, роль. Щодо участі жінок на фінансових ринка, статистичних даних не вдалось знайти, але і без них можна стверджувати, що у цій сфері, як і в інших, жінки посідають переважно нижчі і середні позиції і практично ніколи не досягають рівня де приймають рішення. Сфера підприємництва і, зокрема, малого бізнесу, поповнюється жінками майже цілковито за рахунок торговельної сфери. Жінкам не вистачає стартового капіталу, зв'язків у верхніх ешелонах влади - всього того, що є в чоловіків, які розпочинають свій бізнес. Також не всі жінки здатні займатися бізнесом, адже

це потребує знання з високою кваліфікацією, орієнтовані на роботу з міжнародним бізнесом, знанням мов, але не на перших, а на других ролях у фірмі: консультантами, економістами.

У інших країнах надаються деякі пільги “жіночому” бізнесу, і це було б справедливо аби і наша держава більше допомагала жінкам. Без підтримки держави жінки не можуть на рівних з чоловіками правах займатися бізнесом. В українському суспільстві підприємництво асоціюється виключно з чоловіками. Цієї ж позиції дотримується ЗМІ, що орієнтуються на бізнес і підприємництво. Із-за цього формується уявлення, що жінок у бізнесі майже не існує, хоча насправді їх у приватному секторі майже 50%. В українському суспільстві проблема гендерної рівності полягає в тому, що суспільство не усвідомлює її наявності. А відтак і не прагне створити цивілізовану сучасну політико-правову систему забезпечення рівності жінок і чоловіків. І завжди починається певне роздратування, коли мова заходить про гендерний фактор. Нарешті Україна зробила перший крок до цивілізованого інституційного вирішення питання гендерної рівності: на розгляд Верховної Ради представлено законопроект "Про забезпечення рівності прав жінок та чоловіків". Це - "перша ластівка" усвідомлення проблеми та її законодавчого вираження. Проект подано паном Романом Зваричем, народним депутатом України. Нерівне представництво жінок на керівних посадах, у сферах прийняття рішень, на ключових позиціях розподілу влади і власності є визнаним фактом сьогоденної України. Між тим, узагальнений соціологічний "портрет" української жінки свідчить, що вона є розсудливою, ініціативною, відповідальною, здатною приймати рішення і цілком варта брати участь на рівних з чоловіками в усіх суспільних процесах. Це підтверджує і широкий рух громадських жіночих організацій.

Сьогодні в Україні нараховується 700 жіночих організацій, 34 з них мають статус всеукраїнських і міжнародних. Їхня задача вплинути на законодавство щодо поліпшення становища жінок та механізмів його застосування, намагаються знайти визнання як нова громадсько-політична сила.

Жіночі організації можна поділити на чотири основних групи:

- Організації ділових жінок;
- Традиційно жіноча організація;
- Феміністичні організації, до яких належать також центри гендерних досліджень;
- Соціально-орієнтовані організації — найбільша за кількістю група.

Держава Україна проголошує рівність прав чоловіків і жінок. Конституція гарантує цю рівність. Певні закони, що розробляються, забезпечуватимуть розвиток гендерної демократії. У деяких галузях, таких як юридична освіта, діяльність господарських судів, гендерний баланс є повністю збереженим. За кількісними показниками, жінки на рівних з чоловіками беруть участь у суспільно-економічних процесах. Також жінкам значно складніше влаштуватися на роботу, вони отримують меншу платню, порівняно з чоловіками. Жінки у соціальній ієрархії займають нижчі й середні позиції.

Водночас безсумнівно виглядає порушення гендерної рівноправності стосовно якості цієї участі. Жінки практично відсутні на рівні прийняття

рішень. Проблема полягає у подоланні стереотипів традиційно патріархального суспільства і знаходиться переважно у сфері соціальної психології. Її вирішення - це завдання не лише держави, але й суспільства, якщо воно дійсно прагне стати громадянським.

Перелік використаних джерел

1. Грицай І. О. Гендерні аспекти забезпечення основних прав і свобод людини й громадянина в Україні: теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1 (90).
2. Гончарова Ю. А. Роль та місце принципу гендерної рівності в сучасному міжнародному праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017.
3. Мельник Т. М. Міжнародний досвід утвердження гендерної рівності. Міжнародний досвід державного забезпечення рівності жінок та чоловіків: матер. Міжнар. конф., м. Київ, 30 червня-1 липня 2003 р. Київ, 2003.

Гура

Вероніка Олександрівна,

здобувачка вищої освіти

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Степаненко

Кирило Володимирович,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук

доцент

УКРАЇНА ЯК СУБ'ЄКТ ПРАВА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

З оголошенням Україною незалежності змінилися й погляди української науки міжнародного права на явище міжнародної безпеки: військово-політичне розуміння міжнародної безпеки поступово замінюється на ширше, включаючи всі аспекти існування держав - екологічний, енергетичний, інформаційний, продовольчий тощо [1, с. 222].

Міжнародно-правова доктрина з питань безпеки залишалася, однак, не затребуваною особами відповідальними за прийняття рішень в Україні. Кожен поворот зовнішньополітичної позиції держави, чи то «європейська система безпеки», чи «багатовекторність», чи «євроатлантична інтеграція»,

ґрунтувалися на політичній доцільності, не маючи під собою жодної міжнародно-правової бази. Відповідно, не дивний і провал цих концепцій, побудованих переважно на одних політичних заявах.

Право міжнародної безпеки – сукупність міжнародних правових та організаційних засобів, покликаних забезпечити мир та безпеку шляхом запобігання та припинення актів агресії, використання для підтримки стабільності у світі відповідних заходів у політичній, військовій, економічній, екологічній, інформаційній, продовольчій та соціальній областях

Право міжнародної безпеки — галузь міжнародного права, що є системою принципів і норм, що регулюють військово-політичні відносини держав з метою забезпечення миру та міжнародної безпеки.

У своїй резолюції 49/1 про положення в галузі прав людини в Україні, що склалася внаслідок російської агресії, прийнятої 4 березня 2022 року, Рада з прав людини ухвалила терміново заснувати незалежну міжнародну комісію з розслідування у складі трьох експертів з прав людини, які будуть призначені Головою Ради з прав людини на початковий термін в один рік, яка доповнює роботу місії зі спостереження за правами людини в Україні, закріплює її результати та спирається на них, у тісній координації з місією зі спостереження за правами людини в Україні та Управлінням Верховного комісара Організації Об'єднаних націй з прав людини [2].

Ціла низка проблем міжнародної безпеки не отримала свого висвітлення у роботах українських юристів-міжнародників. Насамперед це питання реалізації та забезпечення без'ядерного статусу України та гарантії Будапештського меморандуму (1994 р.).

У листопаді 1993р. НАТО пригрозило виключити Київ із програми «Партнерство заради миру», якщо він і далі блокуватиме процес ядерного роззброєння. Росія для тиску на Київ у питанні ядерного роззброєння традиційно використовувала енергетичну залежність України починаючи з 1991 р., коли Україна стала третьою найбільшою ядерною державою у світі після США та Росії і до 31 жовтня 2001 р., коли в Миколаївській області поблизу міста Первомайська знищили останню шахтно-пускову установку для міжконтинентальних балістичних ракет СС-24.

Колеги доречно порушують питання про справедливість самого Меморандуму та його виконання. Л.Д. Тимченко та В.П. Кононенко зазначають: «...Захід досі не зміг адекватно відреагувати на українські кроки щодо роззброєння. Україна постійно перебувала під тиском США та РФ, більше того, виконувала установки, які були задекларовані главою Пентагону» [3, с. 305-321].

Так, із початку розв'язаної Росією війни в Україні зафіксовано масові порушення норм міжнародного гуманітарного права.

Найбільш серйозними випадками автори документа називають бомбардування Драматичного театру у Маріуполі у середині березня, а також залізничного вокзалу у Краматорську на початку квітня. Крім того, вони висловлюють тривогу з приводу облоги українських міст російськими

військами. У БДПЛ зазначають, що цивільним особам не було надано можливості евакуації [4].

Таким чином, дії російської сторони є порушенням принципів пропорційності та поваги основних прав людини. У доповіді наголошується, що свідки повідомляли про велику кількість випадків позасудових страт, арештів, а також тортур, сексуального насильства та викрадення.

Міжнародні норми про права людини зберігають свою застосовність навіть у ситуації збройного конфлікту чи окупації, коли також застосовуються закони та звичаї війни. У деяких ситуаціях норма міжнародного гуманітарного права може мати пріоритет над нормою прав людини (як *lex specialis* або специфічна норма для конкретних обставин).

І Україна, і Росія є учасниками цілої низки регіональних та міжнародних договорів про права людини, включаючи Європейську конвенцію про захист прав людини та основних свобод (ЄКПЛ), Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (МПГПП) та Конвенцію проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижують гідність видів поводження та покарання. Вони закріплені гарантії основних прав, багато з яких перегукуються з правами, визнаними за комбатантами і цивільними особами гуманітарним правом (наприклад, заборона тортур, нелюдського і принижують гідність поводження, право не піддаватися дискримінації, декларація про справедливий суд).

І ЄКПЛ, і МПГПП допускають деякі обмеження певних прав під час війни або офіційно оголошеного надзвичайного стану, «при якому життя нації перебуває під загрозою», однак такі обмеження мають мати характер виняткових та тимчасових заходів та повинні суворо обмежуватись вимогами «гостроти становища». Певні основоположні права, такі як право на життя, право не наражатися на катування та недозволене поводження, заборона насильницьких зникнень, право на судовий контроль за законністю затримання та право на справедливий суд, не передбачають права відступу навіть у період надзвичайного стану.

Міжнародний кримінальний суд є постійно діючим міжнародним судовим органом, мандат якого включає розслідування, пред'явлення звинувачення та проведення судового розгляду стосовно осіб, підозрюваних у геноциді, злочинах проти людяності та військових злочинах, скоєних після 1 липня 2002 р. Проте юрисдикція МКС виникає лише у випадках, якщо: Злочин скоєно біля держави – учасника Римського статуту [5].

Обвинувачений є громадянином держави – учасниці Римського статуту.

Держава, яка не є учасником Римського статуту, визнає юрисдикцію МКС щодо відповідного злочину/злочинів та офіційно повідомляє про це МКС.

Ситуація передається прокурору МКС Радою Безпеки ООН.

Ні Росія, ні Україна не є учасниками Римського статуту, проте Україна визнала юрисдикцію МКС щодо злочинів, скоєних на її території з листопада 2013 р. Внаслідок цього Україна зобов'язана співпрацювати із судом. У грудні 2020 р. офіс головного прокурора МКС за підсумками попередньої оцінки заявив про встановлення передбачених Римським статутом підстав для початку офіційного розслідування, проте досі не запросив суду формальну санкцію на

це. Оскільки МКС є судовим органом останньої інстанції, залишається можливість для розслідування та кримінального переслідування на національному рівні.

Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що Україна є активним суб'єктом в міжнародних відносинах стосовно міжнародної безпеки. Проте для позитивного іміджу на міжнародній арені, враховуючи всі наслідки, які нам продемонструвала пандемія та війна на Україні, нам важливо показати успішність внутрішньої модернізації та успішність того, наскільки на сьогоднішній день існує достатньо ефективних механізмів, щоб вирішити ті глобальні проблеми та підтримувати економіку у складних економічних умовах. Тому основними завданнями сьогодні для підвищення міжнародного авторитету є послідовність зовнішньополітичних дій та поширення у світі не традиційних коливань у нашій так званій «біполярності», яка у нас певною мірою штучно створена, а зацікавленість у широкій співпраці для ефективного розвитку України.

Перелік використаних джерел

1. Міжнародне публічне право: Навчальний посібник. Данченко Т.В., Заяць Т.О. Київ: КиМУ, 2015. 425 с.
2. Резолюція, прийнята Советом по правам человека 4 марта 2022 года. URL:<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G22/277/46/PDF/G2227746.pdf?OpenElement>
3. Тимченко Л.Д., Кононенко В.П. Міжнародне право. Навчальний посібник. Київ: Знання, 2016. 631 с.
4. У Маріуполі загинули майже 5 тисяч людей, в облозі – 170 тисяч: оцінки влади. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/28/7335261/>
5. Римський статут міжнародного кримінального суду, 1998. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

Гура

Вадим Вікторович,

аспірант кафедри управлінських технологій
Вищого навчального закладу
«Університет економіки та права «КРОК»

КОРУПЦІЙНІ ПРОЯВИ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

Однією з важливіших проблем людства на сьогоднішній день є корупція. Корупція перешкоджає економічному розвитку держави, створює загрози її економічній безпеці та проблеми правового, політичного і соціально-економічного характеру. Питання, пов'язані з корупцією не втрачатимуть своєї актуальності аж до повного її подолання. Зважаючи на різносторонність прояву даного явища, питання пов'язані з корупцією щодо теоретичних основ, методики оцінки, способів її подолання завжди знаходяться в полі зору

представників багатьох наукових шкіл з усіх галузей знань: і в сфері економічної безпеки, і економіки, і права, і державного управління. Хоча слід зазначити, що наукових розвідок щодо проблем, пов'язаних з корупцією, найбільше в галузі наук з державного управління та права.

Базовим положенням економічного підходу до вивчення проблематики становлення корупції та способів її подолання є твердження, що причиною виникнення корупції незалежно від виду і часу появи завжди є матеріальний інтерес, бажання отримати економічну ренту внаслідок державного регулювання усіх сфер національної економіки. Саме тут корупція процвітає і має чим житись.

Значною проблемою подолання корупції є її обумовленість вагомими мотивами: влада і багатство. Тому процес її подолання такий складний. Окрім того, корупційне середовище здатне до високої самоорганізації і самозбереження. У багатьох суспільствах і в Україні, в тому числі, виникає звикання до корупційних проявів, як до чогось буденного, звичного. Саме тому, превентивні заходи подолання корупції повинні спрямовуватись на формування в населення почуття «несприйняття» корупції.

Корупція в сфері економіки стала її органічною складовою, яка допомагає долати різноманітні проблеми ведення підприємницької діяльності. Вона носить масовий характер, і без неї суспільство вже не знатиме, як вести справи, функціонувати на ринку, вирішувати нагальні потреби бізнесу. Чим корумпованішою є країна, тим більше корупційних злочинів здійснюється у підприємницькій сфері.

Негативним є той факт, що 11% керівників вищої ланки, які диктують модель поведінки, вважають, що спотворення фінансових показників можна виправдати, якщо це допомагає бізнесу вижити в умовах економічного спаду [1, с. 24]. Компанії України все частіше стикаються з корупційними проявами, особливо у відносинах між бізнесом і державними органами, незалежно від розміру компанії. Рівень корупції становить 4-10% обороту компанії, а частина компаній втрачала бізнес через корупційні дії конкурентів [2].

Корупційні прояви поглинають ті грошові кошти, які могли б бути витраченими на розвиток соціальної та економічної сфери. Через корупцію підприємства усіх видів та форм власності зазнають збитків у фінансовій та правовій сфері, втрачають репутацію та банкрутують.

Загалом корупція, завдаючи шкоди розвитку економіки, породжує загрози як економічній безпеці країни, так і її національній безпеці.

Економічна безпека держави є базисом в системі національної безпеки держави, крім того забезпечує матеріальну основу забезпечення незалежності, суверенності та належного рівня життя населення. Враховуючи, що національна безпека країни реалізується через державне фінансування, основою якого є ВВП, то саме економічна безпека є тією основою, яка забезпечує всі види безпеки від зовнішніх до внутрішніх загроз та забезпечує конкурентоспроможність держави на міжнародній арені, а також нормальне становлення і розвиток держави [3, с. 145].

Для розуміння суті досліджуваного явища та розробки ефективного механізму його регулювання необхідним є уточнення його теоретичного базису. Так, економічну безпеку автори розглядають як: стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз; здатність задовольняти суспільні потреби; стан захищеності економічної сфери; пристосування до мінливих умов існування тощо (табл. 1).

Вважаємо об'єктивно обґрунтованим визначати економічну безпеку як безпекове явище через призму загроз, а також як стан захищеності, оскільки «здатність задовольняти суспільні потреби» відображає мету діяльності, а «пристосування до мінливих умов існування» пов'язане з факторами виникнення явища «економічна безпека».

Виходячи із вище викладеного, пропонуємо розглядати поняття «економічна безпека» як стан захищеності економічних інтересів особи, суспільства і держави від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує стабільний економічний розвиток.

До найбільш негативних наслідків впливу корупції на економіку дослідники відносять: розширення тіньової економіки. Як наслідок, держава втрачає фінансові важелі управління економікою, загострюються соціальні проблеми через невиконання бюджетних зобов'язань; порушуються конкурентність ринку, оскільки часто у виграші залишається не той, хто конкурентоспроможний, а той, хто незаконно зміг отримати переваги; неефективно використовуються бюджетні кошти, зокрема при розподілі державних замовлень та пільг; підвищуються ціни за рахунок «корупційних витрат»; погіршується інвестиційний клімат, наслідком чого є не вирішення проблем подолання спаду виробництва, оновлення основних фондів; розширюються масштаби корупції в неурядових організаціях (на фірмах, підприємствах, в громадських організаціях). Це призводить до зменшення ефективності їхньої роботи, а відповідно, знижується ефективність економіки країни загалом [9, с. 112]; зрощення криміналу із легальною економікою шляхом доступу до політичної влади та можливості «відмивання» брудних грошей»; затримка появи ефективних приватних власників; зниження довіри до держави та її можливості регулювати економічні процеси [10, с. 39].

Таблиця 1

Дефініції поняття «економічна безпека»*

Автор	Визначення
	<i>стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз</i>
В. Кузьменко	Стан економіки, який забезпечує спроможність протистояння системи негативним впливам із зовнішнього середовища [4].
	<i>здатність задовольняти суспільні потреби</i>
А. Архипов	Здатність економіки забезпечувати ефективно задоволення суспільних потреб на національному та міжнародному рівнях [5].
	<i>стан захищеності економічної сфери</i>
М. Камлик	Надійна захищеність національних інтересів у сфері економіки від реальних та потенційних внутрішніх загроз, й у першу чергу – від прямих та опосередкованих економічних збитків; захищеність економічних інтересів держави, суспільства та особистості, з одного боку, відпрацювання та впровадження оптимальної соціально орієнтованої економічної політики, з іншого боку [6].

О. Новікова	Стан захищеності економічних інтересів особи, суспільства, держави від економічних загроз та інших загроз національній безпеці, які на них впливають [7].
І. Чернодід	Стан захищеності найважливіших економічних інтересів особи, суспільства, держави, розвиток достатнього економічного потенціалу, що сприятиме стійкому й ефективному функціонуванню в режимі розширеного відтворення [8].
<i>приспосовання до мінливих умов існування</i>	
В. Амітан	Внутрішнім змістом поняття економічна безпека є модель, що спрямована на створення умов для безперервного пристосування господарської діяльності або економічного функціонування до мінливих умов досягнення поставленої мети як у рамках держави, так і в рамках її регіонів та господарюючих суб'єктів [5].

*Джерело: [4-8].

Усі ці фактори виступають загрозами економічній та національній безпеці країни. Тому, одним з важливих напрямів були і залишаються дослідження корупційних загроз економічній безпеці України та розробка дієвого механізму їх попередження та усунення негативних наслідків.

Перелік використаних джерел

1. Аль Жаммаль Жорж. Стратегія мінімізації корупційних ризиків в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання : дис. ... канд. ек. наук : 21.04.02. Харків, 2019. 214 с.
2. Качковський Л. Хабарництво – невід'ємна ознака економіки. Вечірній Київ. 2010. 24 жовтня. С. 2.
3. Колодяжний В. С. Корупція як загроза національній безпеці України та шляхи її подолання. *Протидія злочинності і корупції : міжнародні стандарти та досвід України: збірник тез міжнародної конференції* (м. Харків, 22 вересня 2021 р.). Харків : Юрайт, 2021. С. 144-146.
4. Кузьменко В. В. Держава як інститут економічної безпеки. *Наукові праці Дон НТУ. Економіка*. 2004. № 69. С. 136-142.
5. Моделювання економічної безпеки : держава, регіон, підприємство / Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. І. та ін.; за ред. Геєця В. М. : Монографія. Київ : ВД «ІНЖЕК», 2006. 240 с.
6. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: Навчальний посібник. Київ : Атака, 2005. 432 с.
7. Новікова О. Ф., Покотиленко Р. В. Економічна безпека : концептуальні визначення та механізми забезпечення : Монографія. Донецьк : НАН України. Ін-т економіки промисловості, 2006. 408 с.
8. Чернодід І. С. Економічна безпека як категорія економічної теорії. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. № 11. С. 13-20.
9. Бельська Т. Корупція як фактор негативного впливу на взаємовідносини органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2009. Вип 1(1). С. 110-117.

10. Родченко С. С., Говоруха К. В. Корупція як загроза економічній безпеці національної економіки. *Таврійський науковий вісник. Серія : Економіка*. 2020. Вип. 3. С. 36-42.

**Джаним
Анастасія Сергіївна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Ільков
Василь Васильович,**
професор кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук
професор

САНКЦІЇ ПРОТИ РФ ЯК СКЛАДОВІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ НОРМ

Реальність сучасного світу демонструє суспільству жахливі кадри державного правління та політичної системи. Початком цього стало вторгнення 24 лютого 2022 року рф на територію України застосовуючи жорстокі методи «звільнення» українського народу. Сфера державного управління з початком війни суттєво змінилася, але невід'ємним інструментом його функціонування залишилися норми права, а саме адміністративно-правові.

Суспільні відносини зважаючи на свій динамічний розвиток потребують загального контролю і захисту. Тобто в допомогу цьому лежать адміністративно-правові норми, які являють собою загальнообов'язкові правила поведінки, що регулюються державою з метою охорони та встановлення правопорядку країни. Саме існування адміністративно-правових норм слугує у зобов'язанні певних дій, чи їх забороні. Вони поширюються як на державні органи, так і на їх посадових осіб, а також на недержавні організації та фізичних осіб.

Структурними елементами адміністративно-правової норми є гіпотеза, диспозиція та санкція. У даному випадку, Більш детального аналізу потребує санкція. Санкція адміністративно-правової норми — це її частина, в якій вказуються заходи державного або громадського впливу, що застосовуються до осіб, які порушили диспозицію. Заходи впливу можуть бути організаційного, виховного, матеріального, адміністративно-карального, адміністративно-попереджувального (заборона експлуатації транспорту, приміщень),

дисциплінарного (усунення з посади), кримінального характеру (вирок суду) [1].

Першочерговим кроком у запровадження санкцій проти РФ стало визнання Путіним незалежними територіями ДНР і ЛНР (22 лютого 2022 р.) та початок повномасштабної війни проти України (24 лютого 2022 р.). За словами президента США Джо Байдена, альтернативою санкціям була б Третя світова війна, але така війна може призвести до загибелі всього людства [2]. Вже з перших днів російської війни ЄС та міжнародні організації виокремили низку санкцій не тільки проти РФ, а також проти окремих осіб, компаній та організацій з РФ. Санкції сприяли падінню російської валюти та російській фінансовій кризі 2014—2016 років. Своєю чергою, ряд країн-членів ЄС також зазнали економічних збитків [3]. Варто зауважити, що санкції спрямовані проти РФ демонстрували зазвичай у вигляді заборон на товари та технології з різних галузей, тобто в критичному становищі знаходилась економічна та фінансова сфера країни. Проте ще одним фактором у припиненні функціонування РФ став занепад соціального життя. Через своє громадянство, та підтримання агресії багато видатних акторів, співаків та блогерів Росії зазнали блокування, що стало вагомою перепоною у їх подальшій кар'єрі та трансляції соціальної культури РФ.

Отже, зважаючи на вищенаведений матеріал, можна дійти висновку, що санкціонування РФ стало правильним рішенням міжнародних організацій та інтеграцій. Тобто значення адміністративно-правових норм виявляється у їх імперативному та виховному характері, що балансують державу і суспільство з метою покращення життя. А враховуючи наміри країни-терориста, можна виокремити їх владу без стабільного правопорядку та розумної політичної влади. Тож вдалою структурою адміністративно-правових норм є санкція, спрямована для припинення діяльності російської влади та країни в цілому.

Перелік використаних джерел

1. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
2. Байден назвав два шляхи зупинити Росію - санкції чи Третя світова війна. *Дзеркало тижня* (рос.). 1 березня 2022. Процитовано 27 лютого 2022.
3. Russland und die Ukraine: Chronik bis zum Angriff. Deutsche Welle. 24 лютого 2022. Процитовано 25 лютого 2022

**Джаним
Анастасія Сергіївна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Мінакова
Євгенія Валеріївна,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

МІСЦЕ ЖІНКИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Події 24 лютого 2022 року доторкнулися до життя кожної людини, перевернувши майже все її буття. Ця терористична війна змінила не лише стан української держави, вона змінила кожен людину, її світогляд, працю, та призначення у даний період. Кожен українець шукав себе у будь-якій сфері задля допомоги українській армії та її підтримці. І значно виділилася діяльність жінок, що ототожнила себе зі словами «відвага, мужність та сила духу».

У законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» зазначено, що жінка може бути такою ж військовообов'язаною, як і чоловік [1]. Забороняючи дискримінацію жінок за ознакою статті, під час воєнних дій жінка може виконувати такі ж дії як і чоловік, захищаючи та обороняючи свою державу. Жінки беруть активну участь у різноманітних ролях під час російсько-української війни, поєднуючи службу в армії, волонтерську діяльність, виховання дітей та надання медичної допомоги.

З початком повномасштабної війни на території України відсоток заохочення жінок у лави Збройних Сил України значно зріс. Міа Блум і Софія Москаленко з Університету штату Джорджія заявили, що «українські жінки історично насолоджувалися незалежністю, яка не поширена в інших частинах земної кулі», і що «Україна пропонує унікальне уявлення про роль, яку жінки можуть відігравати у захисті нації та як власних лідерів» [2].

Варто зазначити, що доля жінки під час війни проходить через велику призму болю та переживань. З початком воєнних дій жінки повинні були покинути свою домівку, розлучитися з коханими людьми, залишити бізнес та улюблену країну. Кожна жінка – це перш за все мати, дружина, сестра, донька, яка сповнена болем та страхом за рідних чоловіків. Однак українські жінки здатні ламати стереотипи, і проявляти себе не лише у домашньому побуті, але й у військовій сфері. Яскравим прикладом жінки-героя є снайперка Євгенія Емеральд з позивним Жанна д'Арк, яка служить у полку спеціального призначення НПУ Сафарі. До 24 лютого Євгенія була успішною підприємницею, займалася ювелірною справою. Після повномасштабного російського вторгнення вона ні секунди не вагалася у своєму виборі. Дуже влучно висловились героїня у одному з інтерв'ю «Неважливо, яка в тебе машина, скільки в тебе грошей, бо, коли прийшла війна, ми всі стали рівними. Найважливіше — це мир та життя.» [3].

Також, слід зазначити щодо жінок, які займаються волонтерською діяльністю та жінок-журналісток. Перші надають не лише всі необхідні умови

для покращення умов життя солдатам української армії, але й надають психологічну допомогу. Це відбувається завдяки виробів ручної праці дітей та українців вцілому. Жінки-волонтери займаються цими справами задля підтримання стабільного морального стану військових, які надихаються вірою людей і не втрачають силу духу. Щодо журналісток, то їх роль під час воєнних дій є не менш важливою. Відомо, що інформаційний простір розвивається з кожним днем, а під час війни це є одним з найголовніших джерел інформації для українського населення. Борючись ці страхом, журналістки відвідують найгорячіші точки фронту, беручи інтерв'ю у військових ЗСУ задля передання найточнішої інформації у систему українського телебачення.

Отже, ознайомившись з проблематикою даного питання, можна виокремити, що у сучасний період існують роздуми визначних соціологів та політиків, які зазначають, що після перемоги України проявиться значна трансформація та переосмислення щодо ролі жінки та її лідерства у військовій діяльності. Це стане гучним викликом у реалізації діяльності жінок та їх позитивному результату. Дев'ять місяців активної боротьби проти росії доводять, що жінки залишаються важливими лідерами змін, мають унікальну кваліфікацію та тримають свій фронт оборони.

Перелік використаних джерел

1. Наливайко Л.Р., Марценюк Л.В. Права жінок та гендерна рівність в Україні: проблеми теорії та практики. *Приватне та публічне право*. 2022. № 1. С. 61-66 URL: http://pp-law.in.ua/archive/1_2022/11.pdf (дата звернення: 17.09.2022)
2. Крочук М. І. Гендерна рівність як складова загального принципу рівності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 464-471.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96. (зі змінами і допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2019, № 38, ст.160.

**Дідківська
Софія Сергіївна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Шевченко
Таїсія Віталіївна,**
старший викладач

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЯК ОСНОВНА ОЗНАКА ВІДМЕЖУВАННЯ ВІД ІНШИХ ВИДІВ ПРАВОПОРУШЕНЬ

У теорії кримінального права суспільна небезпека - це об'єктивна ознака кримінального правопорушення, що розкриває його матеріально-правову природу. Місце суспільної небезпеки серед інших ознак донедавна було беззаперечним і обов'язковим, при цьому спостерігалось існування єдиного стійкого розуміння цього терміну. Проте в останні роки були зроблені спроби поглибленого наукового дослідження та аналізу сутності та функціональних можливостей категорії «суспільна небезпека злочинності», вказівки на проблеми її практичного застосування та наслідки використання.

У 1764 році Чезаре Беккарія писав: «Єдиним і істотним мірилом злочинів є шкода, яку вони заподіюють нації. Це одна з тих очевидної істини, для відкриття яких не потрібно ні квадрантів, ні телескопів і які доступні кожному пересічному розуму» [1, с. 97–101].

З огляду на положення чинного Кримінального кодексу України вважаємо, що наявність ознаки суспільної небезпеки є обов'язковою, але недостатньою для визнання діяння кримінально протиправним. Вчинене діяння повинно бути заборонено тією чи іншою нормою кримінального закону з відповідним кримінальним покаранням.

З цього приводу зауважує Рудковська М. Р., яка вказує на те, що «лише кримінальна протиправність наділяє суспільну небезпеку властивістю бути однією з ознак поняття злочину» [2, с. 48]. Крім цього, яким би суспільно небезпечним не було вчинене діяння, за відсутності інших ознак кримінального правопорушення, наприклад, вини, вона теж не буде вважатись кримінально караним діянням.

Перш за все варто звернути увагу на чітку позицію Панова М.І. та Харитонова С.О. про те, що суспільна небезпека кримінального правопорушення – це соціальна (матеріальна) ознака кримінально протиправного діяння, яка полягає в тому, що це діяння завдає або створює загрозу заподіяння істотної шкоди правам і свободам людини і громадянина, майну, порушує громадський порядок і безпеку, довкілля, конституційний лад України, мир і безпеку людства, інші суспільні відносини, які охороняються законодавством про кримінальну відповідальність [3, с. 130-131].

Тут виникає питання: які межі визначення істотності шкоди, як достатнього елементу для визнання діяння кримінальним протиправним? Як, зазначає Харченко В.Б.: «...якщо шкода полягає у заподіянні суспільно небезпечних наслідків нематеріального характеру, питання про її істотність вирішується з урахуванням конкретних обставин справи. Зокрема, істотною шкодою можуть визнаватися порушення охоронюваних Конституцією України чи іншими законами прав та свобод людини і громадянина, право на свободу й особисту недоторканність та недоторканність житла, виборчі, трудові, житлові

права тощо; підрив авторитету та престижу органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, порушення громадської безпеки та громадського порядку, створення обстановки й умов, що утруднюють виконання підприємством, установою, організацією своїх функцій, приховування злочинів» [6]. Однак, питання визначення істотної шкоди може розкриватись і як кваліфікуюча ознака деяких кримінальних правопорушень Особливої частини КК України, а не як загальна категорія суспільної небезпечності кримінального правопорушення. Таким чином, підтримуючи позицію вказаних авторів, вважаємо, що шкода, завдана переліченим вище суспільним відносинам, утворює власну сутність і зміст суспільної небезпеки, як ознаки кримінального правопорушення, яка притаманна йому та в повній мірі відображає соціальну сутність такого діяння. Ступінь суспільної небезпеки кримінального правопорушення - це його кількісна характеристика, яка визначається інтенсивністю вчиненого кримінального правопорушення і, насамперед, видом і розміром шкоди, заподіяної діянням.

Кримінально протиправні діяння характеризуються значною шкодою, яка безпосередньо впливає зі змісту кримінального закону. Не можуть бути визнані суспільно небезпечними та кримінально протиправними дії, не пов'язані із заподіянням значної шкоди. Розмір шкоди - її зміст - визначається законом здебільшого кількісними показниками або в особливо великих розмірах, а також її обсяг, а саме кількість пошкоджених об'єктів, чи була загроза заподіяння шкоди тощо. На ступінь суспільної небезпеки кримінального правопорушення також істотно впливають спосіб його вчинення, характер і вид засобів і знарядь, використаних для вчинення злочину. Крім того, на ступінь суспільної загрози значною мірою впливають обстановка, час і місце вчинення кримінального правопорушення. Ступінь і характер суспільної небезпечності завжди знаходяться в єдності, уточнюють і доповнюють одне одну при безумовно більшій змістовній повноті і тому переважній ролі ступеня суспільної небезпечності, що, на думку Панова М.І. та Харитонова С.О., має важливе значення для визначення тяжкості кримінального правопорушення [3, с. 36].

Можливе інше розуміння суспільної небезпеки, коли вона вважається більш оціночною рисою порівняно з соціальною шкідливістю. Суспільно небезпечним є, наприклад, діяння, яке завдало або реально здатне завдати істотної шкоди суспільним відносинам.

В теорії кримінального права більшість дослідників вважають поняття «суспільна небезпека» та «суспільна шкідливість» тотожними, синонімічними. Водночас, з точки зору Орловської Н.А., соціальна шкідливість та суспільна небезпека повинні розглядатися як дві відносно самостійні категорії.

Так, дослідниця наголошує на тому, що поняття «соціальна шкідливість» є онтологічним, є проявом емпіричного виміру реальності, що проявляється в тому, що вона надає певного смислового змісту явищу через усталені уявлення про належну та неналежну поведінку [4, с. 673].

У свою чергу, Колпаков В.К. вважає, що поняття «суспільна небезпека» – це оціночна, гносеологічна категорія. Якщо соціальна шкідливість характеризує

діяння як явище об'єктивної дійсності, то суспільна небезпека стосується поняття кримінального правопорушення як формально-юридичної конструкції. Суспільна небезпека являє собою зафіксовану в законі оцінювальну інтерпретацію законодавцем соціальної шкідливості діяння. При цьому, оскільки ґносеологічний вимір кримінального правопорушення визначається вченням про його склад, остільки суспільна небезпека виступає не тільки загальною ознакою злочину, але й типовою характерною рисою кримінальних правопорушень певного виду [5, с.22-23].

Крім вищевикладеного, сутність і значення суспільної небезпеки діяння як ознаки кримінального правопорушення виражається в його контексті та взаємодії з іншими ознаками цього терміну, насамперед з ознаками «кримінальної протиправності» та «кримінальна караність діяння». Лише сукупність позначених ознак у поєднанні з ознакою «вчинення злочину» та «вчинення діяння суб'єктом злочинного діяння» становить зміст поняття «кримінальне правопорушення», включаючи терміни «кримінальне правопорушення» і «злочин».

Таким чином, суспільна небезпека виражає матеріальну сутність кримінально протиправного діяння і пояснює, чому те чи інше діяння визнається кримінально протиправним. Ознака протиправності кримінального правопорушення є вторинною щодо суспільної небезпеки. Можемо зазначити, що встановлення ступені суспільної небезпеки, як обов'язкової ознаки кримінального правопорушення, є важливим, оскільки саме за цією ознакою можна відмежувати кримінальне правопорушення від інших видів правопорушень, особливо, коли ми говоримо за адміністративне правопорушення. Крім того, необхідно врахувати той факт, що для кримінального правопорушення характерною ознакою є наявність суспільної небезпеки, а для інших правопорушень шкідливість діяння і відповідно, щодо настання наслідків також характерним для кримінального правопорушення буде настання (можливість настання) суспільно небезпечних наслідків, для інших правопорушень – це настання (можливість настання) шкідливих наслідків. У нормотворчості суспільна небезпека є основою для криміналізації та декриміналізації поведінки. Вона виступає основною об'єктивною передумовою для встановлення кримінально-правової заборони на вчинення певних діянь. Цю категорію створює сам законодавець, який на власний розсуд закріплює за актом таку ознаку. У правоохоронній сфері суспільна небезпека враховується при вирішенні питань кваліфікації злочинних діянь та індивідуалізації кримінальної відповідальності.

Перелік використаних джерел

1. Беккариа Чезаре. Про злочини і покарання / пер. з італ. Київ : Ін Юре, 2014. 240 с.
2. Рудковська М.Р. Суспільна небезпека як ознака поняття злочину: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2017. 187 с.
3. Панов М. І., Харитонов С. О. Суспільна небезпечність діяння в системі ознак поняття «кримінальне правопорушення». *Проблеми законності*. 2020. Вип. 15. С. 124-140.

4. Орловська Н. А. Соціальна шкідливість та суспільна небезпека: концептуальні аспекти співвідношення у контексті побудови кримінально-правових санкцій. *Форум права*. 2011. № 2. С. 672-680.

5. Колпаков В. К. Деліктний феномен в адміністративному праві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : 12.00.07; Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2005. 37 с.

6. Харченко В.Б. Визначення істотної шкоди та тяжких наслідків за новою редакцією примітки до ст. 364 КК України. *Форум права*. 2015. № 2. С. 169-176.

**Домантович
Віталій Вікторович,**
здобувач вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Сенько
Вікторія Вікторівна,**
викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ: СУЧАСНІ ТРАКТУВАННЯ

Виключне значення для науки кримінального права має комплексне дослідження поняття «об'єкт кримінального правопорушення». Розкриття сутності об'єкта кримінального правопорушення є складним і суперечливим, оскільки лежить у площині філософії та права.

Значення об'єкта кримінального правопорушення важко переоцінити. Зазначений елемент складу кримінального правопорушення дозволяє, зокрема: 1) зрозуміти соціально-політичну та правову сутність кримінального правопорушення; 2) саме об'єкт кримінального правопорушення є критерієм побудови системи Особливої частини кримінального права та забезпечує диференціацію кримінальних правопорушень; 3) має значення для кримінально-правової кваліфікації діянь особи.

Розвиток вчення про об'єкт кримінального правопорушення має досить «бурхливу» історію. У вітчизняній кримінально-правовій літературі з метою роз'яснення змісту поняття об'єкта розроблено численні поняття соціальних цінностей, благ, правових норм, інтересів, правовідносин, суб'єктивних прав, суспільних відносин тощо.

Суперечки щодо змісту об'єкта кримінального правопорушення не вщухають і сьогодні, тому розуміння його поняття та структури залишається дуже актуальним [1, с. 138].

Наприклад, тлумачення об'єкта кримінального правопорушення як охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин від суспільно небезпечних посягань дає можливість встановити його зміст і структуру, характер шкоди, яку кримінально-протиправне діяння завдає цим відносинам, у кінцевому підсумку – особі (фізичній чи юридичній), суспільству, державі і тим самим визначити суспільну небезпеку цього правопорушення.

У свою чергу, аналіз суспільної небезпеки діяння дає змогу зробити висновок про його спрямованість на певну групу суспільних відносин, показати їх взаємозв'язок, виявити механізм заподіяння шкоди об'єкту, а отже розкрити сутність і зміст кримінального правопорушення не лише як кримінально-правової, а й як соціально-правової категорії.

Окремі предмети, явища об'єктивної дійсності, які є предметом суспільних відносин, іноді можуть виконувати різноманітні ціннісні ролі і виступати як благо (цінність) або як негативне явище (як антицінність), що залежить від того, якими якостями вони володіють і до системи яких належать суспільні відносини як елементи структури останніх, наприклад, зброя, вибухові речовини, наркотичні засоби, порнографічна продукція тощо.

Тому поряд із категорією «вигода» («цінність», «благо»), існує парна антонімічна категорія «зло», що означає негативну цінність (антицінність, антиблаго), щодо якої виникають відповідні суспільні відносини, що характеризуються наявністю статичних зв'язків між суб'єктами цих відносин, які складають їхню потребу та інтерес [2, с. 105].

Відтак, визначення об'єкта кримінального правопорушення здійснюється лише за допомогою категорій «цінність» і «благо», навіть «інтерес» має неповний і багато в чому звужений (обмежений) характер, оскільки цінності та блага, як і інтереси, зміст основою яких є відповідні цінності, завжди виявляють притаманні їм якості не самі по собі, а лише в умовах соціальної дійсності, яка визначається насамперед системою певних суспільних відносин.

На сьогодні проблема визначення поняття «об'єкт кримінального правопорушення» залишається відкритою дискусією та потребує подальшого наукового дослідження.

Усі основні поняття можна розділити на дві великі групи, перша з яких зводиться до того, що об'єктом кримінального правопорушення є суспільні відносини, а друга – певні цінності та блага. І хоча більшість вітчизняних науковців є прихильниками концепції «об'єкт кримінального правопорушення – суспільні відносини», проте вона все частіше піддається критиці. Достатньо обґрунтованим є і «ціннісна концепція».

Водночас питання визначення поняття «об'єкт кримінального правопорушення» потребує подальшого наукового дослідження, оскільки має велике практичне значення, адже від визначення об'єкта кримінального права залежить правильне застосування норм кримінального права та кримінального законодавства.

Перелік використаних джерел

1. Шепітько, М.В. Тенденції розвитку кримінального законодавства в Україні. Журнал НАПН України, №.27(2), 2020. С. 131-140.
2. Куц В . Сучасні уявлення щодо змісту окремих об'єктивних ознак складу кримінального правопорушення. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2017. № 2(14). С. 102–108.

Дубровіна

Вікторія Володимирівна,

ад'юнкт кафедри кримінального процесу
факультету підготовки фахівців для органів
досудового розслідування Навчально -
наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, капітан поліції

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЗА УЧАСТЮ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПОТЕРПІЛОГО

У сучасній науці кримінального процесуального права процес забезпечення прав та свобод учасників сторін кримінального провадження, дотримання реалізацій їх гарантій на стадії досудового провадження повинні реалізовуватись державою як одне із пріоритетних завдань. Особливу увагу відведено дослідженню та удосконаленню чинного кримінального процесуального законодавства України, яке виокремлено в окрему главу 38 розділу VI КПК України – кримінальне провадження щодо неповнолітніх [1].

На сьогоднішній день, неповнолітні особи у науці кримінального процесуального права мають особливий правовий статус та відносяться до особливої юридичної категорії. Неповнолітні особи, які є потерпілими від кримінального правопорушення, потребують особливої уваги під час проведення за їх участю слідчих (розшукових) дій, тому категорія осіб, яким завдано моральної, фізичної або майнової шкоди в результаті кримінального правопорушення набувають статусу «потерпілого» у кримінальному провадженні [1].

Міжнародно-правові стандарти під час проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітнього потерпілого необхідно визначати як основну засаду для ефективного забезпечення міждержавного співробітництва щодо вирішення питань забезпечення та захисту їх прав та свобод.

Відповідно до п. 12 ч. 1 ст. 3 КПК України – неповнолітня особа – малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, в той же час положення п. 11 ч. 1 ст. 3 КПК України роз'яснює визначення терміну «малолітня особа», тобто це дитина до досягнення нею чотирнадцяти років [1].

Положення ст. 55 КПК України, роз'яснює визначення поняття «потерпілий» - це фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди.

Отже, аналізуючи норми статей КПК України, можемо визначити, що неповнолітній потерпілий – це малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди [1].

Вирішенню питання застосування міжнародно-правових стандартів проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх осіб приділено ряд наукових статей правників. Такими вченими є О.М. Крукевич, О.П. Кучинська, Є.С. Назимко, П.М. Рабінович, О.М. Солоненко, Ю.В. Щокін та інші автори.

19 вересня 2012 р. на 67-й сесії Генеральної Асамблеї ООН було ухвалено Декларацію «Верховенство права на національному та міжнародному рівнях». У цьому акті йдеться про «позитивний внесок Генеральної Асамблеї як головного дорадчого і представницького органу Об'єднаних Націй, для верховенства права у всіх аспектах шляхом розробки політики та встановлення стандартів...» (п. 27) [4].

Розділяємо думку П.М. Рабіновича, який вважає, що питання, що стосуються захисту прав і свобод людини й громадянина, до 1948 р. були об'єктом внутрішньодержавної політики. Після завершення Другої світової війни Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН) ухвалила Загальну декларацію прав людини, оскільки вже тоді стало зрозуміло, що без застосування в міжнародному праві та в усіх державах світу певних праволюдських показників, яким мають відповідати всі національні позитивно-правові системи, існуватиме ризик повторення жахливих порушень прав людини, які мали місце під час війни [3, С. 19].

Доцільною є думка О.М. Крукевич, яка зазначає, що для розуміння природи й особливостей міжнародних стандартів прав людини неабияке методологічне значення має прийнята 4 грудня 1966 р. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 41/120 «Встановлення міжнародних стандартів у сфері прав людини», у якій було викладено керівні принципи, що мають враховуватись під час розробки міжнародних документів в окресленій сфері. Зокрема, такі документи повинні «узгоджуватись з існуючим зводом міжнародно-правових норм у сфері прав людини; мати фундаментальний характер і ґрунтуватись на притаманних людській особистості гідності й цінності бути достатньо чіткими або служити джерелом прав та обов'язків, які піддаються визначенню й здійсненню; передбачати, де це доречно, реалістичний та ефективний механізм здійснення, у тому числі системи подання доповідей; користуватись широкою міжнародною підтримкою» [2, С. 258-259].

Варто також зазначити, що з урахуванням психологічних і вікових особливостей неповнолітніх осіб Генеральна Асамблея встановила Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються провадження правосуддя щодо неповнолітніх, («Пекінські правила»), на яких необхідно звернути увагу у

нормах законодавства кожної країни та вони повинні застосовуватися під час досудового розслідування та судового розгляду справ категорії таких осіб [5].

«Пекінські правила» діють разом із основоположними процесуальними гарантіями, передбаченими ст. 14 Пакту про цивільні та політичні права. «Пекінські правила» встановлюють, що особи, які ведуть провадження у цих справах та наділені владними повноваженнями, повинні володіти відповідною кваліфікацією. Вказується, що будь-яку справу неповнолітнього від початку слід вести швидко, не допускаючи жодних непотрібних затримок (правило 20). А також те, що право неповнолітнього на конфіденційність має поважатися на всіх етапах, щоб уникнути заподіяння йому шкоди через непотрібну гласність або через шкоду репутації (правило 8) [5].

У положенні ч. 1 ст. 226 КПК зазначено, що допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. Тобто, перед початком допиту неповнолітньої особи у статусі потерпілого, слідчий повинен залучити до кримінального провадження законного представника неповнолітнього потерпілого, про що винести відповідну постанову. Вказане положення кримінального процесуального законодавства застосовується не тільки при проведенні такої слідчої (розшукової) дії як допит, а також і при проведенні слідчого експерименту, огляду місця події, пред'явлення особи для впізнання тощо [1].

У кримінальному-процесуальному законодавстві не передбачено положення, що досудове розслідування у кримінальних провадженнях відносно неповнолітніх осіб повинно проводитись уповноваженою на це особою. Але ми вважаємо, що досудове розслідування кримінального провадження, де потерпілими є неповнолітні особи, повинно проводитись т.з. «ювенальним слідчим».

Таким слідчим може бути службова особа органу Національної поліції, яка має досвід практичного стажу 3 роки та уповноважена в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень вчинених неповнолітніми особами.

Міжнародно-правові стандарти проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх осіб - учасників кримінального провадження, зокрема неповнолітніх потерпілих, повинні застосовуватись та реалізовуватись у всіх випадках, у яких неповнолітні особи прямо контактують із працівниками правоохоронних органів (слідчими). Службова особа - працівник правоохоронного органу, який наділений повноваженнями здійснювати досудове розслідування за участю неповнолітніх осіб, зокрема – потерпілих та проводить слідчі (розшукові) дії з неповнолітніми потерпілими є відповідальним за дотримання прав та основоположних свобод дитини.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України (КПКУ), 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 25.11.2022)

2. Крукевич О.П. Міжнародні правові стандарти забезпечення прав неповнолітніх учасників кримінального провадження / Крукевич О.П. // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – №3 – С. 258-262.

3. Рабінович П.М. Міжнародні стандарти прав людини: загальні ознаки, класифікація / П.М. Рабінович, О.О. Венецька // Вісник Академії правових наук України. – 2012. – № 4. – С. 18–28.

4. Установление международных стандартов в области прав человека: Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН 41/120 [Електронний ресурс]. – Режим

доступу:<http://daccessddsny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/496/28/IMG/NR049628.pdf?OpenElement..> (дата звернення 25.11.2022)

5. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх ("Пекінські правила") ООН; Правила, Міжнародний документ від 29.11.1985. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_211#Text (дата звернення 25.11.2022)

Завгородня

Маргарита Романівна,

здобувачка вищої освіти

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Ісланкін

Сергій Миколайович,

старший викладач

кафедри кримінально-правових дисциплін

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ПРИВАТНА ДЕТЕКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У період сьогодення приватна детективна діяльність в Україні законодавчо ніяк не врегульована, що становить собою серйозну проблему. До переліку таких проблем можна віднести, в першу чергу, порушення прав і свобод людини і громадянина, закріплені Конституцією України.

На сьогодні приватні детективи, яких в Україні налічується кілька тисяч, діють на підприємницькій правовій основі, а саме в якості суб'єктів підприємницької діяльності. Між тим унормування приватної детективної діяльності є вкрай необхідним з огляду не тільки на потребу визначення правового статусу приватних детективів, організаційно-правових форм

їх діяльності, прав і повноважень, але й з огляду на те, що вони працюють у сфері, яка дуже тісно перетинається з правами людини. Відтак ті аспекти детективної діяльності, які тісно пов'язані зі сферою прав особи і громадянина, потребують особливо детального правового регулювання, адже правова невизначеність веде до неоднозначного тлумачення прав і повноважень детективів, їх можливостей при виконанні доручень клієнтів [1, с. 58].

Найбільш вдале визначення наведено в законопроекті «Про приватну детективну діяльність» від 25 лютого 2008 року. Приватна детективна діяльність, згідно зі ст. 1 цього законопроекту, «являє собою систему гласних пошукових заходів, спрямованих на надання при ватними детективами, детективними агентствами на договірній основі замовникам (фізичним та юридичним особам) професійних послуг з метою забезпечення та захисту їх законних прав та інтересів». Такий підхід проводить правильні паралелі і узгоджується із Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність». Перелік детективних послуг у шести законопроектах виглядає достатньо повним і відповідає міжнародній практиці. Лише законопроект від 25 лютого 2008 року не передбачав можливості збирати інформацію про факти, які можуть бути використаними як докази в цивільних, господарських, адміністративних, кримінальних справах. Не всі законопроекти обґрунтовано підходили до вимог до кандидатів у детективи. Доцільно на законодавчому рівні передбачити вимогу щодо стажу роботи у слідчих органах, органах ОРД чи помічником приватного детектива щонайменше 3 роки [2, с. 134].

При вирішенні питання про те, чи порушує діяльність приватного детектива право особи на таємницю особистого та сімейного життя та інші важливі немайнові права, слід виходити з таких міркувань:

1. Конституція України та Закон України «Про інформацію» дозволяють збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу за її згодою. Така згода може бути надана не тільки вербально, але й самими діями особи. Наприклад, якщо така особа бере участь у мітингу в підтримку конкретної політичної партії, то цим самим вона дає згоду на те, що її політичні погляди не є таємницею. Те ж саме може стосуватися випадків вираження своїх особистих почуттів у громадських місцях.

2. Відкрита фото- чи відеозйомка сторонніх осіб у громадських місцях дозволяється законодавством. Відповідно до п. 1 ст. 307 Цивільного кодексу України: «Фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за її згодою. Згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку припускається, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру».

3. Законодавство України не відносить інформацію про місце роботи, про службу та іншу трудову і виробничу діяльність, про ставлення до своїх трудових обов'язків, минулої судимості або про факти притягнення до кримінальної та адміністративної відповідальності до категорії конфіденційної [2, с. 135].

Канада чітко регламентує професію «приватний детектив», і для того щоб отримати право займатися цим видом діяльності, потрібно отримати унікальну

ID-картку. Для ще більш ширшого контролю та розвитку цієї галузі в країні створено мережу навчальних закладів, які готують фахівців у сфері приватної детективної діяльності [3, с. 138].

У консервативній Великій Британії ця інституція діє вже понад 300 років і є невід'ємною частиною не тільки життя, але й культури та мистецтва. Але незважаючи на такий великий досвід, тільки в 2001 році був ухвалений закон, який ввів обов'язкове ліцензування приватної детективної діяльності, а відповідно, і реєстрацію приватних детективів. Законом передбачалося, що ліцензування почнеться в жовтні 2014 року. Тим часом, Республіка Ірландія запровадила ліцензії на проведення розслідувань з 01 листопада 2015 року, спираючись на норми ліцензування Королівства. Сьогодні у Великобританії існує велика кількість приватних розшукових агентств. Повний перелік таких організацій з контактними даними слідчих, від Единбурга до Манчестера можна знайти на офіційному електронному ресурсі Асоціації британських слідчих, ABI (Association of British Investigators) [3, с. 138-139; 4].

Отже, аналізуючи досвід інших країн щодо діяльності приватних детективів, можемо побачити, що там ця діяльність законодавчо є врегульованою. Україні потрібно прийняти закон, що буде регулювати приватну детективну діяльність, так як це полегшить діяльність суб'єктам приватної детективної діяльності.

Перелік використаних джерел

1. Заєць А. Приватна детективна діяльність в Україні і конституційні права людини. 2017. С. 58-64. URI: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/13121>
2. Юрченко А., Усенко А. Проблеми легалізації інституту приватної детективної діяльності в Україні. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). Вип. 3–4 (12–13). 2018. С. 131-137.
3. Француз, А., Тукало, Д. Особливості становлення приватної детективної діяльності в Україні у порівнянні із зарубіжними країнами. Правничий вісник Університету «КРОК», (38). 2020. С. 133–142.
4. Офіційний сайт Асоціації Британських детективів. “Association of British Investigators”. URL: <http://www.theabi.org.uk/19.01.2020>

**Завгородня
Маргарита Романівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Шевченко**

Таїсія Віталіївна,
старший викладач
кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДІЄВІ ПІДХОДИ ЩОДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Проблема корумпованості в період сьогодення має неабияку розповсюдженість, що є вкрай негативною тенденцією. Від рівня корумпованості різних сфер життя в державі залежить не лише економічна безпека держави, що вбачає собою реальну небезпеку. Багато вітчизняних та зарубіжних вчених пропонують дієві способи подолання корупції, але повністю викоринити її дуже важко, і на це потрібні роки теоретичних та практичних досліджень. Це і обумовлює актуальність вибору даної теми.

В умовах реформування та переходу до ринкової економіки актуалізуються питання формування громадянського суспільства, подолання викликів і загроз національній економічній безпеці держави, серед яких корупція посідає перше місце. Корупція є актуальною соціальною проблемою сучасності, над розв'язанням якої активно працює багато країн. Зазначена проблема безпосередньо стосується й України, адже вона негативно впливає на економіку, політику, управління, соціальну і правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини тощо [1, с. 4].

Після набрання чинності у 2015 році Закону України «Про запобігання корупції» у нашій державі почала функціонувати система, яка має чітко виражений превентивний характер і зорієнтована на обрання ефективних механізмів запобігання корупції у службовій сфері [1, с. 5].

Друга особливість -- це надзвичайно висока роль громадської думки, вона стежить за динамікою негативних явищ у суспільстві. Здебільшого громадські дебати точаться навколо питань, пов'язаних з лобіюванням і купівлею політичного впливу, проблем, створених зміною границь приватної і державної власності, моральним кліматом, хабарництвом, зловживаннями службовців місцевих органів влади, поліції, митної служби тощо.

Не можна обійти без уваги досвід Великої Британії та Німеччини у подоланні корупції. Так, Велика Британія за основу антикорупційної програми на ряду з іншими заходами, приділяє увагу громадському контролю. Так: «Безпосередньо корупційні процеси у Великій Британії відстежує так званий Комітет Нолана. Його зусилля зосереджені на основних ділянках громадського життя, які викликають найбільшу стурбованість громадськості: це члени парламенту, які працюють консультантами фірм, що прагнуть впливати на державну політику; це колишні міністри та інші посадові особи, що працюють в тих галузях індустрії, регулюванням яких перед тим займалися в уряді та інші аспекти громадського життя. За результатами роботи Комітету палата Громад парламенту вирішила призначити парламентського директора стандартів, заборонити протекцію та розголосити сторонні заробітки членів парламенту [4].

Така ж система громадського контролю за діяльністю державних органів щодо ризиків корупційних проявів покладена і в основу скандинавських країн, наприклад Швеції, що дозволило значно подолати корупцію в державі і тим самим збільшити економічні можливості, що як наслідок, вплинуло на рівень життя громадян. Як ми бачимо, всі ланки антикорупційної системи взаємопов'язані між собою, налагодження основного з них призводить до позитивного результату всієї системи.

А от, Німеччина взяла за основу, в антикорупційній діяльності, контроль над бізнесом. Так: «Серед антикорупційних механізмів, які запроваджуються в Німеччині, слід назвати намір створити реєстр корумпованих фірм. У даному разі Німеччина йде шляхом іноземного досвіду, зокрема ізраїльського. Його суть полягає в тому, що фірма, яка включена до такого реєстру, позбавляється права виконувати будь-які державні замовлення, стає об'єктом більш пильної уваги з боку правоохоронних органів [4].

Найбільш помітні зусилля в боротьбі з корупцією демонструють США. Там діють «Принципи етичної поведінки урядових чиновників і службовців» 1990 р.; закон про етику в урядових установах 1978 року, який встановив обов'язкову звітність деяких категорій службовців про їхній фінансовий стан; закон про контроль над організованою злочинністю, який передбачає статус недоторканності для деяких свідків; система федеральних законів про боротьбу з рекетом, тиском, корупцією, організованою злочинністю – так звані закони РІКО, прийняті ще в 1970 р. Варто наголосити, що саме на основі законів РІКО Сполученим Штатам вдалося знизити рівень корупції, організованої злочинності, наркобізнесу. Сутність законів в активному застосуванні інституту конфіскації у членів злочинних організацій, корупціонерів і застосуванні кримінальної відповідальності до юридичних осіб [2, с. 116; 3, с. 35].

Звичайно значного досвіду у подоланні корупції досягли в Сінгапурі, при чому за доволі невеликий строк. Переїмати досвід сінгапурців у подоланні корупції та розглянути феномен перетворення із відсталої держави до сучасної і розвинутої країни намагаються багато державних, політичних, громадських діячів та організацій, щоб можливо створити в своїй державі щось на зразок. Так, на думку Василя Чепелюка: «головна ідея антикорупційної політики Сінгапура полягає в "прагненні мінімізувати або виключити умови, що створюють як стимул, так і можливість особи здійснення корумпованих дій". Це досягається за рахунок цілого ряду антикорупційних принципів, зокрема:

1) оплата праці державних службовців згідно формулі, прив'язаній до середньої заробітної платні успішно працюючих в приватному секторі осіб;

2) контрольована щорічна звітність державних посадовців про їх майно, активи і борги; прокурор має право перевіряти будь-які банківські, акціонерні і розрахункові рахунки осіб, підозрюваних в порушенні Акту про запобігання корупції;

3) велика строгість в справах про корупцію саме відносно високопоставлених урядовців для підтримки морального авторитету непідкупних політичних лідерів;

4) ліквідація зайвих адміністративних бар'єрів для розвитку економіки» [4].

Використовуючи закордонний досвід, треба враховувати, що для досягнення реального успіху в її подоланні треба, щоб нетерпимість до корупції стала частиною нашої загальнонаціональної культури. Це завдання сьогодні повинно вирішуватися комплексно, одночасно в усіх напрямках: від вдосконалення законодавства, роботи правоохоронної і судової систем – до правової просвіти та виховання в громадянах нетерпимості до будь-яких, у тому числі побутових, проявів соціального зла. Крім того, з метою недопущення помилок, які можуть позначитися на захищеності прав, свобод і законних інтересів громадян і організацій, вкрай важливо забезпечити правильне й однакове застосування законодавчих новел [2, с. 116].

Отже, за останні роки в Україні проведено ряд суттєвих змін щодо політики протидії корупції. Реформування побудовано, в тому числі, і на іноземному досвіді, оскільки це одна з головних умов по-перше вступу до Європейського союзу, по-друге: нормальний розвиток; стабільність політики, економіки, соціальна забезпеченість, іноземні інвестиції та ін. Основний етап реформування пройдений, однак на разі відбувається стабілізація та напрацювання механізму реалізації антикорупційних законів; взаємодія та координація між суб'єктами протидії корупції та ін. У боротьбі з проявами корупції важлива, в першу чергу, системність, тобто поетапний перелік дій, що у кінцевому результаті дасть змогу викоринити корупцію у повному обсязі. Вивчення зарубіжного досвіду щодо протидії корупції є вкрай важливим заходом, навіть сьогодні з урахуванням складної обстановки в державі, в умовах воєнного стану.

В умовах сьогодення, надскладної ситуації в державі, тому прояви корупції є як з матеріальної, так і з моральної точки зору неприпустимими та потребують жорсткої реакції з боку держави. Наразі в корупційних правопорушеннях відсутні кваліфікуюча ознака вчинення корупційного кримінального правопорушення в умовах воєнного стану. Загальна норма кримінального права встановлює обтяжуючу обставину вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану (п. 11 ст. 67 КК України). Наявність такої обтяжуючої обставини дасть змогу призначити покарання в межах найвищої межі санкції, але все ж таки в межах. Натомість, наявність кваліфікуючої ознаки дасть змогу збільшити межу кримінальної відповідальності. Так, якщо говорити про заходи протидії кримінально-правовими засобами, доцільно додати (як було додано до інших норм кримінального закону) кваліфікуючу ознаку корупційних кримінальних правопорушень, а саме: «Вчинення діянь, які передбачені ч. 1, 2 в умовах воєнного стану, - карається позбавлення волі на строк 15 років з конфіскацією майна».

Перелік використаних джерел

1. Запобігання та протидія корупції. О.В. Чехленко, Н. А. Косенкова, І. А. Ходжа; за ред. С.С. Чернявського. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. 120 с.

2. Суббот А., Дем'янчук Ю. Засоби протидії та запобігання корупції в умовах реформування законодавства. *Підприємництво, господарство і право*. №6. 2017. С. 113-117.

3. Лавренюк Ю.Ф. Пріоритетні напрями антикорупційної політики України. *Державне управління*. 2014. № 1 (1). С. 35–37.

4. Чепелюк В. Досвід зарубіжних країн у боротьбі з корупцією. Назва з екрану. <http://uspishnaukraina.com.ua/strategy/69/244.html> (дата звернення 04.11.2022).

Іванов Олександр,

аспірант 1-го курсу докторантури та аспірантури

Одеського державного

університету внутрішніх справ

РОЛЬ НАУКИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Російське вторгнення в Україну спричинило велику кількість незворотних втрат та смутку для нашої країни і громадян. Непереборна воля українського народу в боротьбі за свою незалежність вже котрий місяць показує свою незламність, в результаті чого, з кожним днем наближає перемогу українського народу над російським окупантом.

Необхідність науки та технологій в умовах воєнного стану є дуже актуальним питанням. Кожного дня військові та цивільне населення стикаються з викликами, які необхідно долати швидко та ефективно, військовим необхідні оборонні розробки, що дозволять давати відсіч ворогу на полі бою. Цивільне населення потребує від науки також ідей та прогресивних технологій, які дадуть змогу їм боротися з наслідками війни, які вони відчують на собі.

Як правило такими галузями є:

1. Медицина;
2. Продовольча безпека;
3. Біобезпека;
4. Енергобезпека;
5. Кібербезпека громадян;
6. Екологічна безпека.

Однак, є проблеми щодо належного правового регулювання питань, які виникли внаслідок воєнних дій на території України, пов'язанні з правовими складнощами захисту інтересів громадян в умовах воєнного стану.

Тому питання «ролі науки в період воєнного стану» є значущим для України. Наукова діяльність стає нагодою покращувати нестабільне становище на зазначених вище напрямках і дозволяє розв'язувати складні питання в тих викликах, які виникають в умовах воєнного стану. І справді, технології та здатність людей до наукових відкриттів дає змогу суспільству розвиватись. Велика кількість талановитих науковців висловлюють свою думку з приводу того, що війна не може стати завадою для науки, а навпаки створює нові

потреби для того, щоб навчатись та навчати нового і мати змогу допомогти суспільству у важкі часи.

Наука сьогодні має своє відображення у будь-яких сферах діяльності держави. В питаннях розвитку економіки та бізнесу, в галузі права та юриспруденції, цитуючи Президента НАН України, академіка Анатолія Загороднього: «Саме наука має відігравати ключову роль у відродженні України».

Важко не погодитись з цим твердженням, адже в цивілізованому світі проблеми мають вирішуватись за допомогою науки та дипломатії, а не танками та артилерією. Цей умовивід не є новим але як ми можемо спостерігати, божевілля яке керує «агресором», мабуть, не розуміється в поняттях науки, демократії та правах народу на своє самовизначення.

Важкі виклики, з якими зіштовхнулась Україна, дають можливість вибудувати нову систему взаємовідносин науки і суспільства, підвищити її вагомість як у науково-технічному прогресі та у інноваціях, так і в посиленні обороноздатності країни, прийнятті суспільно значущих рішень, формулюванні національних стратегій розвитку, воєнних доктрин тощо.

Інновації генерують позитивні структурні зрушення в економіці та суспільстві, сприяють підвищенню продуктивності в промислових галузях, посилюють здатність конкурувати в глобальному середовищі з економіками інших країн світу та забезпечувати стійкі темпи зростання в довгостроковій перспективі [1].

В дослідженні Ольшанської О.В. зазначається про те, що військові дії на території України значно послали процеси деградації інноваційних екосистем промислових хайтек-секторів та, в першу чергу, серед промислових малих та середніх підприємств (далі-МСП) основними причинами чого є наступні:

- понад 40% МСП взагалі зупинили свою роботу;
- тим керівникам, що працюють в режимі елементарного виживання не до інновацій – лічені з них розглядають цей напрям роботи як пріоритетний, й такий, що має відношення до головного пріоритету – отримання бодай якихось замовлень;
- багато інноваційних МСП до війни працювали на експортних ринках – сьогодні вони так само втрачені, або заморожені;
- в режим виживання перейшли також десятки екосистемних акторів – університетів, НДІ, інкубаторів – акселераторів, бізнес-об'єднань, агенцій розвитку тощо [2].

Безумовно, війна завжди ускладнює майже всі процеси розвитку держави, на території якої відбуваються така лиха подія, також погіршуються умови розвитку наукових галузей, але для того, щоб національна наука приносила максимальну користь майбутній післявоєнній економіці необхідна системна перебудова її відносин з суспільством, державною владою та бізнесом. Складовими елементами цієї перебудови мають бути:

- формування та реалізація цілісної державної політики розвитку науки та стимулювання інновацій, законодавче забезпечення відповідних процесів та контроль за його дотриманням;

- інтеграція вітчизняного наукового сектора в каркас майбутньої поствоєнної економіки для забезпечення можливості залучення його напрацювань до обґрунтування національних пріоритетів розвитку;

- націленість програми післявоєнної відбудови економіки на технологічну модернізацію виробничого сектора, що створюватиме попит на інноваційну та наукову продукцію;

- запровадження європейських стандартів у сфері організації виконання та фінансування наукових досліджень;

- формування (відродження, модернізація) мережі центрів дослідницької та інноваційної інфраструктури - технопарки, інноваційні центри, науково-навчальні центри, інноваційно-технологічні кластери, інноваційні бізнес-інкубатори, центри інновацій і трансферу технологій, центри комерціалізації інтелектуальної власності, регіональні центри науки та інновацій, венчурні фонди;

- створення належних фінансових стимулів до продуктивної праці дослідників, як людей, що володіють глибокими спеціальними знаннями. Формування нового кадрового потенціалу наукового сектора;

- популяризація вітчизняної науки, підвищення соціального статусу та престижу дослідників в середовищі національного бізнесу та в суспільстві загалом [3].

Після завершення військових дій на Україну та українську науку чекає ще один, більш розтягнутий у часі, та при цьому не менш важливий фронт: відновлення та забезпечення сталого прискорювального розвитку. Сподіватися лише на репарації та міжнародну допомогу – значить відкинути передумови для майбутнього прискореного зростання ВВП, яке тягне за собою підвищення зарплат та серйозну соціальну складову.

Саме тому, необхідно створити умови для розвитку виробництва, у першу чергу, продукції з високою доданою вартістю, яка допоможе стабілізувати економіку та підвищити рівень життя в цілому. У найближчі десятиліття ЄС збирається надати основні стимули для інвестування в промислову модернізацію. Також необхідно спрямувати увагу щодо, розвитку наукових сфер діяльності. Згодом розвинений науковий потенціал може суттєво покращити становище країни в після воєнний період.

Тому необхідно державі звертати увагу на науку як перспективу розвитку. Україна активно забезпечує трансфер технологій, який вже став базою для створення високотехнологічної безпекової галузі, де наука, інженерія, ІТ, металургія, матеріалознавство та інші сектори в прямому контакті з реальним використанням створюють гнучкий та стійкий синтез нової мілітарної економіки [4]. Держава в такому випадку грає роль не лише у фінансуванні фундаментальних і ризикових досліджень, але й у поширенні знань та ефектів інновацій для всього суспільства, розширюючи потенціал виробництва якісно нових товарів і послуг. Накопичені знання – це суспільне благо і головне джерело підвищення рівня життя, але без участі держави їх використання не є оптимальним для суспільства.

Підвищення ролі та важливості науки в українському суспільстві нерозривно пов'язується з відповідною державною політикою.

Відбудова потужного наукового сектора економіки – це шлях який необхідно пройти, якщо ми хочемо збудувати самодостатню економіку, здатну до постійної технологічної модернізації, здатну витримувати міжнародну конкуренцію, а також обслуговувати потреби Збройних Сил України.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що в умовах воєнного стану роль науки має вагомим значення, стан науки в Україні переживає важкі часи через військові дії, але завдяки клопіткій праці Українських науковців, сьогодні ми можемо спостерігати позитивні кроки, щодо розвитку науки, та прогресивних наукових результатів діяльності в стратегічних сферах діяльності держави, загалом, відкритим залишається питання, підтримки науки державою, залучення інвестицій в розвиток науки та поширення її популярності в суспільстві.

Українські науковці зможуть стати передовими винахідниками технологій та концепцій, які допоможуть відновити країну після війни та зможуть забезпечувати більшість потреб суспільства, в галузях:

- о медицини;
- о продовольчої безпеки;
- о біобезпеки;
- о енергобезпеки;
- о кібербезпеки громадян;
- о екологічної безпеки;
- о економіки.

Також, в питаннях, пов'язаних з належного правового регулювання проблем, які виникли внаслідок воєнних дій на території України (справи, пов'язанні з правовими складнощами захисту інтересів громадян в умовах воєнного стану та після його закінчення).

Тому в українських науковців є всі перспективи, потрібно лише отримати можливість для того, щоб реалізовувати власні напрацювання та ідеї тим самим розвивати наукову складову країни і допомогти відновленню та розвитку держави.

Все більше стає актуальним напрямок міжнародної співпраці українських науковців з європейськими колегами, що безумовно дає великий поштовх до зростання нової, сучасної української науки, яка отримує найсучаснішу модель розвитку, позитивним впливом є отримання європейського досвіду, створення спільних наукових груп в для розвитку та трансформації стратегічних напрямків, діяльності держави в багатьох галузях.

Перелік використаних джерел

1. В. Данилишин. Про роль національної науки у відродженні України. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/515894_pro_rol_natsionalnoi_nauki.htm. (дата звернення: 18.11. 2022).

2. Ольшанська О.В. Регіон як просторова соціально-економічна система//Актуальні проблеми економіки – 2011. – №3. – С. 184- 191. (дата звернення: 18.11. 2022).

3. Белялов Т. В. Інноваційний розвиток підприємництва в умовах війни та в післявоєнний період [Електронний ресурс] // Київський національний університет технологій та дизайну, Київ. – 2022. – URL:https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20218/1/PIONBUG_2022_P066-067.pdf. (дата звернення: 18.11. 2022).

4. Гусєв Ю. Чому розвиток оборонного сектору після війни дозволить оживити економіку та збільшити додану вартість для низки галузей? [Електронний ресурс] / Юрій Гусєв // ЕКОНОМІЧНА ПРАВДА. – 30. – URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/30/690957/>. (дата звернення: 20.11. 2022).

Іщенко
Маргарита Владиславівна,
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Ільков
Василь Васильович,
професор кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук
професор

ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТА РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

На фоні оновлення та реформації правових інститутів в Україні є досить актуальним питання суттєвих змін в адміністративно-деліктному законодавстві. Висока значущість адміністративно-деліктного права зумовлює дослідження, а також подальшого вдосконалення. В наш час адміністративна відповідальність регулюється нормами адміністративного права, а точніше адміністративно-деліктним правом. Чинний КУпАП не виступає на високому рівні, має багато недоліків концептуального характеру, не виконує регулюючі питання адміністративної відповідальності, частіше призводить до судового порядку реалізації адміністративної відповідальності.

Питанням адміністративно-деліктного права України, практикам застосування, а також актуальністю реформації займалися такі вчені як В.Авер'янов, О. Банчук, І.Голосніченко, Т.Гуржій, Є.Додін, В.Колпаков, І.Куян, Т.Коломоєць, А.Комзюк, О. Кузьменко, Д.Лук'янець, С.Петков та ін. Науковці разом прийшли до висновку, що нормативно-правова база адміністративно-

деліктного права не відповідає вимогам правової, демократичної, соціальної держави.

Варто зазначити, що адміністративно-деліктне право становить сукупність певних норм, які встановлюють процедуру реалізації, зміст та підстави адміністративної відповідальності [1, с. 528]. До переходу адміністративно-деліктного права до виділення Загального та Особливого адміністративного права, яке на даний час включають до останнього, регулювало юрисдикційну діяльність у всіх сферах управління лише за Загальною частиною адміністративної відповідальності. Вважалось, ніби Загальне адміністративне право являє собою правові інститути, а Особливе адміністративне право – підгалузю права, але до цього є дуже багато заперечень. Загальне адміністративне право не може складатися лише з правових інститутів без підгалузей, в той час коли непередбачено жодних обмежень щодо інститутів та підгалузей права. [2, с. 466]. Також, норми з адміністративною санкцією також відносяться до Особливого адміністративного права, є загальними щодо підгалузей. Таким чином можна прийти до висновку, що адміністративно-деліктне право можна визнати підгалузю Загального адміністративного права.

Деліктне законодавство можна охарактеризувати зараз як об'ємність законодавства адміністративно-деліктних норм за втратою монополії Кодексу України про адміністративні правопорушення на віднесення будь-яких протиправних дій розряду адміністративних правопорушень. Дуже важливу роль відіграють певні дії для визначення ступеня ефективності адміністративно-деліктного законодавства як актуальність застосування юридичних норм, своєчасність, прогнозування виявлення норм, та ін. дії. За постійно змінним станом політико-економічного становища України, адміністративне законодавство містить застарілий підхід та не відображає потреб сучасності, тому потребує реконструкції, оновлення процесуального та матеріального характеру. [3, с. 4].

Спосіб кодифікації є найбільш перспективним для реформації і вдосконалення адміністративно-деліктного законодавства України. Завдяки кодифікації, чинне законодавство може забезпечити суспільство врегулюванням суспільних відносин адміністративно-деліктної сфери та забезпечити єдність у законодавчих принципах. Але, найбільш великою проблемою є неприйняття нового кодексу, звичайно існують пропозиції з концептуального підходу до кодифікації адміністративно-деліктного простору. [4, с.180]. Зокрема, поступали такі пропозиції як створення Кодексу про адміністративні проступки, Адміністративно-деліктний кодекс та Кодекс адміністративної відповідальності.

На основі принципів і базується реалізація та розробка конкретних адміністративно-деліктних норм. Такими принципами адміністративної відповідальності виступає: верховенство права, законність, відповідальність за протиправне діяння, обґрунтованість, невідворотність відповідальності, гуманізм, відкритість та прозорість, презумпція невинуватості, оперативність та гнучкість.

Також у сучасному становищі адміністративно-деліктного права є проблема існування підзаконного регулювання адміністративної відповідальності, за ст.92 Конституції України лише закони визначають процедури, зміст та підстави адміністративної відповідальності, але порушення різних правил, які регулюються низкою підзаконних актів становить склад адміністративного проступку. [5, с.115]. Міським, селищним, сільським радам досі надано повноваження встановлювати правила та передбачати адміністративну відповідальність за порушення.

Зважаючи на викладене, можна прийти до висновку, формування простору адміністративно-деліктного права як сучасної системи джерел потрібно розпочинати з Конституції України, в якій необхідно визначити види юридичну відповідальність та гарантії застосування заходів. Залишається проблема розроблення нового Кодексу про адміністративні проступки, який буде регулювати адміністративну відповідальність юридичних осіб, та таким чином видалить заходи впливу.

Перелік використаних джерел

1. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 528 с.
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Вид. 3-тє. Київ : Акад. адмін.-правових наук, 2020. 466 с. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2020 35
3. Мельник Р. С. Реформування системи адміністративного права як передумова його кодифікації. *Журнал східноєвропейського права*. 2013. № 1. С. 1–5. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2013/12/4ddc84_d50efc1ad58b4454963bd9e3a5c551bd.pdf (дата звернення: 15.04.2020).
4. Комзюк А. Т. Деякі проблеми реалізації принципів адміністративної відповідальності публічних службовців // Публічна служба і адміністративне судочинство: здобутки і виклики: зб. матеріалів І Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 5–6 лип. 2018 р.). Київ: Дакор, 2018. С. 180–183.
5. Гусаров С. М., Комзюк А. Т., Салманова О. Ю. Деякі актуальні проблеми реформування інституту адміністративної відповідальності. *Форум права*. 2017. № 5. С. 112–119. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_17.pdf

Іщенко
Маргарита Владиславівна,
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

**Мінакова
Євгенія Валеріївна,**
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

СИСТЕМА ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНОМУ НАСИЛЬСТВУ

Гендерним насильством є певні насильницькі дії, які мають певну гендерну групу яка отримує або чинить насильство. Переважно гендерне насильство виступає насильством проти жінок з боку чоловіків, які є і жертвами і агресорами насильницької поведінки. Якщо відокремити, такі теми виділяють насильство над ЛГБТ-людьми та чоловіками. [1, с.153] Проблема гендерного насильства є актуальною у ХХІ ст. у всіх країнах світу, переважно насильство здійснюється у формі домашнього насильства. Певні суспільства, які є полярною протилежністю за нерівністю фемінності і маскулінності насаджують стереотип “маскулінної бровади”.

Жодна держава не може уникнути насильства, тому в Сполучених Штатах є кривава історія гендерного насильства яке виступало демонстрацією чоловічої мужності. Маргарет Мід, антропологиня у своєму аналізі американського насильства описувала типовість дій американців, які бажали завершити сутичку, але не бути ініціатором агресії, як правильно казати “маскулінність” є доказом чоловічої сили, чоловіка, який може чинити насильство. [3, с.360] Поняття маскулінності може також бути пов’язаним з війною, як доказ чоловічої мужності на фронті.

До форм гендерного насильства можна віднести всі сфери життя в яких чоловіки контактують з жінками, як домашнє насильство, сексуальне насильство. До домашнього насильства можна віднести такі дії як, залякування, фізичні напади, згвалтування, побиття. За статистикою в Україні, чоловіки вдаються до насильства у випадках якого, 9 із 10 жінок потерпають від нього. [1, с.160] Домашнє насильство базується на рівновазі між партнерами у відносинах, на розподілі влади, у випадку вирішення проблем одним партнером із подружжя, кривдження чоловіком або жінкою сягає більшості відсотків. Над жінками насильство поширюється у тих сферах життя, де владу отримує лише чоловік. Сексуальне насильство можна поділити на два типи: згвалтування та домагання. Згвалтування за своєю поведінкою принижує гідність людини, як у випадку чоловіка – втрата маскулінності, та у випадку жінки – втрата фемінності.

Таким чином ми отримуємо механізм мізогінії, неповноцінність жінки як особистості, нижчість за статусом. До жінки за культурною мізогінією можна приписати міф як звинувачення, що жертва в образі жінки спровокувала агресора, наштотхнула його на необачну поведінку. Але сексуальне домагання є досить відмінним, так фізичного акту не відбувається, але агресор за своєю силою може допустити доторкання та поплескування, а також словесний

контакт як непристойні зауваження, погрози та залякування. В Україні тема сексуальних домагань не поширена, бо жінки не звикли до зізнання таких випадків, та не знають які заходи треба вживати у таких випадках. До гендерного насильства також можна віднести секс-торгівлю та проституцію, вбивство честі, примусову стерилізацію, ранні або дитячі шлюби, калічення жіночих органів як заходи зумовлені звичаями чи культурою.

В КК України є п'ять статей, щодо статевого насильства(Розділ IV «Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи»): стаття 152 «зґвалтування», стаття 153 «сексуальне насильство», стаття 154 «примушування до вступу в статевий зв'язок», стаття 155 «статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку» та стаття 156 «розбещення неповнолітніх»). Відповідного до цього, найбільш поширеними формами насильства в Україні є фізичне та економічне насильство, зґвалтування, сексуальне насильство та психологічне насильство. Від емоційного насильства страждає дуже велике коло осіб, як 18% жінок які вказали в опитуванні після шлюбу.

Стратегія запобігання та протидії гендерному насильству нашоюхує усі міжнародні системи, організації та держави на реагування та запобігання сексуального насильства, така стратегія була розроблена за підтримки Організації Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності прав і можливостей жінок ООН Жінки в Україні. [3, с.170] Також третього травня 2022 року, між ООН та Урядом України було підписано Меморандум про співробітництво щодо протидії та запобігання сексуальному насильству в умовах війни. За ст.27 Женевської конвенції, під час 1949 року забороняє зазіхання на честь жінок та гарантує захист від примушування до проституції та від зґвалтування, або інших форм посягань на моральність.

В Україні є дуже багато організацій, яки сприяють протидії та запобіганню гендерному насильству, такі як Міжнародна акція «16 днів проти насильства», Кампанія з протидії гендерному насильству «Розірви коло», всеукраїнський мережевий флешмоб-соціальна акція #ЯНеБоюсьСказати, та громадські організації як «Розрада», «Жіночі перспективи», «Ла-Страда Україна».

Міжнародна акція «16 днів проти насильства» привертає тему гендерного насильства, така акція сприяє ненасильницькій ідеології в суспільстві, привертає увагу до домашнього насильства, активізує захист прав жінок в Україні. Кампанія з протидії гендерному насильству «Розірви коло» як протидія гендерному насильству проводить конкурси, інформаційні заходи, розповсюджують підтримку ненасильницьких дій, забезпечує послуги потерпілим від гендерного насильства, сприяє розвитку інституційного та соціального розвитку. #ЯНеБоюсьСказати як флешмоб, висвітлює проблеми сексуального насильства над жінками в Україні, вирішує проблеми із замовчуванням сексуального насильства проти жінок, цей флешмоб набув міжнародного розголосу.

Зважаючи на викладене, можна прийти до висновку, що тематика насильства і запобігання йому не дуже поширена в українському суспільстві.

Культура насильства несе певні психологічні наслідки та ефекти, відповідно до цього має бути суспільна протидія та зміна соціального контексту, психотерапевтична робота та вироблення механізму боротьби та обізнаності суспільства проти гендерного насильства та насильства в цілому.

Перелік використаних джерел

1. Маєрчик Марія, Плахотнік Ольга (2013). Гендероване насильство: між звичаєм і злочином. Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей. Київ: Критика. с. 151–164.
2. Марценюк, Тамара. Годі терпіти: усе про гендерне насильство проти жінок. Гендер в деталях. Архів оригіналу за 12 квітня 2019. Процитовано 12 квітня 2019.
3. Кімміл М. (2003). Гендер насильства. Гендероване суспільство (Переклад з англ. С. Альошкіна). Київ: Сфера. с. 340–372.

Камишова

Віолетта Олександрівна,

здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Горбалінський

Володимир Володимирович,

доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Корупція, особливо в умовах поглиблення соціально-політичної та фінансово-економічної кризи в державі, становить серйозну загрозу національній безпеці України. Це стало одним із негативних факторів, що суттєво впливає як на ефективність національної системи державного управління, так і на функціонування органів державної влади. Корупція підриває стабільність країни та систему правопорядку, захист прав, свобод і законних інтересів людей.

Сьогодні в нашій державі проблема корупції стоїть дуже гостро і вирішити її можна лише шляхом реалізації цілого комплексу антикорупційних заходів, які слід здійснювати послідовно в кожній зі сфер суспільних відносин.

Комплекс має бути спрямований не лише на викорінення корупції як явища, а й на попередження умов, які можуть сприяти її виникненню [1, с.4].

У сучасних умовах безальтернативності європейської інтеграції України необхідне переосмислення завдань політичних інститутів, органів державної влади, національної науки (загалом і юридичної зокрема) та переоцінка розуміння природи права та прав людини, виникає необхідність нового виваженого підходу до розуміння сутності корупції. Для цього вкрай важливо перенести фокус наукового дослідження з суто пізнавального або описового на практичне вирішення проблеми та досягнення головної мети – зниження рівня корупції в Україні до соціально прийнятної межі [2, с. 39]. Адже проблема корупції є однією з найактуальніших проблем функціонування української держави та розвитку суспільства. У сучасних умовах корупція стала фактором, що реально загрожує національній безпеці та конституційному ладу України. Це явище негативно впливає на різні сфери суспільного життя нашої країни: економіку, політику, управління, соціально-правові відносини, суспільну свідомість, міжнародні відносини.

Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року визначає корупцію як використання особою наданих їй службових повноважень або пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки (пропозиції).) такої вигоди собі чи іншим особам або відповідно обіцянка (пропозиція) чи надання неправомірної вигоди особі, або на її прохання іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до незаконного використання службової особи. надані йому повноваження або пов'язані з ними можливості [3]. Але корупція постійно набуває все нових і нових форм, маскуючись під суспільні традиції та бізнес-практику. Зростаючий динамізм його модифікацій все більш «вдало» пристосовується до розвитку соціального, політичного та економічного життя. Це один із головних чинників, який ускладнює визначення однакового розуміння корупції в Україні та призводить до її різного трактування. Цим також пояснюється високий рівень корупції в Україні, який продовжує залишатися основною причиною відсутності очікуваного успіху майже в усіх сферах функціонування влади. У ситуації з корупцією, насамперед, йдеться про виявлення її характерних (по суті незмінних) ознак, які виступають своєрідним стрижнем цього багатогранного та мінливого (у менш ключових аспектах) явища. Це, насамперед, дасть змогу визначити поняття корупції, яке базуватиметься не на другорядних, а на її змістовних ознаках, які стануть одним із додаткових, але важливих елементів у формуванні більш ефективної антикорупційної стратегії в Україні.

Результати численних досліджень показують, що корупція досі залишається однією з найважливіших і найгостріших проблем для населення. Так, дослідження, проведене навесні 2020 року за Методологією стандартного опитування рівня корупції в Україні, показало, що 91,2% населення України вважають проблему корупції «дуже серйозною» (69%) або «досить серйозною» (22,2%) [4].

Корупція як негативний соціальний чинник суспільного життя є суттєвою перешкодою для розвитку правової держави та громадянського суспільства в Україні, перешкоджає проведенню демократичних реформ, зводить нанівець важливі реформаторські ініціативи, не сприяє формуванню позитивного іміджу України в міжнародних відносинах. Її вирішенню має сприяти активна антикорупційна діяльність, відповідне законодавче забезпечення, рішучі дії владних структур, керівництва держави та учасників навчального процесу.

Одним із найважливіших факторів подолання корупції є ставлення населення до цієї проблеми. За результатами досліджень, проведених в Україні за останні роки, більше половини населення схильне до вчинення корупційних правопорушень, якщо це може сприяти вирішенню проблеми. Крім того, значна частина населення не кваліфікує певні дії як корупційні, усвідомлюючи при цьому невідповідність такої поведінки нормам моралі чи професійної етики. За допомогою ефективною роз'яснювальною роботи населення може змінити своє ставлення до таких практик як до неприпустимих, тим самим суттєво зросте антикорупційний потенціал суспільства.

Тому актуальним є системне запровадження просвітницької діяльності щодо моделей поведінки в певних ситуаціях з можливими корупційними ризиками; запровадження культури повідомлення спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції про факти вчинення корупційних правопорушень; подолання пасивності суспільства у протидії корупції; залучення широких верств населення до активної участі в антикорупційній діяльності [5, с.4].

Недостатня правова свідомість громадян часто є причиною порушення їх основних прав і свобод у повсякденному житті, серйозною перешкодою в реалізації ними конституційно закріплених норм. Більшість громадян не знають правового механізму захисту своїх прав, а інша частина взагалі їх не знає. Така ситуація зумовлює необхідність всебічного роз'яснення основ нормативно-правових актів, їх утвердження у свідомості громадян, перетворення їх у переконання та впровадження в практику повсякденної поведінки. Адже саме суспільство є істотним елементом боротьби з корупцією, оскільки певною мірою самостійно залучене до корупційної практики. Водночас його участь необхідна, оскільки існує багато ролей, які суспільство може відігравати ефективніше, ніж будь-який інший інститут [5, с.122].

НАЗК, яке має бути ключовим гравцем у налагодженні каналів комунікації з громадськістю, переважно взаємодіє з представниками публічної сфери з метою поширення лише знань про антикорупційне законодавство. Органи державної влади повинні дбати про посилення знань не лише своїх службовців, а й приділяти більше уваги взаємодії з громадянським суспільством.

Отже, з корупцією можна боротися різними заходами: по-перше, суто репресивними, що полягають у розкритті корупційних правопорушень і притягненні винних до відповідальності, або, по-друге, превентивними, зокрема підвищенням прозорості та доброчесності державних структур, забезпеченням рівного доступу до державної служби, проведення спеціальної перевірки осіб,

які претендують на зайняття посад в органах державної влади та місцевого самоврядування, тощо. тактику цієї боротьби в напрямку пошуку оптимального співвідношення репресивних і превентивних заходів. А саме високий рівень нормативності, чітке законодавче регулювання, системність заходів мають визначати стратегію і тактику протидії корупції в сучасних умовах.

Перелік використаних джерел

1. Клімова С.М., Ковальова Т.В. Організація запобігання та протидії корупції в Україні: навч. посіб. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. 200 с.

2. Трепак В.М. Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні: дис. д-ра юрид. наук: 12.00.08. *Львівський національний університет імені Івана Франка*. Львів. 2020. 481 с.

3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700- VII. (зі змінами і допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2020, № 6, ст.35.

4. Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність / Info Sapiens, НАЗК, EUACI. Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://bit.ly/3f8JPuG>.

5. Прояви корупції в системі освіти: запобігання та протидія: навч.-мет. посіб. / К.А. Бабенко, Н.Г. Діденко, М.В. Кондрашова та ін. Київ: Грамота, 2015. 184 с.

**Остапенко
Юлія Олександрівна,**
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМАТИКА ЄВРОПЕЇЗАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО РЕАЛІЗАЦІЮ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ

На сьогодні день буття та життя будь-якого сучасного суспільства та держави, а також фізичної та юридичної особи безвідривно пов'язується із унормуванням (регулюванням) їх діяльності (функціонування) [1, с. 87]. Вказане є цілком закономірним, адже неунормовані процеси на усіх рівнях життєдіяльності вказаних суб'єктів ускладнюють досягнення мети будь-якої діяльності чи взагалі унеможливають її об'єктивацію. Утім, необхідно мати на увазі й те, що множина фактичних життєвих реалій «вносить свої корективи і правове регулювання певних питань часто має вади, зумовлені недоліками формулювання правових норм, недостатнім врегулюванням правовідносин або ж наявністю помилкових чи суперечливих норм. Це знижує ефективність відповідних норм або ж робить їх взагалі неефективними» [2, с. 139]. Як наслідок, бажання нормотворця створити норми, що сприятимуть

функціонуванню держави у межах парадигми людиноцентризму, виявляється нереалізованим, а сукупність створених норм є або неефективним (не достатньо ефективним), або ж взагалі шкідливим для людини. При цьому в таких обставинах, як поширення коронавірусної хвороби COVID-19, результат недостатньої ефективності норм законодавства у багатьох державах світу практично став тотожним результату неефективних чи навіть шкідливих для людини, суспільства та держави норм законодавства.

Особливу проблему вказане питання складає для т. зв. «світу праці». Зокрема, вітчизняна учена Г.В. Платонова цілком справедливо зауважує, що «потреба у врегулюванні трудових відносин, у яких перебуває більшість суб'єктів права протягом тривалого періоду часу свого життя, викликана антагоністичними інтересами їх суб'єктів та владним становищем саме роботодавця» [3, с. 109]. Крім того, як зазначає провідний український юрист-трудолик М.І. Іншин, «на сьогоднішній день залучення людини до виробничого процесу на підставі договору, що врегульовується нормами законодавства про працю, вже не є процесом, суто спрямованим на підтримання виробничого процесу та отримання роботодавцем прибутку. У соціальній, правовій та демократичній державі відповідний процес спрямовується також на відносно вільну реалізацію нею трудового потенціалу, долучення до сфери праці і т. д. Іншими словами, в сучасній державі, в якій панує право, працездатна людина долучається до сфери праці з метою стати учасником суспільного життя, виконувати суспільно корисну працю без шкоди для своєї соціальної безпеки, а навпаки – для підвищення її якісного рівня» [4]. Таким чином, для сфери праці навіть неефективне галузеве законодавство обумовлює шкідливий вплив на рівень соціальної безпеки працюючих осіб, а також становить ризики для неправомірної експлуатації працівників, ігнорування їх людської гідності та права (іноді набуває характеру обов'язку) реалізовувати свої трудові права. В якості прикладу можемо назвати вплив недосконалого правового регулювання праці жінок-працівниць на реалізацію ними трудових прав. Наприклад, вітчизняна учена А.А. Тісецька звертає увагу на те, що «проблеми реалізації трудових прав жінками пов'язані у трудовому законодавстві з працевлаштуванням, оплатою праці і охороною материнства тощо, що пояснюється недоліками законодавства, недотриманням роботодавцями норм щодо забезпечення трудових пільг та гарантій для жінок». Крім того, за спостереженнями юриста-трудолика, «великою перепорою на шляху забезпечення рівноправ'я жінок та чоловіків є сталі тенденції, традиції та уявлення суспільства про місце і роль жінки в житті» [5, с. 143]. Тобто, недосконалість чинного трудового законодавства не виправляє негативні умови реалізації трудових прав окремими категоріями працівників, а становить собою підґрунтя, на якому негативна практика дискримінації працівників продовжує своє існування та розвивається.

Окреслені питання по сьогодні є надзвичайно актуальними й значним чином загострюються фактом прискорення процесу реформування законодавства України про працю, що, з одного боку, відбувається у межах негативних тенденцій деградації попередніх здобутків вітчизняних та

зарубіжних робітничих і профспілкових рухів у сфері праці, а з іншого боку – в умовах триваючої повномасштабної Російсько-Української війни, а також поглибленої євроінтеграції України, що обумовлено набуттям в 2022 році статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. При цьому слід мати на увазі наступні обставини: по-перше, європеїзація трудового законодавства, як складний і тривалий процес, що потребує низки взаємоузгоджених нормативних й інституційних перетворень, повинен відбуватись за вказаних кризових явищ; по-друге, «українське законодавство повинно не тільки відповідати вимогам Угоди про асоціацію, але й надалі формуватися в “європейському дусі права”» [6, с. 172]. Вказаному процесу сутнісним чином сприяє актуальна програма адаптації національного законодавства України до *acquis* ЄС, котра «визначає механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства у ЄС» [7, с. 163]. Поряд із тим, ще до початку повномасштабної Російсько-Української війни рух України до задоволення євроінтеграційних прагнень супроводжувався «низкою негативних чинників, серед яких – нестабільність економіки, загроза внутрішній безпеці та територіальній цілісності з боку держави-агресора, низький рівень соціального життя населення, а також зневіра людей у кращому майбутньому для них самих та їхніх дітей. Але, незважаючи на це, у досить непростий для України час держава всіма силами намагається протистояти негативним процесам та спрямовувати свою політику на впровадження європейських стандартів та норм у суспільне та державне життя» [8, с. 204].

Між тим, витрати публічних ресурсів на окреслений процес (час роботи уповноважених суб'єктів, видатки на адаптацію законодавства тощо) повинні бути виправдані не лише бажанням Українського народу до наближення перспективи входження нашої держави до ЄС, але й очевидною соціальною користю відповідних змін. Окреслене питання є досить проблематичним з огляду на той факт, що:

1) наразі на рівні ЄС не сформовано загального трудового права ЄС, на наддержавному рівні держав-членів ЄС урегульовані лише окремі аспекти зайнятості, перебігу трудових правовідносин й їх припинення, реалізації трудових прав працівників і роботодавців. У цьому сенсі, ведучи мову про «європейське трудове право» ученими фактично йдеться про: а) регламенти та директиви, що регулюють ті чи інші трудо-правові питання; б) нормативно-правові акти у сфері праці, що діють у тій чи іншій державі-члені ЄС;

2) на рівні окремих держав-членів ЄС сьогодні передбачаються нижчі гарантії реалізації трудових прав працівників, аніж в Україні, а тому наближення трудового законодавства нашої держави до законодавства про працю цих держав можна тлумачити в якості заходу зниження рівня соціальної безпеки кола осіб, яких стосуються відповідні норми законодавства. Критично аналізуючи цю обставину, вітчизняний науковець Е.В. Бабенко вказує на те, що тривалий час в Україні, керуючись вагомністю процесу євроінтеграції країни, ігнорувалась потреба застосування об'єктивного підходу до осмислення якості правового регулювання тих чи інших питань у сфері праці в державах-членах

ЄС. Результатом цього стало орієнтування законодавця на стандарти в соціальній сфері, які іноді можуть бути нижчими за ті, які наразі передбачає трудове законодавство України [9, с. 333]. Таким чином, подальше здійснення процесу адаптації вітчизняного законодавства про працю до європейського законодавства повинно відбуватись без допущення зниження рівня соціальної безпеки працівників, зокрема, що виявляється у звуженні можливостей реалізації трудових прав працівників.

Вказане засвідчує потребу виваженого підходу українського законодавця до процесу європеїзації трудового законодавства. Вважаємо, що приведення українського законодавства про працю до трудових норм європейського законодавства повинно коригуватись ідеями: 1) подальшої розбудови України в якості соціальної держави; 2) потреби забезпечення належного рівня соціальної безпеки працівників та неприпустимості зниження рівня соціальної безпеки працівників (зважаючи на людиноцентристську парадигму розвитку держави) задля задоволення політико-правових стратегій держави. Необхідність дотримання цієї логіки обумовлено тим фактом, що Україна – це соціальна та правова держава, а реалізація трудових прав працівників – це шлях до побудови гармонійного «світу праці» в нашій державі, адже такою реалізацією постає складний комплексний процес приведення положень трудового законодавства, котрими закріплено суб'єктивні права працівника, у дію (їх об'єктивація): 1) за рахунок виявлення таким найманим працівником волі щодо здійснення свого суб'єктивного права шляхом оголошення роботодавцю (чи іншій зобов'язаній особі) вимоги про виконання ним відповідних приписів законодавства та забезпечення дотримання конкретного права працівника; 2) шляхом виконання дій стосовно реалізації прав працівника без оголошення найманим працівником власної волі щодо реалізації роботодавцем (іншою зобов'язаною особою) певного права, якщо реалізація такого права працівника визначена законодавством як така, що не повинна залежати від волі найманого працівника; 3) за рахунок застосування до роботодавця (іншої зобов'язаної особи) санкціонованого законодавцем примусу, що є винятковим заходом, спрямованим на примушення відповідного суб'єкта до виконання свого обов'язку стосовно забезпечення реалізації працівником своїх трудових прав.

Перелік використаних джерел

1. Яковлев О.А. Поняття централізованого правового регулювання умов праці в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6, Т. 4. С. 87–90.
2. Ткаченко Д. В. Правове регулювання відсторонення судді від виконання посадових обов'язків: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2019. 211 с.
3. Платонова Г.В. Правове регулювання строків у трудовому праві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2019. 200 с.
4. Іншин М.І. Соціальна безпека окремих категорій працівників. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 3-2. С. 31–36. doi:10.32844/2618-1258.2020.3-2.5.
5. Тісецька А.А. Правове регулювання праці жінок за законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2019. 221 с.

6. Мординська Е.В. Участь Національної поліції у нормотворчій діяльності. *Права людини і поліція у сучасному світі*: матер. кругл. столу / редкол.: А.М. Завальний, Н.В. Лазнюк, М.М. Пендюра, Д.О. Тихомиров. Київ: НАВС, 2018. С. 172–174.

7. Вороніна І.М. Аксіологічні засади нормотворчості МВС України щодо координації діяльності Національної поліції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12. Київ, 2018. 258 с.

8. Любимов О.К. Дисципліна праці професійних публічних службовців як основа ефективної євроінтеграції України. *Проблеми розвитку соціально-трудових прав та профспілкового руху в Україні*: матер. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 28 трав. 2020 р.) / за заг. ред. К.Ю. Мельника. Харків: ХНУВС, 2020. С. 204–207.

9. Бабенко Е.В. Доктрина захисту трудових прав працівників при припиненні трудових правовідносин: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2019. 423 с.

Погоріленко
Артур Васильович,
аспірант 4 року навчання
кафедри юридичної психології
Національної Академії Внутрішніх Справ

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ПРАВОСВІДОМОСТІ ГРОМАДЯН

Міжнародні організації відіграють важливу роль у розбудові сучасного суспільства, а у воєнний час це стає особливо відчутним. Так, відповідно до ст. 1 Статуту Організації Об'єднаних Націй [1] (далі – ООН), вона має на меті, зокрема, підтримувати міжнародний мир та безпеку і з цією метою вживати ефективних колективних заходів для запобігання та усунення загрози миру й придушення актів агресії, або інших порушень миру, і проводити мирними засобами, відповідно до принципів справедливості та міжнародного права, залагоджування або розв'язання міжнародних конфліктів або ситуацій, що можуть призвести до порушення миру. Відповідно до ст. II Статуту Міжнародного агентства по атомній енергії [2] (далі – МАГАТЕ), воно прагне досягти більш швидкого і широкого використання атомної енергії для підтримання миру, здоров'я і добробуту в усьому світі. Гельсінський заключний акт 1975 року [3], який вважається основним засновницьким документом Організації з безпеки і співробітництва в Європі (далі – ОБСЄ), визначає необхідність сприяти зменшенню небезпек збройних конфліктів і неправильного розуміння або неправильного розрахунку військової діяльності,

яка може викликати побоювання, особливо в ситуації, коли держави-учасниці не мають чіткої та своєчасної інформації про характер такої діяльності.

Вказані міжнародні організації були створені як відповідь на небезпеки війни, особливо II Світової (1939-1945 рр.), та покликані перешкоджати розвитку воєнних конфліктів у світі. Протягом тривалого часу їх існування створювало в громадян почуття безпеки та захищеності. Водночас, з розгортанням повномасштабної війни в Україні ситуація дещо змінилася.

Нами було проведено опитування серед 56 респондентів-громадян України, не диференційованих за сферою діяльності, статтю, чи іншими ознаками. Вік респондентів складав від 18 до 60 років. Поставлене запитання було таким: «Чи змінилося Ваше ставлення до міжнародних інституцій (ООН, МАГАТЕ, ОБСЄ, Рада Європи) в умовах війни?». Більшість респондентів (66,1%, n=37) відповіли «Так». Меншість респондентів (19,6 %, n=11) відповіли «Ні», решта не змогли відповісти на питання ствердно чи негативно. Коментуючи відповідь на запитання, громадяни зазначали:

- «Очікувала більш сильних і дієвих вчинків від вказаних організацій, хоча особливо віри в це не було»;
- «Раніше я вважала, що рішення міжнародних інституцій можуть впливати на ситуацію в світі, можуть змусити всі країни-члени виконувати вимоги цих інституцій. Тепер я розумію, що ці інституції ні на що не впливають - вони не змогли зупинити жодну війну, зокрема війну в Україні»;
- «Вважаю, що вони мало на що здатні. Як показує практика, вони нічого реального зробити не можуть, тільки спостерігати і співчувати. Можливо сама ідея створення таких організацій є хорошою, але те, що ми бачимо на практиці, то в такому вигляді - вони що є, що їх немає... тільки даремна витрата коштів і часу»;
- «Погіршилося ставлення, оскільки ці організації не показали свою дієздатність в кризових умовах»;
- «Вони перестали відігравати відведену їм роль».

Інші ж відзначили:

- «Я працюю в організації яка безпосередньо пов'язана з цими МО. Зсередини краще видно, що саме роблять ці організації»;
- «Моє ставлення не змінилось лише тому , що я раніше не відносилаь негативно чи позитивно до міжнародних інституцій, але я дуже вдячна за їхню допомогу»;
- «Хотілось би більше підтримки від цих організацій, але і разом з тим розумію, що нам не можуть говорити усю правду можливо вони і так роблять усе можливе»;
- «Ніколи не ідеалізувала міжнародні інституції. Не очаровувалася, тому і не розчаровуюсь».

Таким чином, сприйняття міжнародних організацій у більшості громадян змінилося в гіршу сторону. Негативна парадигма змін у ставленні до міжнародних організацій, з одного боку, характеризує невідповідність між

образами очікування та реальністю, з якою стикнулися українці після 24 лютого 2022 року. З іншого боку, вона відображає об'єктивну відсутність дієвих механізмів стримування на міжнародному рівні, що здатні були би повною мірою усунути будь-які загрози терористичних режимів, зокрема російської федерації.

Резюмуючи, не маємо на меті применшити роль міжнародних організацій у допомозі Україні в протидії російській федерації. Без допомоги ООН, МАГАТЕ, ОБСЄ Україна не здатна була би протриматися так довго. З іншого боку, варто доносити до громадян більше інформації про роль вказаних організацій у допомозі Україні, а також продовжити реформування міжнародної системи стримування війни, з тією метою, щоб у майбутньому російська федерація чи інші терористичні режими не мали можливості розгортати подібні війни.

Перелік використаних джерел

1. Департамент громадської інформації ООН. Статут Організації Об'єднаних Націй. Організація Об'єднаних Націй. 2008. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf (дата звернення 25.11.2022);

2. Міжнародне агентство з атомної енергії. Статут Міжнародного агентства по атомній енергії від 26.10.1956 року зі змінами. Видавництво АН УРСР, Київ, 1959 рік. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_164#Text (дата звернення 25.11.2022);

3. Conference on security and co-operation in Europe. Final act. Helsinki. 1975. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf> (дата звернення 25.11.2022).

Світовенко

Дарина Вікторівна,

аспірантка кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ГЕНДЕРНИХ КВОТ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Директиви Європейського парламенту і Ради, що культивують європейські цінності, створюючи механізми дедалі більшого забезпечення прав людини (зокрема, права на гендерну рівність), поширюються на держави-члени Європейського Союзу та в стратегічному контексті – на правову систему України, як на правову систему держави, що бажає долучитись до ЄС та є сучасною європейською країною, котра попри численні кризові явища спрямована на подальшу розбудову сучасної правової, соціальної та демократичної держави. Таким чином, європейські директиви захищають кожного громадянина ЄС (такого ж висновку доходить і словенський правник

М. Дебелак, розглядаючи концептуальний зміст антидискримінаційних директив ЄС [1, с. 16–17]) та можуть здійснювати аналогічний вплив на громадян держав, які бажають набути членства в ЄС. При цьому в контексті комплексної європеїзації українського трудового законодавства до законодавства ЄС важливо не лише наблизити національні норми до норм директив і регламентів, але й також тлумачити зміст цих норм крізь призму логіки, в якій ці норми розуміються, тлумачаться в ЄС.

У контексті викладеного слід мати на увазі, що основу правового режиму реалізації принципу гендерної рівності у сфері праці на рівні директив ЄС складає Директива Європейського парламенту і Ради № 2006/54/ЄС [2]. Відповідний акт був прийнятий на підставі норм первинного законодавства ЄС, а також висновку Європейського комітету з соціальних та економічних питань 2004 року № 2005/С 157/14 [3]. Ця Директива стосується різних аспектів безбар'єрної реалізації чоловіками та жінками (тобто, в однаковій мірі, без створення умов, за яких працездатні особи однієї статі матимуть переваги над представниками іншої статі) права на працю, на соціальне забезпечення, на кар'єру, на професійну підготовку, на безпечні та здорові умови праці, які відповідають критеріям гідної праці загалом.

Критично аналізуючи положення Директиви № 2006/54/ЄС та інших чинних директив, можемо дійти висновку, що ними встановлюються певні стандарти гендерної рівності у сфері праці та зайнятості, які мають значення для комплексної європеїзації національного правового режиму реалізації принципу гендерної рівності у відповідній сфері. Серед таких стандартів, які мають значення для розвитку правової системи України є стандарт обов'язковості забезпечення реалізації гендерної рівності в частині дотримання вимог принципу рівного поводження з чоловіками та жінками в питаннях зайнятості, професійного навчання, просування по службі та в умовах праці. Так, у відповідності до ч. 1 ст. 14 глави 3 титулу II Директиви № 2006/54/ЄС у державах-членах не повинна мати місце пряма чи опосередкована дискримінація за ознакою статі, як в публічному, так і в приватному секторах (не можуть бути виключенням з цього правила також органи публічної влади). При цьому в означеному акті в уточненому вигляді окреслюється перелік неприпустимих аспектів дискримінації, а саме питання: умов доступу до зайнятості (як найманий працівник), самостійної зайнятості (включно з працівниками вільних процесій, приватних підприємців та ін.) або професії в цілому (цією вимогою також охоплено кваліфікаційні критерії, а також умови найму, незалежно від сфери діяльності на всіх рівнях професійної ієрархії, включаючи питання кар'єри); доступу до всіх типів і рівнів професійної орієнтації, професійного навчання, підвищення кваліфікації та перепідготовки (перекваліфікації), включаючи отримання досвіду роботи; умов праці (враховуючи питання справедливої оплати праці) та зайнятості (включно із питаннями звільнення найманого працівника); членства, а також участі в різного виду організаціях працівників (роботодавців) або ж в інших організаціях (які об'єднують працездатних осіб певної професії), включаючи пільги, котрі повинні надаватися такими організаціями.

У контексті відповідних юридичних приписів примітним є рішення Суду ЄС в справі Е. Каланке проти Вільного ганзейського міста Бремен (Eckhard Kalanke v. Freie Hansastadt Bremen) від 17 жовтня 2005 року. Суть справи полягає в тому, що заявник Е. Каланке та жінка Особа 1 були претендентами на вищу посаду (в органі публічної служби), маючи при цьому однакові професійні, кваліфікаційні характеристики. У подальшому відборі на вакантну посаду роботодавець виходив з юридичних приписів Закону Бремена «Про рівне поводження з чоловіками та жінками», якими передбачалося, що роботодавець у випадках, коли на посаду претендують два кандидати різних статей з рівною професійною кваліфікацією, зобов'язаний віддавати перевагу тому кандидату, який є представником статі, представленість якого на відповідних посадах становить менше 50%. Таким чином роботодавець дав можливість реалізувати право на кар'єру Особі 1, адже вона була жінкою, а жінки була менш представлені на керівних посадах відповідного органу публічної влади. Пан Каланке, не погоджуючись із рішенням роботодавця звернувся до окружного суду по трудових спорів, посилаючись на порушення Конституції Бремена, Основного Закону Німеччини, частин 1 і 4 ст. 2 чинної на той час Директиви № 76/207/ЄЕС [4]. Однак, місцевий суд, а далі і регіональний суд по трудових спорах не погодився з доводами Е. Каланке, тому заявник звернувся до Суду ЄС. При цьому примітним є те, що правову позицію заявника по спірній ситуації щодо задоволення права на кар'єрне зростання підтримав також видатний юрист Генеральний адвокат Дж. Тесауро, котрий у п. 28 своєї Думки зазначив, що «формальна чисельна рівність – це мета, яка може вирішити деякі проблеми, але вона залишиться ілюзорною і позбавленою будь-якого сенсу, якщо не буде поєднуватися із заходами, які дійсно спрямовані на досягнення рівності, чого в даному випадку не було, і, в будь-якому випадку, не стверджувалося, що будь-які такі вельми значні заходи були прийняті. В кінцевому рахунку, перш за все необхідна суттєва зміна економічної, соціальної та культурної моделі, що лежить в основі нерівності, – зміна, яка, безумовно, не буде обумовлена цифрами та діалектичними битвами» [5, с. 175–176]. Аналогічний підхід також використовувався й в рішенні Суду по даній справі. Зокрема, Суд визначив, що відповідні позитивні дії відповідача виправдані в контексті необхідності розширення можливостей жінок у сфері праці (а саме на керівних посадах відповідного органу влади, на яких недостатньо представлені жінки), однак, є дискримінаційними в тому вигляді, в якому ці позитивні дії були здійснені Вільним ганзейським містом Бремен, з огляду на те, що позитивні дії повинні здійснюватися поступово та систематично, уникаючи негайного та безпосереднього забезпечення рівності. Таким чином Суд вказав на те, що вимога рівності (шляхом реалізації публічної політики гендерних квот) не означає, що жінки повинні отримувати абсолютний та безумовний пріоритет в питаннях зайнятості, просуванні по службі, оскільки подібні заходи виходять за межі заохочення рівних можливостей, а відтак – є порушенням права ЄС [6].

Виходячи із рішення Суду ЄС по справі № С-450/93 – Е. Каланке проти Вільного ганзейського міста Бремен, можемо дійти висновку, що політика

гендерних квот, що є важливим способом реалізації гендерної рівності у сфері праці, в світлі прецедентної практики ЄС визнається у тій же мірі, що і в Україні, однак, із застереженням, що самі квоти не повинні бути самоціллю, й не повинні використовуватись в якості беззаперечного заходу, що ігнорує також законні інтереси у сфері праці працездатних осіб іншої статі.

Перелік використаних джерел

1. Debelak M. Diskriminacija. *Pravna praksa*. 2007. № 10 (26). S. 15–21.
2. On the implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in matters of employment and occupation (recast): Directive of the European Parliament and of the Council of 05.07.2006 № 2006/54/EC. *Official Journal of the European Union*. 2006. L 204. P. 23-36.
3. On the “Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in matters of employment and occupation”: Opinion of the European Economic and Social Committee (COM(2004) 279 final – 2004/0084 (COD)), 15.12.2004 № 2005/C 157/14. *Official Journal of the European Union*. 2005. C 157. P. 83-86.
4. On the implementation of the principle of equal treatment for men and women as regards access to employment, vocational training and promotion, and working conditions: Council Directive of 09.02.1976 № 76/207/EEC. *Official Journal of the European Communities*. 1976. L 39. P. 40–42. [не чин.].
5. Advocate-General’s Opinion. *Kalanke v. Freie Hansastadt Bremen. International Women’s Rights Cases* / Ed. by R. Emerton, A. Byrnes, K. Adams, J. Connors. London: Cavendish Publishing Limited, 2005. P. 165–176.
6. Judgment of the Court of 17.10.1995, case № C-450/93 – Eckhard Kalanke v Freie Hansastadt Bremen. *European Court Reports*. 1995. № I. P. 3069–3080.

Сова

Вікторія Валеріївна,

здобувачка Східноукраїнського національного університету імені
Володимира Даля

ВІДНОСИНИ ЩОДО СТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ОБ’ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ПРАЦІ

Критичний аналіз змісту правовідносин, в яких працівником можуть створюватись і використовуватись об’єкти інтелектуальної власності, дозволяє дійти думки, що такими правовідносинами є безпосередньо трудові правові відносини. Вказане є важливою обставиною, що має соціально-правове значення, адже визнання за взаємодією між творцем об’єкту інтелектуальної власності (особою, що використовує такий об’єкт у виробничих та суміжних їм відносинах) та роботодавцем того факту, що вони є трудовими правовими відносинами, створює юридичні умови (відповідно – виникають відповідні

права і обов'язки, гарантії тощо), за яких така взаємодія повинна відбуватись в умовах дії режиму забезпечення соціальної безпеки працівників (творців; осіб, які використовують об'єкт інтелектуальної власності). За вказаних обставин взаємодія щодо створення та використання об'єктів інтелектуальної власності трудових відносинах можуть в загальному значенні тлумачитись в якості відносини у сфері праці, що є питанням, котре потребує детального аналізу в межах цього наукового дослідження.

Приймаючи до уваги викладене зазначимо, що в межах комплексного критичного осмислення змісту трудових відносин, в яких має місце створення та використання об'єктів інтелектуальної власності, можемо помітити, що взаємодія, учасником якої є працівник-творець, не обмежується лише відносинами «працівник-роботодавець», а такі відносини не лише можуть бути інтерпретовані в якості трудових відносин, якщо ці відносини ми будемо розуміти в конкретизованому вигляді. Тобто, ведучи мову про правовідносини, в яких працівником створюються і використовуються об'єкти інтелектуальної власності, слід вести мову про трудові відносини у вузькому та широкому сенсі їх розуміння. У широкому контексті, наприклад, В.В. Юрковська під трудовими правовідносинами пропонує розуміти: по-перше, окремих вид правовідносин, які характеризуються специфічним характером; по-друге, відносини, які виникають між особою, котра реалізує свою свободу праці в активній формі, і роботодавцем з приводу надання ним певного виду робіт; по-третє, відносини, які регулюються нормами законодавства про працю й обов'язково мають добровільний характер [1, с. 69]. З цього досить широкого розуміння поняття «трудова правовідносини» випливає те, що відповідним видом суспільних відносин охоплено значний обсяг правовідносин з приводу праці та зайнятості. При цьому, як зазначає юрист-трудолик В.О. Швець, у відповідному сенсі слід вести мову не про трудові відносини, як такі, а саме про відносини у сфері праці [2, с. 43], котрі «охоплюють низку правових відносин, що спостерігаються у цій сфері: відносини з приводу зайнятості, трудові правовідносини, відносини з приводу оплати праці, відносини з приводу захисту трудових прав і законних інтересів тощо» [3, с. 85]. Відтак, можемо припустити наступне:

1) правові відносини, в яких працівником створюються й використовуються об'єкти інтелектуальної власності, доцільно розглядати в контексті юридичної конструкції «правовідносини у сфері праці», при цьому враховуючи наступні застереження: а) не всі відносини у сфері праці є площиною взаємодії, в якій об'єктивуються ті чи інші аспекти створення та використання об'єктів інтелектуальної власності; б) безпосереднє створення та використання працівником об'єктів інтелектуальної власності здійснюється в рамках трудових відносин в їх вузькому розумінні;

2) в межах юридичної конструкції «правовідносин з приводу праці, в яких працівником створюються та використовуються об'єкти інтелектуальної власності» слід виокремлювати основні (власне трудові правовідносини), а також другорядні, похідні (організаційного та виробничого характеру) правовідносини.

Слід констатувати, що по сьогоднішній день відповідне питання ще не було предметом дослідження вітчизняних юристів-трудовиків (як в контексті механізму правового регулювання створення і використання об'єктів інтелектуальної власності в трудових правовідносинах, так і в аспекті дослідження загальної проблематики створення та використання службових творів), що вказує на потребу вирішення цієї проблеми і на можливості її вирішення в рамках цієї наукової розвідки. Втім, хоча відносини з приводу праці, в яких створюються та використовуються об'єкти інтелектуальної власності (попри те, що такі відносини є важливим елементом механізму правового регулювання створення і використання об'єктів інтелектуальної власності в трудових правовідносинах) ще не були предметом комплексного дослідження, слід констатувати наступне: 1) на сьогоднішній день наявна множина наукових напрацювань українських вчених-юристів, в яких ними розкривались різні аспекти змісту трудових відносин, в яких створюються та використовуються об'єкти інтелектуальної власності [див., напр.: 4; 5], а так само – правовідносин інтелектуальної власності в контексті трудових відносин [див., напр.: 6; 7]; 2) ці наукові напрацювання є достатнім теоретичним підґрунтям для формування актуальної наукової думки щодо сутності відносин, в яких працівником (працівниками) створюються і використовуються об'єкти інтелектуальної власності; 3) формування відповідної наукової думки може становити концептуальний фундамент для з'ясування сутності вказаних правовідносин, як важливого елементу механізму правового регулювання створення і використання об'єктів інтелектуальної власності в трудових правовідносинах.

Враховуючи викладене, зазначимо, що правові відносини, в яких працівником створюються і використовуються об'єкти інтелектуальної власності, в рамках чинного українського законодавства можуть бути осмислені в таких контекстах:

1. Трудові правовідносини, як відносини між працівником і роботодавцем, в яких працівниками створюються і використовуються об'єкти інтелектуальної власності. При цьому слід зазначити, що трудові відносини поділяються на індивідуальні та колективні. Однак, саме індивідуальні трудові відносини – це основні правові відносини, в яких працівником створюються і використовуються об'єкти інтелектуальної власності з огляду на наступне: 1) трудові відносини виникають на підставі трудового договору, який містить умови про створення та використання таких об'єктів працівником, що є безпосередньою нормативною основою, котра уповноважує працівника на відплатній основі виконувати певну трудову функцію, об'єктивація якої означає створення та використання об'єктів інтелектуальної власності. Звісно, якщо окресленні питання не врегульовані трудовим договором, то до нього (на основі принципу свободи договору та з врахуванням інших засад, на яких укладався такий договір) можуть вноситись відповідні зміни чи укладатись додаткова угода про працю (про виконання трудової функції зі створення та використання об'єктів інтелектуальної власності), що є частиною вказаного трудового договору; 2) виникнення та подальший перебіг трудових відносин є

обов'язковою юридичною умовою, за якою працездатна особа, як працівник, може створювати та використовувати об'єкти інтелектуальної власності (самостійно чи з іншими найманими роботодавцем працівниками), якщо виконання такої трудової функції уможливлено належним виконанням роботодавцем своїх обов'язків щодо забезпечення працівника гідними умовами праці (безпечними, здоровими; також належними, зокрема, коли працівник потребує особливого облаштування свого робочого місця, яке потребується у зв'язку із його особливими потребами (коли ним є особа з інвалідністю) чи із особливими потребами виробничого процесу). Оскільки в означеному сенсі важливого значення набуває не лише виникнення, але й подальший перебіг трудових правовідносин, то з цього приводу слід зазначити, що зміна, призупинення та припинення – це також важливі юридичні факти, пов'язані із динамікою вияву трудових відносин, які окреслюють юридичні та фактичні можливості створення та використання працівником об'єкту інтелектуальної власності; 3) участь в трудових правовідносинах зобов'язує учасників цих відносин підпорядковуватись вимогам внутрішнього трудового розпорядку (за виключенням випадків, коли нетиповий працівник може працювати поза рамками цього організаційно-правового режиму) та надає їм певний обсяг суб'єктивних прав й покладає на них конкретні обов'язки, порушення яких може тлумачитись в якості достатньої підстави для притягнення до юридичної відповідальності відповідного виду (щонайперше, мова йде про матеріальну і дисциплінарну відповідальність).

2. Відносини організаційно-виробничого та управлінського характеру, які виникають переважно між працівниками, між працівниками та роботодавцем (адміністрацією), між працівником та клієнтом роботодавця. Означені відносини можна назвати *похідними відносинами в сфері праці, в яких працівником створюються і використовуються об'єкти інтелектуальної власності*, оскільки вони охоплюють сукупність правових відносин, що обумовлюють, доповнюють і сприяють виникненню та належному здійсненню індивідуальних трудових відносин. Іншими словами, ці правові відносини, характеризуючись організаційно-виробничим та/або управлінським характером уможливають те, щоб в необхідній мірі досягалася мета та виконувалися завдання індивідуальних трудових відносин (відповідно – були повноцінно реалізовані суб'єктивні трудові права та законні інтереси працівника, трудового колективу, роботодавця без шкоди для публічних інтересів), в яких безпосередньо працівником (або ж спільно з іншими працівниками) створюється та використовується об'єкт інтелектуальної власності. До виокремлених правових відносин можемо віднести, наприклад: 1) відносини між працівниками, які складають групу, котра створює та/або використовує об'єкт інтелектуальної власності, стосовно: а) скоординованої роботи кожним членом групи з метою досягнення конкретної цілі (створення фрагменту об'єкту інтелектуальної власності, тестування окремих функцій такого об'єкту тощо); б) використання заходів самозахисту (також колективного самозахисту) задля примусу роботодавця виконувати свої обов'язки в належній мірі (наприклад, щодо забезпечення працівників безпечними, здоровими умовами

праці, щодо вчасної оплати праці працівників та ін.); 2) відносини між працівниками, які складають групу, котра створює та/або використовує об'єкт інтелектуальної власності (в окремих випадках – включно з іншими працівниками чи виключно іншими працівниками), та роботодавцем; 3) відносини між представником роботодавця і групи працівників, що створюють та/або використовують об'єкт інтелектуальної власності, та клієнтом роботодавця.

Таким чином, можемо дійти висновку, що *трудові відносини* – це врегульована на рівні трудового законодавства площина, в якій може мати місце створення та використання об'єктів інтелектуальної власності, а *взаємодія суб'єктів трудового права щодо створення та використання об'єктів інтелектуальної власності* – це похідні трудові відносини (можуть мати місце за умови виникнення трудових відносин), що мають трудовправову природу, регулюються нормами трудового законодавства, а також норм законодавства про інтелектуальну власність. При цьому обставина, що вказує на те, що взаємодія суб'єктів трудового права щодо створення та використання об'єктів інтелектуальної власності – це похідні трудові відносини, які регулюються трудовправовими нормами, є також обставиною, що засвідчує можливість віднесення цих правовідносин до відносин у сфері праці, а отже – до відносин, які охоплюються режимом забезпечення соціальної безпеки працівників. Виходячи із такої логіки доходимо думки про нагальність потреби в тому, щоби в рамках триваючого процесу реформування трудового законодавства України законодавець враховував вказані обставини, а відтак – упорядкував взаємодію суб'єктів трудового права щодо створення та використання об'єктів інтелектуальної власності на рівні законодавства про працю.

Перелік використаних джерел

1. Юрковська В.В. Поняття та ознаки трудових правовідносин. *Право та інновації*. 2016. № 1 (13). С. 67-72.
2. Швець В.О. Проблеми правового регулювання забезпечення стабільності трудових правовідносин : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2020. 445 с.
3. Швець В.О. Трудові правовідносини та їх основні ознаки. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 1, Т. 5, Ч. 2. С. 84-87.
4. Вахонєва Т.М. Зміст майнових прав на результати інтелектуальної (творчої) праці суб'єктів трудових правовідносин. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 5. С. 144-146.
5. Іншин М.І. Право роботодавця та працівника на твір, створений під час виконання трудових обов'язків: сучасний погляд. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 4. С. 54-57.
6. Кодинець А.А. Договірні відносини, що виникають у зв'язку із створенням об'єктів інтелектуальної власності при виконанні трудового договору. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1. С. 35-41.

7. Клейменова С.М. Авторські правовідносини як форма реалізації правомочностей суб'єктів авторського права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2004. 25 с.

Стратюк
Вікторія Русланівна,
аспірантка Інституту журналістики
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

ПОБУДОВА ПЕРСОНАЛЬНОГО БРЕНДУ ЗА ДОПОМОГОЮ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

На сьогоднішній день побудова персонального бренду (далі – ПБ) переноситься переважно в цифрову сферу, що обумовлено поточними перевагами інструментів онлайн-комунікації (далі – ІОК) над звичайними (офлайн) інструментами комунікації, зокрема, легкістю реєстрації та використання всього функціоналу ІОК для досягнення бажаної мети комунікації. Не є виключенням також і соціальні мережі (далі – СМ), адже створення профілю у СМ не передбачає особливих бар'єрів, які ускладнювали би відповідний процес (однак, звісно, з цього правила є виключення, обумовлені переважно типами СМ). У той же час, будь-який суб'єкт, реєструючись в СМ безпосередньо заінтересований в тому, щоби відобразити на відповідному ресурсі максимальний обсяг інформації про себе, а саме інформації, яка об'єктивувала би «маркери», за якими його можна швидко та в повній мірі індивідуалізувати (виокремити з-поміж інших користувачів веб-ресурсу), зацікавитись в його особистості, професійній та фаховій авторитетності тощо, а відтак – долучитись до його власної «соціальної мережі», яка є прообразом цільової аудиторії його ПБ, що ним створюється.

Поряд із тим, вказуючи на простоту долучення будь-якого суб'єкта, котрий бажає створити та просувати ПБ в СМ, до кола користувачів СМ слід мати на увазі, що в сьогочасній Україні вказаний факт не є беззаперечним. Так, спершу наголосимо на безапеляційності позиції, у відповідності до якої заходи, котрі прямо чи опосередковано спрямовуються на збільшення розмаїття медіа формально «є одним із практичних способів гарантування права на свободу вираження поглядів» [1, с. 37]. Не є виключенням також і соціальні медіа. Попри це, соціальні медіа не існують поза простором реальності, а навпаки – можуть здійснювати суттєвий вплив на права, свободи та законні інтереси особистості, груп людей, суспільства та держави загалом. Між тим, слід враховувати й ту обставину, що права і свободи людини, як зазначає українська дослідниця В.В. Андрушків, є глобальним питанням, а тому «будь-яка демократична держава має гарантувати права і свободи своїм громадянам та сприяти їхній реалізації» [2, с. 25], зокрема, сприяти свободі думки та слова, що є важливою нормативною гарантією також й для ефективного використання

ІОК для побудови ПБ. На вказану обставину також звертає увагу Т.О. Приступенко, констатує той факт, що «у сучасних українських реаліях суспільства, коли йдеться про існуючу інформаційну гібриду війну проти нашої держави, соціальні виклики, пов'язані з різними сферами життєдіяльності соціума, особливо важливе значення набувають питання правової свободи та правового середовища для медіа» [3, с. 43]. У цьому сенсі, на думку української вченої-історика, «заборона та блокування медіа в інтернеті може призвести в подальшому до жорсткої цензури. При цьому використовувати її зможе не лише сьогоднішня влада, але й всі наступні» [3, с. 49].

Разом із тим, слід мати на увазі й ту обставину, що «входження людства в епоху інформаційного суспільства характеризується не тільки стрімким розвитком телекомунікаційних систем та інформаційно-комунікаційних технологій, а й зміною суспільного мислення у його інформаційно-комунікаційній складовій, що призводить до збільшення суспільно небезпечних проявів, серед яких – однією з найгостріших проблем світового масштабу є інформаційна експансія, спрямована як проти окремих індивідів, так і націй загалом» [4, с. 18]. Ускладнює цю проблему інформаційний хаос, який є станом поширення інформації в сьогочасних достатньо ліберальних умовах продукування інформаційних продуктів [5, с. 35]. Надзвичайно актуальним це питання постає для нашого сьогодення, коли, як зазначає Н.М. Ващенко, в Україні спостерігається високий рівень вразливості суспільства «перед російською пропагандою, що є серйозним викликом для нашої країни і значно зменшує її здатність протистояти дезінформаційним кампаніям Кремля» [6, с. 76]. Особливим інструментом дезінформаційної кампанії держави-агресора є російські СМ, головним чином: 1) «Однокласники» (мережа, скопійована зі створеної в 1995 році СМ *Classmates*), що є багатомовною СМ, котра використовується для пошуку осіб, з якими ви навчались в школі, університеті, а також для пошуку і підтримання комунікації з родичами; 2) «ВКонтакте», що є найбільш популярною СМ в Росії, будучи найбільш затребуваною серед молоді аудиторії, які використовують СМ. Зазначені російські СМ в нашій державі є заблокованими в рамках запровадження адміністративно-правового режиму блокування російських інтернет-сервісів в Україні на підставі Указу Президента України від 15 травня 2017 року № 133/2017 про введення в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року (дія цього режиму була продовжена на 3 роки Указом Президента України від 14 травня 2020 року № 184/2020). У цьому контексті слід вести мову про неможливість реєстрації, а також ведення активної діяльності суб'єкта для побудови ним свого ПБ шляхом використання відповідних ІОК, як таких, що не функціонують в межах українського інтернет-простору.

Комплексно осмислюючи відповідне обмеження можливостей суб'єкта, котрий бажає побудувати ПБ, зазначимо, що воно *виправдане цінністю інформаційної та національної безпеки громадянина України, держави, а також врівноважене широкими можливостями відповідного суб'єкта безперешкодно користуватись іншими СМ, які не перебувають під українськими санкціями.* Конкретизуючи відповідну позицію зазначимо, що російські СМ становлять

собою непридатний для успішної побудови ПБ суб'єкта ІОК не з огляду на те, що вони є заблокованими в Україні, а щонайменше з наступних підстав: по-перше, російські СМ накопичують базу даних інформації про користувачів (персональні дані, інформацію про їх соціальну комунікацію тощо, що ставить під загрозу особистісну безпеку користувачів цих мереж з України); по-друге, російські СМ продукують негативний «психологічний клімат», який спричиняє:

– пригнічення психофізіологічного стану українця, що є небезпечним деструктивним станом з огляду на той факт, що будь-яка особа, котра перебуває у відповідному стані, «не лише позбавлена множинних соціальних та правових можливостей, але й також буде відчувати той чи інший біологічний дискомфорт, що може призвести до негативних психологічних станів, котрі часто завершуються (чи трансформується) у різні захворювання, патології, призводять до суїцидів або ж до рекрутування члена законослухняного суспільства у злочинний світ» [7, с. 94];

– соціальне напруження та дезадаптацію в українському суспільстві. Небезпечність цього обумовлена тим фактом, що «невід'ємною характеристикою сучасного етапу розвитку українського суспільства є лавиноподібне зростання осередків конфліктності. Нинішній день характеризується конфліктами між гілками влади, партіями і рухами, політичними лідерами, парламентськими фракціями, між владою в центрі й на місцях, владою і населенням» [8, с. 12]. Відтак, штучне посилення існуючих чи створення нових осередків конфліктності є деструктивним явищем, що є небезпечним для рівня національної безпеки суспільства та держави.

Відповідні небезпечні дії у СМ здійснюються, як правило, за рахунок:

– активності ботоіндустрії. Українська вчена О.І. Гоцур зазначає, що «СМ спричинили появу таких явищ, як тролі (тролінг), бот (ботоіндустрія, ботоферма), що значно впливає на формування громадської, суспільної думки і настроїв щодо того чи іншого питання» [9, с. 32];

– активною пропагандистською дезінформаційною діяльністю в СМ провладних ЗМІ держави-агресора. Зокрема, Т.О. Приступенко зазначає, що «у сучасних умовах ведення гібридної інформаційної війни у світовому масштабі особливе значення набуває маніпуляція свідомістю аудиторії, яку активно використовують медіа з метою підризу демократії у багатьох країнах». При цьому, українська вчена констатує, що наразі «способів маніпуляції свідомістю дуже багато, вони приховані та витончені», а «серед численних способів маніпуляції її дієвою зброєю є провладні ЗМІ» [10, с. 10], щонайперше – провладні ЗМІ держави-агресора. У цьому контексті слід мати на увазі, що ці ЗМІ мають сторінки в СМ, на яких (в поєднанні із активністю контрольованими ними ботами та троями) створюється ілюзія достовірності певних маніпулятивних даних, спрямованих на підризу інформаційної безпеки України.

Отже, в умовах повномасштабної Російсько-Української війни вкрай важливим є забезпечення інформаційної безпеки населення, яке також досягається шляхом вияву нетолерантності до інформаційних ризиків, які стають все більш реальними та нищівними у разі, коли суб'єкт, котрий бажає побудувати свій ПБ, буде нехтувати колективним благом, а щонайперше –

колективною інформаційною безпекою. Більш того, в умовах згуртованості Українського народу використання заборонених в Україні ІОК є демонстрацією відповідним суб'єктом байдужості до поточної ситуації в Україні, що неодмінно позначиться на перспективах побудови ним успішного ПБ (такий ПБ, як демонструє практика, піддається культурі «відмови», що є виявом відповідальної поведінки українських користувачів інтернет-ресурсів).

Перелік використаних джерел

1. Джолос О.В. Європейські стандарти мовлення громад в Україні. *Актуальні проблеми медіапростору*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 09 квітня 2020 року). Київ: Інститут журналістики, 2020. С. 37-42.

2. Андрушків В.В. Антидискримінаційні практики на Суспільному. *Людина в українському суспільстві в системі цінностей прав людини: сучасний вимір медіадіяльності*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 14 травня 2021 року). Київ: Інститут журналістики, 2021. С. 25-30.

3. Приступенко Т.О. Медіапростір України: сучасні виклики та загрози. *Актуальні проблеми медіапростору*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 09 квітня 2020 року). Київ: Інститут журналістики, 2020. С. 43-49.

4. Ломачинська С.В. Релігійна Інтернет-комунікація у місійній діяльності християнських церков в Україні: дис. ... канд. філос. наук: 09.00.11. Житомир, 2018. 217 с.

5. Гладкий В.В. Концептуалізація інформатизації про стан корупції у державних органах України. *Правові засади організації та здійснення публічної влади*: зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 23–30 квітня 2018 року). Хмельницький: ХУУП, 2018. С. 35-38.

6. Ващенко Н.М. Особливості впливу російської пропаганди на українське суспільство в умовах гібридної агресії Росії проти України. *Актуальні проблеми медіапростору*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 09 квітня 2020 року). Київ: Інститут журналістики, 2020. С. 72-77.

7. Пузанова В.В. Забезпечення психічного здоров'я суддів з метою поліпшення якості здійснення правосуддя. *Правові засади організації та здійснення публічної влади*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 23–30 квітня 2018 року). Хмельницький: ХУУП, 2018. С. 94-97.

8. Гарматій О.В. Баланс думок у висвітленні конфліктночутливих тем: проблеми дотримання. *Людина в українському суспільстві в системі цінностей прав людини: сучасний вимір медіадіяльності*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 14 травня 2021 року). Київ: Інститут журналістики, 2021. С. 12-17.

9. Гоцур О.І. Соціальні мережі у політичному PR: український та закордонний досвід. *Новітні тенденції в медіагалузі*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених (Київ, 07 квітня 2020 року). Київ: Інститут журналістики, 2020. С. 29-32.

10. Приступенко Т.О. Дезінформація як виклик та загроза демократії. *Актуальні проблеми медіапростору*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 18 квітня 2019 року). Київ: Інститут журналістики, 2019. С. 10-18.

**Дяченко
Олександр
Олександрович,**
ад'юнкт кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського
державного
університету внутрішніх
справ

НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ПОВАГУ ДО СВОЄЇ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ

Законом України «Про Національну поліцію» визначено, що поліція тісно співпрацює та взаємодіє з населенням, територіальними громадами і громадськими об'єднаннями на засадах партнерства та спрямована на задоволення їхніх потреб. Відповідно до частин 3, 4 статті 11 цього ж Закону, рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Оцінку рівня довіри населення до поліції проводять незалежні соціологічні служби в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [1].

У нинішніх умовах вагомою стає оцінка громадянами діяльності поліції щодо забезпечення законності захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, правопорядку, допомоги населенню, що позитивно впливає на зміцнення партнерських стосунків із населенням.

Поліцейський є важливою ланкою у функціонуванні системи «держава–суспільство». Через це, поліцейський, як фізична та посадова особа повинен бути захищений з боку держави, наприклад, мати додаткові соціально-правові засоби захисту, які поширюються на приватну сферу, до якої входять його власна честь, гідність і ділова репутація. Дискредитація поліцейського як представника державної влади відбивається на авторитеті цих органів в цілому, тому посягає на державні інтереси, руйнуючи нормальне її функціонування [2].

Воробйова І. В. визначає: імідж поліції – образ, що спеціально проектується в інтересах організації, ґрунтується на особливостях її діяльності, внутрішніх закономірностях, властивостях і перевагах, запроваджується у свідомість (підсвідомість) населення, а також відповідає його очікуванням і є відмінністю цієї організації від аналогічних [3].

Під час взаємодії поліцейських з громадськістю та виконання ними своїх службових обов'язків часто порушується право поліцейських на повагу до їхньої честі та гідності. Це здійснюється шляхом образ, зокрема з використанням нецензурної лайки, насміхань, агресії та залякувань, погроз і шантажу, пошкодження майна (насамперед, однострою), побиття, штовханини тощо, через неприязне ставлення населення до працівників поліції, що зумовлене негативною репутацією міліції (а згодом, відповідно, і поліції) та

низьким престижем професії поліцейського в сучасних умовах. Через це, Дисциплінарний статут Національної поліції зобов'язує поліцейського утримуватися від дій, що перешкоджають іншим поліцейським виконувати їхні обов'язки, а також які підривають авторитет Національної поліції України [4];

Проте нерідко стаються випадки, коли особи, які вчинили правопорушення, злісно не підкорюються законним розпорядженням або вимогам поліцейських. За це статтею 185 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) передбачено адміністративну відповідальність як злісну непокору законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця [5].

Щоб побороти таке ставлення до поліцейських та НПУ в цілому, необхідно, в першу чергу, внести зміни до законодавства. Наприклад, в статтю 185 КУпАП, можна додати відповідальність за образу поліцейського. Водночас, необхідно посилити санкції за дії, які передбачені у цій статті, у тому числі, і за образу поліцейського. Окрім цього, в Україні потрібно удосконалити сам механізм захисту прав поліцейських. Для цього необхідно створити нові інституції, які допоможуть захистити й відновити порушене право поліцейських на повагу до їхньої гідності.

Не зважаючи на вищезазначене, поліцейський, окрім того, що є посадовою особою і державним службовцем, також залишається громадянином України, який має рівну з усіма громадянами правоздатність, тобто має такі ж конституційні права. Як відомо, право людини на повагу до її гідності є фундаментальним і невід'ємним правом фізичної особи, що належить до громадянських (особистих) прав у загальній системі прав і свобод людини. Право людини на повагу до її гідності гарантоване статтею 28 Конституції України, тобто є конституційним.

Отже, поліцейські, як і всі інші громадяни України, а також як посадові особи, що представляють державу, мають закріплене Конституцією право на повагу до своєї честі та гідності. Аналіз сучасного стану щодо дотримання прав поліцейських на повагу до її честі та гідності дозволив зробити певні висновки щодо причин поведінки та ставлення різних категорій громадян до поліцейських, а також щодо перегляду та зміни законодавства у даній сфері, зокрема запровадження відповідальності не тільки за злісну непокору законній вимозі поліцейського, а й за його образу.

Перелік використаних джерел

1. Про Національну поліцію: Закон України 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 15.06.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Синявська О. Ю. Засоби забезпечення службової дисципліни в органах внутрішніх справ України (організаційно-правові питання) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 07.00.1. Харків, 2001. 19 с.
3. Воробйова І. В. Імідж працівника міліції як чинник розвитку правосвідомості громадян : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06. Харків, 2007. 205 с.

4. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України 15.03.2018 р. № 2337-VIII. Дата оновлення: 01.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>.

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Відомості Верховної Ради УРСР. від 07.12.1984. Дата оновлення: 06.11.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

Ткач
Юлія Олегівна,
ад'юнкт кафедри кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
майор поліції

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ АНАТОМІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЛЮДИНИ В ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ

Одним із основних завдань держави в галузі кримінально-правової охорони прав людини є захист її життя і здоров'я. Конституція України в ст. 3 проголосила, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Відповідно до ст. 28 Конституції України передбачає, що жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідям.

Так, ст. 49 Конституції України передбачає, що держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності [1].

Стаття 1 Кримінального кодексу України (далі КК України) передбачає, що основним завданням кримінального закону є охорона особистих благ людини (життя, здоров'я), її прав і свобод від злочинних посягань, зокрема ст. 143 КК України в розділі II Особливої частини «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи» передбачає відповідальність за порушення встановленого законом порядку застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини [2].

Так, 17 травня 2018 року прийнято Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» № 2427-VIII, дія якого поширюється на трансплантацію анатомічних матеріалів людини, здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією, отримання анатомічних матеріалів людини для виготовлення біоімплантатів, визначення умов застосування ксеноімплантатів [3].

Одним з найбільш актуальних і проблемних питань є недосконалість кримінального закону проявляється в тому, що закон не містить чіткого визначення поняття незаконної трансплантації анатомічних матеріалів людини у диспозиції статті, та існують прогалини та недоліки, щодо визначення окремих понять та окремих кваліфікуючих ознак, які значно ускладнює практичне застосування під час відмежування від суміжних складів злочинів, а саме: Насильницьке донорство (ст. 144 КК України), Незаконне проведення дослідів над людиною (ст. 142 КК України), Торгівля людьми (ст. 149 КК України), що призводить до помилок у кваліфікації під час досудового або судового розслідування та відповідно до порушень прав і свобод особи [2].

Випадки за порушення встановленого законом порядку застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини не завжди стають відомими правоохоронним органам і правосуддю, тобто цей злочин має високий рівень латентності. Отже, нагальною є проблема своєчасного і повного виявлення фактів вчинення такого злочину та забезпечення невідворотності покарання за нього, що сприятиме утвердженню законності.

Підсумовуючи вслід зауважити, що трансплантація сьогодні дуже є актуальною темою як в медичній і юридичній сфері. Тому потребує постійного контролю з метою охорони прав громадян і захисту їх життя і здоров'я.

Для посилення боротьби зі злочинами у сфері незаконної трансплантології і особами, які їх вчиняють Кримінальний кодекс України містить низку норм та відсутність недосконалість кримінального закону і в цьому є необхідність посилити кримінальну відповідальність за вчинення такого злочину, покласти контроль у сфері трансплантації на Міністерство охорони здоров'я України та правоохоронні органи з метою запобігання порушенню законодавства про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини і порушенню охорони прав людини, які полягають у захисті її життя і здоров'я.

Перелік використаних джерел

1. Конституція України: Закон України № 254 к/96-ВР від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 21.05.2022).
2. Кримінальний кодекс України: Закон України № 2341-III від 05 квітня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 21.05.2022).
3. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України № 2427-VII від 17 травня 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text> (дата звернення 21.05.2022).

Блохіна
Олена Андріївна,
ад'юнкт кафедри
адміністративного права, процесу та
адміністративної діяльності
юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРИМУСОВОГО ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року, сьогодення України стало дуже складним життєвим процесом, в якому вагомо стоїть питання не тільки підтримання життєдіяльності всього українського народу, а ще й функціонування усіх сфер життя та їх розвиток, удосконалення і підлаштування до складних умов воєнного стану у державі. Згідно статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»: воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводить в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1]. Проблеми розвитку та вдосконалення адміністративного права та процесу в Україні надзвичайно важливі під час воєнного стану. У більш вузькому розумінні, предметом адміністративного права є відносини, які виникають у зв'язку з реалізацією адміністративної відповідальності. При цьому головну роль відіграє якісне функціонування механізму адміністративно-правового регулювання притягнення до адміністративної відповідальності. Адміністративна відповідальність – це, в першу чергу, реалізація адміністративно-правових санкцій та застосування адміністративних стягнень, які виконують свою головну соціально-виховну функцію лише тоді, коли вони є результативними, а це означає що порушника піддано адміністративній відповідальності за скоєне ним адміністративне правопорушення (проступку) і тим самим він усвідомив свою провину. Останні добровільно та неухильно повинні понести відповідальність згідно чинного законодавства, інакше це призведе до

необхідності застосування до нього примусових заходів впливу.

Однією з багатьох проблем щодо притягнення до адміністративної відповідальності в умовах воєнного стану є пом'якшення примусових заходів впливу органами державної виконавчої служби щодо правопорушників, особливо якщо останні зареєстровані за місцем мешкання на окупованій території, уникаючи реалізації деяких примусових заходів через це, і тим самим уникаючи правосуддя.

Відповідно до статті 10 Закону України «Про виконавче провадження»: заходами примусового виконання рішень є:

1) звернення стягнення на кошти, цінні папери, інше майно (майнові права), корпоративні права, майнові права інтелектуальної власності, об'єкти інтелектуальної, творчої діяльності, інше майно (майнові права) боржника, у тому числі якщо вони перебувають в інших осіб або належать боржникові від інших осіб, або боржник володіє ними спільно з іншими особами;

2) звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інший дохід боржника;

3) вилучення в боржника і передача стягувачу предметів, зазначених у рішенні;

4) заборона боржнику розпоряджатися та/або користуватися майном, яке належить йому на праві власності, у тому числі коштами, або встановлення боржнику обов'язку користуватися таким майном на умовах, визначених виконавцем;

5) інші заходи примусового характеру, передбачені цим Законом [2].

Відповідно до частини другої статті 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» органи юстиції, у тому числі і органи державної виконавчої служби, здійснюють повноваження, надані їм Конституцією, Законом «Про правовий режим воєнного стану» та іншими законами України [1].

Особливості примусового виконання рішень у період воєнного стану визначено пунктом 10.2 розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону, відповідно до якого тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України:

- фізичні особи можуть здійснювати видаткові операції з рахунків, на кошти яких накладено арешт органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями, без урахування такого арешту за умови, якщо сума стягнення за виконавчим документом не перевищує 100 тисяч гривень;

- юридичні особи-боржники можуть здійснювати видаткові операції з рахунків, на кошти яких накладено арешт органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями, виключно для виплати заробітної плати в розмірі не більше п'яти мінімальних розмірів заробітної плати в місяць на одного працівника такої юридичної особи, а також сплати податків, зборів та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

- припиняється звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інший дохід боржника (крім рішень про стягнення аліментів та рішень, боржниками за якими є громадяни російської федерації);

- визначені цим Законом строки перериваються та встановлюються з дня припинення або скасування воєнного стану;

- зупиняється дія постанов державних виконавців про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, спорядженими гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії [3].

Забороняється відкриття виконавчих проваджень та вжиття заходів примусового виконання рішень на території територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або перебувають у тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), відповідно до переліку, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованої російською федерацією території України, а також прилеглих до неї територій [3].

Оскільки вжиття заходів примусового виконання рішень державними виконавцями на зазначених територіях є об'єктивно неможливим, Міністерством юстиції України вживаються заходи щодо визначення органів державної виконавчої служби, на які покладатимуться повноваження з примусового виконання рішень. Інформація про зміну місцезнаходження органів державної виконавчої служби або про визначення органу державної виконавчої служби, на який покладатиметься повноваження з примусового виконання рішень, місцем виконання яких є тимчасово окупована територія України або територія, включена до переліку, публікується на вебсайті Міністерства юстиції України та вебсайтах міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України по мірі її оновлення [4].

Проте об'єктивно можна сказати про те що, якщо правопорушник перебуватиме на окупованій території, а також, якщо він зареєстрований там за місцем свого мешкання, то на практиці неможливо буде піддати його примусово до відповідальності та встановити його місцезнаходження на непідконтрольній Україні території. Та, порівнявши заходи примусового виконання рішень в мирний час та в умовах воєнного стану, можна прийти до висновку, що правопорушники тимчасово звільняються від деяких видів стягнень і не несуть відповідальності відповідно до закону під час дії останнього, а при виїзді на окуповану територію та зареєстрованим там за місцем мешкання особам, взагалі уникнуть деяких видів примусових заходів впливу, наприклад, таких як накладання арешту на житло, майно тощо.

Перелік використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

2. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності приватних виконавців та примусового виконання судових рішень, рішень інших органів (посадових осіб) у період дії воєнного стану: Закон України від 27 липня 2022 року № 2455-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2455-20#Text>

1. Порядок та організація примусового виконання рішень судів та інших органів у період воєнного стану. URL: <https://minjust.gov.ua/m/poryadok-ta-organizatsiya-primusovogo-vikonannya-rishen-sudiv-ta-inshih-organiv-u-period-voennogo-stanu>

**Богданович
Ольга Володимирівна,**
здобувачка освітнього ступеня «Бакалавр»,
спеціальності 081 «Право»,
Київського фахового коледжу туризму
та готельного господарства

**Науковий керівник:
Кучак
Олена Євгенівна,**
викладач-методист,
спеціаліст вищої категорії,
Київського фахового коледжу туризму
та готельного господарства

МЕДІАЦІЯ ЯК ІНСТИТУТ ПОЗАСУДОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРІВ

У сучасному світі альтернативне врегулювання спорів все більше зміцнює свої позиції серед методів вирішення конфліктів і протиріч поряд із судовим процесом.

Насправді існує чимало позасудових варіантів вирішення спорів, зокрема, звернення до арбітражу чи третейського суду.

Разом з тим, досить цікавим методом альтернативного врегулювання спорів є медіація, яка наразі набуває все більшого розповсюдження в Україні.

Поняття «медіація» походить від лат. *mediare*, що означає бути посередником. У перекладі з англійської мови термін «медіація» (*mediation*) означає посередництво, клопотання, заступництво [4].

Медіація у праві – це метод вирішення спорів із залученням посередника (медіатора), який допомагає проаналізувати конфліктну ситуацію так, щоб зацікавлені сторони самостійно змогли обрати варіант рішення, який задовольняв би інтереси та потреби всіх учасників конфлікту.

Проблеми й перспективи становлення та розвитку в країні альтернативного способу вирішення приватних спорів (конфліктів) є актуальною темою дослідження вчених, практиків (юристів, психологів та інших).

Зокрема, наукові дослідження в цій сфері здійснюються: С. Запарою, Г. Гончаровою, М. Дякович, О. Кармазою, В. Комаровим, Д. Кушерець, С. Кузьменко, Н. Мазаракі, Ю. Притикою, Н. Турман, В. Резніковою, С. Фурсою та іншими вітчизняними науковцями.

В іноземних країнах проблеми процесу медіації з науково-практичної позиції висвітлюють: Е. Рунессон, Ж. Міріманофф, Е. Борисова, С. Загайнова, С. Кулак, В. Ярков та інші [3].

На відміну від формального судового процесу, під час медіації сторони доходять згоди самостійно.

У країнах Європи 80% спорів, що перебувають у провадженні суду і передаються на медіацію, вирішуються без судового розгляду.

На законодавчому рівні закріплені основні принципи медіації, серед яких: добровільність, нейтральність, незалежність та неупередженість медіатора.

Також передбачено, що сторони можуть самостійно обрати медіатора серед таких, що пройшли відповідне навчання та отримали сертифікат, керуючись суб'єктивними критеріями, такими як вік, стать, досвід тощо. Відтак є можливість обрати фахівця, який імпонує обом сторонам, в той час, як суддю обрати неможливо [2].

Однією зі значних переваг процедури медіації є конфіденційність процесу, що дозволяє зберегти не публічність конфлікту або тимчасових розбіжностей чи негараздів.

Завдяки медіації здійснюється: економія часу, зниження вартості процесу вирішення спору, можливість збереження або відновлення ділових взаємин з партнерами, можливість запобігти виникненню подібних конфліктів у майбутньому, гарантія виконання рішення у випадку успішної медіації.

Медіатор, керуючи структурованою процедурою переговорів, не даючи порад по суті справи, надає можливість сторонам розібратись та самостійно з'ясувати суть конфлікту [5].

Медіатор скеровує обговорення учасників конфлікту до розуміння того, що дійсно важливо і чого кожна зі сторін потребує, осмислення переваг кожного з можливо прийнятих рішень, та допомагає визначити зону спільності між сторонами, що і є метою даної процедури. А конфіденційність процесу сприяє збереженню відносин між сторонами [1].

У процесі медіації можуть враховуватись безліч фактичних та правових аспектів, сторони не обмежуються лише предметом спору та предметом доказування (як це відбувається у суді).

Підсумовуючи можна дійти до висновку, що медіація є альтернативними процедурами вирішення спорів.

Разом із тим широкого застосування альтернативних процедур вирішення спорів, які існують в іноземних державах, в Україні не відбувається, оскільки вони перебувають на стадії становлення та розвитку [3].

Водночас в Україні зроблено ряд кроків у цьому напрямі: прийнято закони України «Про третейській суд», «Про міжнародний комерційний арбітраж», «Про медіацію», досліджуються інші альтернативні процедури вирішення спорів з метою їх впровадження в українське законодавство тощо.

Запровадження медіації потребує подальшого обговорення, дослідження та законодавчого врегулювання, бо це нова сфера, яку тільки починають застосувати.

Перелік використаних джерел

1. Про медіацію: Закон України від 16.11. 2021 р. №1875-IX Відомості Верховної Ради URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 12.11.2022).

2. Медіація: альтернативний чи ефективний спосіб вирішення спорів? Юридична Газета: веб-сайт. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/mediaciya-alternativniy-chi-efektivniy-sposib-virishennya-sporiv.html> (дата звернення: 12.11.2022).

3. Медіація, як інструмент позасудового врегулювання спору. Безоплатна правова допомога: веб-сайт. URL: <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/mediacziya-yak-instrument-pozasudovogo-vregulyuvannya-sporu> (дата звернення: 12.11.2022).

4. Вирішення спорів поза судом, або Як інститут медіації вплине на правосуддя: веб-сайт. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/207699_virshennya-sporiv-poza-sudom-abo-yak-nstitut-medats-vpline-na-pravosuddya (дата звернення: 12.11.2022).

5. Позасудові процедури. Юридична практика: веб-сайт. URL: <https://pravo.ua/articles/pozasudovi-protsedury> (дата звернення: 12.11.2022).

**Акімова
Ангеліна Дмитрівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Мінакова
Євгенія Валеріївна,**
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

ГЕНДЕРНО МАРКОВАНА ЛЕКСИКА В ІНТЕРНЕТІ, СОЦМЕРЕЖАХ ТА ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Обов'язки чоловіків та жінок з частковими рівними правами та можливостями, без дискримінації їхнього полу, створює умови та гендерну рівність людей, яка означає рівну присутність, відповідальність, повноправність, як жінок так і чоловіків у всіх сферах суспільного життя, яке включає в себе соціальні мережі, Інтернет, телекомунікацію та ЗМІ. Незважаючи на досягнення у сфері гендерної рівності в Європі, участь жінок у медійних процесах усе ще знаходиться на вражаюче низькому рівні. Жінки не представлені належним чином як усередині медійних компаній, зокрема в доступі до керівних посад та покращених умов праці, так і зовні, у сфері медійного контенту. Це не лише позбавляє їх шансу на рівне ставлення та можливості, але й закріплює загальне враження про прив'язаність жінок до традиційних ролей, незважаючи на їхній зростаючий позитивний вплив на економіку та політичне життя [1].

Протягом останніх десятиліть Рада Європи приділяє багато уваги цим питанням, підтвердженням чого є, серед іншого, Декларація Комітету міністрів про рівність жінок та чоловіків 1988 року та Декларація Комітету міністрів про перетворення гендерної рівності на реальність 2009 року. Заходи, спрямовані на ефективну реалізацію затверджених стандартів, можуть сприяти гендерній рівності й подоланню нерівності. Рада Європи прийняла ряд стандартів та інструментів, що сприяють встановленню гендерній рівності [2]. У 1995 році четверта Всесвітня конференція зі становища жінок, що проходила в Пекіні, ухвалила Платформу дій, яка містила окремі положення щодо медіа та, зокрема, звернула увагу на роль засобів масової інформації у сприянні гендерній рівності, в наданні доступу жінкам до процесів прийняття рішень і в боротьбі зі стереотипами щодо жінок.

Чи мають ЗМІ стати більш активними й у своїй роботі розвінчувати дискримінаційні стереотипи, якими просякнутий більша частина їхнього контенту, функціонування та структура, з метою надання жінкам можливості для самовираження й досягнення відповідного ставлення на рівні з чоловіками?

Щодо ЗМІ, то ЗМІ посідають центральну позицію у суспільстві, завдяки чому можуть формувати його уявлення, погляди, ставлення та поведінку. Вони повинні відображати реалії жінок та чоловіків у всій їх різноманітності. ЗМІ можуть як перешкоджати структурним змінам, що спрямовані на досягнення гендерної рівності, так і прискорювати ці зміни. В ЗМІ відтворюються наявні у суспільстві прояви нерівності. ЗМІ мають величезний потенціал до створення соціальних змін у сучасних суспільствах. Потенціальна здатність ЗМІ пропагувати й захищати основоположні права і свободи жінок і сприяти їхньому ствердженню. Свобода в ЗМІ, в тому числі редакторська свобода, і гендерна рівність пов'язані між собою в силу своєї природи. Як вже зазначалося, гендерна рівність – невід'ємна складова прав людини. З гендерною рівністю пов'язане таке основоположне право як свобода вираження поглядів. Крім того, здійснення свободи вираження думок може поглибити гендерну рівність. Якраз саме свобода вираження особистих поглядів без дискримінації

сприяє удосконаленню гендерної рівності. На сьогоднішній день це питання є актуальним та для забезпечення перспективи гендерної рівності використовується гендерно маркована лексика в Інтернеті, соціальних мережах та безпосередньо в роботі ЗМІ.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що наразі немає наявних досліджень, що розмежовували б та пояснювали гендерно марковані, гендерно нейтральні та адресатно марковані одиниці сучасного звернення для читача. Доступ та використання Інтернету має важливі фінансові та професійні вигоди. Інтернет-користувачі в середньому, є багатшими та краще освіченими, але не пояснюють, чому жінки менш схильні використовувати Інтернет, ніж чоловіки. Важливо відзначити інтерес жінок до професійної діяльності. Наприклад, багато компаній використовують Інтернет для пошуку персоналу. Дж. Катц і П. Аспен вважають: „До тієї міри, у якій жінки виключені з та недопредставлені у Інтернеті, вони так само обділені економічними вигодами, які може принести така участь” [3].

Актуальність цієї роботи полягає не тільки в її важливості, а й в слабкій вивченості гендерних стереотипів на прикладах Інтернету, які належать до різновиду електронного побутового дискурсу. Більшою мірою нас цікавить загальна картина гендерних стереотипів, як її бачить і усвідомлює або може і не усвідомлювати користувач Інтернету, незалежно від того, активним чи пасивним учасником обговорення він є. В Інтернеті існує величезна кількість інтернет-контенту, який ділиться на жіночий, чоловічий і загальний. С. Герінг з'ясувала, що жінки цінують гармонічні міжособистісні взаємодії та „увагу до бажань і потреб іншого” [4], в той час як чоловіки цінують індивідуальну свободу, включаючи „свободу від цензури, право на вільне вираження та обговорення як засіб покращення знань, вмінь та статусу” [5]. Загалом ми констатуємо, що у віртуальній реальності виявляються всі гендерні стереотипи, встановлені для концептів Жінка і Чоловік у реальній дійсності.

Підсумовуючи викладене, слід виділити, що проаналізувавши гендерні стереотипи у віртуальному світі, слід виділити такі підсумки, що при соціальному спілкуванні можна виділити переважання тем, які здебільшого відносяться до особистого життя людини.

Тема праці, виробничих цілей, професійних успіхів, залишається здебільшого не популярною. Однак є часткове використання лексем в умові інтернет користувачів з поняттям "чоловік" та "жінка".

В порівнянні з цим можна відштовхуватися від таких гендерних стереотипів:

- Чоловічі стереотипи: вміння захистити, ставлення до сильної статі, забезпечення сім'ї, вміння постояти за себе.

- Жіночі стереотипи: зовнішність, материнство, градація за віком, охоронці сімейного вогнища.

До осіб усіх видів статей є досить належна частковість, які є значущими для сімейних цінностей. Цим самим гендерні стереотипи в суспільному житті в зв'язку з інтернет - дискусіями зв'язані з реальним життям людей і повністю відображаються у віртуальному світі.

Перелік використаних джерел

1. Посібник із впровадження Рекомендації СМ/Rec (2013)1 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо гендерної рівності та медіа. С. 5-10.
2. Декларація Комітету міністрів Ради Європи Про рівноправність жінок та чоловіків ПРИЙНЯТО Комітетом Міністрів на 83 сесії від 16 листопада 1988 р. Верховна Рада України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_903#
3. Гендерні аспекти державної служби: монографія / за заг. ред. Б. Кравченка. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 336 с.
4. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. С. 3103
5. Немеш О.М. Віртуальна діяльність особистості: структура та динаміка психологічного змісту. Вид-во “Слово”, 2017. 37 с., 45с.

Тетяна

Геннадіївна Бадалова,

ад'юнкт кафедри кримінального процесу та
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
майор поліції

Науковий керівник:

Володимир

Михайлович Федченко,

професор кафедри кримінального процесу та
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук
доцент

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСТРАДИЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА СПІВРОБІТНИЦТВА З УПОВНОВАЖЕНИМИ КОМПЕТЕНТНИМИ ОРГАНАМИ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ

Україна, яка вибрала європейський вектор розвитку, прагне стати країною – членом Європейського Союзу, у зв'язку з чим починаючи з 2012 року в Україні спостерігається активізація взаємодії міжнародного та українського кримінального права, спрямованого на об'єднання зусиль держав в боротьбі зі злочинами. Така співпраця стала підґрунтям для удосконалення

правил надання правової допомоги і видачі осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, а також для подальшого розвитку інституту екстрадиції. Не дивлячись на те, що Україна наразі переживає нелегкі часи війни, дуже актуальним є питання застосування міжнародних норм права під час проведення процедури екстрадиції. У зв'язку зі змінами в Україні, які нажалі привнесли бойові дії, у подальшому на нашу країну чекають ще зміни в міжнародному праві, договірних відносинах між країнами Європи, та країнами, які входять до складу СНД. Сьогодні, як ніколи, міжнародне співробітництво між державами спрямоване на об'єднання зусиль у боротьбі із злочинністю. Ситуація щодо спрощення паспортного контролю, наявність «прозорих» кордонів між державами, неефективність національних механізмів протидії та запобігання злочинності, недосконалий механізм видачі злочинців – все це дозволяє уникнути кримінальної відповідальності особам, які порушили кримінальне законодавство тієї чи іншої держави. У зв'язку з цим виникає потреба широкомасштабного співробітництва і використання продуктивного механізму міжнародної взаємодії. На сьогоднішній день екстрадиція – це найбільш реалізовувано процесуальна форма міжнародного співробітництва.

Кримінальним процесуальним законодавством України передбачено здійснення видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція) (глава 44 КПК України) [1]. Також процес екстрадиції включає в себе функції. На думку дослідників В.С. Березняка та В.М. Тертишного функції екстрадиції поділяються на загальні та спеціальні. Якщо розглядати функції екстрадиції в умовах воєнного стану, то саме охоронна функція, яка є різновидом спеціальної функції є дуже актуальною. Охоронна функція включає в себе насамперед охорону громадян та державних інтересів від злочинних посягань. Основою правового критерію охоронної функції як форми міжнародної співпраці є боротьба зі злочинністю, насамперед міжнародною злочинністю, яка виражається в різних цілях. Міжнародними злочинами визнано суспільно небезпечні умисні посягання на життєво важливі інтереси міжнародного співтовариства, основи існування держав і народів – міжнародний мир і міжнародну безпеку. Такі посягання є порушенням державою міжнародно-правових норм, що мають основоположне значення для забезпечення міжнародного миру і безпеки, захисту людської гідності та довкілля. Наразі в Україні триває повномасштабна війна, пов'язана зі скоєнням великої кількості міжнародних злочинів з боку країни агресора – Російської Федерації.

Рішення про затвердження указу президента України про введення воєнного стану в Україні Верховною Радою України неодноразово приймалося у зв'язку з триваючою широкомасштабною збройною агресією РФ проти України. Так, відповідно до п. 21 та п. 31 ч. 1 ст. 106 Конституції України та ст. 5 закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан в нашій країні продовжується нашим парламентом на кожні 90 днів. Черговим таким рішенням є Закон України «Про затвердження Указу Президента України "Про продовження дії воєнного стану в Україні"» від 17.11.2022, яким ВРУ підтримала президентські законопроекти №8189 та 8190 [2]. У зв'язку із зазначеним не втрачає своєї актуальності і залишається найбільш гострим

питання щодо притягнення російських військових злочинців до кримінальної відповідальності і їх екстрадицію в Україну. В подібних випадках екстрадиція буде суттєво ускладнена міжнародними обмеженнями у взаємодії країн щодо переслідування військових злочинців, а особливо щодо здійснення міжнародного розшуку каналами Інтерполу. В цьому випадку, ймовірно, більшість цивілізованих країн застосує принцип універсальної юрисдикції щодо російських військових злочинців, та у разі ідентифікації таких осіб на території цих країн вони постануть перед їхніми національними судами за злочини в Україні.

04.03.2022, як реакція на повномасштабне вторгнення РФ в Україну, резолюцією Ради з прав людини Організації Об'єднаних Націй було створено Незалежну міжнародну комісію ООН з розслідування порушень в Україні (The Independent International Commission of Inquiry on Ukraine). Завданням Комісії є розслідування всіх ймовірних порушень, утиски прав людини і порушення міжнародного гуманітарного права та пов'язані з ними злочини в контексті агресії проти України, вчиненої російською федерацією, та встановлення фактів, обставин та докорінних причин будь-яких таких порушень та утисків. У своїй роботі Комісія керується двома резолюціями Ради ООН з прав людини. 12.05.2022 за проханням Ради ООН було прийнято другу резолюцію, направлену на розслідування на події, які відбулися у Київській, Чернігівській, Харківській та Сумській областях наприкінці лютого та у березні цього року. Однак найбільш проблемними питаннями в роботі комісії є небажання РФ співпрацювати з нею. Експерти досі не можуть отримати доступ до тимчасово окупованих Росією українських територій. Спроби встановити контакт із російською владою залишилися безрезультатними.

Злочини, що виходять за рамки правового регулювання в області загальної екстрадиції і належать до сфери регулювання міжнародних правових відносин, охоплюються міжнародними кримінальними судами і трибуналами. Водночас, юрисдикція Міжнародного кримінального суду обмежується кримінальним переслідуванням деяких злочинів, визначених Римським статутом. Україна підписала Римський статут Міжнародного кримінального суду 20.01.2000[3], однак до теперішнього часу не ратифікувала його. На відміну від міжнародних судових органів, які за своєю природою є допоміжними засобами захисту прав і свобод людини і громадянина, Міжнародний кримінальний суд доповнює систему національної юрисдикції та може приймати до свого провадження справи не тільки за зверненням держави-учасниці, а й з власної ініціативи. 03.05.2022 року законом України №2236-IX «Про внесення змін до КПК України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом» положення КПК України доповнено Розділом IX² «Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом» згідно якого компетентним органам України надано законні підстави для здійснення співпраці з Міжнародним кримінальним судом, щодо злочинів, які підпадають під його юрисдикцію [1]. Вказаний напрямок є дуже актуальним у наші складні воєнні часи.

Саме екстрадиція є однією з правових форм міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях, за її допомогою і досягається бажаний результат боротьби зі злочинністю у томі числі і на міжнародному рівні. Положення ст. ст. 3-5 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року в переважній більшості не передбачають здійснення екстрадиції відносно осіб, які вчинили «політичні правопорушення», «військові правопорушення», «фінансові правопорушення» [4]. Між тим, питання видачі таких осіб є актуальним в аспекті проблематики видачі за вчинення саме злочинів міжнародного характеру. Наприклад, якщо вести мову про заборону видачі за умови вчинення «політичного правопорушення», слід враховувати, що саме політичні мотиви характерні для вчинення тероризму, таким чином, є підстави розглядати тероризм як «політичне правопорушення», щодо якого видача не застосовується. Однак, світове співтовариство висловило стурбованість можливістю такого розвитку подій, і з метою недопущення переховування терористів на територіях інших держав, було висловлено ряд зауважень з даного приводу (Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом 1977 року [5]). З іншої сторони, відсутність загально визнаного у міжнародному праві тлумачення поняття «тероризм» ускладнює процес формування переліку терористичних актів, котрі є екстрадиційними. З метою вирішення даного питання, Комісія ООН з міжнародного права запропонувала класифікацію терористичних актів, що обумовлюють їх екстрадиційність, до яких входять: будь-який умисний акт, що викликає смерть чи спричинює серйозне тілесне пошкодження главі держави, службовим особам державної значимості, їх близьким родичам чи іншим службовим особам, котрі займаються державною діяльністю за умови, що злочинний акт був спрямований проти них, пов'язаний із їх службовим становищем; акти, розраховані на знищення чи пошкодження суспільних цінностей чи цінностей, які використовуються із суспільною метою; будь-який умисний акт, що спрямований на спричинення загрози життю людей, зокрема, у вигляді захвату повітряного судна, заручників, та будь-яка інша форма насилля, що вчинена проти осіб, які перебувають під міжнародним захистом чи мають дипломатичний імунітет; виготовлення, придбання, утримання чи поставка зброї, що містить вибухові та інші небезпечні речовини, з метою вчинення терористичного акту.

Ключовою особливістю антитерористичних конвенцій є те, що вони встановлюють чіткі зобов'язання для держав-учасниць затримати передбаченого злочинця на своїй території та або видати його, або передати справу своїм власним органам влади для цілей переслідування. Тобто, зобов'язання полягає в тому, щоб передати справу для розгляду з метою порушення переслідування відповідному національному органу, що відповідає за переслідування. Тому на теперішній час можна вважати загально визнаним факт, що особи, які вчинили терористичні злочини, підлягають видачі. Яскравим прикладом злочинності на міжнародному рівні є купа воєнних злочинів, скоєних на території нашої держави – України. Згідно даних електронного ресурсу видання «Made for minds» розділ новини 01.03.2022

Міжнародним кримінальним судом в Гаазі розпочато розслідування ймовірних воєнних злочинів в Україні, в свою чергу власні розслідування також почали понад 10 країн ЄС, серед них - Німеччина, Франція, Естонія, Литва та Польща та ін. [6].

До речі, до початку широкомасштабного вторгнення Україна взаємодіяла в питаннях екстрадиції з Росією найбільше з-поміж інших держав. Як свідчить Статистика з України до Росії було видано у 2018 році – 10 осіб, у 2019-му – 12, у 2020-му – 13 і у 2021-му – 16, і це лише ті, щодо яких є вирoki. Натомість Україна в порядку екстрадиції отримала від російської сторони у 2018-му – 16 осіб, у 2019-му – 14 осіб, у 2020-му – 11 осіб і у 2021-му – 13 осіб [7]. Скоріше за все, наведені показники пов'язані з тим, що територія Росії стала справжньою гаванню для втікачів, зокрема через недружні відносини між Україною та Росією. Але не дивлячись на це, міжнародні зобов'язання щодо екстрадиції продовжували виконуватись. Ситуацію по втікачах до Росії, до тимчасово окупованого Криму та окупованих територій Донецької і Луганської областей законодавці вирішили ще минулого року шляхом внесення відповідних змін у КПК України. 14.05.2021 набрав чинності Закон України № 1422-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв'язку із здійсненням спеціального досудового розслідування» [8]. Цим Законом держава полегшила собі завдання у кримінальному переслідуванні осіб, щодо яких ведеться спеціальне досудове розслідування або заочний судовий розгляд. Цим самим законодавець ще більше обмежив їхні права. Відтепер слідству дозволили проводити заочне розслідування та заочно судити осіб, не оголошуючи їх в міжнародний розшук, для цього достатньо лише підтвердження, що особа перебуває в Росії або ж на тимчасово окупованих територіях України. Безумовно, такі зміни увібрали в себе купу ризиків для потенційного порушення прав людини та мають проблеми щодо отримання інформації про перетин кордону України російськими військовими, адже вони перебувають на території нашої країни незаконно. Тобто саме у випадках притягнення до кримінальної відповідальності російських військових заочне розслідування не спрацює, тому на нашу думку законодавцем України слід розробити спеціальний правовий механізм здійснення екстрадиції російських військових, також слід не виключати того факту, що зараз на країну агресора накладено великий пакет санкцій, серед яких також припинення візових режимів в країнах Європи, а саме: Королівство Бельгія, Республіка Болгарія, Королівство Данія, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Естонська Республіка, Словацька Республіка, Республіка Мальта, Чеська Республіка, Японська Держава [9]. Тобто, вказані військові злочинці зможуть пересуватися не у всі країни Європи і в цьому випадку слід також звернути увагу на одну з умов Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року це принцип невидачі власних громадян. Але на нашу думку всі вказані обмеження міжнародних перепон можливо буде обійти шляхом створення міжнародного військового трибуналу ad hoc за військовими злочинами вчиненими в Україні, а саме поєднання принципів кримінально-процесуального права і екстрадиції (ст. 14 Конвенції

1957 р.). Останній отримає «зелене світло» на переслідування росіян по всьому світу, винних у геноциді українців, та військових злочинах.

На нашу думку слід враховувати вимоги міжнародних угод та договорів та внести відповідні зміни до глави 44 КПК України, при цьому слід розробити відповідний механізм застосування чинного законодавства України щодо здійснення процедури екстрадиції відносно військових злочинців, та не допускати випадки не притягнення таких осіб до кримінальної відповідальності за скоєння ними умисних злочинів з початку широкомасштабного вторгнення РФ в Україну.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України зі змінами та доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 17.11.2022).

2. Закон України «Про затвердження Указу Президента України "Про продовження дії воєнного стану в Україні"» від 17.11.2022 URL.: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40793> (дата звернення 17.11.2022).

3. Висновок Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11.07.2001 URL: https://web.archive.org/web/20160617093304/http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KS01016.html (дата звернення 17.11.2022).

4. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 груд. 1957 р. з двома Додатковими протоколами 1975 та 1978 рр. // Збірник міжнародних договорів України про правову допомогу кримінальних справах. Багатосторонні договори. – К., 2009. – С. 12–1078.

5. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом: підпис. 27 січ. 1977 р. //Офіційний вісник України. – 2006. – № 14. – Ст. 1055.

6. Електронний ресурс видання «Made for minds» розділ новини URL: <https://www.dw.com/uk/mks-napravyv-do-ukrainy-velyku-hrupu-ekspertiv/a> (дата звернення 16.11.2022).

7. Електронний ресурс Офісу Генеральної прокуратури URL: <https://old.gr.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення 16.11.2022).

8. Електронний ресурс Закон України № 1422-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв'язку із здійсненням спеціального досудового розслідування» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1422-20#Text> (дата звернення 16.11.2022).

9. Електронний ресурс видання «РБК України» URL: <https://www.rbc.ua/ukr/styler/zheleznyu-zanaves-rossiyan-opuskaetsya-kakie-1660051466.html> (дата звернення 16.11.2022).

Бельчєва
Наталія Василівна,
ад'юнкт кафедри
кримінального права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАКОНОДАВЧА ТА ПРАВОВА ІНІЦІАТИВА ЩОДО ГЕНДЕРНИХ ПИТАНЬ

У статті 24 Конституції України закріплено [1], що Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям.

В Україні законодавча та правова ініціатива щодо гендерних питань ґрунтується з урахуванням міжнародних документів, підписаних Україною, це зокрема, Загальна декларація прав людини, 1948 р.; Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та з експлуатацією проституції третіми особами, 1949 р.; Європейській конвенції прав людини та основних свобод, 1950 р., Міжнародний пакт про громадські та політичні права, 1966 р.; Статут Організації Об'єднаних Націй, 1945 р.; Декларація про ліквідацію дискримінації у відношенні жінок, 1967 р.; Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації по відношенню до жінок, 1979 р.; Пекінська декларація, 1995 р.; Конвенції з ліквідації усіх форм дискримінації щодо жінок, 1979 р., Декларації щодо рівності жінок і чоловіків, 1988 р., Віденській декларації прав людини, 1993 р., Пекінській декларації й Платформі дій, 1995 р., документах Спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН з питань гендерної рівності, 2000 р., Декларації Тисячоліття, 2000 р. та ін [2].

Також, Гендерне законодавство в Україні складається з таких законодавчих актів, як Сімейний кодекс України, Кримінальний кодекс України та Цивільний кодекс України, Кодекс законів про працю України, пенсійне забезпечення, закони України про освіту, Основи законодавства України про охорону здоров'я, охорону праці, державну допомогу сім'ям з дітьми, та інші.

Проте, незважаючи на існування багатої кількості міжнародних законодавчих актів, Конституції України та законодавчих актів, які містять гендерний аспект, починаючи з 2005 року в Україні прийнято чимало

спеціального законодавства, на якому ґрунтується законодавча та правова ініціатива щодо гендерних питань. Це, зокрема, Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 № 2866-IV; Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06.09.2012 № 5207-VI; Закон України «Про внесення зміни до статті 73 Кодексу законів про працю України» від 14.09.2021 № 1643-IX; Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про рекламу» щодо протидії дискримінації за ознакою статі» від 10.09.2021 №1750-IX; Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 № 722/2019; Указ Президента України «Про Річну національну програму під егідою Комісії Україна – НАТО на 2021 рік» від 11.05.2021 № 189/2021; Постанова Кабінету Міністрів України «Питання проведення гендерно-правової експертизи» від 28.11.2018 № 997; Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 19.10.2020 № 930; Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 11.04.2018 № 273; Національний план дій з виконання резолюції Ради безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.03.2016 № 113-р; Національний план дій з виконання резолюції Ради безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.10.2020 № 1544-р; Національна стратегія у сфері прав людини на 2021-2023 роки, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.06.2021 № 753-р. та ін [3].

Слід приділити увагу Національному плану дій з виконання резолюції Ради безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.10.2020 № 1544-р [4]. Так, необхідність підготовки Національного плану пов'язана із завершенням строку реалізації Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2020 року. У зв'язку з продовженням збройної агресії Російської Федерації проти України, тимчасової окупації Російською Федерацією Автономної Республіки Крим актуалізуються наявні та постають нові виклики та проблеми, розв'язання яких не передбачено Національним планом на період до 2020 року. Національний план спрямований на забезпечення участі жінок у прийнятті рішень, стійкості до безпекових викликів, постконфліктного відновлення і перехідного правосуддя, протидії насильству за ознакою статі та сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом, посилення інституційної спроможності виконавців Національного плану. Особливу увагу приділено потребам різних груп жінок і чоловіків, дівчат і хлопців, постраждалих від конфлікту, а також системному інформуванню щодо їх прав і стану виконання Національного плану.

Метою Національного плану є створення умов для забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у подоланні конфліктів, встановленні миру, процесах

відновлення, протидії безпековим викликам, системної протидії насильству за ознакою статі та насильству, пов'язаному з конфліктом.

Як приклад розвитку гендерного законодавства та правової ініціативи, щодо гендерних питань, слід відмітити Міністерство внутрішніх справ України. Так, у травні 2018 року створено **Українську асоціацію представниць правоохоронних органів (УАППО)**, засновником та головою якої є заступник Міністра внутрішніх справ України майор поліції Катерина Павліченко [5].

Українська асоціація представниць правоохоронних органів (УАППО) – це громадська організація, яка об'єднує жінок та чоловіків із різних правоохоронних агенцій.

Ціль – впровадження гендерної рівності та надання рівних прав і можливостей для жінок та чоловіків у правоохоронних органах. Спільними зусиллями ми прагнемо створити сприятливе середовище для всіх правоохоронців.

Асоціація є першою в Україні та унікальною для Східної Європи, оскільки сприяє впровадженню гендерно-чутливих політик і практик у правоохоронних структурах.

УАППО – це:

1. Платформа для відкритого спілкування та обміну досвідом.
2. Нарощування потенціалу жіночого лідерства.
3. Впровадження політики гендерної рівності.
4. Залучення найкращих міжнародних практик.

Бачення Асоціації – гендерний баланс у правоохоронних органах України.

Місія УАППО – сприяння забезпеченню рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у правоохоронних органах України.

Відкритість УАППО. Членами Асоціації можуть стати як жінки, так і чоловіки-правоохоронці, незалежно від звань, посад і регіону

Відповідальність УАППО. Ухвалює виважені рішення, а кожен член усвідомлює відповідальність за свої дії перед іншими членами Асоціації та партнерами.

Відданість УАППО. Члени УАППО віддані ідеї та готові робити внесок для досягнення гендерного балансу в правоохоронних органах.

У своїй діяльності Асоціація визначила чотири стратегічні напрями:

1. Створення сприятливого середовища для жінок і чоловіків у правоохоронних органах.
2. Лідерство та професійний розвиток, кар'єрне зростання жінок у правоохоронних органах.
3. Наставництво для жінок у правоохоронних органах.
4. Організаційний розвиток Асоціації.

Що робить УАППО:

1. Обговорення викликів гендерної нерівності у форматі відкритого діалогу.

2. Обмін професійним та особистим досвідом із представниками інших агенцій системи МВС та іноземних правоохоронних структур.
3. Розвиток жіночого лідерства й наставництва.
4. Нетворкінг та взаємопідтримка.
5. Проведення конференцій, круглих столів, тематичних зустрічей, днів професійного розвитку та практичних занять.

Асоціація має на меті посилити голос жінок-представниць правоохоронних органів, сприяти зростанню їхнього авторитету й довіри до них.

Переваги участі в Асоціації. УАППО працює як платформа для обміну досвідом у сфері лідерства і кар'єрного зростання та пропонує своїм членам:

1. Професійний та особистісний розвиток (тренінги, семінари, вебінари, заняття з тактичної та вогневої підготовки, самооборони).
2. Допомогу в пошуку балансу між роботою та особистим життям.
3. Можливість долучитися до розбудови системи наставництва в правоохоронних органах.
4. Сприяння в наданні комплексної допомоги (психологічної, юридичної тощо).

Однією з важливих функцій УАППО є створення мережі представниць правоохоронних органів по всій Україні для діалогу й обміну ідеями. Ми хочемо, щоб якомога більше жінок у правоохоронних органах могли розвивати свої лідерські якості та професійна зростати.

Членство в Асоціації відкрите для жінок і чоловіків, які є представниками правоохоронних органів.

Асоціація об'єднує представниць і представників підрозділів та різних навчальних закладів системи МВС України:

1. Національна поліція України.
2. Департамент патрульної поліції.
3. Державна прикордонна служба України.
4. Національна гвардія України.
5. Державна служба з надзвичайних ситуацій.
6. Академія патрульної поліції.
7. Національна академія державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького.
8. Національна академія внутрішніх справ.
9. Національна академія Національної гвардії України.

Стан законодавчої та правової ініціативи щодо гендерних питань в Україні знаходить на дуже високому рівні. Україна неодноразово підтверджувала, що поділяє гендерні принципи і напрями діяльності з утвердження рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, проголошені в міжнародних документах.

Незважаючи на визнання Україною обов'язковими для себе базових міжнародних документів у сфері забезпечення гендерної рівності, закріплення принципу недискримінації за ознакою статі на конституційному рівні,

прийняття спеціального закону про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, створення відповідних інституційних гарантій у цій сфері, проблемі дотримання гендерної рівності залишається актуальною для України [2].

Перелік використаних джерел

1. Конституція України. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/Text>.
2. Уварова О.О. Права жінок та гендерна рівність: Навч.посіб. Київ: 2018. 198 с.
3. Національне законодавство з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. URL <https://mvs.gov.ua/uk/activity/rivni-prava-ta-mozlivosti/normativno-pravovi-dokumenti/nacionalne-zakonodavstvo-z-pitan-zabezpecennya-rivnix-prav-ta-mozlivostei-zinok-i-colovikiv>.
4. Національний план дій з виконання резолюції Ради безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.10.2020 № 1544-р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-p#Text>.
5. Українська асоціація представниць правоохоронних органів: Поодинці ми сильні, разом ми могутні. URL <https://dmsu.gov.ua/news/dms/4972.html>.

Бобокал

Олена Миколаївна,

викладач-методист,

спеціаліст вищої категорії,

Київського фахового коледжу туризму та

готельного господарства

Кучак

Олена Євгеніївна,

викладач-методист,

спеціаліст вищої категорії,

Київського фахового коледжу туризму та

готельного господарства

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ Й РЕАЛІЗАЦІЇ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ПРАКТИКА ЇХ ВИРІШЕННЯ

У ситуації, яка існує на сьогоднішній день у світі, коли переважна більшість навчальних закладів переходять у роботу в режимі онлайн – питання дотримання академічної доброчесності постає, як одне з ключових. Окрім того, стрімкий розвиток технологій та вільний доступ до продуктів інтелектуальної

власності полегшують процес використання та поширення інформації, але разом з цим набувають усе більших обертів процеси запозичення, привласнення і використання чужих ідей та думок [2].

Поняття «академічної доброчесності» являє собою сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Переважає більшість людей хоча б раз стикалися з проявами академічної не доброчесності або ж самі були порушниками. Частина 4 статті 42 Закону України «Про освіту» передбачає види порушення академічної доброчесності, а саме:

1. Академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

2. Самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

3. Фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях.

4. Фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень.

5. Списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання.

6. Обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування.

7. Хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі.

8. Необ'єктивне оцінювання - свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Тому проблемою реалізації в повній мірі контролю над дотриманням академічної доброчесності та подоланням практик, які завдають їй шкоди, серед яких, напевно, найбільшого розповсюдження набув плагіат – повинно бути першочерговою задачею.

Оскільки, розвиток цифрового суспільства зумовив поступове впровадження електронних ресурсів як засобів спілкування та вираження думки освітянської та наукової спільноти. Вони забезпечують зручність, швидкість розповсюдження, ефективність упровадження освітніх новинок і наукових знахідок, долаючи кордони не лише регіонів окремих країн, а й міжнародні, що робить освіту та науку єдиним світовим надбанням. Однак

різка доступність інформації спричинила недобросовісне ставлення до її використання.

Для подолання цієї проблеми в Україні існує розроблена та впроваджена антиплагіаторська програма для перевірки дисертаційних та дипломних робіт – яка є одним із методів боротьби з плагіатом.

Також існують безкоштовні комп'ютерні програми, які дозволяють перевірити вказаний текст, файл на плагіат у мережі Інтернет Але не дивлячись на наявність такої програми, необхідно розробити нові методи боротьби з академічною не доброчесністю [4].

Як приклад, можна взяти практику яку застосовують в країнах ЄС.

У Великобританії засновано Офіс незалежного арбітражу, діяльність якого направлена на реагування на несправедливі практики у сфері академічної доброчесності, використано спеціалізоване програмне забезпечення для виявлення плагіату на основі чітких правил і політики щодо його використання, розроблено та імплементовано вищими навчальними закладами інституційних політик запобігання і боротьби з плагіатом.

В Австрії проведено збір статистичних даних щодо виявлених випадків плагіату, розроблено національні вимоги до проведення досліджень в частині академічної доброчесності (Австрійське агентство дослідницької доброчесності), використано спеціалізоване програмне забезпечення для виявлення плагіату.

У Швеції функціонує національна система збору статистичних даних щодо виявлених випадків академічної нечесності в університетах та оприлюднення на їхній основі щорічних звітів, визначено на національному рівні порядок врегулювання порушень у сфері академічної доброчесності, що передбачає створення спеціальних інституційних комісій на місцях, які очолюються віце-канцлером університету, використано спеціалізоване програмне забезпечення для виявлення та уникнення плагіату, наявні в багатьох освітніх програмах шведських університетів на рівні бакалаврату та магістратури навчальні компоненти з академічної доброчесності.

Також варто звернути увагу на те, що молоді представники наукового середовища, молоді вчені мають бути авангардом впровадження етичних ідеалів та моральних стандартів в українському освітньому та науковому просторі.

Адже саме на молодих вчених покладається надія щодо утвердження і поширення високих етичних і моральних ідеалів та належних стандартів академічної доброчесності, як у процесі здійснення наукової діяльності, так і у процесі навчання й виховання майбутніх поколінь та сьогоднішніх молодих людей як справжніх гідних громадян своєї держави [3].

Підводячи підсумок, варто звернути увагу на те, що академічна доброчесність починається зі свідомого вибору кожного з нас.

Також не варто, дивитися крізь пальці, бо бездіяльність з цього питання або ж ігнорування даної проблеми погіршує стан сучасної якості освіти, що може вплинути на якість нашого життя та надані послуги в майбутньому.

Перелік використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 17.11.2022).
2. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: монографія / за ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
3. Лесик М., Савченко А. Академічна доброчесність. Київ: Інститут міжнародних відносин, 2018.
4. Академічна доброчесність: виклики сучасності / Збірник наукових есе учасників наукового стажування для освітян. Варшава, 2018. С. 30-32

Тетяна Борисенко,
ад'юнкт кафедри кримінального
права та кримінології Навчально-
наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної
поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ, ПРИЗНАЧЕНОЇ ДЛЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ: НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

З 24 лютого 2022 року Україна протистоїть збройній повномасштабній агресії з боку Росії. У зв'язку з військовою агресією РФ проти України, в країні введено воєнний стан.

В Україну з Європи та інших країн прямують вантажі з гуманітарною допомогою (медикаменти, засоби гігієни, продукти харчування, паливо, одяг, взуття, засоби індивідуального захисту та інше). Метою такої допомоги є: забезпечення національної безпеки і оборони в умовах воєнного стану.

Хоча в нашій країні і діє воєнний стан, проте це не є перешкодою для імплементації українського законодавства до європейських стандартів.

На сьогодні в Україні запроваджено спрощений порядок пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану.

Постановою Кабінету Міністрів України від 01 березня 2022 року №174 «Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану» встановлено, що на період дії воєнного стану пропуск через митний кордон України гуманітарної допомоги (у тому числі таких товарів гуманітарної допомоги, як спеціальні засоби індивідуального захисту (каска, виготовлені відповідно до військових стандартів або технічних умов, чи їх еквіваленти та спеціально призначені для них компоненти (тобто підшоломи, амортизатори); бронежилети, виготовлені відповідно до військових стандартів;

нитки для виготовлення бронежилетів; тканини (матеріали) для виготовлення бронежилетів) від донорів здійснюється за місцем перетину митного кордону України шляхом подання в паперовій або електронній формі декларації, заповненої особою, що перевозить відповідний товар, без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Товари визнаються гуманітарною допомогою за декларативним принципом без вимоги прийняття спеціального рішення спеціально уповноважених державних органів з питань гуманітарної допомоги.

Пропуск через митний кордон України товарів гуманітарної допомоги, наведених у додатку 2 (пластини для бронежилетів, переносні радіостанції нецивільного призначення, безпілотні літальні апарати (квадрокоптери) нецивільного призначення, біноклі, монокуляри та інші оптичні труби, магніфери (збільшувачі) нецивільного призначення, коліматорні приціли, оптичні приціли нецивільного призначення, тепловізори, прилади нічного бачення) здійснюється за умови подання до митних органів гарантійного листа кінцевого користувача товарів, який оформлюється кінцевим користувачем товарів гуманітарної допомоги (орган військового управління, визначений Міністерством оборони, правоохоронний орган, інше військове формування, утворене відповідно до закону, Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації чи підпорядкований підрозділ, визначений нею, або інший суб'єкт, що здійснює боротьбу з тероризмом відповідно до закону).

Зазначені товари підлягають взяттю в установленому порядку на облік.

Ввезення інших товарів гуманітарної допомоги, які належать до: товарів подвійного використання – здійснюється відповідно до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.01. 2004 р. № 86; товарів військового призначення – відповідно до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.11.2003 № 1807 [1].

«В жовтні у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів відбулося установче засідання робочої групи щодо напрацювання нової редакції Закону України «Про гуманітарну допомогу». За словами Голови Комітету Галини Третякової, перезавантаження потребує як чинна редакція відповідного Закону, так і система надання будь-якої допомоги в Україні, зокрема, що стосується допомоги армії та благодійної допомоги.

При розробці нової редакції Закону «Про гуманітарну допомогу» робоча група при Комітеті тісно співпрацюватиме з Тимчасовою слідчою комісією із питань розслідування порушень використання гуманітарної допомоги, яка діє під головуванням народного депутата України Сергія Козирєва. Інформація про відповідні факти порушення чинного законодавства дозволить вибудувати систему, яка б не створювала можливостей для зловживань гуманітарною допомогою» [2].

«18 жовтня 2022 року Верховна Рада України прийняла за основу із скороченням строку підготовки до другого читання проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (реєстр. №8076).

Законопроект розроблено з метою спрощення порядку включення благодійників - фізичних осіб до Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації, що знизить бюрократичне навантаження на десятки тисяч волонтерів та сприятиме покращенню державної політики підтримки волонтерської діяльності.

Проєктом акту, зокрема, передбачається доповнення законодавства положенням щодо можливості подання документів для включення до Реєстру волонтерів як у письмовій, так і в електронній формі [3].

В умовах сьогодення поширеними є випадки незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Статтею 201² Кримінального кодексу України визначено, що кримінально караним є: продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі; ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі; дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі, або під час надзвичайного або воєнного стану.

В примітці зазначено, що дії вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у триста п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян [4]. На сьогоднішній день це більше 434 тисячі 175 гривень [5, 6]. Це досить завелика сума для притягнення до відповідальності осіб, які наживаються на чужому горі, порівняно з кримінальними правопорушеннями проти власності (248,1 грн.)

Фактів незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги стає дедалі більше.

Виходячи зі статистичних даних Генеральної прокуратури України станом на 01.11.2022 у Єдиному реєстрі досудових розслідувань зареєстровано 368 кримінальних правопорушень за ст. 201² КК України, із них: у 53 кримінальних провадженнях особам повідомлено про підозру, 17 проваджень спрямовано до суду з обвинувальним актом, розглянуто судом 2 провадження, закрито 35 проваджень, інші провадження залишаються без прийнятого рішення [7].

Поширеними є факти продажу гуманітарної допомоги, призначеної для Збройних Сил України (автомобілі, військова амуніція, медикаменти, продукти харчування, тощо), які кваліфікуються за ч. 3 ст. 201² КК України.

З травня 2022 року по теперішній час такі факти виявлено та задокументовано в: **Чернівецькій; Одеській; Кіровоградській; Волинській; Київській; Рівненській; Івано-Франківській, Хмельницькій та Львівській** областях [8].

Як на мене, це далеко не всі факти, є і інші, які залишилися поза обліком.

Предметом скоєних злочинів даної категорії виступає гуманітарна допомога, ввезена на територію нашої країни з Європи, яка призначена для ЗСУ (транспортні засоби, бронежилети, захисні шоломи, медикаменти, одяг та взуття, а також продукти харчування). Суми від продажу допомоги коливаються від 600 тисяч до 1 мільйона гривень.

У більшості випадків **суб'єктами** таких злочинів є працівники благодійних організацій, підприємці, а також громадяни, які представлялися волонтерами. Є випадки, коли в таких злочинах фігурують депутати місцевих та обласних рад, які через створені ними благодійні фонди ввозили на територію України гуманітарну допомогу для ЗСУ. Проте, замість того, щоб передати її на потреби армії, продавали її третім особам і отримували за це гроші. І, як правило, такі кримінальні правопорушення скоюють не одноособово, а в групах. Такі злочини мають не один епізод, є факти документування до 20 епізодів.

Що стосується документального оформлення, то в деяких випадках така допомога передавалась військовим частинам на безоплатній основі за актами-приймання. В реалії вона продавалась за гроші третім особам.

Звісно, кримінальні правопорушення даної категорії не відносяться до злочинів проти основ національної безпеки України, а є правопорушеннями у сфері господарської діяльності. Проте, їх поширеність негативно впливає, як на особисту безпеку кожного громадянина, так і на національну безпеку. Це впливає з того, що коли наші військові не отримують той об'єм гуманітарної допомоги, який є життєво необхідним, а недобросовісні громадяни на цьому наживаються, і відповідно забезпечення національної безпеки здійснюється не на тому рівні, який має бути в країні з європейськими стандартами.

Саме тому, необхідно виявляти та документувати всі факти продажу гуманітарної допомоги. Для цього потрібні подальші кроки щодо вдосконалення українського законодавства. Зокрема, розробити прозору Єдину комплексну інформаційну систему з даними щодо донорів, отримувачів, набувачів, виду та об'єму допомоги, а також складів її зберігання. Змін потребує і сама стаття 201² КК України, тому що незаконне використання гуманітарної допомоги не має охоплювати лише її продаж або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, а інші (розтрата, привласнення, заволодіння). Крім того, необхідно зменшити мінімальну межу для притягнення до кримінальної відповідальності.

Перелік використаних джерел

1. Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 березня 2022 року №174. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2022-%D0%BF#n11> (дата звернення: 18.11.2022).

2. У Комітеті з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів розпочалося напрацювання нової редакції Закону України "Про гуманітарну допомогу" веб-сайт. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/229538.html (дата звернення 18.11.2022).

3. Спрощено порядок включення волонтерів до відповідного Реєстру. *Юридична газета online.* веб-сайт. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/sproshcheno-poryadok-vklyuchennya-volonteriv-do-vidpovidnogo-reestru.html> (дата звернення 18.11.2022).

4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 18.11.2022).

5. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n3914> (дата звернення 18.11.2022).

6. Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 02 грудня 2021 року № 1928-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#n4> (дата звернення 18.11.2022).

7. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за вересень 2022 року веб-сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення 18.11.2022).

8. Гуманітарна допомога. *Останні новини.* веб-сайт. URL: <https://tsn.ua/tags/%D0%B3%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0> (дата звернення 18.11.2022).